

BELEIDSPLAN RUIMTE LIMBURG

Woord vooraf

Limburg staat bekend als de mooiste en meest gezellige provincie van Vlaanderen. Samen zijn we hier trots op. Onze typische stedelijkheid met aantrekkelijke steden en mooie dorpen, onze sterke innovatieve ondernemingen én onze groene en waardevolle landschappen en open ruimte, ... Het zijn krachtige troeven.

Maar ook in Limburg neemt de open ruimte af: de gemiddelde grootte van de openruimteclusters daalde in onze provincie over een periode van 35 jaar van 420 ha in 1976 tot 100 ha in 2013.

Om ons ruimtegebruik zo zorgvuldig mogelijk te structureren, werkt de provincie sinds 2003 met structuurplannen. Zo kunnen we het ruimtelijk beleid in goede banen leiden. De context is sindsdien echter totaal veranderd. Het klimaat is onvoorspelbaarder geworden. De mobiliteit en de verkeersintensiteit nemen toe. Het aantal Limburgse gezinnen stijgt, terwijl de gezinssamenstelling verdunt en de vergrijzing toeneemt. Onze economie innoveert en internationaliseert. Deze uitdagingen dwingen de provincie Limburg ertoe slimmer om te gaan met de ruimtelijke beleidsvoering en om concrete doelstellingen en acties op te stellen.

Waar zullen de Limburgers in de toekomst wonen, werken, wandelen? Na een lange periode van grondig onderzoek en adviesrondes is de nieuwe ruimtelijke toekomstvisie voor Limburg klaar. Het nieuwe Ruimtepact 2040 tekent de klijtlijnen uit van hoe Limburg er in 2040 ruimtelijk moet uitzien.

Heel concreet: de provincie wil de kernen gericht versterken en de open ruimte beter beschermen. In plaats van bijkomende ruimte aan te snijden, zet het bestuur voortaan sterker in op een kwalitatieve en duurzame verdichting. Met minder ruimte meer en beter doen: dat is het uitgangspunt.

Tegelijk wordt zo de kostbare open ruimte maximaal gevrijwaard. Open ruimte is op allerlei vlakken een troef van Limburg. De aantrekkelijkheid van natuur, landbouw en landschap draagt bij aan het mentale welzijn van de Limburgers én de vele bezoekers. Open ruimte brengt heel wat economische meerwaarde met zich mee: vruchtbare landbouwbodems leveren voedsel, bomen zuiveren de lucht, waterlopen zorgen voor water. Een goed ecosysteem draagt bij aan een goed economisch systeem. Open ruimte functioneert bovendien als een buffer tegen de nefaste gevolgen van de klimaatverandering, zoals een slechte oogst bij droogte of overstromingen bij langdurige regenval.

Uiteraard wil de provincie onze ondernemers blijven ondersteunen door kansen te geven om zich verder te ontwikkelen. Ze zijn het vliegwielt van onze welvaart. Een doordacht ruimtelijk beleid is nodig om onze ambities te verwezenlijken. De provincie doet dit niet alleen, maar reikt de hand aan alle actoren: de betrokken overheden en gemeentes, het maatschappelijk middenveld, ondernemers, investeerders, het onderwijs, ... en natuurlijk de Limburger zelf.

Met het Ruimtepact 2040 stellen we onze provincie ruimtelijk veilig voor de volgende generaties.

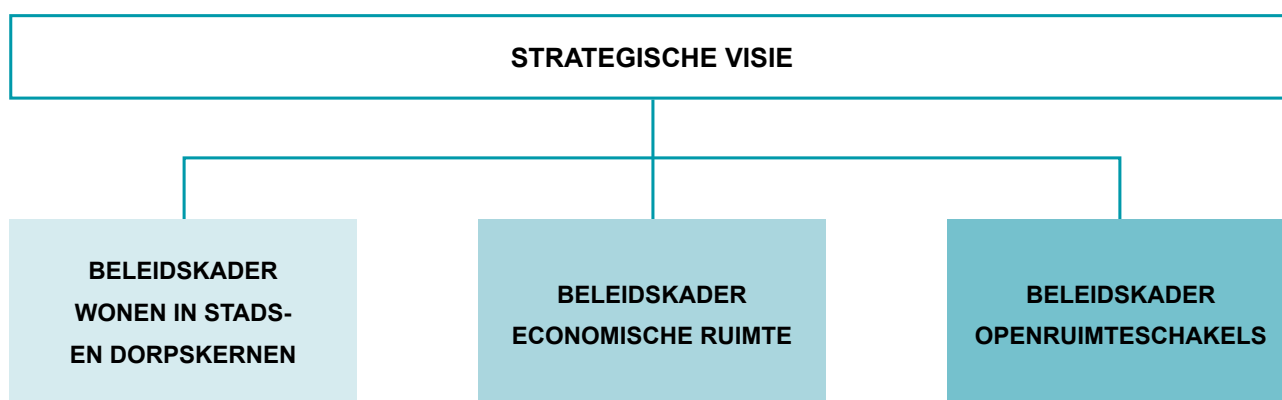

Inge Moors
*gedeputeerde van Ruimtelijke
Ordening en Wonen*

OPBOUW VAN HET RUIMTEPACT 2040

Het 'Ruimtepact 2040' is het beleidsplan ruimte voor de provincie Limburg.

Dit beleidsplan bestaat uit een **strategische visie** en **beleidskaders**. Ze vormen samen het kader voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling en moeten steeds in onderlinge samenhang gelezen worden.

FIGUUR 1: Basisstructuur van het Ruimtepact 2040

DE STRATEGISCHE VISIE

De provincie geeft aan **waarom** ze het Ruimtepact 2040 opstelt (hoofdstuk 1) en wat het **statuut** ervan is (hoofdstuk 2). Verder wordt de **verhouding** aangegeven **tot de beleidsplannen van de andere bestuursniveaus**: Vlaanderen en de Limburgse gemeenten. (hoofdstuk 3)

De provincie gaat **vijf engagementen** aan (hoofdstuk 4) die aangeven waar de provincie voor staat. Deze engagementen gelden doorheen (de uitvoering van) het volledige Ruimtepact 2040.

Het **toekomstperspectief "Limburg 2040"** (hoofdstuk 5) beschrijft het wensbeeld voor Limburg waar de provincie naartoe werkt met 2040 als planhorizon.

Zeven strategische doelstellingen (hoofdstuk 6) zetten de richting uit voor het ruimtelijk beleid. Zij geven aan op welke sporen de provincie wil inzetten om het toekomstperspectief voor Limburg 2040 te realiseren. Dat doet de provincie in samenwerking met vele partners.

De **overkoepelende acties** (hoofdstuk 7) geven rechtstreeks uitvoering aan de strategische doelstellingen en hebben door hun belang en/of aard een transversale doorwerking in de verschillende beleidskaders.

De provincie beoogt de realisatie van haar acties in samenwerking met de vele partners. De **samenwerking** (hoofdstuk 8) geeft aan met wie en hoe de provincie dit ziet.

De **monitoring** (hoofdstuk 9) geeft aan hoe de provincie de voortgang van de acties zal opvolgen, steeds met het vooropgestelde toekomstperspectief 2040 als doel.

DE BELEIDSKADERS

In het Ruimtepact 2040 dat voorligt, zijn drie **thematische beleidskaders** uitgewerkt¹:

- beleidskader Wonen in stads- en dorpskernen
- beleidskader Economische Ruimte
- beleidskader Openruimteschakels

De beleidskaders bevatten operationele beleidskeuzes voor de middellange termijn en actieprogramma's voor een thema of een gebiedsdeel.

Voor elk beleidskader wordt aangegeven **waarom** het opgemaakt wordt. De **focus en rol van de provincie** benoemt de kerntaak die de provincie vanuit het ruimtelijk beleid opneemt. De **ruimtelijke staat** geeft een inzicht in de huidige toestand van het thema en benoemt de uitdagingen. De ruimtelijke staat is geen allesomvattende beschrijving van het thema, maar focust op die elementen die in het beleidskader aan bod komen en relevant zijn voor de visie.

Elk beleidskader bevat een meer gedetailleerde **visie** over het betreffende thema. De **selecties** bepalen de ruimtelijke elementen van provinciaal niveau.

Onder **strategie en uitvoering** worden de **operationele doelstellingen** en een set van **acties** benoemd om het ruimtelijk beleid waar te maken.

De beleidskaders beschrijven eveneens hoe en met wie de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in **samenwerking** gerealiseerd kan worden.

	INLEIDING	VISIE	REALISATIE
STRATEGISCHE VISIE	Waarom een Ruimtepact 2040? Statuut van het Ruimtepact 2040 Verhouding tot andere beleidsplannen 5 engagementen	Toekomstperspectief Limburg 2040 Strategische Doelstellingen (SD)	Overkoepelende acties Samenwerking Monitoring
BELEIDSKADERS	Waarom een beleidskader? Focus en rol van de provincie Ruimtelijke staat	Visie Selecties	Operationele Doelstellingen (OD) Acties Samenwerking

FIGUUR 2: De opbouw van de strategische visie en de beleidskaders van het Ruimtepact 2040

¹ Beleidskaders functioneren als set, maar kunnen in functie van maatschappelijke noden onafhankelijk van elkaar worden herzien en/of aangevuld via een aparte, geëigende procedure. Na goedkeuring maken ze integraal deel uit van het Ruimtepact 2040.

INHOUD

Opbouw van het Ruimtepact 2040	p.4
STRATEGISCHE VISIE	p.15
1. WAAROM EEN RUIMTEPACT 2040?	p.16
1.1. Nood aan een maatgericht ruimtelijk beleid	p.16
1.2. Behoeftte aan een kader om met de ruimtelijke impact van veranderende maatschappelijke uitdagingen en trends om te gaan	p.17
1.3. De provincie als volwaardige partner in het ruimtelijk beleid	p.18
1.4. Het waardevol beleid van het ruimtelijk structuurplan verderzetten en strategisch bijsturen waar nodig	p.18
1.5. Bijdragen aan de realisatie van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	p.19
2. HET STATUUT VAN HET RUIMTEPACT 2040	p.20
2.1. Referentiekader voor ruimtelijke keuzes	p.20
2.2. Strategisch en actiegericht	p.20
2.3. Schakel tussen Vlaanderen en de gemeenten	p.20
2.4. Engagement om samen te werken aan ruimte in Limburg	p.21
3. RELATIE MET DE BELEIDSPANNEN VAN ANDERE BESTUURNIVEAUS	p.22
3.1. De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen	p.22
3.2. Gemeentelijke Beleidsplannen Ruimte	p.24
4. DE ENGAGEMENTEN VAN DE PROVINCIE	p.26
4.1. Zuinig ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit opnemen als rode draad	p.26
4.2. Opstarten van ruimtelijke pilootprojecten	p.27
4.3. Gemeenten ondersteunen om gemeenschappelijke doelen te realiseren	p.27
4.4. Grensoverschrijdend denken en samenwerken	p.28
4.5. Klimaat en energie ruimtelijk integreren	p.28
5. TOEKOMSPERSPECTIEF “LIMBURG 2040”	p.29
6. RUIMTELIJKE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	p.33
SD1 - De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren	p.34
SD2 - Steden en dorpen gericht versterken	p.47
SD3 - Ruimtelijke ontwikkelingen en mobiliteit op elkaar afstemmen	p.50
SD4 - Het openruimtesysteem versterken	p.54
SD5 - Competitief en duurzaam ondernemen faciliteren op de juiste plaatsen	p.58
SD6 - Hernieuwbare energie integreren in het ruimtelijk beleid	p.62
SD7 - Meer ruimte geven aan de fietser	p.64

7. OVERKOEPELENDE ACTIES	p.66
Actie SV-1 - Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid	p.66
Actie SV-2 - Opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg	p.67
Actie SV-3 - Opzetten van expertiseplatform en instrumenten ter ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit	p.68
Actie SV-4 - Doorvertalen van de ruimtelijke visie naar de vergunningverlening met sturende instrumenten	p.68
Actie SV-5 - Opmaken van een provinciale energiekaart om grootschalige hernieuwbare energie op de juiste plek in te planten	p.69
Actie SV-6 - Toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsroutenetwerken	p.70
Actie SV-7 - Opmaken en toepassen van een fietstoets	p.70
Actie SV-8 - Opzetten van een fonds voor provinciale acties	p.71
Actie SV-9 - Ontsluiten van informatie en kennis	p.71
8. SAMENWERKING	p.72
8.1. Provincie	p.72
8.2. Vlaanderen	p.73
8.3. Gemeenten	p.74
8.4. Grensoverschrijdend samenwerken	p.74
9. MONITORING EN EVALUATIE	p.76
9.1. Monitoren van inhoudelijke trends en uitdagingen op het terrein	p.76
9.2. Monitoren van de operationele doelstellingen en acties	p.76
9.3. Evalueren voor mogelijke bijstellingen	p.77
BELEIDSKADER WONEN IN STADS- EN DORPSKERNEN	p.79
RELATIE MET DE STRATEGISCHE VISIE VAN HET RUIMTEPACT 2040	p.80
1. WAAROM EEN BELEIDSKADER WONEN IN STADS- EN DORPSKERNEN?	p.81
1.1. Ruimtelijke en maatschappelijke impact van wonen beheersen	p.81
1.2. Ruimtelijk woonbeleid heeft een bovenlokale dimensie	p.81
1.3. Waardevol beleid van het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg verderzetten en strategisch bijsturen	p.82
2. FOCUS EN ROL VAN DE PROVINCIE	p.83
3. RUIMTELIJKE STAAT	p.84
3.1. Ruimtelijke nederzettingsstructuur	p.84
3.2. Ruimtebeslag en ruimtegebruik door wonen	p.86
3.3. De demografische evoluties	p.90
3.4. De woningmarkt	p.94
3.5. Het profiel van de regionale woningmarkten in Limburg	p.99

4. VISIE	p.122
4.1. Dubbele doelstelling: duurzame en kwalitatieve kernversterking en vrijwaring van de open ruimte	p.122
4.2. Aantrekkelijk, betaalbaar, gevarieerd en kwaliteitsvol woonlandschap	p.123
4.3. Duurzame versterking van het woonweefsel door een strategisch locatie- en kernenbeleid	p.124
5. SELECTIE EN TYPERING	p.125
5.1. Methodiek voor de selectie, afbakening en typering van de kernen	p.125
5.2. Selectie en typering van de kernen	p.127
6. ONTWIKKELINGSSTRATEGIE EN UITVOERING	p.140
OD1 - Voeren van een kerngericht beleid op basis van de kernaafbakening	p.140
OD2 - Afstemmen van woonontwikkelingen op maat van de kern	p.143
OD3 - Afstemmen van het woningobjectief op de regionale woningmarkten	p.150
OD4 - Gemeenten ondersteunen in het voeren van een kwaliteitsvol, kerngericht en toekomstgericht woonbeleid	p.152
7. SAMENWERKING	p.154
7.1. Provincie	p.154
7.2. Vlaanderen	p.154
7.3. Gemeenten	p.155
7.4. Grensoverschrijdend samenwerken	p.155
BIJLAGE	p.156

BELEIDSKADER OPENRUIMTESCHAKELS	p.161
RELATIE MET DE STRATEGISCHE VISIE VAN HET RUIMTEPACT 2040	p.162
1. WAAROM EEN BELEIDSKADER OPENRUIMTESCHAKELS?	p.163
1.1. Verbindingen zijn bovenlokaal en cruciaal in het openruimtesysteem	p.163
1.2. Waardevol beleid van het ruimtelijk structuurplan strategisch bijsturen	p.163
1.3. Bijdragen aan de Europese Green Deal en het opvangen van klimaatverandering	p.164
2. FOCUS EN ROL VAN DE PROVINCIE	p.165
3. RUIMTELIJKE STAAT	p.166
3.1. De open ruimte	p.166
3.2. Versnippering	p.167
3.3. Water	p.170
3.4. Natuur- en bosgebieden	p.176
4. VISIE	p.181
4.1. Groenblauwe aders rijgen het ecologisch en natuurlijk netwerk aan elkaar	p.181
4.2. Openruimtecorridors houden de ruimte open op selectieve plekken	p.181
4.3. Sterke schakels dienen vele maatschappelijke doelen	p.181
4.4. Een restrictief beleid vrijwaart de open ruimte	p.182

5. SELECTIES	p.183
A. GROENBLAUWE ADERS	p.183
5.1. Provinciale groenblauwe aders	p.183
5.2. Suggesties van groenblauwe aders aan de Vlaamse en federale overheid	p.192
5.3. Suggesties van groenblauwe aders aan de gemeenten	p.196
5.4. Basis groenblauwe dooraderingsnet	p.198
B. OPENRUIMTECORRIDORS	p.200
5.5. Selectiecriteria	p.200
5.6. Selectie openruimtecorridors	p.201
6. STRATEGIE EN UITVOERING	p.203
OD1 - Ruimtelijk ondersteunen en optimaliseren van de groenblauwe aders en openruimtecorridors	p.203
OD2 - Meewerken aan een coherent netwerk van groenblauwe aders in limburg	p.207
OD3 - Benutten van elke ruimtelijke ontwikkeling voor het versterken van de openruimteschakels	p.208
7. SAMENWERKING	p.209
7.1. Provincie	p.209
7.2. Vlaanderen	p.210
7.3. Gemeenten	p.211
7.4. Grensoverschrijdend samenwerken	p.211

BELEIDSKADER ECONOMISCHE RUIMTE	p.213
--	-------

RELATIE MET DE STRATEGISCHE VISIE VAN HET RUIMTEPACT 2040	p.214
1. WAAROM EEN BELEIDSKADER ECONOMISCHE RUIMTE?	p.215
1.1. Ruimtelijk faciliteren van de regionale economische strategie	p.215
1.2. Waardevol beleid van het ruimtelijk structuurplan verderzetten en strategisch bijsturen	p.215
2. FOCUS EN ROL VAN DE PROVINCIE	p.217
3. RUIMTELIJKE STAAT	p.218
3.1. Bedrijvigheid - bedrijventerreinen	p.218
3.2. Kleinhandel	p.223
3.3. Vrijtijdseconomie	p.224
3.4. Landbouw	p.228
4. VISIE	p.232
4.1. Meer bedrijvigheid door ruimteshift op 3 sporen	p.232
4.2. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat door het juiste aanbod op de juiste plaats	p.234
4.3. Toeristische ontwikkeling door verweving en doorerschikking van recreatiegebieden	p.235
4.4. Meer rechtszekerheid voor de landbouw	p.236
4.5. Verduurzaming van de economie	p.236
4.6. Kerngerichte kleinhandel door winkelshift	p.237

5. SELECTIES	p.238
5.1. Provinciale economische dragers en ruimtelijk-economische systemen	p.238
5.2. Provinciale toeristisch-recreatieve dragers	p.242
5.3. Provinciale strategische landbouwgemeenten	p.244
6. STRATEGIE EN UITVOERING	p.247
OD1 - Versterken van economische activiteiten in stads- en dorpskernen	p.247
OD2 - Verhogen van het ruimtelijk rendement, de duurzaamheid en de omgevingskwaliteit op goed gelegen bedrijventerreinen	p.248
OD3 - Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties	p.250
OD4 - Herbestemmen van slecht gelegen juridisch aanbod aan bedrijventerreinen en recreatiegebieden	p.252
OD5 - Duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoering in agrarisch gebied	p.262
7. SAMENWERKING	p.265
7.1. Provincie	p.265
7.2. Vlaanderen	p.267
7.3. Gemeenten	p.268
7.4. Grensoverschrijdend samenwerken	p.268

BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN	p.271
1. BEGRIPPENLIJST	p.272
2. AFKORTINGEN	p.278

KAARTEN

Kaart 1: SV - Bepalende elementen voor een strategische kernversterking (kerntypering)	p.49
Kaart 2: SV - Bepalende elementen voor de mobiliteit	p.52
Kaart 3: SV - Bepalende elementen voor een versterkt openruimtesysteem	p.57
Kaart 4: SV - Bepalende elementen voor een duurzame economische ontwikkeling	p.61
Kaart 5: W - Afbakening regionale woningmarkten	p.101
Kaart 6: W - Kerntypering	p.138
Kaart 7: W - Werkhypothese van de afbakening van de Limburgse kernen	p.141
Kaart 8: ORS - Provinciale groenblauwe aders	p.185
Kaart 9: ORS - Suggesties van groenblauwe aders aan de Vlaamse en federale overheid	p.192
Kaart 10: ORS - Suggesties van gemeentelijke groenblauwe aders	p.196
Kaart 11: ORS - Basis groenblauwe dooraderingsnet	p.199
Kaart 12: ORS - Provinciale openruimtecorridors	p.201
Kaart 13: ER - Provinciale economische dragers en ruimtelijk-economische systemen	p.241
Kaart 14: ER - Provinciale toeristisch-recreatieve dragers	p.243
Kaart 15: ER - Provinciale strategische landbouwgemeenten	p.245
Kaart 16: ER - Situering van mogelijk te herbestemmen bedrijventerreinen	p.257
Kaart 17: ER - Situering van mogelijk te herbestemmen recreatiegebieden	p.261
Kaart 18: ER - Situering pilootgebieden voor acties rond duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoering	p.264

GRAFIEKEN

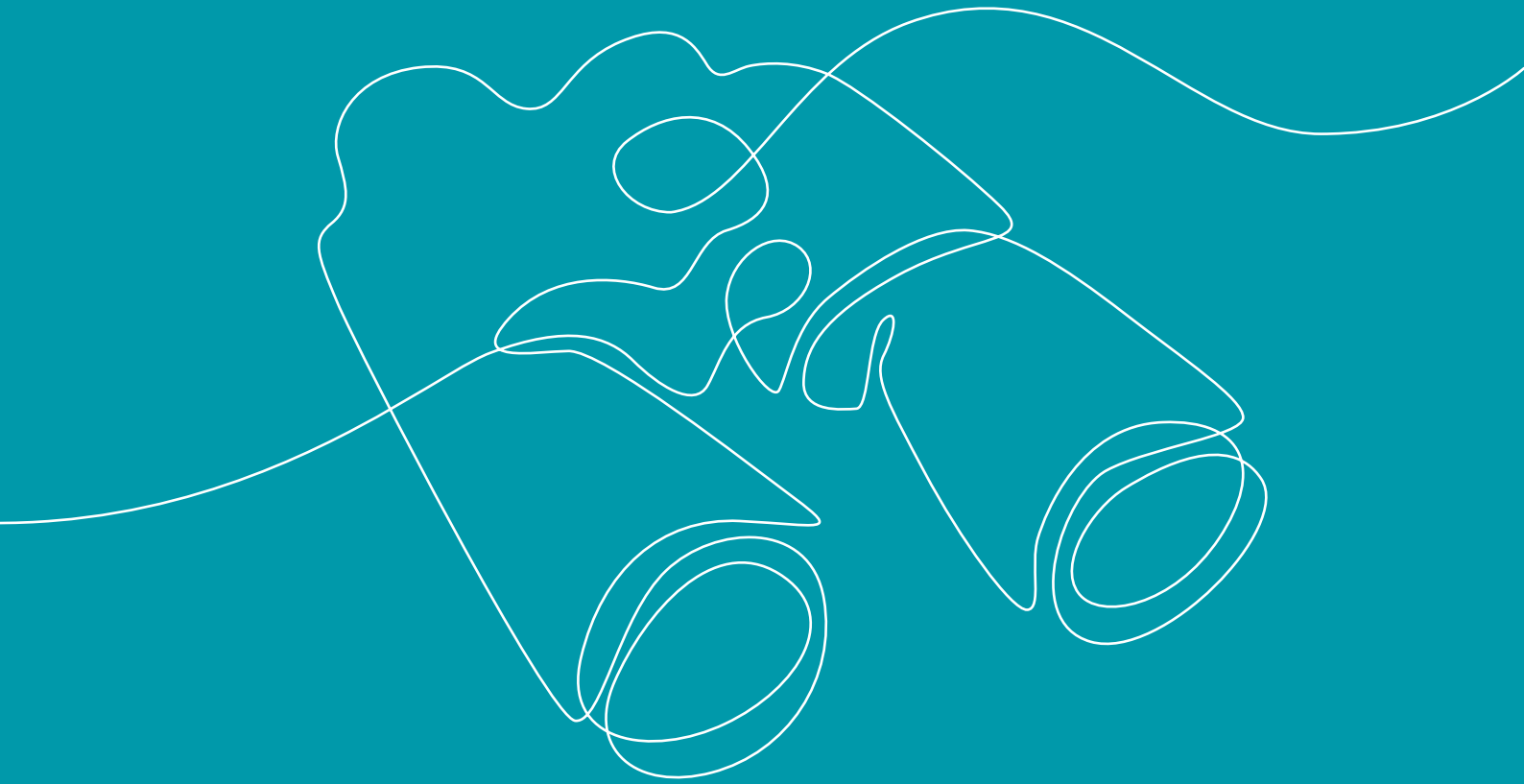
Grafiek 1: Samenvattende grafiek ruimtelijke kenmerken in Limburg	p.89
Grafiek 2: Verwachte groei van de bevolking tussen 2020 en 2040 in Vlaanderen en de provincies	p.90
Grafiek 3: Huishoudens naar grootte tussen 2022 en 2040	p.91
Grafiek 4: Woningen naar woningtype	p.94
Grafiek 5: Prijs-inkomen ratio voor woonhuizen	p.96
Grafiek 6: Verkoopprijs open bebouwing	p.96
Grafiek 7: Verkoopprijs gesloten of halfopen bebouwing	p.97
Grafiek 8: Verkoopprijs appartementen	p.97
Grafiek 9: Unieke gezinnen op de wachtlijst sociale huisvesting	p.98
Grafiek 10: De oppervlakte volgens bezetting van bedrijventerreinen in Limburg	p.221

FIGUREN

Figuur 1: Basisstructuur van het Ruimtepact 2040	p.4
Figuur 2: De opbouw van de strategische visie en de beleidskaders van het Ruimtepact 2040	p.5
Figuur 3: Overzicht van alle duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	p.19
Figuur 4: De landschapseenheden	p.36
Figuur 5: De historisch-morfologische eenheden	p.40
Figuur 6: De ruimtelijk-economische systemen	p.43
Figuur 7: Nederzettingsstructuur van de stads- en dorpskernen in Limburg	p.85
Figuur 8: Percentage ruimtebeslag t.o.v. totale oppervlakte (2019)	p.86
Figuur 9: Percentage ruimtebeslag t.o.v. totale oppervlakte (2019) op niveau van de gemeenten	p.86
Figuur 10: Aantal inwoners per ha ruimtebeslag (2019)	p.87
Figuur 11: Percentage verharding t.o.v. het ruimtebeslag (2018)	p.87
Figuur 12: Aantal inwoners per ha ruimtebeslag (2019)	p.88
Figuur 13: Percentage verharding t.o.v. het ruimtebeslag (2018)	p.88
Figuur 14: 0-24-jarigen onder de bevolking	p.92
Figuur 15: 65-plussers onder de bevolking	p.93
Figuur 16: 80-plussers onder de bevolking	p.93
Figuur 17: Beslissingsboom afwegingskader woonontwikkelingen	p.149
Figuur 18: Evolutie 1976-2013 van de clustergrootte van de open ruimte a.d.h.v. de landgebruikskaat	p.168
Figuur 19: Situering van de waterlopen in Limburg	p.171
Figuur 20: Vegetatie langs beekvalleien	p.172
Figuur 21: Neerslagtekort voor de zomerperioden vanaf 1 april in 2017, 2018 en 2019 en vergelijking met de terugkeerperioden zoals berekend volgens de gegevens van het KMI te Ukkel voor de laatste 120 jaar	p.174
Figuur 22: Neerslagtekort voor de zomerperioden vanaf 1 april in 2018 en 2019, o.b.v. de lokale meteorologische gegevens in het centrum van de provincie Limburg	p.174
Figuur 23: Overstromingsgevaarkaart met aanduiding van de pluviale zones en fluviale zones	p.175
Figuur 24: Biologische waarderingskaart 2016	p.177
Figuur 25: Situering Vogel- en Habitatrichtlijngebieden	p.178
Figuur 26: Situering natuur- en bosgebieden	p.180
Figuur 27: Ruimtelijke structuur bedrijvigheid in Limburg	p.220
Figuur 28: Bedrijventerreinen: onbebouwd en niet in gebruik / actief aanbod van bedrijventerreinen	p.222
Figuur 29: Diverse toeristisch-recreatieve elementen	p.225
Figuur 30: Spreiding juridisch aanbod aan recreatiegebieden	p.226
Figuur 31: Landbouwtypering volgens waardeklasse	p.229

TABELLEN

Tabel 1: Huishoudens per provincie voor 2030 en 2040	p. 90
Tabel 2: Woningobjectieven 2020 - 2040 - woningmarkt	p.157
Tabel 3: Woningobjectieven 2020 - 2040 - per gemeente in woningmarkt	p.158
Tabel 4: Ruimteboekhouding van de openruimtebestemmingen in 2020	p.166
Tabel 5: Selectie van provinciale blauwe aders	p.186
Tabel 6: Selectie van provinciale groene aders	p.188
Tabel 7: Selectie van lijninfrastructuren als provinciale groenblauwe aders	p.191
Tabel 8: Suggestie blauwe aders aan Vlaanderen	p.193
Tabel 9: Suggestie groene aders aan Vlaanderen	p.194
Tabel 10: Suggestie van Vlaamse en federale lijninfrastructuren als groenblauwe aders	p.195
Tabel 11: Suggestie van gemeentelijke groene aders aan de gemeenten	p.197
Tabel 12: Basis groenblauwe dooraderingsnet	p.198
Tabel 13: Selectie van provinciale openruimtecorridors	p.202
Tabel 14: Selectie van provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen	p.239
Tabel 15: Mogelijk te herbestemmen bedrijventerreinen	p.254
Tabel 16: Mogelijk te herbestemmen recreatiegebieden	p.258
Tabel 17: Omschrijving van taken van verschillende provinciale diensten op vlak van economisch beleid	p.266

STRATEGISCHE VISIE

1. WAAROM EEN RUIMTEPACT 2040?

1.1. NOOD AAN EEN MAATGERICHT RUIMTELIJK BELEID

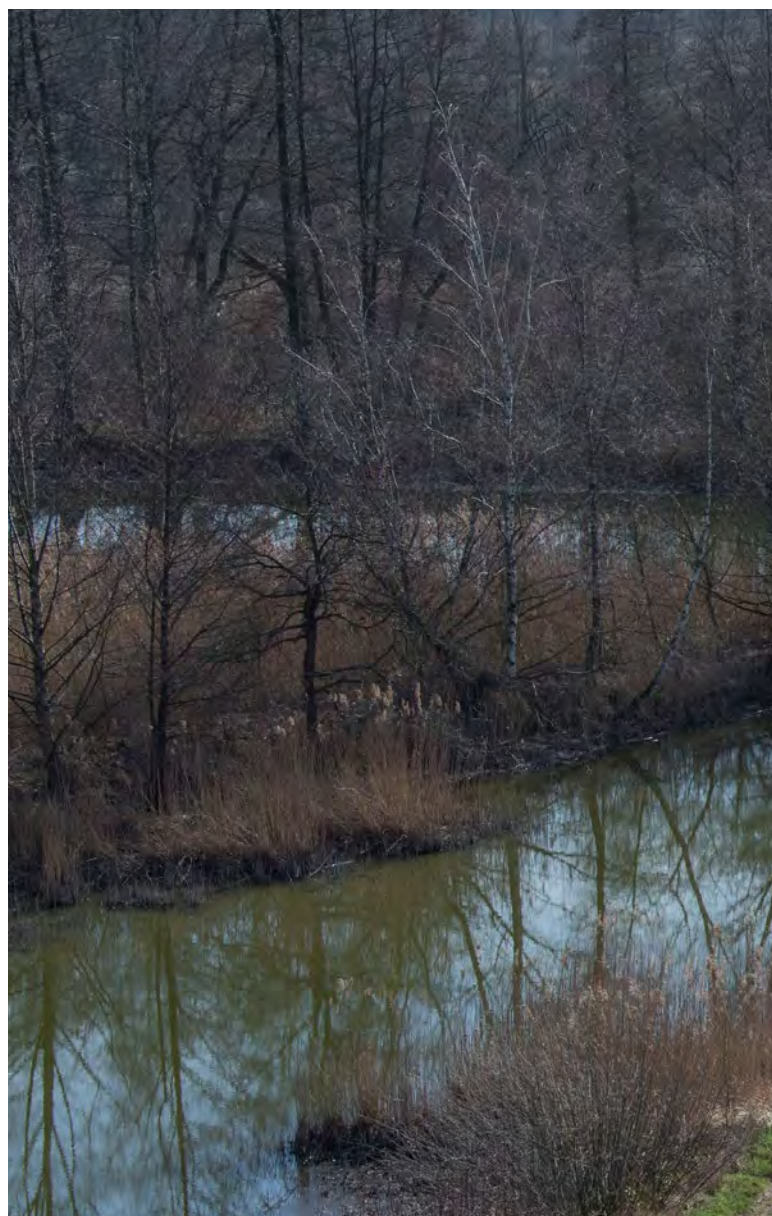
Het bewaken en versterken van de ruimtelijke structuur en kwaliteiten van Limburg vraagt om een maatgericht ruimtelijk beleid. De verscheidenheid aan streken en landschappen, de waardevolle open ruimte, het platteland, een stedelijke structuur op mensenmaat en de ligging in de Euregio Maas-Rijn maken van Limburg een aangename omgeving om te wonen en te werken, een topregio om te ondernemen en een unieke plek om te bezoeken en te genieten. Deze specifieke ruimtelijke situatie zorgt ervoor dat de provincie haar eigen klemtonen in het ruimtelijk beleid moet leggen, complementair aan het Vlaamse en aan het gemeentelijke perspectief.

Limburg is interessant en aantrekkelijk omdat er op een relatief kleine oppervlakte zo'n **variëteit is aan streken en landschappen**. Haspengouw is niet hetzelfde als het Maasland. De Kempen verschilt van de Voerstreek. Die verscheidenheid bepaalt het karakter, de identiteit en het DNA van Limburg. De open ruimte is een troef voor Limburg. In Vlaams perspectief is de Limburgse open ruimte omvangrijk en van de beste kwaliteit. Limburg heeft uitgestrekte vruchtbare landbouwgebieden, twee nationale parken en drie landschapsparken.² Limburg is koploper op het vlak van biodiversiteit en beschermde natuur. De open ruimte levert heel wat ecosysteemdiensten en bepaalt in belangrijke mate de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, het uitzicht en de aantrekkelijkheid van Limburg.

Limburg heeft een **eigen stedelijke structuur**. Geen grootstad in internationaal perspectief, maar wel een kwalitatief en veelzijdig netwerk van kleinere steden en aangename dorpskernen met een mix aan voorzieningen en activiteiten. De bedrijvigheid rond het Albertkanaal, de lokale en regionale bedrijventerreinen, incubatoren en economische clusters, winkelconcentraties, zorg- en onderwijscampussen en toeristisch-recreatieve domeinen vullen die stedelijke structuur aan. Steden, dorpen en landschap zijn in Limburg sterk met elkaar verbonden en verweven. Open ruimte en groen is overal nabij. Dit levert een kwaliteitsvolle leefomgeving in de steden en de dorpen.

Op vlak van **bereikbaarheid en multimodale ontsluiting** heeft Limburg nog een inhaalbeweging nodig. Dit is cruciaal voor de leefbaarheid en de ontwikkeling van een regio en is onlosmakelijk met ruimtelijke ontwikkeling verbonden.

De provincie kijkt met een **open blik** over de provincie-, gewest- en landsgrenzen heen naar de andere Vlaamse provincies, Wallonië, Nederland en Duitsland.

² Bij besluit van de Vlaamse Regering op 13 oktober 2023 zijn er in Limburg twee nationale parken en drie landschapsparken erkend. Een erkenning betekent een extra impuls voor bijkomende ontwikkeling (van natuur, landschap, toerisme, recreatie), financiering, marketing en (internationale) uitstraling. Bij de landschapsparken ligt de klemtoon op landschapskwaliteit waarin vanuit een integrale visie ruimte is voor recreatie, natuur, landbouw, wonen, bedrijvigheid en toerisme. Bij de nationale parken ligt de klemtoon op natuur, natuurontwikkeling en biodiversiteit en moeten de gebieden, die op langere termijn voldoende robuust zijn om de uitzonderlijke natuur die ze bevatten op een duurzame manier te beschermen.

1.2. BEHOEFTE AAN EEN KADER OM MET DE RUIMTELIJKE IMPACT VAN VERANDERENDE MAATSCHAPPELIJKE UITDAGINGEN EN TRENDS OM TE GAAN

Samen staan we voor heel wat ruimtelijk impactvolle uitdagingen op de leefomgeving van Limburg. Het zijn vaak mondiale en globale maatschappelijke uitdagingen en megatrends die zich ook in Limburg doorzetten en waar ook het ruimtelijk beleid slim moet mee omgaan. De ruimtelijke antwoorden zijn voor elk gebied anders en vragen een ruimtelijk kader.

De woonbehoeften veranderen ten gevolge van verschillende demografische en maatschappelijke evoluties met ontgroening, vergrijzing, verzilving, gezinsverdunding en diversifiëring van de bevolkingssamenstelling. Desondanks zetten verspreide bebouwing en het ruimtebeslag zich verder door. De open ruimte staat onder druk terwijl de waterlopen, natuur-, bos- en landbouwgebieden essentieel zijn voor tal van ecosysteemdiensten.

Zij staan in voor onze voedselproductie, verzekeren de biodiversiteit, zorgen voor luchtzuivering, wateropvang en de houtvoorraad, bieden ons ruimte om te ontspannen in het groen en zijn essentieel in de klimaatadaptatie. Het streven naar meer hernieuwbare energie is belangrijk in de klimaatmitigatie, maar botst soms op weerstand omwille van de ruimtelijke impact. Een snel evoluerende economie vraagt een gepaste aanpak om te ondernemen met aandacht voor zowel internationalisering, lokale verankering als duurzaamheid. De digitalisering versnelt. Door deze slim in te zetten op mobiliteit, bijvoorbeeld via (elektrisch) fietsen, combimobiliteit, datagedreven mobiliteit en deelsystemen, kunnen we ook de mobiliteit verduurzamen en de bereikbaarheid van verschillende plekken verhogen.

1.3. DE PROVINCIE ALS VOLWAARDIGE PARTNER IN HET RUIMTELIJK BELEID

Het Ruimtepact 2040 beoogt een provinciaal **ruimtelijk beleid** met eigen accenten en een doelgerichte invulling. Hierbij helpt de provincie enerzijds de ambities en ruimtelijke doelstellingen van Vlaanderen mee realiseren en ze gebiedsgericht door te vertalen naar Limburg. De provincie focust hierbij op de bovenlokale uitdagingen vanuit een provinciale benadering, reikt vanuit het Limburgse beleid ideeën en suggesties aan Vlaanderen aan en engageert zich om de ruimtelijke ontwikkeling op een gebiedsgerichte, geïntegreerde wijze aan te pakken. Anderzijds biedt de provincie met het Ruimtepact 2040 een kader voor het ruimtelijke beleid van de gemeenten, steeds met respect voor de gemeentelijke autonomie.

Binnen het Ruimtepact neemt de provincie **verschillende rollen** op:

- regulerend door het opmaken van juridische instrumenten zoals beleidskaders, RUP's, verordeningen, beleidsmatig gewenste ontwikkelingen,...;

- inspirerend door het uitwerken van (gebieds)visies, het opbouwen en delen van expertise en het sensibiliseren;
- faciliterend en ondersteunend door het geven van inhoudelijke en/of financiële ondersteuning en het aanbieden van instrumenten;
- realiserend door het opzetten van pilootprojecten, het opstarten of meewerken aan gebiedsgerichte projecten,...

De rol die de provincie vanuit het ruimtelijk beleid opneemt om het Ruimtepact 2040 op het terrein waar te maken³, is steeds in **samenwerking met andere actoren** en is afhankelijk van het doel, de eigen bevoegdheden, het juridisch kader en de inzetbare instrumenten.

1.4. HET WAARDEVOL BELEID VAN HET RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN VERDERZETTEN EN STRATEGISCH BIJSTUREN WAAR NODIG

Met de goedkeuring van het Ruimtelijk Structuurplan Limburg (RSPL) in 2003 en de herziening ervan in 2012, heeft de provincie belangrijke stappen gezet om een eigen ruimtelijk beleid te voeren en dit binnen het subsidiariteitsbeginsel waarin duidelijke taken aan de provincie werden toegekend. De maatschappelijke uitdagingen en de beleidscontext zijn sindsdien veranderd. Na bijna 20 jaar is een actualisering van het provinciale ruimtelijke beleid nuttig en nodig, met een verderzetting van het beleid waar dit een meerwaarde heeft betekend voor Limburg en met andere accenten waar dat nodig is.

Met de uitvoering van het RSPL heeft het provinciebestuur een impact gehad op de ruimtelijke ontwikkeling van onze provincie. Denk hierbij maar aan de versterking van de kleinstedelijke gebieden, de sturing van de woning-programmatie, het bijkomende aanbod aan ruimte voor bedrijventerreinen en toeristisch-recreatieve ontwikkeling

en door de advisering van dossiers op gewestelijk en gemeentelijk niveau op basis van de provinciale visie en selecties, zoals de natuur- en openruimteverbindingen.

De omslag naar beleidsplanning is meer georiënteerd op strategische doelen dan te streven naar een allesomvattend plan. De provincie zet daarom gericht en selectief in op die thema's die in Limburg belangrijk zijn en waar de provincie impact op heeft of het verschil mee kan en wil maken. Het Ruimtepact 2040 vervangt het RSPL volledig. Het is dus wenselijk om, naast de strategische visie, een coherent en evenwichtig geheel van beleidskaders te voorzien om een beleidsvacuüm te voorkomen voor de belangrijke thema's voor Limburg. Dit zijn de beleidskaders "Wonen in stads- en dorpskernen", "Economische Ruimte" en "Openruimteschakels". Via een afzonderlijke procedure kunnen later aanvullende beleidskaders worden opgemaakt.

³ Per beleidskader wordt de focus en de rol van de provincie duidelijk omschreven, toegespitst op de doelstellingen van het beleidskader.

1.5. BIJDRAGEN AAN DE REALISATIE VAN DE DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELSTELLINGEN

De provincie heeft zich geëngageerd⁴ om de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals) van de Verenigde Naties als referentiekader te hanteren voor het provinciale beleid. Deze doelstellingen beogen een duurzame ontwikkeling met een evenwicht tussen het economische, sociale en het ecologische.

Ook vanuit het beleidsdomein ruimte draagt de provincie haar steentje bij aan de internationale ambitie voor een verbetering van het milieu en de leefomgeving. Hiervoor spitst de provincie zich toe op die duurzame ontwikkelingsdoelstellingen waar zij vanuit haar ruimtelijk beleid en op provinciaal niveau met het Ruimtepact 2040 een bijdrage aan kan leveren. Het gaat hierbij over de thema's klimaat, water, biodiversiteit, ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving en erfgoed, mobiliteit en bereikbaarheid en een gezonde en veilige leefomgeving. Deze thema's zijn impliciet verbonden aan zowel milieu als ruimte en laten dus een geïntegreerde benadering toe. Ruimtelijke planning heeft dus ook (in de mate van het mogelijke) een bijdrage te leveren aan klimaat, water, ecosystemen en bossen, industrie en innovatie, nederzettingen, voedselproductie, duurzame energie, inclusieve samenleving en gezondheid.

Het onderzoek naar de mogelijke impact en bijdrage van het Ruimtepact 2040 aan de Vlaamse en Europese milieudoelstellingen wordt gevoerd binnen de strategische plan-MER⁵ als integraal onderdeel van de procedure van het Ruimtepact 2040. Aandachtspunten en aanbevelingen om de impact ervan te beperken en om positieve effecten te versterken, worden waar mogelijk doorvertaald binnen de visie, doelstellingen en acties⁶.

FIGUUR 3: Overzicht van alle duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

⁴ Op 25 november 2017 ondertekenden de provincieraadsvoorzitters van de vijf Vlaamse provincies een engagementsverklaring die het belang van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen onderstreept.

⁵ Het plan-MER Beleidsplan Ruimte Limburg is strategisch van aard en heeft tot doel de positieve en negatieve gevolgen van het Ruimtepact 2040 op hoofdlijnen in beeld te brengen door de principiële beleidskeuzes (strategische visie en beleidskaders) te beoordelen op hun effecten op het milieu. Als algemene synthese stelt het plan-MER dat het Ruimtepact 2040 bijdraagt aan het bereiken van de Vlaamse en provinciale milieubeleidsdoelstellingen op het vlak van klimaat, biodiversiteit, water, ruimtelijke kwaliteit, mobiliteit, luchtkwaliteit, geluid en gezondheid. Het plan-MER stelt geen milderende maatregelen voor, maar wel een aantal aandachtspunten om de positieve effecten te versterken.

⁶ De concrete lijst met voorstellen aanbevelingen is opgenomen in het plan-MER. Deze worden niet één-op-één doorvertaald in het Ruimtepact 2040, maar steeds geïntegreerd benaderd vanuit de strategische visie en het betreffende beleidskader. Daarbij waakt de afdeling Ruimtelijke Planning steeds over de inhoudelijke samenhang, de principes van duurzame ruimtelijke ordening en de toepasbaarheid vanuit de rol van de provincie binnen het ruimtelijk beleid.

2. HET STATUUT VAN HET RUIMTEPACT 2040

2.1. REFERENTIEKADER VOOR RUIMTELIJKE KEUZES

Het Ruimtepact 2040 bevat een provinciale visie op de ruimtelijke ontwikkeling in Limburg met het vizier op 2040. Als totaalpakket geven de strategische visie en de beleidskaders de richting aan om samen met andere besturen en partners te werken aan het toekomstperspectief “Limburg 2040”.

Het wordt een **leidend instrument voor ruimtelijke provinciale keuzes en een toetsingskader voor de advisering van plannen en projecten**. De visies, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 werken door in de plannen en de projecten die de provincie zelf opzet. Bij het vaststellen of herzien van ruimtelijke

uitvoeringsplannen en stedenbouwkundige verordeningen, en bij het aanvragen van omgevingsvergunningen voor eigen projecten mogen de provincieraad en de deputatie niet afwijken van de beleidskaders van het Ruimtepact 2040, behalve in geval van onvoorziene ontwikkelingen van de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten of omwille van dringende sociale, economische of budgettaire redenen. Als er met toepassing van voormelde redenen wordt afgeweken van het Ruimtepact 2040 moet dat uitdrukkelijk gemotiveerd worden. Daarbij moet dan aangetoond worden dat het plan, de verordening of de vergunningsaanvraag het nastreven van de strategische visie in kwestie niet hypothekeert⁷.

2.2. STRATEGISCH EN ACTIEGERICHT

Beleidsplanning verschilt door zijn **strategisch karakter** van de eerder alomvattende structuurplannen. Het Ruimtepact 2040 geeft binnen de strategische visie een langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkelingen op het niveau van de provincie en de belangrijkste beleidsopties op lange termijn. Aan de hand van de beleidskaders wordt **sturing gegeven aan de verdeelvraagstukken die gebaat zijn bij een regionale aanpak⁸**, zoals het faciliteren van de regionale economische strategie, de versterking van het openruimtesysteem en het beheersen van de ruimtelijke en maatschappelijke impact van het wonen.

Het Ruimtepact 2040 is tevens een **actieplan voor de provincie** met heel wat acties. Om dit uitvoeringsgericht aan te pakken, maakt de provincie een uitvoeringsprogramma op met daarin de acties en projecten die prioritair aangepakt worden, gekoppeld aan de beschikbare middelen en mensen. Dat werkt ook door naar alle provinciale beleidsdomeinen met een ruimtelijke impact of afhankelijkheid. Na de goedkeuring van het Ruimtepact 2040 is het werk niet gedaan, het begint dan pas.

2.3. SCHAKEL TUSSEN VLAANDEREN EN DE GEMEENTEN

Het Ruimtepact 2040 vormt een schakel tussen de visie van Vlaanderen en de gemeenten. Hierbij erkent de provincie de autonomie van de gemeenten en geeft ze uitvoering aan de principes van Vlaanderen: het bestaande ruimtebeslag beter benutten en de open

ruimte maximaal vrijwaren. **Iedere overheid heeft hierin zijn verantwoordelijkheid**. Het ruimtelijk beleid dat de gemeenten uitwerken, zal op zijn beurt gebiedsgericht en sterker toegespitst zijn op de ruimtelijke eigenheid en noden van de gemeente.

⁷ Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO), art. 2.1.2

⁸ Beleidskaders functioneren als set maar kunnen in functie van maatschappelijke noden onafhankelijk van elkaar worden herzien en/of aangevuld of opgeheven. Het ruimtelijk beleid kan zo flexibel inzetten op een selectieve set van belangrijkste beleidsonderwerpen.

2.4. ENGAGEMENT OM SAMEN TE WERKEN AAN RUIMTE IN LIMBURG

Het Ruimtepact 2040 bevat geen strikte taakstelling voor de andere planningsniveaus. Anders dan bij structuurplanning, gaat beleidsplanning uit van **samenwerking in plaats van een hiërarchisch model**. De drie planningsniveaus tekenen een beleid uit voor de thema's die best op het betrokken niveau aangepakt worden. Het Ruimtepact 2040

is dan ook een richtinggevend en verbindend project voor Limburgers, actoren, structuren en streken. Hierbij hoopt de provincie dat zo veel mogelijk actoren vrijwillig, maar niet vrijblijvend, het engagement opnemen om het Ruimtepact 2040 als richtlijn te hanteren voor de uitvoering van hun eigen visies, doelstellingen, acties en projecten.

3. RELATIE MET DE BELEIDSPLANNEN VAN ANDERE BESTUURNIVEAUS⁹

3.1. DE STRATEGISCHE VISIE VAN HET BELEIDSPLAN RUIMTE VLAANDEREN

Momenteel heeft Vlaanderen nog geen ruimtelijk beleidsplan, maar beschikt ze sinds juli 2018 over een strategische visie. Daarom wordt de omschrijving van de relatie tot het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) beperkt tot de strategische visie.

De strategische visie van het BRV wil de ruimte transformeren door het bestaande ruimtebeslag beter te benutten en de open ruimte maximaal te vrijwaren. Binnen de strategische doelstellingen geeft Vlaanderen aan hoe ze ruimtelijk en maatschappelijk wil evolueren en keuzes maakt om een duurzame ontwikkeling van de ruimte mogelijk te maken. De economische, sociale en ecologische invalshoek komen hierbij gelijktijdig en evenwichtig aan bod. Het Ruimtepact 2040 geeft een concrete invulling aan deze ambitie door ze op te nemen als rode draad binnen zowel de uitwerking van de strategische visie, de beleidskaders als het ruimtelijk beleid dat de provincie voert.

Binnen de strategische visie van het BRV is de ambitie verder uitgewerkt op basis van 6 strategische doelstellingen en 4 ruimtelijke ontwikkelingsprincipes. Het Ruimtepact 2040 draagt bij aan de realisatie ervan, zonder ervan af te wijken, op volgende manieren:

Het bijkomend ruimtebeslag wordt verminderd door een aanpak op verschillende sporen:

- Nieuwe ruimte-inname wordt voorkomen door preventieve maatregelen zoals een gerichte opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP) om de open ruimte op cruciale plekken te vrijwaren/of te versterken en het juridisch aanbod aan harde bestemmingen op ongewenste plaatsen te herbestemmen naar een openruimtebestemming of de inzet van (financiële) instrumenten om de ruimtelijke transitie uit te voeren;
- Goedgelegen, bestaand ruimtebeslag wordt hergebruikt om het ruimtelijk rendement te verhogen door het uitwerken en toepassen van een strategisch kernenbeleid voor wonen en het inzetten van instrumenten en het opnemen van acties om tot een kwaliteitsvolle verhoging van het ruimtelijk rendement te komen binnen stads- en dorpskernen en op strategische locaties;

- Nieuwe ruimte-inname wordt geminimaliseerd door zuinig ruimtegebruik bij nieuwe ontwikkelingen en door het voeren van een openruimtepositief planologisch beleid. Door de inperking van het juridisch aanbod aan harde bestemmingen, nemen ook de kansen tot bijkomend ruimtebeslag af;
- Openruimte-inname wordt gecompenseerd door het verschuiven van juridisch aanbod voor wonen, bedrijvigheid, recreatie;
- ...

De Europees stedelijk-economische ruimte en energienetwerken worden versterkt door ruimte voor wonen en ondernemerschap te ontwikkelen op strategische, goed bereikbare plaatsen met collectieve en/of multimodale vervoerswijzen. Zowel ruimte voor wonen als economische ruimte worden vanuit samenhang en binnen hun bovenlokale dimensie benaderd. Energie wordt duurzaam geïntegreerd binnen het ruimtelijk beleid om een omslag te bekomen naar een duurzaam energiesysteem met meer hernieuwbare energie met behoud van de landschappelijke kernkwaliteiten. De provincie draagt hieraan actief bij door onder andere het woonobjectief volgens de kerntypering te verdelen en toe te passen, sturende instrumenten voor nieuwe woonontwikkelingen op te maken en in te zetten, gemeenten te ondersteunen om een sturend kernbeleid te voeren en in te zetten op economische verweving, RUP's op te maken voor economische ontwikkelingen op strategische locaties, RUP's op te maken om het ruimtelijk energetisch rendement of de ruimtelijke kwaliteit op bedrijventerreinen te verhogen, een provinciale energiekaart op te maken om grootschalige hernieuwbare energie landschappelijk te integreren, ...

Het palet aan leefomgevingen wordt versterkt door de ruimtelijke regionale eigenheid te valoriseren binnen het ruimtelijk beleid zowel binnen de open ruimte als binnen de bebouwde ruimte. De 10 kernkwaliteiten, zoals opgenomen in de strategische visie van het BRV, zijn de uitgangspunten voor een duurzaam ruimtelijk beleid en vormen eveneens een leidraad binnen de beleidskaders. Beide zijn sterk verweven binnen alle strategische doelstellingen en de beleidskadervisie.

⁹ VCRO, art. 2.1.1 §3: Een provinciaal ruimtelijk beleidsplan moet aangeven hoe de ruimtelijke keuzes zich verhouden tot die van Vlaanderen en desgevallend motiveren waarom ze ervan afwijken. De verhouding tot plannen van een lager bestuursniveau kan gebeuren in algemene termen.

Het wonen en werken nabij huidige en toekomstige collectieve vervoersknopen en voorzieningen wordt verbeterd door mobiliteit en ruimtelijke planning op elkaar af te stemmen en meer te doen met minder ruimte op de juiste plaats in de provincie. De provincie zet in het ruimtelijk beleid maximaal in op de modal shift, zowel voor wonen als voor werken. Het verhogen van het fietsgebruik en de fietsbereikbaarheid van woon- en werkplekken beïnvloedt de knooppuntwaarde positief. De provincie draagt hieraan actief bij door mee te werken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg, alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid te toetsen aan de bovenlokale fietsroutenetwerken, het woningobjectief te verdelen en toe te passen volgens de kerntypering, instrumenten op te maken en in te zetten om nieuwe woonontwikkelingen mee te sturen, RUP's op te maken voor economische ontwikkelingen op strategische locaties, ...

De robuuste open ruimte wordt versterkt door het verbeteren van de verbindingen tussen de grote kerngebieden van natuur, landbouw en bos, door het vrijwaren van de open ruimte op cruciale plaatsen waar bebouwingsdruk heerst en het vrijwaren of waar mogelijk uitbreiden van de grote openruimtestructuren zoals aaneengesloten kerngebieden natuur-, bos- en landbouwgebieden. Door een planologische uitwisseling tussen zonevreemde landbouw en natuur/bos, vanuit een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak, wordt zowel de landbouw- als de natuur- en bosstructuur versterkt. De provincie draagt hieraan actief bij door een planologisch openruimtepositief beleid te voeren, te werken aan ontharding, gebiedsgerichte projecten voor een planologische uitwisseling tussen landbouw en natuur op te starten, RUP's op te maken om slecht gelegen juridisch woonaanbod te herbestemmen naar een openruimtebestemming, ...

Het netwerk van groenblauwe aders wordt verbeterd door een functionele en doelgerichte set van 311 km aan groenblauwe aders te selecteren, waarbij waterlopen en natuurlijke structuren de basis vormen voor de realisatie van een fijnmazig groenblauw netwerk en een gezonde waterbalans (reguleren tekort en teveel aan water). De provincie draagt hieraan actief bij door geïntegreerde gebiedsvisies en actieplannen op te maken, instrumenten en advisering in te zetten om actoren te ondersteunen bij het realiseren van groenblauwe aders, ...

3.2. GEMEENTELIJKE BELEIDSPANNEN RUIMTE

Volgende gemeenten in Limburg namen reeds initiatieven voor het opmaken van een beleidsplan:

- De gemeenteraad van Pelt besliste op 30 januari 2020 om een gemeentelijk beleidsplan ruimte op te maken en stelde op 30 november 2023 het gemeentelijk beleidsplan ruimte “Peltorama 2050” definitief vast.
- Op 21 december 2021 werd door de gemeenteraad van Lanaken de startbeslissing genomen om een gemeentelijk beleidsplan ruimte op te maken. De conceptnota werd op 20 januari 2022 goedgekeurd door het college van burgemeester en schepenen.
- Op 3 mei 2022 werd door de gemeenteraad van Maasmechelen de startbeslissing genomen om een gemeentelijk beleidsplan ruimte op te maken. De conceptnota werd op 21 maart 2023 goedgekeurd door de gemeenteraad.

Omdat enkel Pelt een definitief vastgesteld ruimtelijk beleidsplan heeft, wordt enkel de relatie met Peltorama 2050 beschreven.

Peltorama 2050 is opgebouwd uit een strategische visie en vijf beleidskaders, namelijk: “Leefbare Dorpen”, “Centrum Pelt”, “Nolimpark”, “Mobiliteit” en “Open Ruimte”.

De **strategische visie** van Peltorama 2050 beschrijft de uitdagingen die op Pelt afkomen en stelt de volgende negen ambities voorop:

- Sterke regionale centrumrol voor een ruime regio
- Te koesteren open ruimte
- Versterkt stedelijk gebied en zachte groei op maat van de dorpen
- Performante groenblauwe netwerken
- Publieke ruimten voor ontmoeting
- Inclusieve gemeente
- Mobiliteitsnetwerken voor de realisatie van een modal shift
- Kindvriendelijke gemeente
- DNA als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen

De strategische visie schetst een toekomstbeeld voor Pelt in 2050 en focust sterk op de levenskwaliteit van de Peltenaar, wat zich ook weerspiegelt in de formulering van

de ambities. Inhoudelijk sluiten de negen ambities aan bij de strategische doelstellingen en het toekomstperspectief van het Ruimtepact 2040.

Om de schaarse open ruimte zoveel mogelijk te vrijwaren van bijkomend ruimtebeslag, legt de gemeente de ambitie vast voor de bebouwde ruimte: het voeren van een kernversterkend beleid. De ambitie voor centrum Pelt en de dorpen is geen generiek verdichtingsbeleid en is uitgewerkt in twee beleidskaders: “Centrum Pelt” en “Leefbare Dorpen”. Beide beleidskaders sluiten aan bij strategische doelstelling SD2 “Steden en dorpen gericht versterken” van het Ruimtepact 2040.

Binnen het **beleidskader “Centrum Pelt”** wordt met centrum Pelt het verstedelijkt deel van de gemeente, zijnde de kernen van Neerpelt en Overpelt, bedoeld. Deze aanduiding is kleiner dan de afbakeningslijn van het kleinstedelijk gebied omdat de gemeente het centrum zo compact mogelijk wenst te houden en een te grote uitwaaiing van allerhande functies over een te groot gebied wil beperken. De kernen Boseind en Overpelt-Zuid vallen bijgevolg buiten het centrum omdat zij niet de geschikte locaties zijn voor een doorgedreven en actief gestuurd verdichtingsbeleid. Voor deze kernen zal daarom een gelijkaardig beleid worden gevoerd als voor de dorpen. Hiermee worden de verdichtingslocaties, aangeduid in het PRUP “afbakening kleinstedelijk gebied Neerpelt - Overpelt”, niet in vraag gesteld.

Met het **beleidskader “Leefbare Dorpen”** wordt ingezet op een versterkt stedelijk gebied en op een zachte groei op maat van de dorpen Boseind, Lindelhoeven, Sint-Huibrechts-Lille, Grote Heide, Herent, Holheide en Overpelt-Fabriek. De gemeente kijkt voor haar groei in eerste instantie naar centrum Pelt. Bijgevolg kan de transformatie binnen de dorpen op een meer geleidelijke manier gebeuren. De gemeente verhoogt de leefkwaliteit in de dorpen door in te zetten op verschillende thema's zoals het groenblauw netwerk, de publieke ruimte, het actief mobiliteitsnetwerk, het verwerven van functies, het gedifferentieerde verdichting, de beeldbepalende zichtrelaties, etc. Binnen de kern Damsheide wenst de gemeente het bijkomend ruimtebeslag te beperken. De gemeente beschikt over de autonomie om op basis van haar gebiedskennis een kerntypering te doen en door te voeren in het gemeentelijk beleidsplan ruimte.

Peltorama 2050 bevat geen algemeen beleidskader gericht op economie, maar met het **beleidskader “Nolimpark”** formuleert Pelt wel een visie voor het gelijknamig regionaal bedrijventerrein. Hier ligt de nadruk op het creëren van een veerkrachtig en adaptief ruimtegebruik, het verhogen van de beeldkwaliteit, het vergroten van de duurzaamheid en het verbeteren van de identiteit en herkenbaarheid van Nolimpark. Deze aanpak ligt in lijn met strategische doelstelling SD5 “Competitief en duurzaam ondernemen faciliteren op de juiste plaatsen” van het Ruimtepact 2040.

Met het **beleidskader “Mobiliteit”** formuleert Pelt een toekomstvisie voor de verschillende mobiliteitsnetwerken (gemotoriseerd vervoer, openbaar vervoer, traag verkeer) binnen de gemeente gekoppeld aan nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op lokaal en bovenlokaal niveau. Deze wederzijdse afstemming tussen mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling sluit aan bij de strategische doelstelling SD3 “Ruimtelijke ontwikkelingen en mobiliteit op elkaar afstemmen” van het Ruimtepact 2040.

Het **beleidskader “Open Ruimte”** beoogt om geen bijkomende open ruimte meer aan te snijden maar deze integendeel maximaal te beschermen. Daarnaast wordt er ook ingezet op een kwalitatieve versterking en het behoud van ruimtelijke diversiteit. Deze visie sluit aan bij de strategische doelstelling SD4 “Het openruimtesysteem versterken” van het Ruimtepact 2040.

4. DE ENGAGEMENTEN VAN DE PROVINCIE

Met het Ruimtepact 2040 neemt de provincie vijf belangrijke engagementen op in de ruimtelijke ontwikkeling van Limburg. Deze engagementen geven aan waar de provincie voor staat en waartoe ze zich verbindt in haar ruimtelijke beleid. Uitgangspunt hierbij is dat ruimtelijke ontwikkeling het resultaat is van samenwerking tussen verschillende overheden en beleidsdomeinen en met vele partners zoals het maatschappelijk middenveld, burgers, ondernemers, investeerders, onderwijs, ... De provincie stemt ook de acties en middelen met een ruimtelijke implicatie vanuit haar andere beleidsdomeinen af met het Ruimtepact 2040. Het gaat hierbij om provinciale bevoegdheden zoals waterlopen, natuur, mobiliteit, landbouw en platteland, economie, toerisme, duurzaamheid en huisvesting.

4.1. ZUINIG RUIMTEGEBRUIK EN RUIMTELIJKE KWALITEIT OPNEMEN ALS RODE DRAAD

De provincie werkt actief mee aan de **ruimtelijke transitie**, wat inhoudt dat ze **het bestaande ruimtebeslag beter benut** op die plaatsen die goed gelegen zijn¹⁰ en **de open ruimte maximaal vrijwaart**. De provincie hanteert de principes van zuinig ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit als basis en rode draad in haar ruimtelijk beleid en voor alle acties en ingrepen in de leefomgeving. De provincie zet haar schouders mee onder het beleid dat Vlaanderen wil voeren om het bijkomend ruimtebeslag tegen 2040 tot 0 ha/dag terug te dringen. De provincie sluit zich hiermee aan bij de hoofdambities van de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

bekennetwerk en het ecologisch netwerk), het duurzaam bijdragen aan verschillende maatschappelijke doelen (leefmilieu, cultuur, economie, sociale en esthetische doelen,...), het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van de onbebouwde ruimte, het verhogen van de gebruiks- en belevingskwaliteit van de bebouwde omgeving, ... Naast de visie en de beleidskaders, dragen de concrete acties hieraan bij zoals ontharding, de realisatie en inrichting van groenblauwe aders, het delen van informatie en nieuwe inzichten met zoveel mogelijk partners, ...

Met de uitwerking van het Ruimtepact 2040 expliciteert de provincie vanuit haar toekomstperspectief "Limburg 2040" hoe ze ruimtelijk invulling geeft aan de Vlaamse principes, toegepast op de maat en eigenheid van Limburg. Hierbij wil de provincie op een doordachte manier omgaan met haar ruimte, vanuit de grensstellende elementen van de ruimtelijke draagkracht. Ruimtelijke behoeften invullen leidt niet automatisch tot ruimtelijke uitbreiding. Daarom zijn de uitgangspunten van duurzame ruimtelijke ontwikkeling¹¹ ingebed in de strategische visie en de beleidskaders, waaronder het duurzaam realiseren van maatschappelijke ambities, het bijdragen aan een veerkrachtig openruimtesysteem (en zo ook de rol van het rivier- en

¹⁰ Het principe "goed gelegen plaatsen" is afhankelijk van talrijke contextfactoren en de beoogde doelstelling. Daarom worden de goedgelegen locaties van provinciaal niveau omschreven en geselecteerd binnen de beleidskaders.

¹¹ VCRO, Art. 1.1.4: De ruimtelijke ordening is gericht op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarbij de ruimte beheerd wordt ten behoeve van de huidige generatie, zonder dat de behoeften van de toekomstige generaties in het gedrang gebracht worden. Daarbij worden de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten gelijktijdig tegen elkaar afgewogen. Er wordt rekening gehouden met de ruimtelijke draagkracht, de gevolgen voor het leefmilieu en de culturele, economische, esthetische en sociale gevolgen. Op deze manier wordt gestreefd naar ruimtelijke kwaliteit.

4.2. OPSTARTEN VAN RUIMTELIJKE PILOOTPROJECTEN

De provincie wil actief en gericht het voortouw nemen in de ruimtelijke transitie door uitvoering te geven aan acties met een hoog ambitieniveau, in de bebouwde én in de open ruimte. De provincie werkt daarbij **gebiedsgericht, geïntegreerd en regionaal gedifferentieerd** waar nodig. Een gemeentegrensoverschrijdende impact benadrukt de aanpak op provinciaal niveau en de leidende rol van de provincie.

Ruimtelijke ontwikkeling heeft raakvlakken met veel sectoraal beleid en ruimtelijke ingrepen vragen tijd. Veranderingen in ruimtelijke structuren zijn het gevolg van langdurige processen. Limburg zal er in 2040 niet

helemaal anders uitzien. De ruimte is beperkt maakbaar en de bevoegdheden van de provincie zijn begrensd. Met **ingrepen op goed gekozen plekken** of met **nieuwe instrumenten of plannen** maakt de provincie het beleid concreet met kwaliteitsvolle, innovatieve pilootprojecten. Deze zetten de veranderingen in de ruimtelijke omgeving op spoor en onderstrepen de realisatiegerichtheid van het Ruimtepact 2040. Het opstarten of verderzetten van projecten hoeft niet te wachten op de goedkeuring van het Ruimtepact 2040. Kwaliteitsvolle quick-wins zijn zelfs wenselijk.

4.3. GEMEENTEN ONDERSTEUNEN OM GEMEENSCHAPPELIJKE DOELEN TE REALISEREN

De provincie beoogt om de realiseerbaarheid van de doelstellingen op het terrein te verhogen, in **samenwerking met de gemeenten**. Ieder bestuursniveau heeft zijn eigen verantwoordelijkheid binnen de ruimtelijke transitie.

In de strategische visie en in elk beleidskader zijn concrete acties opgenomen om de gemeenten te ondersteunen. Bij de omschrijving van deze acties geeft de provincie aan welke middelen en instrumenten ze hiervoor wil inzetten en welke rol ze zal opnemen.

Daarnaast blijft de provincie haar decretaal vastgelegde adviesrol op een kwaliteitsvolle manier opnemen door het opstellen van inhoudelijke en geïntegreerde constructieve adviezen, als ondersteuning voor sterkere gemeentelijke ruimtelijke planningsdossiers. De provincie tracht op die manier ook het ideeëngoed en de doelstellingen van het Ruimtepact 2040 te laten doorstromen naar het lokale niveau.

4.4. GRENDOVERSCHRIJDEND DENKEN EN SAMENWERKEN

De provincie sluit allianties met aangrenzende gemeenten, provincies, gewesten en/of andere samenwerkingsverbanden om gezamenlijk te werken aan **ruimtelijke grensoverschrijdende projecten**. Op deze manier connecteert de provincie zich op provinciaal, Vlaams, nationaal en internationaal niveau. De provincie haakt in op opportuniteiten die zich aanbieden of onderzoekt proactief waar nieuwe kansen zich voordoen. De provincie tracht dergelijke grensoverschrijdende projecten op te schalen tot gebiedsgerichte projecten op Vlaams of Euregioonaal niveau.

De impact van ruimtelijke ontwikkelingen stopt niet aan de provinciegrens. **Allerhande structuren binden ons met onze burens:** rivier- en beekvalleien, bos- en natuurgebieden, fietsroutes, spoorwegen, autosnelwegen, kanalen, hoogspanningsleidingen, leidingstraten,... De

geografische positie van Limburg binnen de Euregio Maas-Rijn of ten opzichte van de Vlaamse Ruit, het stedelijk gebied rond Eindhoven, de Randstad en het Ruhrgebied is een troef en biedt economische en ecologische perspectieven. Strategische doelstellingen en selecties op provinciaal niveau worden dan ook binnen de ruimere context bekeken.

Gerichte ondersteuning door de provincie moet leiden tot een versterking van grensoverschrijdende projecten, ruimtelijke structuren of samenwerkingsverbanden, zoals rond het Economisch Netwerk Albertkanaal, de Demervallei, de Albertknoop, Nationaal Park Bosland¹², de Grensmaas, Kempen-Broek, de Grote Heide, de fietssnelwegen en toeristische topbelevingsroutes die aansluiten op projecten over de provinciegrens heen.

4.5. KLIMAAT EN ENERGIE RUIMTELIJK INTEGREREN

Klimaatmitigatie en -adaptatie en de verduurzaming van het energiesysteem zitten in al hun vormen **verweven in alle sectoren en hebben een impact op alle geledingen van de samenleving**. Door klimaat en energie op te nemen als een transversaal thema binnen het ruimtelijk beleid en de ruimtelijke doelstellingen, draagt de provincie maatgericht en op een geïntegreerde manier bij aan een duurzame ontwikkeling, haar eigen klimaatdoelen, de Europese beleidsagenda van de Green Deal en de Europese klimaatwet.

De provincie zet in op klimaatmitigatie en -adaptatie en neemt hiervoor concrete acties op binnen haar klimaatactieplan. Ruimtelijke ordening draagt hieraan bij door zich te concentreren op de ruimtelijke aspecten om de energie-gerelateerde uitstoot te verminderen. Door het vrijwaren en versterken van de groenblauwe aders

vergroot het CO₂-capterend vermogen. Tegelijkertijd speelt de provincie in op de gevolgen van de klimaatwijziging. Het Ruimtepact 2040 operationaliseert dit binnen de verschillende doelstellingen en acties, zoals het inzetten op kernversterking, het voeren van een openruimtepositief planologisch beleid, het vrijwaren van de open ruimte en het versterken van haar systeemwerking, het ruimtelijk faciliteren van hernieuwbare energieproductie, -opslag en -uitwisseling, het stimuleren van het fietsgebruik en tegelijk het verminderen van de autoverplaatsingen.

Maar de doelstellingen zijn enkel haalbaar wanneer zoveel mogelijk actoren het engagement opnemen om hieraan bij te dragen. Zo treedt de provincie vandaag op als territoriaal coördinator voor de gemeenten die het Burgemeestersconvenant¹³ tekenden.

¹² Bosland is bij Besluit van de Vlaamse regering op 13 oktober 2023 erkend als Nationaal Park. Deze erkenning gebeurt onder de opschortende voorwaarden dat Bosland binnen een termijn van 1 jaar, te rekenen vanaf deze beslissing, voldoet aan de 2 belangrijkste opmerkingen van de commissie van experts die betrekking hebben op enerzijds de ruimtelijk-functionele en landschapsecologische eenheid en anderzijds op een wervende, duidelijk onderscheidende 'Unique selling point' (USP) waarbij het aanknopingspunt voor die visie de aanwezige unieke natuurcomponent is. Het Parkbureau levert hiervoor tegen uiterlijk 1 september 2024 de nodige bewijsstukken aan bij het agentschap voor natuur en bos. De Vlaamse minister, bevoegd voor de omgeving en de natuur, legt de bewijsstukken en de evaluatie of al dan niet wordt voldaan aan voormelde voorwaarden, voor aan de Vlaamse regering.

¹³ Het Burgemeestersconvenant is de reguliere Europese beweging met deelname van lokale en regionale overheden die vrijwillig toezeggen de energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen op hun grondgebied te verhogen. 41 van de 42 Limburgse gemeenten ondertekenden het Europese Burgemeestersconvenant voor Klimaat en Energie. Hiermee engageren zij zich om tegen 2030 hun uitstoot met 40% te verlagen en hun gemeente bestand te maken tegen de gevolgen van de klimaatverandering.

5. TOEKOMSTPERSPECTIEF

“LIMBURG 2040”

Het toekomstperspectief “Limburg 2040” schetst een globaal wensbeeld waar de provincie naartoe werkt. Vanuit deze ambitie maakt de provincie keuzes, zoveel mogelijk samen met de gemeenten, Vlaanderen en alle andere partners. Uiteraard spelen er nog variabele factoren en onzekerheden waar de provincie zelf geen of nauwelijks vat op heeft, maar die de realisatie en haalbaarheid van het toekomstperspectief wel kunnen beïnvloeden. De provincie kijkt vastberaden vooruit en speelt flexibel in op veranderende maatschappelijke ontwikkelingen, waarbij ze haar ambitie bewaart en het vizier houdt op het uiteindelijke doel.

LIMBURG 2040

In 2040 is Limburg een aantrekkelijke en dynamische regio. Limburg heeft karaktervolle steden en dorpen en een kwalitatieve open ruimte binnen een divers landschap. De economie is lokaal en internationaal, competitief en duurzaam.

Ontwikkeling en hergebruik binnen het bestaande ruimtebeslag is in 2040 het nieuwe normaal. Nieuwe ontwikkelingen verhogen ook de klimaatrobuustheid. Een goed evenwicht tussen kwaliteitsvol kernversterkend wonen, duurzaam ondernemen en het beschermen van de open ruimte leidt tot een groei in levenskwaliteit, welvaart en biodiversiteit. Zo is Limburg gekend en gewaardeerd bij haar huidige en nieuwe inwoners, investeerders, bezoekers en partners.

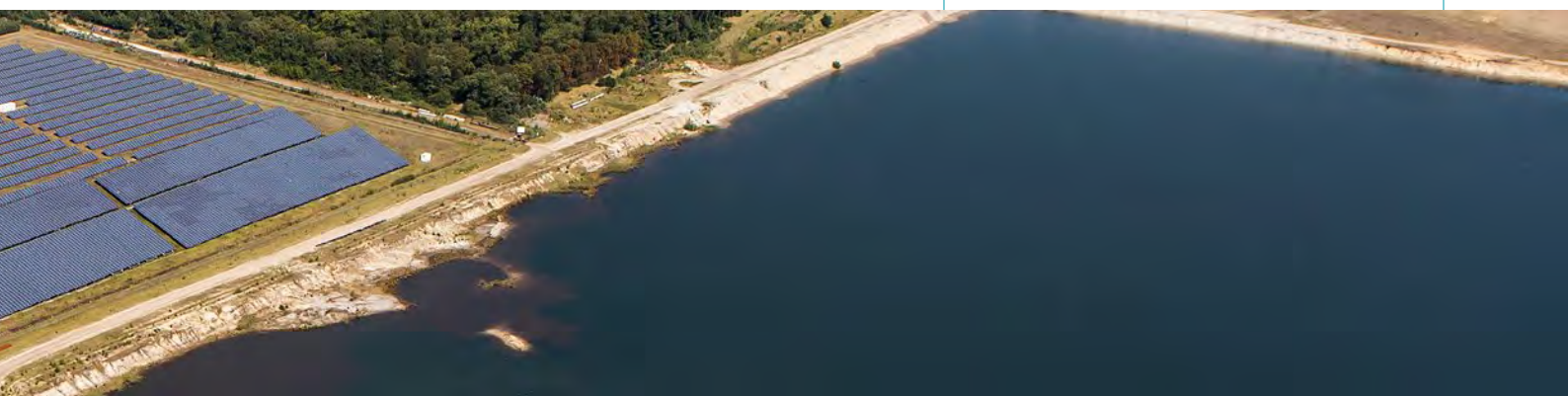
EEN RIJKE DIVERSITEIT AAN LANDSCHAPPEN

In 2040 is de variëteit aan kenmerkende landschappen in Limburg nog steeds een sterke troef. Limburg koestert haar ruimtelijke kenmerken, kernkwaliteiten en regionale diversiteit. Die ruimtelijke regionale eigenheid bepaalt mee de identiteit van Limburg en de Limburgers en is een vanzelfsprekende onderlegger voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. Het valoriseren van de ruimtelijke regionale eigenheid, verhoogt de ruimtelijke kwaliteit van nieuwe plannen, projecten, de regio en het landschap.

DE TRENDWIJZIGINGEN

In 2019 bestond 30,5% van de oppervlakte in Limburg uit ruimtebeslag. Het Vlaamse gemiddelde is 33,2%. Het aantal inwoners per ha ruimtebeslag is in Limburg (11,8) lager dan in Vlaanderen (14,6). Met 35,8% (Limburg) neemt huisvesting het grootste deel van het ruimtebeslag in¹⁴. Het ruimtebeslag optimaler gebruiken, kan bijkomend ruimtebeslag vermijden.

¹⁴ Bron: Landgebruiksbestand (Departement Omgeving, 2019)

STERKE STEDEN EN LEEFBARE DORPEN

In 2040 wordt Limburg gekenmerkt door een aangename, gevarieerde leefomgeving met sterke steden en leefbare dorpen. Mensen vinden binnen hun regio een kwalitatieve woonplaats. Het voorzieningenniveau en de (duurzame) bereikbaarheid van de kernen zijn in overeenstemming met het type kern, gaande van de grotere steden (Hasselt en Genk), over kleinere (historische) steden en grote dorpen tot plattelandskernen. Sectoren zoals kunsten, cultureel erfgoed, sociaal-cultureel werk, jeugdvoorzieningen,... zijn verweven in de woonomgeving. Het groen is overal nabij. Die afwisseling tussen stad, dorp en landschap zorgt voor een uitgesproken woonkwaliteit die ons onderscheidt van andere stedelijke regio's. Kernversterking en groei worden gebiedsgericht gedifferentieerd op maat van en binnen de kern. Er wordt ingezet op kwaliteitsverhoging, duurzaamheid en gepaste ruimtelijke verdichting en verweving. Verweefbare economische functies en handel vinden een plaats in de centra van steden en dorpen. Dat zorgt voor meer stedelijke beleving, vitalere dorpskernen en het behoud van de open ruimte.

EEN DUURZAMERE MOBILITEIT

In 2040 is de mobiliteit verder geëvolueerd, op ruimtelijk en technologisch vlak. Door meer nabijheid van voorzieningen en werkgelegenheid, coherente fietsinfrastructuren, een sterker openbaarvervoerssysteem, meer gedeeld gebruik en vlotte overstapmogelijkheden in mobipunten zijn het aantal autokilometers afgenomen. Die verschuiving is ook zichtbaar in de inrichting van de publieke ruimte in dorpen en steden én de verbindingen ertussen met minder verharding en meer natuurlijke elementen. Alternatieven voor de auto krijgen een kwaliteitsvolle en prominente plaats. Mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling worden geïntegreerd aangepakt. Nieuwe ontwikkelingen met aanzienlijke verkeersgeneratie situeren zich stelselmatig in omgevingen met een hoge bereikbaarheid en een goede multimodale ontsluiting. Duurzame mobiliteit wordt al in de conceptfase van ruimtelijke projecten geïntegreerd. Een verhoogde aandacht voor de fiets in de ruimtelijke ontwikkeling zorgt voor een systematische optimalisering en kwaliteitsverhoging van het fietsnetwerk en voor meer ruimte voor fietsers. Dat stimuleert meer fietsgebruik en draagt bij aan de modal shift naar meer duurzame mobiliteit en de positie van Limburg als fietsparadijs.

De bevolking zal in de periode 2020-2040 (+4,2%)¹⁵ minder snel toenemen dan in de periode 2000-2020 (+11%)¹⁶. Het aantal huishoudens stijgt sterker dan de bevolkingsgroei. Vooral gezinsverdunning, vergrijzing en ontgroening zetten zich in Limburg door. In 2020 was 27,8% ouder dan zestig en 25,8% jonger dan vierentwintig. In 2040 is dat 33,3% en 24,5%¹⁷.

Het beter afstemmen van het patrimonium op de veranderende woonbehoeften en dat binnen het bestaande ruimtebeslag, is dus een belangrijke opgave.

Op vlak van openbaar vervoer heeft Limburg in 2015 slechts 7% van de treinhalttes en 1,6% van de bushalttes in Vlaanderen en Brussel. 85% van de Limburgers woont op een locatie met een beperkte toegang tot openbaar vervoer, en heeft 27,3% een goed tot zeer goed voorzieningenniveau¹⁸. Limburg is meer autoafhankelijk dan de rest van Vlaanderen. In 2019 wordt 73% van de verplaatsingen als autobestuurder of als autopassagier gemaakt¹⁹. Het Vlaamse mobiliteitsbeleid heeft als doel dat minimum 40% van de verplaatsingen duurzaam gebeurt. Acties zoals het doorvoeren van een kernenbeleid of het stimuleren van het fietsgebruik dragen bij aan deze transitie naar een duurzamere mobiliteit.

¹⁵ Bron: Vlaamse gemeentelijke demografische vooruitzichten 2021-2040 (Statistiek Vlaanderen, 2021)

¹⁶ Bron: Rijksregister (Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, 2020)

¹⁷ Bron: Vlaamse gemeentelijke demografische vooruitzichten 2021-2040 (Statistiek Vlaanderen, 2021)

¹⁸ Bron: Onderzoek naar ruimtelijke ontwikkelingskansen in Limburg in kader van een aangepast knooppuntmodel (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek, 2018)

¹⁹ Bron: Regionaal Mobiliteitsplan Limburg (Departement Mobiliteit en Openbare werken, 2023)

HOOGKWALITATIEVE OPEN RUIMTE

In 2040 blijft Limburg een topregio op vlak van open ruimte, zowel door de omvang als de kwaliteit ervan. De samenhang tussen de grote kernen natuur-, landbouw en bos wordt gegarandeerd. Groenblauwe aders rijgen het ecologisch en natuurlijk netwerk aan elkaar, zowel binnen de open ruimte zelf als doorheen de bebouwde gebieden. Die ontsnippering maakt het openruimtesysteem functioneel, robuust en veerkrachtig en verhoogt de visuele kwaliteit van Limburg. De ecosysteemdiensten die hieruit volgen, bieden tal van winsten, zoals biodiversiteit, voedselproductie, een goede waterbalans, een aangename leef- en ontspanningsomgeving, de toeristische aantrekkelijkheid van de regio en het klimaatadaptieve vermogen.

EEN GEDIFFERENTIEERDE, COMPETITIEVE EN DUURZAME ECONOMIE

In 2040 is de economie gedifferentieerd, competitief en duurzaam. Limburg biedt een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor innovatie, onderzoek, ontwikkeling en internationalisering. De economische groei wordt gefaciliteerd binnen een ruimteshift waarbij de ruimte efficiënter benut wordt. Hierdoor is er voldoende en kwalitatief ruimtelijk aanbod op goed gelegen en goed bereikbare werklocaties of in verweving met andere activiteiten in de kernen. Kleinhandel en verweefbare en kleinschalige toeristische bedrijvigheid situeren zich voornamelijk in en nabij levendige stads- en dorpskernen. Bedrijventerreinen zijn duurzamer en kwalitatiever door een verhoogd ruimtelijk rendement en de integratie van groen-, water- en energievoorzieningen en een duurzamere bedrijfsmobiliteit via het spoor, waterwegen, fietsverbindingen,... De vele creatieve start-ups uit de incubatoren zijn lokaal verankerd en krijgen de ruimte om hun activiteiten vanuit Limburg internationaal verder uit te bouwen. Landbouw is een belangrijke ruimtebeheerder en zorgt als grote economische speler voor duurzame, gezonde en nabije voedselproductie. De vrijetijdseconomie gedijt door de ruimtelijke, cultuurhistorische en landschappelijke eigenheid van Limburg en doet dit met respect voor de intrinsieke kwaliteiten. Deze economische sector is daardoor niet delokaliseerbaar.

In 2020 beslaat landbouw 46% van de oppervlakte van Limburg. In Vlaanderen is dat 58%²⁰. Waardevolle natuur beslaat 34% van Limburg. Dat is beduidend meer dan de 21,6% in Vlaanderen²¹. 24% van ons grondgebied is Europees beschermde natuur t.o.v. 12% in Vlaanderen. Limburg heeft nog veel open ruimte, maar de gemiddelde grootte van de openruimteclusters daalt sinds de jaren 70 van 420 ha tot 100 ha²². Ten opzichte van 76 ha in Vlaanderen zijn de Limburgse clusters nog vrij groot, maar een trendwijziging is nodig om verdere versnippering tegen te gaan.

De Limburgse economie is gedifferentieerd. Naast de bedrijventerreinen en de incubatoren bevindt 70% van alle bedrijfsactiviteiten zich in het woonweefsel. De oppervlakte bestemd voor bedrijventerreinen beslaat 4,3% van de oppervlakte van Limburg (in 2020). In Vlaanderen is dat 3,4%. Binnen de 11.460 ha juridisch bestemd aanbod aan bedrijventerreinen, is 3.200 ha zonder bebouwing of infrastructuur²³. Recreatie beslaat 1,9% van de oppervlakte van Limburg. In Vlaanderen is dit 1,5%. Naast de toeristische entiteiten, zijn er ook heel wat verweefbare toeristisch-recreatieve activiteiten; sterk geënt op het landschap.

Een actieve sturing van het aanbod en een ruimteshift van slecht gelegen gronden naar strategische zones draagt bij aan een efficiënter grondgebruik. Dit geldt zowel voor bedrijventerreinen als de recreatiegebieden en de landbouw.

²⁰ Bron: Ruimteboekhouding van de openruimtebestemmingen 2020

²¹ Bron: provincies.incijfers.be (Biologische Waarderingskaart, 2020)

²² Bron: Ruimterapport Vlaanderen (Departement Omgeving, 2018)

²³ Bron: VLAIO (januari 2022) Cijfers bezettingstabellen

NAAR EEN RUIMTELIJK AFGESTEMDE ENERGIETRANSITIE

In 2040 is de energie-efficiëntie verhoogd door zuinig ruimtegebruik in kernen en op bedrijventerreinen. De energietransitie naar een decentraal systeem met vooral hernieuwbare, koolstofarme energiebronnen is gerealiseerd. Energie wordt grotendeels lokaal geproduceerd, opgeslagen, uitgewisseld en gebruikt. De energie wordt gewonnen uit hernieuwbare bronnen. Er is plaats voor grootschalige infrastructuur zoals zon- en windenergie, maar de inplanting ervan is afgestemd op de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit van Limburg. Ook voor kleinere collectieve, hernieuwbare energie-oplossingen is er plaats. Pilootprojecten maken nieuwe ontwikkelingen en heringerichte gebieden energie-efficiënter en duurzamer.

INTERNATIONAAL GECONNECTEERDE PROVINCIE

In 2040 is Limburg een open en internationaal georiënteerde en geconnecteerde provincie, binnen de Euregio Maas-Rijn en tussen de Vlaamse Ruit, Eindhoven, de Randstad, het Ruhrgebied en de Luikse regio. Dit geldt zowel in de samenwerking met de omliggende regio's, als in het ruimtelijk voorkomen. Limburg ontwikkelt zich verder in relatie tot - en samenwerking met - haar omgeving en heeft vanuit grensoverschrijdend perspectief een goede ontsluiting via fiets-, spoor-, water en autowegen, sterke ruimtelijk-economische systemen en een goed functionerend openruimtesysteem. Samenwerkingsverbanden rond ruimtelijke structuren, gebieden en projecten versterken Limburg binnen een ruimere regio.

De omschakeling naar een duurzamere energiewinning is al ingezet. Potentieel is er vooral nog voor zonnepanelen op daken, grootschalige windturbines en biomassa-installaties. In 2020 is 9,0% van de Limburgse daken uitgerust met zonnepanelen²⁴. In 2022 heeft Limburg 139 windturbines²⁵. Het ruimtelijk kwaliteitsvol benutten van de potenties draagt bij aan de transitie. Technologieën als diepe geothermie, waterstof, energieopslag,... zijn momenteel nog in ontwikkeling, maar kunnen de energietransitie in de toekomst ondersteunen.

²⁴ Bron: *benuttingsgraad daken voor PV-installaties* (Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, 2020)

²⁵ Bron: *Energiesparen.be* (Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, 2022)

6. RUIMTELIJKE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

Met de strategische doelstellingen (SD) zet de provincie de richting uit om het toekomstperspectief voor Limburg 2040 te realiseren. Dit doet de provincie in samenwerking met vele partners. De strategische doelstellingen werken door in de beleidskaders. De zeven strategische doelstellingen fungeren als leidraad bij de benadering en beoordeling van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

- SD1 - De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren
- SD2 - Steden en dorpen gericht versterken
- SD3 - Ruimtelijke ontwikkelingen en mobiliteit op elkaar afstemmen
- SD4 - Het openruimtesysteem versterken
- SD5 - Competitief en duurzaam ondernemen faciliteren op de juiste plaatsen
- SD6 - Hernieuwbare energie integreren in het ruimtelijk beleid
- SD7 - Meer ruimte geven aan de fietser

Elke ruimtelijke strategische doelstelling wordt als volgt uitgewerkt:

Inleiding	Een verduidelijking van de begrippen in relatie tot de strategische doelstelling.
Relevantie	Het belang van de strategische doelstelling.
Ambitie	Een verduidelijking van het strategische doel.
Visie en strategie	De aanpak om het strategische doel te bereiken.
Focus	De ruimtelijke structuurbepalende elementen en het provinciale ruimtelijk beleid.
Realisatie	De acties en beleidskaders die de doelstelling helpen realiseren.

SD1 - DE RUIMTELIJKE REGIONALE EIGENHEID VALORISEREN

Inleiding

De ruimtelijke regionale eigenheid is als het ware het ruimtelijk DNA van Limburg; de ruimtelijke kwaliteiten die in hun samenhang de eigenheid van Limburg definiëren en bepalen hoe we onze leefomgeving ervaren en beleven. De ruimtelijke regionale eigenheid is niet eenzijdig te definiëren, maar wordt bepaald door een gelaagde opbouw vanuit drie invalshoeken:

- de herkenbare landschapseenheden
- de historisch-morfologische eenheden en gebieden
- de ruimtelijk-economische systemen

Een landschapseenheid is een ruimtelijk samenhangend gebied met een zekere coherentie in het fysisch systeem (bodem, reliëf en water), het ruimtelijk voorkomen (de natuurlijke en agrarische structuur en de daarin voorkomende soorten) en met een herkenbare identiteit. In het landschap kunnen harde grenzen aanwezig zijn zoals rivieren of kanalen, maar op de meeste plaatsen lopen de landschapseenheden op het terrein geleidelijk in elkaar over en beïnvloeden verschillende landschapseenheden elkaar. Dit geldt ook over de provinciegrens heen.

Een historisch-morfologische eenheid of gebied heeft een architectuurhistorische identiteit die duidelijk in de stedenbouwkundige structuur af te lezen is en een goed te identificeren historische oorzaak heeft. Buiten deze eenheden en gebieden komen er in Limburg nog waardevolle bouwkundige structuren voor, maar maken reeds deel uit van de landschapseenheid of zijn eerder lokaal of te verspreid om een regionale structuur te creëren.

Een ruimtelijk-economisch systeem hangt vaak samen met infrastructuur en is een belangrijke drager van de economische ontwikkeling en innovatie in Limburg. Ze hebben een belangrijke ruimtelijke impact.

Relevantie

De ruimtelijke regionale eigenheid bepaalt in grote mate de identiteit, de ruimtelijke kwaliteit, de aantrekkelijkheid en het onderscheidend vermogen van Limburg als leefomgeving, investeringsgebied en vakantiebestemming.

Ambitie

De ambities zijn:

- een nog sterkere identiteit van Limburg;
- een hogere ruimtelijke kwaliteit van nieuwe projecten én van Limburg;
- meer bewustzijn van - en een beter inzicht in - de regionale diversiteit van Limburg met per regio de ruimtelijke kernkwaliteiten en hun onderlinge samenhang.

Visie en strategie

De kernkwaliteiten zijn sterk bepalend voor de eigenheid en de leef- en omgevingskwaliteit van Limburg. De provincie koestert de ruimtelijke eigenheid en versterkt wat Limburg uniek maakt ten opzichte van de rest van Vlaanderen op basis van:

- de 10 landschapseenheden met een omschrijving van de variëteit aan kenmerkende landschappen en bijzondere plekken als kernkwaliteiten;
- de historisch-morfologische eenheden met een omschrijving van de historisch waardevolle structuren die de dorpen en steden karakter geven als kernkwaliteiten;
- de ruimtelijk-economische systemen met een omschrijving van de meer recente ingrijpende structuren die Limburg economisch deden groeien. Het zijn essentiële hefboomen voor nieuwe economische ontwikkelingen en innovatie.

De ruimtelijke regionale eigenheid vormt een stimulans voor ruimtelijke kwaliteitsverhoging binnen nieuwe ontwikkelingen. We vermijden aantasting van de kernkwaliteiten, zeker waar aantasting dreigt door ongewenste ontwikkelingen, omdat de kernkwaliteiten sterk bepalend zijn voor de eigenheid en de woon-, werk-, omgevings- en belevingskwaliteit van Limburg. Om het ruimtelijk DNA van Limburg te begrijpen, vormt het totaalbeeld van de drie invalshoeken en de omschrijving per invalshoek de basis om de huidige ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg te benoemen. Waar mogelijk vrijwaart en versterkt de provincie de ruimtelijke regionale eigenheid binnen haar eigen planningsprocessen. De ruimtelijke regionale eigenheid is mee geïntegreerd in de visie van de beleidskaders.

De provincie neemt de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid ook mee in de advisering bij planningsprocessen van de andere overheden, zowel bij de opmaak van de beleidsplannen waarin de strategische ruimtelijke beleidslijnen worden uitgezet, als bij de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen en masterplannen.

Focus

Op de volgende pagina's volgt een verdiepende omschrijving²⁶ van de bestaande ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg en haar regio's. Dit overzicht is niet restrictief en verandert de juridische ontwikkelingsmogelijkheden niet. Het is wel een hulpmiddel om ruimtelijke ontwikkelingen te integreren in de ruimtelijke eigenheid van de provincie, met respect of versterking van de ruimtelijke kernkwaliteiten. Het verruimen van de kennis en zichtbaarheid van de ruimtelijke regionale eigenheid, vergroot ook het begrip van de omgeving waarin nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden.

De verdiepende omschrijving biedt een overzicht van de bepalende elementen op basis van de drie invalshoeken: de 10 landschapseenheden, de historisch-morfologische eenheden en de ruimtelijk-economische systemen.

Realisatie

De realisatie van de strategische doelstelling gebeurt door:

- het **beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”** (vnl. OD2 – “Afstemmen van woonontwikkelingen op maat van de kern”)
- het **beleidskader “Openruimteschakels”** (vnl. OD1 – “Ruimtelijk ondersteunen en optimaliseren van de groenblauwe aders en openruimtecorridors” en OD2 – “Meewerken aan een coherent netwerk van groenblauwe aders in Limburg”)
- het **beleidskader “Economische Ruimte”** (vnl. OD3 – “Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties”, OD4 – “Herbestemmen van slecht gelegen juridisch aanbod aan bedrijventerreinen en recreatiegebieden” en OD5 – “Duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoering in agrarisch gebied”);
- de **actie SV-2** – Opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg;
- de **actie SV-9** – Ontsluiten van informatie en kennis.

²⁶ Bron: Referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid (BUUR, 2020)

VERDIEPENDE OMSCHRIJVING VAN DE BESTAANDE KENMERKEN EN KERNKWALITEITEN VAN DE RUIMTELIJKE REGIONALE EIGENHEID

DE 10 LANDSCHAPSEENHEDEN

FIGUUR 4: De landschapseenheden. Bron: Referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid (BUUR, 2020)

De 10 landschapseenheden zijn: Droog Haspengouw, Vochtig Haspengouw, Maasvallei, Hoge Kempen, De Wijers, West-Limburgse beekvalleien, Noord-Limburgse bossen, Dommel- en Warmbeekvallei, Kempens-Broek en Voeren.

DROOG HASPENGOUW

Het heuvellandschap van Droog Haspengouw is een open akkergebied met compacte dorpen, gehuchten en alleenstaande vierkanthoeves en kastelen in de dalen. In Droog Haspengouw ligt een collectie van landschappelijke punt- en lijnelementen zoals holle wegen. Verschillende relictstammen uit de Romeinse periode zoals de Romeinse Weg of de voormalige heirbaan Tienen-Tongeren en verschillende Gallo-Romeinse grafheuvels of tumuli. Intacte panorama's en ongeschonden perspectieven typeren het glooiende landschap. De landbouw is ruimtelijk structurerend. De landschapseenheid valt dan ook samen met het ruimtelijk-economisch systeem van het Akkerlandschap Droog Haspengouw. Het landschap is een lappendeken van verschillende teelten die jaarlijks wisselen. De Haspengouwse dorpen zijn compact en hebben een herkenbaar erfgoed en typerende opbouw als kerkdorp. De bebouwing is voornamelijk gebundeld in de kernen. Verspreide bebouwing en verlinting verstoort slechts in beperkte mate het landschap. Tongeren en Sint-Truiden zijn de grotere, historische stadskernen en vormen belangrijke tewerkstellingspolen in de regio. Deze landschapseenheid heeft naast de landbouw geen grote economische structuren. De landschappelijke en cultuurhistorische waarde van de morfologisch structuur vormen een belangrijke troef van het gebied.

VOCHTIG HASPENGOUW

De regio valt grotendeels samen met het noordelijk deel van de ruimtelijk-economische eenheid van de Fruitstreek. De landbouw, met voornamelijk fruitteelt en weilanden, is dan ook de voornaamste economische structuur en is ruimtelijk structurerend. Onder meer door verstedelijkingsdruk vanuit Hasselt wordt de morfologische structuur sterk gekenmerkt door verlinting langs de steenwegen, maar ook door historische kernen als Borgloon en Halen. De rijke landbouwgronden zorgden voor een algemene welvaart wat zich in het landschap vertaalde in een divers kastelenlandschap, de typische vierkantshoeves, de abdij sites van Sint-Truiden en Herkenrode, de landcommanderij van Alden Biesen, ... Door zijn losse ondergrond wordt het landschap ingesneden door talrijke beekvalleien waaronder de Gete, de Herk, de Mombeek en de Demer welke plaats bieden aan natte gronden met bijzondere waterminnende planten, dieren en insecten.

MAASVALLEI

De combinatie van zowel de natuurlijke als cultuurelementen en de beleefbaarheid ervan zijn identiteitsbepalend. De Maas als regenrivier staat centraal in deze landschapseenheid. De vallei van de Grensmaas is, als vrijstromende rivier van deze grootte, uniek binnen Europa en heeft een intact open rivier- en oeverlandschap met unieke habitats- en soorten. Binnen het RivierPark Maasvallei wordt hier internationaal en gebiedsgericht samengewerkt. De landschappelijke

structuur van de Maasvallei is een terrassenlandschap, met achtereenvolgens de zomerbedding van de Maas, de uiterwaarden in de winterbedding, de dijken, een agrarisch landschap met verschillende oude stroomgeulen en de steilrand van het Kempens plateau, doorsneden door beekvalleien zoals de Bosbeek. Het systeem wordt door mensen beheerd met dijken, landbouwgronden en aan weerszijden een kanaal voor de scheepvaart. In het Maasland loopt de Zuid-Willemsvaart vanuit Lanaken naar het noorden, grotendeels parallel aan de Maasvallei. Er zijn ook verschillende waterplassen aanwezig ten gevolge van de grindontginning. Deze worden benut voor ecologische opwaardering van de riviervallei, duurzaam waterbeheer en recreatie. De morfologische structuur wordt sterk gekenmerkt door de bebouwing langs de N78, maar vooral in het oosten zijn er nog historische bebouwingsstructuren van Maasdorpen en -gehuchten aanwezig en beleefbaar. De Maasdorpen vormen een historisch-morfologische eenheid op zich. Pittoreske, compacte dorpen als Aldeneik en Oud-Rekem of historische stadskernen zoals Maaseik en Stokkem (Dietse steden) vormen een toeristische troef voor de regio. In Eisden is er door het mijnverleden een link met de historisch-morfologische eenheid Mijnsteden. In het noorden van de Maasvallei is er veel landbouwgebied aanwezig. Dit wordt divers gebruikt voor veeteelt, akkerbouw en groenteteelt.

HOGHE KEMPEN

De kern van deze landschapseenheid valt samen met het ruimtelijk-economisch systeem van het Nationaal Park Hoge Kempen. Het Kempens Plateau maakt de Hoge Kempen tot wat ze zijn. Een verhoogde vlakte met droge zandbodems maakte de streek minder geschikt voor landbouw wat leidde tot het uitgestrekte, intacte, onbebouwde gebied wat nu de basis is van het Nationaal Park Hoge Kempen. Het gebied wordt gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen. Maar lokaal zijn er heel wat verschillen, zoals verschillende types heide, historische bossen, recentere aanplantingen, ... Ook de terills en waterplassen zorgen voor een grotere diversiteit. Toeristisch-recreatief is dit landschap beleefbaar via een sterk uitgebouwd netwerk van wandel- en fietsroutes. Ook deze landschapseenheid heeft een overlap met de historisch-morfologische eenheid van de Mijnsteden. De vier voormalige mijnsites C-mine, La Biomista, Thor Park en Terhills zijn mee bepalend voor het voorkomen van de regio. Ze zijn ontwikkeld als goed geïntegreerde economische, culturele en/of commerciële bestemmingen. Bij de herwaardering van dit erfgoed wordt de kwaliteitslat op internationaal niveau gelegd. Genk is de belangrijkste stedelijke kern in het gebied en heeft een planmatige ontwikkeling gekend, met een variëteit in het woonlandschap zoals de vroege, organisch geplande tuinderijen en de meer rationeel opgebouwde cités van de latere fases, de modernistische sociale woonwijken, de suburbane verkavelingen en de hedendaagse stadsvernieuwingsprojecten in de Genkse stadsstrip.

DE WIJERS

Het land van '1001 vijvers' is uniek in Vlaanderen. Het is een bijzonder waardevol natuurgebied en economisch belangrijk voor de viskweek. Binnen het gelijknamige gebiedsgericht project 'De Wijers' werken verschillende partners aan dit vijverlandschap. Hier komen verschillende zeldzame dier- en plantensoorten voor. De Wijers ligt geografisch gezien op de overgangszone van de steilrand van het Kempisch Plateau naar Vochtig Haspengouw. De regio vormt een overgangsgebied van droog naar nat, van zand naar leem, van voedselarm naar voedselrijk en van bos en heide naar weiland. De diversiteit van de regio is voor een groot deel het resultaat van menselijke ingrepen. De Wijers zijn dan ook een kruispunt van verschillende landschappen en nederzettingsstructuren. De nederzettingsstructuur is sterk verstedelijkt door de nabijheid van Hasselt en Genk, het mijnverleden en het Economisch Netwerk Albertkanaal. Het is deze diversiteit die het cultuurlandschap interessant en uniek maakt. Hoewel het zwaartepunt van de Wijers gericht is op het vijverlandschap is er ook heel wat heide-, bos-, en moerasgebied terug te vinden. Er is ook een sterke verwevenheid met de woonomgevingen. Dit verhoogt de woonkwaliteit, maar brengt ook uitdagingen met zich mee voor het behoud van dit landschap. Een hoge dichtheid aan kleine landschapselementen zoals houtkanten, bomenrijen, kleine waterelementen, ... bepalen de ruimtelijke eigenheid van het gebied; zowel in het kerngebied van de vijvers als in de bebouwde ruimte.

DE WEST-LIMBURGSE BEEKVALLEIEN

De kernkwaliteit is het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen zoals moerasbossen, laagveen en natte graslanden. Een unicum is de Zwarte Beek, die vrijwel over het volledige stroomgebied in zijn natuurlijke staat behouden bleef en als natuurgebied wordt beschermd en beheerd. Ondanks dat de regio sterk bebouwd is, vormen de meeste beekvalleien een continu ecologisch netwerk met hoge natuurwaarden, aangevuld door de bos- en heidegebieden, zoals Averbode-Gerhagen en Gerheserheide. Over de grenzen met de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant heen ligt het werkingsgebied van het gebiedsgericht project 'De Merode'. In het Westen van dit gebied ligt een reeks ijzerzandsteenheuvels die de beekvalleien doet versmallen. Ter hoogte van Lummen en Halen monden de beken uit in een vroeger heel moerassige depressie (zone rond het Schulensmeer) in de Demervallei. De hoge dichtheid aan kleine landschapselementen in de minder beboste delen zorgt voor een kleinschalig bocagelandschap. De kleine landschapselementen zijn het meest aanwezig in en rond de beekvalleien, maar ook in het landbouwgebied en deels in het bebouwde weefsel. Het bebouwde weefsel situeert zich vooral in stroken

op de heuvelruggen tussen de beekvalleien en wordt gekenmerkt door een sterke suburbane ontwikkeling en lintbebouwing. Deze landschapseenheid overlapt voor een groot deel met de historisch-morfologische eenheid van de Mijnsteden. Het mijnerfgoed van de voormalige mijnsites in Beringen, Heusden-Zolder en Houthalen en het systeem van woonwijken en voorzieningen daarrond is een kernkwaliteit van de regio. Er wordt sterk ingezet op de herbestemming van deze sites voor nieuwe vormen van bedrijvigheid, sport, recreatie, cultuur, handel en wonen.

NOORD-LIMBURGSE BOSSEN

Binnen het Nationaal Park Bosland²⁷ werken verschillende gemeenten samen aan het grootste aaneengesloten boscomplex in Vlaanderen. Het onbebouwd cultuurlandschap van naaldbossen en heide vormt door zijn uitgestrektheid een biotoop voor bijzondere diersoorten zoals roofvogels en zelfs wolven. Het gebied is grotendeels gespaard van bebouwing en er zijn weinig infrastructuurbarrières. De heide, de landduinen en de vloeiveiden zijn relictten van vroegere agrarische ontwikkelingen of ontginningspogingen. De ruimtelijke eigenschappen van de nederzettingen in deze landschapseenheid worden beschreven in de historisch-morfologische eenheid Teutendorpen. In het noordelijk deel heeft het industrieverleden verschillende sporen achtergelaten: van de zandwoestijn in de Sahara tot de grote plassen van de zandontginning. Er zijn verschillende grootschalige artificiële elementen: het Kanaal Bocholt-Herentals, de IJzeren Rijn, de grote industrieparken, de windturbines en zonnepanelen van het Kristalpark, de autotestbaan, het militair domein van Kamp van Beverlo, de militaire begraafplaats in Lommel, de recreatieplassen, ... Zij bepalen mee het karakter van de regio en zijn veelal gekoppeld aan het ruimtelijk-economisch systeem van de Kempisch As. De regio ontwikkelt zich als een aantrekkelijke toeristische en recreatieve bestemming doordat een netwerk van recreatieve infrastructuur wordt uitgebouwd met zowel grootschalige attractiepolen zoals campings en vakantieparken als kleinschalige attractiepolen zoals speelzones, verblijfsplekken voor jeugdbewegingen, infopunten rond natuur, geschiedenis, ... in Nationaal Park Bosland²⁸.

DOMMEL- EN WARMBEEKVALLEI

Het landschap kenmerkt zich als een agrarisch bocagelandschap met natuurlijk meanderende en ecologisch waardevolle beekvalleien en een mozaïek van bosgebieden. Het gebied langs de Dommel- en Warmbeekvallei is een ecologisch waardevol gebied met bijzondere plant- en diersoorten. Rond de beken liggen vochtige weilanden, wilgenstruwelen, broekbossen en populierenaanplantingen, vloeiveiden, visvijvers en vennen. Verschillende cultuurhistorische elementen getuigen van de agrarische ontginning van de Kempen

^{27, 28} Zie voetnoot 12

zoals de wateringen, wind- en watermolens, schansen. Het Teutenverleden van de meeste dorpen in de streek verleent hen een gemeenschappelijke identiteit. Een beschrijving hiervan is terug te vinden onder de historisch-morfologische eenheid Teutendorpen. De Kempische As heeft als ruimtelijk-economisch systeem een belangrijke impact gehad op de verstedelijking van Pelt en Hamont-Achel. Plaatselijk, voornamelijk rond Peer, is het kleinschalig landbouwlandschap met houtkanten, houtwallen, bomenrijen, ... als bocagelandschap nog goed leesbaar. De intensivering van het landbouwgebruik heeft ook grotere structuren geïntroduceerd, zoals schaalvergroting van akkers en grotere landbouwinfrastructuur zoals stallen voor vee (varkens en kippen). Een groot deel van de regio behoort dan ook tot het ruimtelijk-economisch systeem van de Intensieve Landbouwstreek Noordoost-Limburg.

KEMPEN-BROEK

Kempen-Broek bestaat voor een groot deel uit een open, onbebouwd landschap dat gebruikt wordt voor landbouw of als natuurreservaat. De steilrand van het Kempens plateau, met ingesneden beekdalen en het plateau met voornamelijk natuur- en landbouwgebied, is een markante landschappelijke overgang in het gebied. Binnen het Grenspark Kempen-Broek wordt grensoverschrijdend samengewerkt. De uitgestrektheid van dat gebied en de variatie aan landgebruik vormen een belangrijke kernkwaliteit. In een belangrijk deel van die onbebouwde ruimte is een uniek ecologisch gebied ontstaan met een grote variëteit aan meestal watergerelateerde natuur: beekvalleien met natuurlijk meanderende beken, een netwerk van kanaaltjes en poelen, broekbossen en moerassen, natte graslanden en heide, vegetaties van riet en zegge, naald- en loofbossen, ... Deze hoge natuurwaarden gaan samen met het industrieel en residentieel, maar vooral agrarisch landgebruik. Het agrarisch landschap tussen Hamont en Kinrooi maakt deel uit van het ruimtelijk-economische systeem van de Intensieve landbouwstreek Noordoost-Limburg. In deze landschapseenheid zijn er verschillende cultuurhistorische elementen, zoals de watermolens op de Abeek en de Itterbeek, en landschappen het resultaat van de agrarische ontginning van de Kempen. De eeuwenlange strijd om het gebied voldoende droog te krijgen voor landbouw heeft een dichts netwerk van kanalen, grachten en kleine landschapselementen opgeleverd. De Zuid-Willemsvaart doorkruist deze streek, als ruimtelijk-economisch systeem, en rijgt grotere industriële ontwikkelingen als een snoer aan elkaar.

VOEREN

De landschapseenheid Voeren heeft een intact, aantrekkelijk en historisch agrarisch landschap met veel kleine landschapselementen (kapelletjes, grafkruizen, holle wegen, graften, hagen, ...) en een goede synergie

tussen agrarische bedrijfsvoering en landschapsbeheer. Kronkelende wegen doorkruisen het heuvellandschap en leiden langs kleine dorpjes en erfgoed zoals oude vakwerkhuisen en imposante kasteeldomeinen. Kenmerkend zijn de graslanden, de melkveehouderijen en de hoogstamboomgaarden. Landbouwers nemen bijkomende taken op als verbreding van de bedrijfsvoering (toeristische voorzieningen, landschapsbeheer). Voeren heeft omwille van zijn landschappelijke kwaliteit en kleinschaligheid een bovenregionale toeristische aantrekkingskracht, vooral als wandel- en stiltegebied.

DE HISTORISCH-MORFOLOGISCHE EENHEDEN

FIGUUR 5: De historisch-morfologische eenheden. Bron: Referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid (BUUR, 2020)

De historisch-morfologische eenheden zijn: Dietse steden, Mijnsteden, Noord-Limburgse Teutendorpen, Maasdorpen en Haspengouwse kerkdorpen.

DIETSE STEDEN

Hamont, Peer, Bree, Maaseik, Stokkem, Beringen, Herk-De-Stad, Hasselt, Bilzen, Borgloon, Sint-Truiden en Tongeren

De Dietse steden zijn de historische stadskernen die zich in de middeleeuwen ontwikkelden aan een belangrijke verbindingsweg en/of waterloop. De Dietse steden is de naam die gebruikt werd voor de Nederlandstalige steden van het Prinsbisdom Luik. Ze beschikten allemaal over een (stenen) omwalling en hebben tot op vandaag een centraal marktplein met radiale hoofdwegen tot aan de vroegere stadspoorten. Naast een kenmerkend stratenpatroon worden ze gekenmerkt door specifieke gebouwen (stadhuis, kerk, herenhuizen,...). Door een gedeeld Luiks verleden ontstond de Maasstijl als gedeelde historische bouwstijl. De meeste van de twaalf Dietse steden zijn vandaag nog steeds belangrijke ankerpunten van het Limburgse stedelijke weefsel.

MIJNSTEDEN

Beringen, Zolder, Houthalen, Winterslag, Zwartberg, Waterschei en Eisden

Nadat de eerste steenkool in Limburg werd ontdekt werden er zeven mijnmaatschappijen opgericht in het Kempens steenkoolbekken die na de Eerste Wereldoorlog onderling verbonden werden door een spoorverbinding, het Kolenspoor. Rond elke mijnzetel werd de nodige industriële infrastructuur opgericht voor de steenkoolontginning (schachttorens, kolenwasserijen, terrils, ...). Om alle nieuwe arbeiders te huisvesten, creëerden de mijnindustrie in de directe omgeving tuinwijken die gebouwd werden met zowel een organische als een strakke, rationele stedenbouwkundige structuur en architectuur. De strikte hiërarchie in de mijnen is vaak ook af te lezen in de architectuur van de woningen en de structuur van de wijk. Zo waren ruime villa's, vaak geïnspireerd door cottage-architectuur, gelegen aan groene lanen en pleinen voorbehouden voor de directeur en de mijningenieurs. Kleinere, gekoppelde woningen waren bestemd voor opzichters en bedienden en de arbeiders zelf woonden vaak in per vier geschakelde huisjes. Deze wijken beschikten veelal over een eigen aanbod aan voorzieningen (scholen, kerken, casino's,...) en een eigen, lineaire handels-as met lokaal en multicultureel handels- en voorzieningenaanbod. In de tweede helft van vorige eeuw werden de groei van de mijnsteden opgevangen door private woningbouw en grotere sociale woningbouwwijken. Vandaag wordt binnen het ruime gebied gemeentegrensoverschrijdend en gebiedsgericht samengewerkt rond het Kolenspoor.

NOORD-LIMBURGSE TEUTENDORPEN

Lommel, Hechtel, Eksel, Overpelt, Neerpelt, Achel, Hamont, St-Huibrechts-Lille, Kaulille en Bocholt

Door de armere zandgronden in Noord-Limburg ontstond een streek met kleine landbouwdorpen. Deze dorpjes, vaak aan de rand van een beekvallei, bestonden uit lemen hoeven met strodaken opgebouwd rond een centrale dries of een kerk. In de nabijgelegen beekvallei werden de natte gronden gebruikt als hooiland of vloeiweide afgeboord met houtkanten en bomenrijen. Aan de andere zijde van het dorp, lagen de drogere gronden die als akker werden gebruikt. Hogerop lagen de gemeenschappelijke 'woeste' gronden waar de heide door schapen en koeien werd begraasd. Vanaf het begin van de 17e eeuw ontstond het fenomeen van de Teuten. Dit waren rondtrekkende handelaars die een groot deel van het jaar in Europa rondtrokken om hun handelswaar te verkopen. De opbrengst hiervan investeerden ze in mooi versierde bakstenen huizen. Van de typische opbouw van de Kempense landbouwdorpen is vandaag nog maar weinig terug te vinden. Maar de Teutenhuizen zijn nog getuige van een gedeeld verleden.

MAASDORPEN

Kessenich, Geistingen, Ophoven, Aldeneik, Heppeneert, Elen, Rotem, Oud-Dilsen, Stokkem, Meeswijk, Leut, Eisden, Vucht, Kotem, Boorse, Uikhoven, Oud-Rekem, Smeermaas en Neerharen

De Maasvallei wordt gekenmerkt door een snoer van dorpen parallel met de rivier. Deze dorpen lagen oorspronkelijk aan de rand van de vallei. Mede doordat de Maas zelf haar bedding meermaals naar het oosten heeft verlegd zijn de dorpskernen nu zo een 2 km van de Maas gelegen. Deze dorpen hadden een typische plattegrond met een kerk vlakbij de rivier en een stratenpatroon geënt op de Maas. Er was een noord-zuidgerichte dorpsstraat met dwars daarop een oost-westgerichte straat die het dorp verbond met de Romeinse weg (+/- N78) en de iets verderop gelegen heidegronden. Vanaf de 19e eeuw is er een ruimtelijke evolutie "van de Maas weg" in de richting van de N78.

HASPENGOUWSE KERKDORPEN

Velm, Kerkom, Aalst, Groot-Gelmen, Gelinden, Montenaken, Kortijs, Vorsen, Buvingen, Borlo, Jeuk, Mielen-boven-Aalst, Boekhout, Ginkelom, Rukkelingen-Loon, Mechelen-Bovelingen, Opheers, Veulen, Horpmaal, Heks, Vechmaal, Mettekoven, Gutschoven, Heers, Berlingen, Voort, Broekom, Groot-Loon, Gors, Jesseren, Bommershoven, Haren, Borgloon, Zammelen, Herstappe, Lauw, Rutten, Nerem, Diets-Heur, Vreeren, Mal, Sluizen, Henis, Riksingen, Neerrepen, Overrepen, Widooie, Piringen, Ketsingen, 's Herenelderen, Alt-Hoeselt, Kleine-Spouwen, Grote-Spouwen, Rosmeer, Hees, Vlijtingen, Lafelt, Vroenhoven, Zichen, Zussen, Bolder, Val-Meer, Millen, Herderen, Heukelom, Genoelselderen, Membruggen en Riemst.

De Haspengouwse kerkdorpen zijn kleinschalige dorpen met een redelijke compacte kern rond een centraal gelegen kerk. Deze compactheid is het resultaat van de vruchtbare bodem die maximaal benut werd. Rond het dorp bevonden zich de weides, de boomgaarden en moestuinen. Daarachter op de meest vruchtbare gronden bevonden zich de akkers. Buiten de dorpen bevinden zich, dankzij de vruchtbare ondergrond, nog heel wat erfgoedsites zoals kasteeldomeinen en statige vierkantshoeves.

DE RUIMTELIJKE-ECONOMISCHE SYSTEMEN

FIGUUR 6: De ruimtelijke-economische systemen. Bron: Referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid (BUUR, 2020) met bijkomende aanduiding ENA en Kempische As

De ruimtelijk-economische systemen zijn: Innovatieregio Hasselt-Genk, Economisch Netwerk Albertkanaal, Kempische As, Zuid-Willemsvaart, Fruitstreek Haspengouw, Intensieve landbouwtreek Noordoost-Limburg, Akkerlandschap Droog Haspengouw, Nationaal Park Hoge Kempen.

INNOVATIEREGIO HASSELT-GENK

Het stedelijk gebied rond Hasselt en Genk ligt op een kruispunt van verschillende landschapseenheden (Haspengouw, Hoge Kempen, De Wijers), historisch morfologische eenheden (Dietse steden, Mijnsteden) en wordt van oost naar west doorsneden door het ruimtelijk economisch systeem Economisch Netwerk Albertkanaal. Hier komen talrijke verhalen samen. Er zijn de reconversieprojecten rond de voormalige mijnsites (Thor Park, C-Mine, Greenville), maar ook de ontwikkeling van toekomstgerichte bedrijven- en onderzoekscampusen (Corda, campus Diepenbeek met o.m. BioVille, Bouwacademie, ...), de aanwezigheid van grote kennis- en zorginstellingen zoals de universiteit, hogescholen, grote ziekenhuiscampusen, ... Van alle plekken in Limburg is de innovatieregio het best ontsloten met het openbaar vervoer maar ook met de auto. De grootschalige lijninfrastructuur ((snel)wegen, het Albertkanaal, spoorlijnen, ...) zijn structuurbepalend en het groeiende energielandschap is kenmerkend voor het gebied.

ECONOMISCH NETWERK ALBERTKANAAL

Het Albertkanaal verbindt sinds de jaren 1930 de Antwerpse haven met Luik en loopt van het noordwesten tot het zuidoosten dwars door Limburg. Langs het Albertkanaal ontwikkelde zich al snel een lineaire structuur van grote industrieterreinen ondersteund door parallel lopende lijninfrastructuur zoals de E313 en spoorwegen. Ter hoogte van de innovatieregio Hasselt-Genk liggen enkele transformatiezones (kanaalzone in Hasselt, voormalige Ford-site, energiecentrale Langerlo, ...) die een nieuwe identiteit en invulling krijgen. Deze zone evolueert steeds meer naar een energielandschap waar grootschalige hernieuwbare energie een plek krijgt.

KEMPISCHE AS

De Kempische As is een zone met grote industrieterreinen langs infrastructuurassen zoals de N71, de IJzeren Rijn, het Kanaal Bocholt-Herentals en het Kanaal naar Beverlo ter hoogte van Kristalpark. Deze as kende een historische aanwezigheid van vervuilende industrie. Rond de zink- en zwavelzuurfabrieken groeide een microkosmos van industriedorpen, vergelijkbaar met de mijncities maar kleiner in omvang. Rond en tussen deze industriële activiteiten groeide een uitgebreide ontsluitingsinfrastructuur. Het woonweefsel breidde zich uit en wordt vandaag gekenmerkt door een lage dichtheid en vrijstaande, grondgebonden woningen. De ontginning van witte kwartszanden transformeerde het landschap drastisch. De ontginningsplassen die na de zandwinning overbleven, dragen vandaag bij aan de ontwikkeling van een ecologisch en recreatief landschap.

ZUID-WILLEMSVAART

De Zuid-Willemsvaart werd als kanaal aangelegd op de oostelijke grens van het Kempens Plateau om hoogteverschillen zoveel mogelijk te vermijden. In Bocholt buigt de Zuid-Willemsvaart af naar het noorden en is er een aansluiting met het kanaal Bocholt-Herentals. Het kanaal rijgt een snoer van bedrijventerreinen aan elkaar. Het kanaal is een duidelijk herkenbaar en ruimtelijk structurerend element voor Noordoost-Limburg. Het kanaal en de flankerende bomenrijen markeren de overgang tussen het Kempens Plateau en het Maasland/Vlakte van Bocholt.

FRUITSTREEK HASPENGOUW

De fruitboomgaarden zijn een beeldbepalend kenmerk van Haspengouw. Historisch bestonden deze vooral uit hoogstamboomgaarden en waren vooral de onderliggende weilanden belangrijk voor de veeteelt. Het voormalig bieten- en fruitspoor loopt als historisch relict dwars door het gebied. Vandaag zijn het vooral laagstamboomgaarden die commercieel interessant zijn. De laatste jaren zijn er ook andere opkomende sectoren in de streek zoals de wijnbouw maar ook de vrijetijdseconomie (bloesemtoerisme). PC fruit en de fruitveilingen zijn belangrijke centra voor de fruitsector. Vandaag wordt binnen het ruime gebied gemeentegrensoverschrijdend en gebiedsgericht samengewerkt rond het Fruitspoor.

INTENSIEVE LANDBOUWSTREEK NOORDOOST LIMBURG

Het noordoosten van Limburg, op en rond de vlakte van Bocholt, is een belangrijke landbouwstreek. Door de zandgronden in de streek zijn er vooral uitgestrekte weilanden en akkers met voedergewassen in functie van de intensieve veeteelt. De streek heeft heel wat landbouwzetels met grote stallen en agrarische infrastructuur. Op enkele plaatsen waar de grond iets geschikter is, is er ook hoogdynamische groenteteelt aanwezig. Er zijn verschillende landbouwgerichte bedrijven en onderzoekscentra (Greenyard, Agropolis, Proef- en Vormingscentrum Landbouw, ...).

AKKERLANDSCHAP DROOG HASPENGOUW

De vruchtbare leemgrond van Haspengouw wordt al eeuwenlang ingezet voor de landbouw. In Droog Haspengouw, het zuidelijke deel van Haspengouw, ligt de focus vooral op de akkerbouw. Het landschap wordt gekenmerkt door uitgestrekte akkers met een mozaïek van diverse teelten. Op verschillende plekken in de streek wordt dit gecombineerd met veeteelt. De PIBO-campus in Tongeren is een proef- en expertisecentrum voor de akkerbouw en plantaardige teelt.

NATIONAAL PARK HOGE KEMPEN

Het Nationaal Park Hoge Kempen werd opgericht in 2006. Vandaag bestaat de ambitie eruit om het park uit te breiden tot 13.000 ha. Dit Nationaal Park wordt als één geheel aan bezoekers voorgesteld maar bestaat eigenlijk uit verschillende deelgebieden. Het park heeft een centraal gelegen kerngebied met natuur. De toeristische belevingsinfrastructuur bevindt zich vooral in de toegangspoorten rond de natuurkern. Het hele gebied heeft sterk uitgebouwde recreatieve netwerken (wandelnetwerk, toeristisch fietsroutenetwerk, ruiternetwerk, mountainbikenetwerk, ...). Door gerichte ontsnipperingsmaatregelen (ecoduct, tunnel, ...) probeert men bestaande barrières op te heffen. Het Nationaal Park is een belangrijke toeristisch-economische bestemming geworden te meer door de koppeling tussen de recreatieve netwerken en de grootschalige verblijfsrecreatie in de regio.

SD2 - STEDEN EN DORPEN GERICHT VERSTERKEN

Inleiding

De verstedelijkte structuur van Limburg wordt bepaald door een grote diversiteit van kernen: het regionaalstedelijk gebied met de twee grote kernen Hasselt en Genk, de kleinstedelijke gebieden, de kleinere historische stadskernen en de grote dorpen, plattelandskernen en kleine gehuchten. Een kern omvat niet enkel woonfuncties, maar de woonomgeving in de brede zin, met een mix aan woningen, voorzieningen, groene ruimten, kantoren, diensten, bedrijvigheid, kleinhandel, horeca en verschillende vormen van recreatie en toerisme. De mate waarin en de schaal waarop deze verweving voorkomt, hangt samen met tal van factoren waaronder de ruimtelijke-functionele context, de functies die een kern vervult (tewerkstelling, duurzame bereikbaarheid, voorzieningen, huisvesting) en zijn verzorgingsniveau (regionaal, provinciaal, woningmarkt, gemeente, kern).

Relevantie

- Kernversterking zorgt voor concentratie en ruimtelijke nabijheid van mensen, voorzieningen en werklocaties. Dat is essentieel voor de dynamiek van kernen en om versnippering van de open ruimte tegen te gaan. Het biedt kansen om fietsgebruik te stimuleren en autoverplaatsingen te verminderen. Gerichte versterking biedt mogelijkheden tot het reduceren van de energievraag en het realiseren van duurzame collectieve energieproductie en -uitwisseling.
- Strategische kernversterking biedt potenties voor de opschaling van de omgevingskwaliteit, het voorzieningenniveau, het verhogen van de leefbaarheid, de (duurzame) bereikbaarheid en de klimaatbestendigheid op maat van de kernen.
- Steden blijven ook in de toekomst de belangrijke groei- en aantrekkingspolen. Een sterkere stedelijkheid in Limburg verbetert zowel de positie van Limburg als van Vlaanderen en omliggende regio's.

Ambitie

De ambities zijn:

- meer stedelijke beleving, vitalere en kwaliteitsvolle stads- en dorpskernen;
- minder ruimtelijke versnippering door het opvangen van de woonbehoefte binnen de kernen.

Visie en strategie

Limburg biedt een aangename, gevarieerde woonomgeving met verschillende types aan kernen. De diversiteit aan steden en dorpen is een troef en wordt bepaald door de schaal, het verzorgingsniveau, de onderlinge functionele samenhang, de bereikbaarheid, de bewoners, het ruimtelijk voorkomen en de historisch-morfologische eigenheid, de dynamiek van de woningmarkt, de grensoverschrijdende invloeden, ... Hierdoor vinden Limburgers een kwalitatieve, betaalbare woonplaats binnen hun regio en volgens hun woonbehoeften. De bestaande verstedelijkte ruimtelijke structuur van steden en dorpen vormt de basis voor de invulling van de toekomstige ruimtelijke behoeften.

Om de steden en dorpen te versterken zijn keuzes nodig vanuit een regionale visie en met een gebiedsgerichte differentiatie op maat van de kern. Het is niet haalbaar, betaalbaar of ruimtelijk verantwoord om overal nieuwe woonontwikkelingen te faciliteren, een voorzieningenniveau op peil te houden en alle kernen multimodaal bereikbaar te krijgen. Door een gericht en selectief kernontwikkelingsbeleid, wil de provincie doordacht de stedelijkheid versterken op maat van Limburg, met het oog op meer stedelijke beleving, vitalere dorpskernen en het versterken van de open ruimte. Kernversterking is de uitgangshouding bij nieuwe ontwikkelingen. Daarbij wordt de dubbele doelstelling nagestreefd om de kernen kwalitatief en duurzaam te versterken en de open ruimte te vrijwaren. Nieuwe (woon)ontwikkelingen vinden plaats in - en worden afgestemd op maat van - de kern. Om het woonweefsel strategisch te versterken, doet de provincie een bovenlokale verdeling van het woningobjectief, waarbij ze streeft naar een verhouding van minstens 70% naar de bovenlokale kernen en maximum 30% naar de lokale kernen. De bijkomende woningbehoeften worden opgevangen binnen de afgebakende kernen volgens de kerntypering en de verdeling van het woningobjectief.

De bovenlokale kernen zijn strategisch belangrijk voor Limburg en hebben een stedelijke rol op te nemen binnen de provincie en de woningmarkt. Waar mogelijk en relevant voor de versterking van de bovenlokale kernen, zet de provincie haar eigendommen en patrimonium in (zoals provinciale scholen, provinciehuis, ...) en neemt ze hiervoor planningsinitiatieven. Lokale kernen kunnen selectief versterken. Kwaliteitsvol wonen in dorpen is een specifieke en te behouden kwaliteit, met bijhorende eigenschappen zoals nabije open ruimte en woonvormen aan lagere dichtheden met privé- en (semi) publieke buitenruimten. Planologische herbestemmingen voor het creëren van bijkomend juridisch woonaanbod binnen de kern zijn mogelijk indien ze kaderen binnen

het strategisch locatiebeleid en een ruimtelijke winst opleveren²⁹. Voor (nieuwe) ontwikkelingen buiten de kernen wordt geen bijkomend planologisch juridisch woonaanbod meer gecreëerd. Verdere lintbebouwing en verspreide bebouwing wordt, waar mogelijk, tegengegaan of teruggedrongen.

Ontwikkeling is niet enkel ruimtelijke groei door verdichting of uitbreiding, maar ook kwaliteits- en leefbaarheidsverhoging. Het verhogen van het ruimtelijk rendement wordt in de praktijk vertaald naar duurzaam kwaliteitsvol zuinig ruimtegebruik en verweving binnen zowel de bovenlokale als de lokale kernen. Daarbij wordt rekening gehouden met de gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde van de kern. Bij nieuwe ontwikkelingen is er aandacht voor de principes van de goede ruimtelijke ordening, de groenblauwe dooradering, duurzame mobiliteit, ...

Zowel in verstedelijkte wijken als in de kleine woonkernen zijn leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit belangrijke aandachtspunten. Naast het waarborgen van een kwaliteitsvolle woonomgeving, moeten ontwikkelingen ook inspelen op de veranderende woonbehoeften als gevolg van de demografische en maatschappelijke evoluties zoals ontgroening, vergrijzing (65+), verzilvering (80+) en gezinsverdunding. Er is nog een groei van de woonbehoefte, maar de groei vertraagt. De sociaalruimtelijke aspecten van het wonen, zoals sociale cohesie en innovatieve woonvormen zijn een kernopdracht van de gemeenten.

Om een duidelijk en gedifferentieerd locatiebeleid te kunnen voeren, moeten alle kernen een typering en een afbakening krijgen.

Focus

De bepalende elementen voor een strategische kernversterking in Limburg zijn:

REGIONALE WONINGMARKTEN

Regionale woningmarkten hebben betrekking op de verhuisdynamiek en functioneren als autonome migratiegebieden en zijn te omschrijven aan de hand van de ruimtelijke, historische, functionele en morfologische context waarbinnen de kernen van de woningmarkt zich bevinden. Zij vormen de regionale context voor nieuwe ontwikkelingen binnen de kernen en de verdeling van de woonbehoefte.

BOVENLOKALE EN LOKALE KERNEN

De kerntypering is een doorvertaling van de ruimtelijk-functionele samenhang van de kernen onderling, waarbij

ook duurzame bereikbaarheid, het voorzieningenniveau en de tewerkstellingsplaatsen mee in acht zijn genomen. Het ruimtelijk woonbeleid wordt afgestemd op de kerntypering. De woningobjectieven en verweefbare economische functies worden opgevangen binnen de afgebakende kernen.

De 283 Limburgse stads- en dorpskernen worden in het beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen” geselecteerd. Binnen de typering wordt een onderscheid gemaakt tussen bovenlokale kernen van Vlaams en provinciaal niveau en de lokale kernen van gemeentelijk niveau. De provincie typeert de provinciale kernen als provinciaal stedelijke kernen en strategische woningmarktkernen en geeft de types van kernen op Vlaams niveau (regionaal stedelijke kernen en ondersteunende regionaal stedelijke kernen) en gemeentelijk niveau (hoofdkernen, specifieke kernen en woonkernen) aan. De gemeenten differentiëren in deze kernen.

VERVOERSINFRASTRUCTUREN

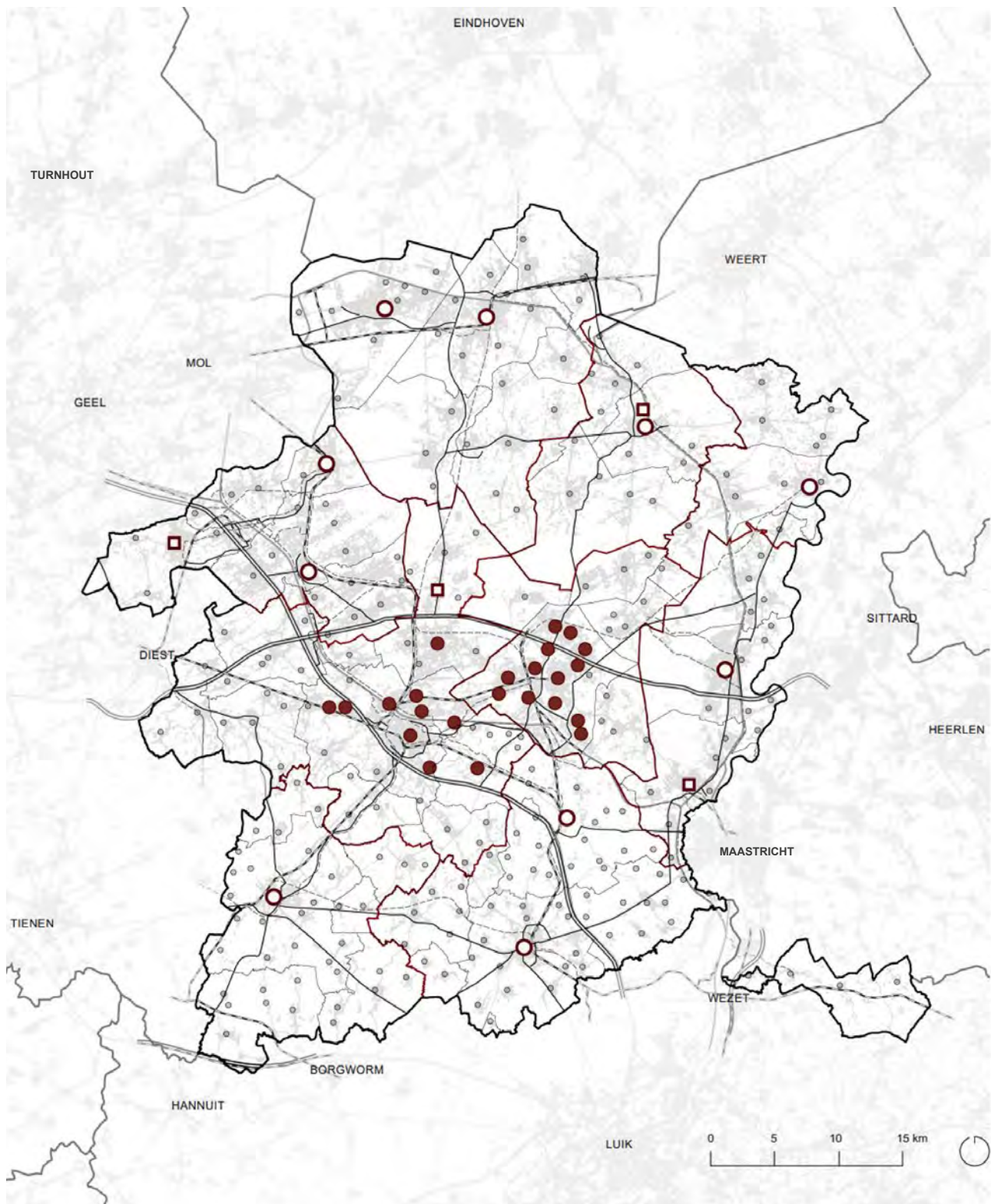
Multimodale bereikbaarheid vormt een belangrijk onderdeel in de ruimtelijk-functionele samenhang en ontwikkelingsmogelijkheden van de kernen. Het gaat daarbij over de fietssnelwegen en het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk, het openbaar vervoersnetwerk, de (inter)regionale mobipunten, de autosnelwegen en de bovenlokale gewestwegen.

Realisatie

De realisatie van de strategische doelstelling gebeurt door:

- het **beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”**;
- het **beleidskader “Openruimteschakels”** (vnl. OD1 – “Ruimtelijk ondersteunen en optimaliseren van de groenblauwe aders en openruimtecorridors”);
- het **beleidskader “Economische Ruimte”** (vnl. OD1 – “Versterken van economische activiteiten in stads- en dorpskernen”);
- de **actie SV-1** – Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid;
- de **actie SV-2** – Opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg;
- de **actie SV-4** – Doorvertalen van de ruimtelijke visie naar de vergunningverlening met sturende instrumenten;
- de **actie SV-6** – Toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsroutenetwerken;
- de **actie SV-7** – Opmaken en toepassen van een fietstoets
- de **actie SV-9** – Ontsluiten van informatie en kennis.

²⁹ De voorwaarden zijn opgenomen binnen het “afwegingskader woonontwikkelingen”, een onderdeel van het beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”.

KAART 1: SV - Bepalende elementen voor een strategische kernversterking (kerntypering)

regionale woningmarkt

— afbakening woningmarkt

bovenlokale en lokale kern

- (ondersteunende) regionaal stedelijke kern
- provinciaal stedelijke kern
- strategische woningmarktkern
- lokale kern

vervoersinfrastructuur

- == autosnelweg
- bovenlokale weg
- hoofdas openbaar vervoer
- - - fietssnelweg

- provinciegrens
- gemeentegrens
- bevaarbare waterlopen
- bebouwingsstructuur

SD3 - RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN EN MOBILITEIT OP ELKAAR AFSTEMMEN

Inleiding

De provincie onderscheidt vier bovenlokale vervoersnetwerken: de netwerken voor fietsers, het openbaar vervoersnetwerk, het wegennet en het netwerk specifiek voor goederenvervoer via spoor- en waterwegen. Hun performantie en onderlinge afstemming bepalen de bereikbaarheid van een plek. Hierbij wordt gestreefd naar multimodaliteit met verschillende vervoerswijzen. De vervoersinfrastructuren bepalen mee de samenhang van de ruimte en zijn belangrijke assen in de functionele structuur van Limburg.

Mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling zijn sterk verbonden: de organisatie van de ruimte stuurt de mobiliteit en mobiliteit is één van de bepalende factoren om nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op te enten.

In het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 is de globale mobiliteitsvisie voor Limburg uitgewerkt voor de fiets, het openbaar vervoer, de auto en het vrachtvervoer. Het plan legt de belangrijkste mobiliteitsdoelen en -ambities vast. De bovenlokale vervoersnetwerken voor fiets, openbaar vervoer, auto en vracht en logistiek zijn uitgetekend. De ambities zijn:

- een modal shift voor een gedrags- en mentaliteitsverandering ten gunste van duurzame mobiliteit,
- het verminderen van het aantal autokilometers,
- een betere bereikbaarheid en verkeersleefbaarheid,
- meer verkeersveiligheid,
- een betere multimodaliteit en
- de optimalisatie van het wegennet en dat over de grenzen van Limburg heen.

Relevantie

- Bereikbaarheid en een goede ontsluiting zijn cruciaal voor de leefbaarheid en voor de economische ontwikkeling van een regio. Aangezien mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling samenhangen, is het van belang om hier vanuit het ruimtelijk beleid aan mee te werken.
- Inzet op alternatieve modi en duurzame mobiliteit is nodig om toenemende files te vermijden, de multimodale bereikbaarheid van Limburg te verbeteren, de aantrekkelijkheid van Limburg als toeristische en economische bestemming te vergroten, de energie-efficiëntie te verhogen en de klimaatdoelstellingen te halen.

Ambitie

De ambities zijn:

- een betere multimodale bereikbaarheid, zeker van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen;
- bijdragen aan de modal shift naar 60/40, waarbij het aandeel autoverplaatsingen maximaal 60% bedraagt en 40% met andere duurzame vervoersmodi gebeurt zoals de fiets, te voet of het openbaar vervoer.

Visie en strategie

Een geïntegreerde aanpak en afstemming van mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling in de vervoerregio Limburg moet de multimodale bereikbaarheid en de ruimtelijke nabijheid van wonen, werken, ondernemen en ontspannen verhogen, waardoor autokilometers kunnen afnemen. Mobiliteit breder benaderen (vanuit concrete knelpunten) is ten gunste van de leefbaarheid, gezondheid en veiligheid van de leefomgeving.

Overleg en samenwerking tussen de provincie en de vervoerregioraad beoogt een gebiedsgerichte uitwerking op maat van Limburg. De afbakening van Limburg als één samenhangende vervoerregio is hierin een onmiskenbare opportuniteit. De opmaak (en eventuele herzieningen) en stelselmatige uitwerking van de mobiliteitsvisie worden afgestemd op de ruimtelijke visie en omgekeerd. Hiermee wordt een maximale afstemming beoogd. Enerzijds beïnvloeden keuzes in het regionaal

mobiliteitsplan het ruimtelijke beleid. Anderzijds geeft de gewenste ruimtelijke ontwikkeling input aan het regionaal mobiliteitsplan. Keuzes en beleidsmaatregelen van het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg worden waar mogelijk ondersteund in het ruimtelijk beleid of waar nodig bijgestuurd vanuit ruimtelijke beleidsopties of argumentatie. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen met aanzienlijke verkeersgeneratie situeren zich best in omgevingen met een hoge bereikbaarheid en een (potentiële) multimodale ontsluiting, volgens de globale mobiliteitsvisie van het regionaal mobiliteitsplan en de ruimtelijke visie van het Ruimtepact 2040. Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid worden van in de conceptfase integraal meegenomen in de planvorming van projecten.

De provincie zet in het ruimtelijk beleid maximaal in op de modal shift voor een duurzamere mobiliteit. Dat gebeurt op verschillende vlakken:

- Het wandelen, vooral op een kleiner schaalniveau, en fietsgebruik worden gestimuleerd door de nodige fysieke ruimte te voorzien, verhoogde aandacht te geven aan de voetganger en de fietser bij de ontwikkeling van plannen en projecten en de functionaliteiten die hiermee samenhangen, waar mogelijk door betere, aangenamere of kortere routes te creëren via veilige doorsteken en door kernversterking te stimuleren en in te zetten op nabijheid en concentratie van functies.
- De verbetering van het openbaar vervoer wordt ruimtelijk ondersteund door voldoende ruimte te reserveren of te vrijwaren in ruimtelijke plannen, door een gepaste inrichting van het publiek domein, door concentratie van voorzieningen en door kernversterking na te streven.
- Mobipunten en deelmobiliteit worden gestimuleerd op strategische locaties in het mobiliteitsnetwerk zoals vastgelegd wordt in het regionaal mobiliteitsplan. De provincie heeft hiervoor aandacht in haar ruimtelijke plannen.
- Er wordt een goed gelokaliseerd en gepast ruimtelijk aanbod voorzien aan bedrijventerreinen en infrastructuur via spoor-, water- en lucht voor goederenvervoer door het opmaken van ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Het auto- en vrachtverkeer zal ook in de toekomst nog een wezenlijke rol spelen in Limburg. Vlaanderen investeert selectief en gericht in de wegeninfrastructuur om ook het autonetwerk performant en verkeersveilig te houden of te maken en de verkeersleefbaarheid te verhogen.

Focus

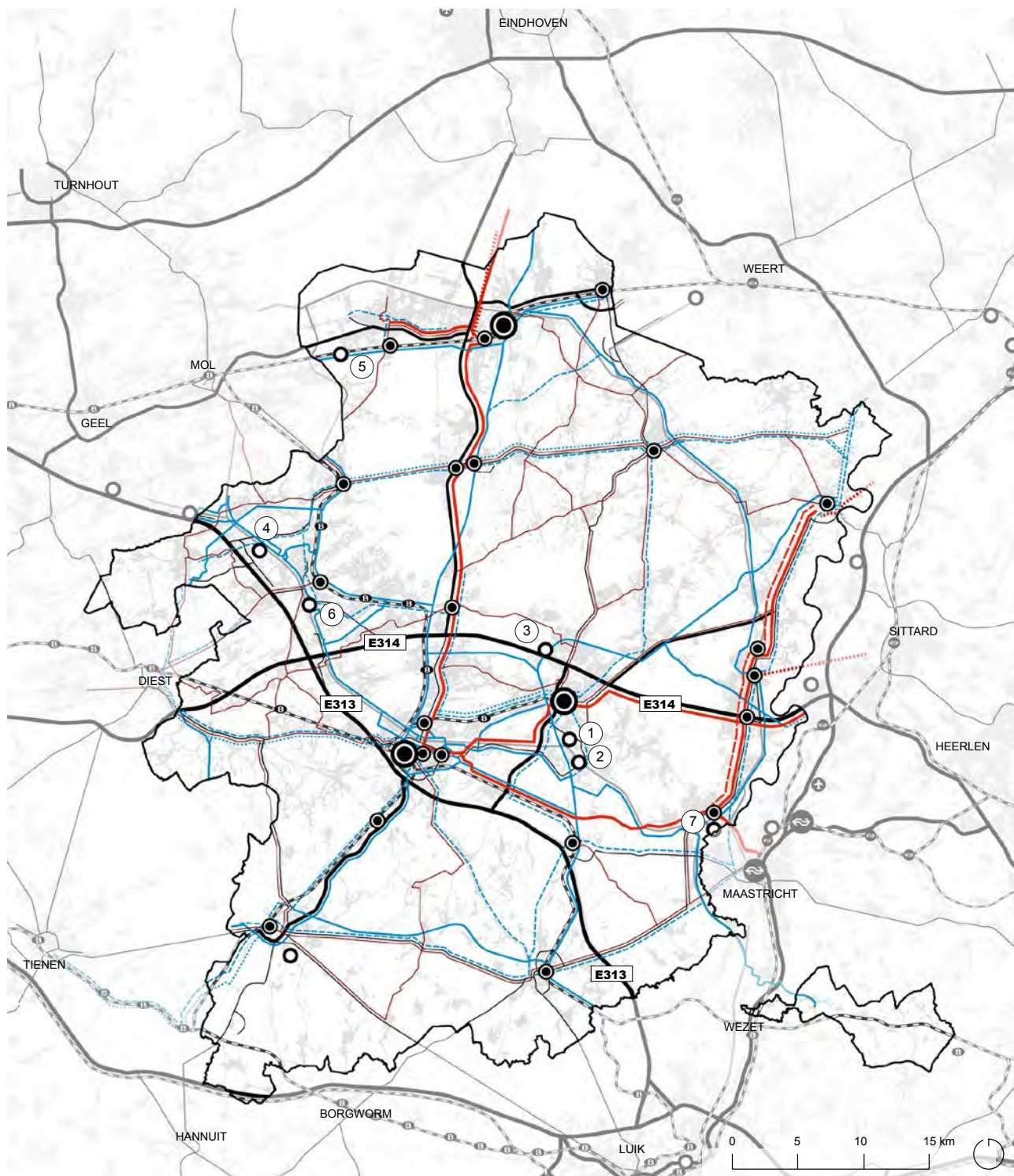
De bovenlokale, ruimtelijk structuurbepalende elementen voor mobiliteit zijn het fietsnetwerk (de fietssnelwegen en de hoofdroutes van het functioneel fietsroutenetwerk), de bevaarbare waterwegen, de spoorwegen, belangrijke openbaar vervoerassen (kernnet + aanvullend net) en het bovenlokaal wegnnet (de Europese hoofdwegen, de Vlaamse hoofdwegen, de regionale wegen en de interlokale wegen).

De gewenste verkeers- en vervoersstructuur voor de verschillende modi (fiets, openbaar vervoer, auto en vrachtvervoer) en hun onderlinge wisselwerking is uitgewerkt binnen het “Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050” dat door de vervoerregioraad op 27 november 2023 werd goedgekeurd. In die mobiliteitsvisie wordt de rol van de infrastructuur in het functioneren van de Limburgse mobiliteit mee bepaald, zoals het treinnet, het kernnet en het aanvullend net op vlak van openbaar vervoer, de aanduiding en categorisering van de mobipunten, het benoemen en onderzoeken van de leefbaarheidsgordels, de categorisering van de wegen,...

Realisatie

De realisatie van de strategische doelstelling gebeurt door:

- het **beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”** (vnl. OD2 – “Afstemmen van woonontwikkelingen op maat van de kern”)
- het **beleidskader “Economische Ruimte”** (vnl. OD1 – “Versterken van economische activiteiten in stads- en dorpskernen” en OD3 – “Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties”).
- de **actie SV-6** – Toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsroutenetwerken

KAART 2: SV - Bepalende elementen voor de mobiliteit³⁰

autonetwerk

- Europese hoofdweg
- Vlaamse hoofdweg
- regionale weg

openbaar vervoernetwerk

- Spartacus
- ... Spartacus buiten provinciegrens
- spoorlijn
- regionale buslijnverbinding
- - - hoogwaardig openbaar vervoerlijn

vervoersknooppunt

- interregionale mobipunt
- regionale mobipunt
- ⊕ station (BE/NL)
- ✈ luchthaven

functioneel fietsroutenetwerk

- fietssnelweg
- ... hoofdroute opwaarderen tot fietssnelweg
- - - hoofdroute

- provinciegrens
- gemeentegrens
- bevaarbare waterlopen
- bebouwingsstructuur
- overslagpunt voor goederen
- 1. Haven Genk
- 2. Port of Limburg
- 3. Railport Genk
- 4. Ravenshout
- 5. Kristalpark
- 6. Euro Shoe Group
- 7. Albertknoop (Lanaken)

³⁰ Het Ruimtepact 2040 bevat geen selecties van lijninfrastructuren. Deze kaart is een indicatieve kaart ter illustratie van SD3 met elementen uit het mobiliteitsbeleid. Dit mobiliteitsbeleid kreeg vorm binnen het proces van het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg onder leiding van de vervoerregio Limburg.

SD4 - HET OPENRUIMTESYSTEEM VERSTERKEN

Inleiding

De open ruimte is het hoofdzakelijk³¹ **niet-bebouwde landschap**: het geheel van grote aaneengesloten natuur-, landbouw- en bosgebieden met daartussen verbindingen, zoals rivier- en beekvalleien, kleinere natuur- en landbouwgebieden, kleine landschapselementen (KLE), brongebieden, overstromingszones. De open ruimte heeft heel wat functies waarvan landbouw, natuur, bos, waterhuishouding en recreatie de belangrijkste zijn. De open ruimte bepaalt in sterke mate het landschap en de belevingskwaliteit ervan.

De open ruimte is een systeem waarin alle onderdelen, in meerdere of mindere mate, belangrijk zijn voor het goed functioneren ervan. Het openruimtesysteem loopt door over gemeente- en provinciegrenzen. De grote openruimteclusters, waarbinnen zich grote aaneengesloten natuur-, bos- en landbouwgebieden bevinden, zijn noodzakelijk voor het versterken van de biodiversiteit, het verzekeren van de voedselproductie, het milderen en opvangen van de klimaatveranderingen, het vrijwaren en versterken van onze toeristische aantrekkelijkheid en het verhogen van de (woon) omgevingskwaliteit. Goed functionerende verbindingen die de samenhang van alle onderdelen verzekeren, versterken het openruimtesysteem. Ze zijn cruciaal voor de functionaliteit, de robuustheid, de veerkracht en de kwaliteit ervan. De grote openruimteclusters en de verbindingen vrijwaren en versterken met een juiste inrichting en beheer is dus essentieel, zowel binnen de provincie als over de provinciegrens heen.

Het openruimtesysteem levert tal van ecosysteemdiensten en heeft daardoor onmiskenbaar een maatschappelijke, economische en immateriële waarde. Ecosysteemdiensten zijn diensten die door een ecosysteem aan mensen worden geleverd. Bomen zuiveren de lucht en leveren hout. Waterlopen zorgen voor water en wateropvang. Vruchtbare bodems vormen een belangrijke basis voor het economisch systeem van de landbouw als voedselleverancier. Een hoge biodiversiteit van fauna en flora houdt het ecologisch systeem in stand en een gezond ecologisch systeem versterkt de biodiversiteit. De open ruimte functioneert als een klimaatbuffer die ons beschermt tegen gevolgen van de klimaatverandering. Ze reguleert het teveel en te weinig aan water en zorgt voor koolstofopslag en verkoeling in steden. Als de open ruimte niet optimaal functioneert, heeft dat nadelige gevolgen voor de mens, zoals een slechte oogst bij

droogte of overstromingen bij hevige regenval. De open ruimte biedt ook mogelijkheden tot recreatief medegebruik zoals wandelen, fietsen en ontspanning. De open ruimte verhoogt de kwalitatieve beleving van de omgeving door bewoners en gebruikers en draagt zo bij aan het mentale welzijn. De aantrekkelijkheid van natuur en het landschap is een troef voor Limburg.

Relevantie

- Een sterk en samenhangend openruimtesysteem heeft een regulerende en temperende werking en verhoogt de klimaatbestendigheid van onze provincie en levert tal van waardevolle ecosysteemdiensten voor mens, dier en plant.
- De open ruimte bepaalt in grote mate de landschappelijke kwaliteit en ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg. Ze vormt een belangrijke socio-economische troef, zowel voor de Limburgers als voor de vele bezoekers.

Ambitie

De ambities zijn:

- een robuust, veerkrachtig en klimaatbestendig openruimtesysteem;
- meer planologische open ruimte in de Limburgse ruimtebalans³².

Visie en strategie

De provincie streeft naar een samenhangend, goed functionerend openruimtesysteem dat doorloopt over de grenzen heen en dat bestaat uit grote natuur-, landbouw en bosgebieden en verbindende groenblauwe aders. De open ruimte wordt maximaal gevrijwaard waarbij bijkomend ruimtebeslag en versnippering van de open ruimte tot een absoluut minimum worden beperkt. Landbouw staat mee in voor het behoud en beheer van de open ruimte.

Om de open ruimte te vrijwaren en te versterken, voert de provincie een openruimtepositief planologisch beleid. Planologische ruiloperaties tussen natuur, bos, landbouw,

³¹ Agrarische gebouwen maken integraal deel uit van het landbouwfunctioneren in de open ruimte.

³² Deze ambitie beschouwt de provincie voor het geheel van bestemmingen aan natuur, landbouw en bos.

recreatie, wonen en bedrijvigheid worden doorgevoerd met het oog op een planologisch positieve ruimtebalans tegen 2040 voor het geheel aan de openruimtebestemmingen landbouw, natuur en bos. Bij uitwisseling tussen natuur en landbouw, streeft de provincie een win-win na waarbij én de natuurlijke én de agrarische structuur ruimtelijk en kwalitatief versterkt worden.

Een restrictief beleid tegen bijkomende bebouwing en verharding in de open ruimte is het uitgangspunt. Noodzakelijke verhardingen en bebouwing, bijvoorbeeld voor het functioneren van de landbouw, vormen een uitzondering. Dit gebeurt steeds met respect voor het landschap.

De samenhang van de open ruimte wordt versterkt door in te zetten op twee soorten cruciale openruimteschakels: 1) groenblauwe aders en 2) openruimtecorridors:

- De groenblauwe aders situeren zich hoofdzakelijk buiten de planologisch bestemde natuurgebieden en verbinden natuurgebieden ecologisch en fysiek doorheen zowel verstedelijkte gebieden als de open ruimte. Hun voorkomen is divers. Het zijn beekvalleien, maar evengoed flankerende beplantingen bij lijninfrastructuren.
- De groenblauwe aders vormen een samenhangend groenblauw netwerk met een natuur-, hydrologische en/of ecologische waarde. Door op Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau de samenhang van de groenblauwe dooradering te bewaken en hun werking te versterken, is er meer ruimte voor water en verhoogt de biodiversiteit en de klimaatrobuustheid. De provincie beschermt het groenblauw netwerk vanuit een strategische en geïntegreerde aanpak en bouwt ze uit door acties op het terrein.
- De openruimtecorridors zijn gebieden met een ruimtelijk structurerend vermogen aan de randen van verstedelijkte gebieden of bedrijventerreinen. Het voeren van een gericht openruimtebeleid belet op deze cruciale plekken dat bebouwde zones aan mekaar groeien. In sterk verstedelijkte omgevingen, op plaatsen waar de resterende open ruimte nog visueel open, leesbaar en voelbaar aanwezig is, selecteert en bakent de provincie openruimtecorridors af.

De kerntaak van de provincie ligt in het verbeteren van de verbindingen tussen de grote kerngebieden van natuur, landbouw en bos. De provincie duidt de groenblauwe aders en openruimtecorridors aan als

prioritaire openruimteschakels van provinciaal niveau. Hier biedt de provincie een strategische meerwaarde voor het openruimtesysteem. Hiermee neemt de provincie een aanvullende rol op ten opzichte van het Vlaamse en Europese beleid dat inzet op het natuur-, bos- en landbouwbeleid en de bescherming van de grote aaneengesloten openruimtegebieden.

Focus

De bepalende elementen van het openruimtesysteem in Limburg³³ zijn:

DE NATUUR- EN BOSGEBIEDEN

De natuur- en bosgebieden zijn grotendeels bepaald door de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), groene bestemmingen op het gewestplan en in ruimtelijke uitvoeringsplannen (uitgezonderd park- en buffergebieden), de habitatrichtlijngebieden, de erkende natuurreservaten en hun uitbreidingszones. Hier tekenen zich enkele grotere structuren af: Grote Heide, Kempen-Broek, Sahara, Nationaal Park Bosland³⁴, Kamp van Beverlo, Gerhagen, Vallei van de Zwarte Beek, Duinengordel, Tenhaagdoornheide/ De Teut, De Wijers, Schulensmeer, Bokrijk, De Maten, Nationaal Park Hoge Kempen, Munsterbos, Mombeekvallei, Nieuwenhoven en de bosreservaten in Voeren.

DE WATERLOPEN

Het netwerk van waterlopen is het samenhangend geheel van open of groene linten in het landschap, vaak met een natuurlijke en ecologische waarde. Ze zijn ruimtelijk goed leesbaar aan de hand van hun specifieke vegetaties zoals moerassen, broekbossen, veenvegetaties, populierenrijen, ... De rivieren, beken en hun zijlopen vormen in Limburg een zeer uitgebreid netwerk met onder andere de Dommel, Warmbeek, Abeek, Itterbeek, Maas, Bosbeek, Zwarte Beek, Mangelbeek, Laambeek, Roosterbeek, Stiemer, Demer, Herk, Mombeek, Jeker, Voer, ...

DE LANDBOUWLANDSCHAPPEN

Vanuit het onderscheid in ruimtelijk voorkomen, zijn er in Limburg verschillende landbouwlandschappen waaronder het intensief agrarisch landschap in Noordoost-Limburg, het grootschalig agrarisch landschap in Haspengouw en Voeren met de uitgestrekte akkers, weiden en boomgaarden, het kleinschalig agrarisch landschap in de Maasvallei met vooral vruchtbare gronden langs de rivier en het weidelandschap in West-Limburg.

³³ De "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid" bij SD1 "De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren" bevat meer concrete en uitgebreidere informatie over deze elementen.

³⁴ Zie voetnoot 12

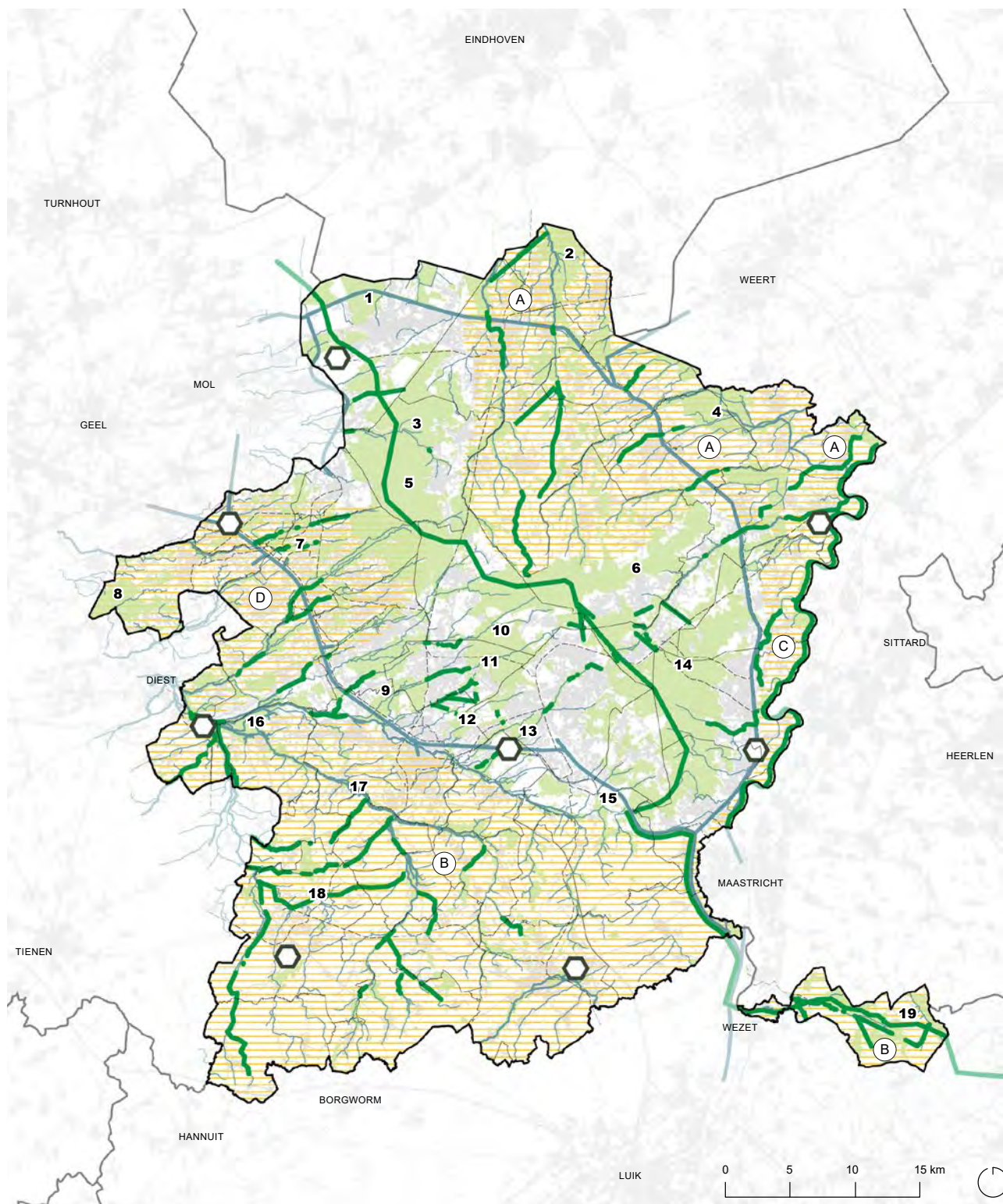
DE OPENRUIMTESCHAKELS

De openruimteschakels zijn cruciale schakels binnen het openruimtesysteem. Dit zijn 38 provinciale groenblauwe aders en 8 openruimtecorridors die verspreid voorkomen over Limburg, zowel in de open ruimte als in verstedelijkt gebied. De 38 provinciale groenblauwe aders zijn goed voor 311 km aan verbindingen in functie van een sterk samenhangend openruimtesysteem. De 8 provinciale openruimtecorridors beogen het beschermen van 950 ha open ruimte tegen verdere bebouwing. De selectie is opgenomen in het beleidskader “Openruimteschakels”. Daarnaast zijn er ook nog groenblauwe aders van federaal, Vlaams en gemeentelijk niveau die belangrijk zijn binnen het groenblauw netwerk. 24 groenblauwe aders (blauwe aders, groene aders en lijninfrastructuren) worden niet-limitatief als suggestie aan Vlaanderen en de federale overheid gegeven.

Realisatie

De realisatie van de strategische doelstelling gebeurt door:

- het **beleidskader “Openruimteschakels”**;
- het **beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”** (vnl. OD2 – “Afstemmen van woonontwikkelingen op maat van de kern” en OD4 – “Gemeenten ondersteunen in het voeren van een kwaliteitsvol, kerngericht en toekomstgericht woonbeleid”);
- het **beleidskader “Economische ruimte”** (vnl. OD1 – “Versterken van economische activiteiten in stads- en dorpskernen” en OD3 – “Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties”)
- de **actie SV-1** – Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid;
- de **actie SV-2** – Opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg;
- de **actie SV-3** – Opzetten van een expertiseplatform en instrumenten ter ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit;
- de **actie SV-9** – Ontsluiten van informatie en kennis.

KAART 3: SV - Bepalende elementen voor een versterkt openruimtesysteem

natuur- en bosgebied

■ natuur- en bosgebied

1. Sahara
2. Grote Heide
3. Bosland
4. Kempen-Broek
5. Kamp van Beverlo
6. Duinengordel
7. Vallei van de Zwarte Beek
8. Averbode - Gerhagen

9. De Wijers

10. Tenhaagdoornheide
11. De Teut
12. Bokrijk
13. De Maten
14. Nationaal Park Hoge Kempen
15. Munsterbos
16. Schulensmeer
17. Mombekvallei
18. Nieuwenhoven
19. Voerstreek

waterloop

— waterloop (bevaarbare, 1e cat. en 2de cat.)

landbouwlandschap

— landbouwlandschap

- A agrarisch landschap Noordoost Limburg
- B grootschalig agrarisch landschap Haspengouw en Voeren
- C kleinschalig agrarisch landschap Maasvallei
- D weidelandschap West-Limburg

openruimteschakel

— groenblauwe ader Vlaams/provinciaal niveau

⬡ provinciale openruimtecorridor

--- fietssnelweg

— provinciegrens

— gemeentegrens

■ bebouwingsstructuur

SD5 - COMPETITIEF EN DUURZAAM ONDERNEMEN FACILITEREN OP DE JUISTE PLAATSEN

Inleiding

De economische kracht van Limburg bestaat uit een mix van maakindustrie, handel, diensten, logistiek, bouw, zorg, vrijetijdseconomie, land- en tuinbouw, fruitteelt, incubatoren, ICT en digitale media, creatieve economie, cleantech, biotech, medtech, onderzoek en ontwikkeling, ... Al die economische activiteiten gebruiken ruimte. Huisvesten van verweefbare bedrijven met andere activiteiten kan in stads- en dorpskernen of op specifieke locaties waaronder bedrijventerreinen, innovatieve bedrijfscampussen of recreatiegebieden.

Relevantie

Een gedifferentieerd economisch weefsel met groeimogelijkheden zorgt voor welvaart voor Limburg en de Limburgers.

Ambitie

De ambities zijn:

- duurzame economische groei zonder ruimtelijke netto-uitbreiding;
- een hogere aantrekkelijkheid van de provincie als vestigingsklimaat voor lokale tot internationale bedrijven en ondernemingen;
- een betere bereikbaarheid van bedrijven op multimodaal ontsloten strategische plekken of via overslagpunten;
- meer rechtszekerheid voor verschillende economische sectoren (industrie, landbouw, toerisme,...);
- minder ruimtelijke versnippering.

Visie en strategie

Limburg biedt plaats aan een gedifferentieerde economische groei op specifieke, goed bereikbare en ruimtelijk kwalitatieve locaties of in verweving met andere activiteiten in de kernen.

De provincie ondersteunt de regionale economische visie en strategie die voor Limburg wordt uitgezet door verschillende economische actoren en overheden. Dit doet ze op een ruimtelijk verantwoorde en kwaliteitsvolle manier. De provincie wil de economische groei faciliteren met een ruimteshift. Concreet betekent dit: meer doen met minder ruimte en dit op de juiste plaats in de provincie. Het globale streefdoel is een planologische openruimtepositieve ruimtebalans met aandacht voor zuinig ruimtegebruik tegen 2040.

Voor het provinciaal ruimtelijk-economisch beleid focust de provincie op vier thema's die gebaat zijn bij een bovenlokale aanpak: de bedrijven(terreinen), de vrijetijdseconomie, landbouw en kleinhandel. Zuinig en duurzaam ruimtegebruik is het overkoepelend basisprincipe. De ruimteshift kent voor elk thema een eigen aanpak.

Economische groei voor bedrijven wordt gefaciliteerd met een ruimteshift door een gelijktijdige inzet op drie sporen:

- Hierbij moet de bestaande ruimte efficiënter benut worden. Dit kan door verdichting, functievermenging, meervoudig ruimtegebruik, ... Het ruimtelijk en economisch rendement op dezelfde oppervlakte wordt verhoogd en tegelijkertijd kan de totale ruimtebehoefte aan bedrijventerreinen aanzienlijk afnemen. Zuinig ruimtegebruik moet gepaard gaan met een kwaliteitsverhoging op het bedrijventerrein.
- De verweefbare bedrijven worden maximaal gehuisvest binnen stads- en dorpskernen. Hierdoor blijft ruimte op bedrijventerreinen gevrijwaard voor de belastende activiteiten.
- Sommige bestaande terreinen zijn niet goed ontsloten of bereikbaar, niet afgestemd op de behoefte of niet op de meest geschikte plaats gelegen. Dit slecht gelegen juridisch aanbod voor bedrijvigheid wordt herbestemd. Nieuwe bedrijventerreinen kunnen nog ontwikkeld worden door het juridisch aanbod te verschuiven binnen daartoe reeds bestemde gebieden of op een andere en betere locatie. Door deze planologische ruiloperaties neemt de ruimtebalans voor bedrijventerreinen niet meer toe.

De ruimteshift voor landbouw is een planologische uitwisseling tussen zonevreemde landbouw, natuur en bos voor de versterking van zowel de landbouw- als de natuur- en bosstructuur. Deze ruil gebeurt vanuit een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak en biedt de landbouwsector meer rechtszekerheid.

Kleinschalige toeristische bedrijvigheid worden maximaal

verweven binnen stads- en dorpskernen. Als het ruimtelijk verantwoord is, kan vrijetijdseconomie ook in de open ruimte verweven worden. Voor recreatie beoogt de provincie een ruimteshift met een planologisch openruimtepositieve ruimtebalans. Onbenutte, soms slecht gelegen of niet geschikte recreatiegebieden krijgen een openruimtebestemming. Dit levert planologische compensatiemogelijkheden op voor toeristische bedrijfsontwikkeling op meer gewenste plaatsen.

Een resoluut kernversterkend beleid voor kleinhandel countert de leegstand. Het uitgangspunt is dat de totale winkelvloeroppervlakte niet meer toeneemt. Als er toch een bijkomende ontwikkeling nodig is, moet dit kerngericht gebeuren en moet elders dezelfde winkelvloeroppervlakte worden weggenomen.

Focus

De bepalende elementen voor een duurzame economie in Limburg zijn:

DE ECONOMISCHE DRAGERS

De economische dragers zijn:

- de afgebakende stedelijke gebieden;
- de regionale bedrijventerreinen (> 50 ha);
- de incubatoren en de campussen (bedrijfs-, onderwijs- en onderzoekscampussen).

Een aantal van die dragers maken deel uit van grotere ruimtelijk-economische systemen, die gekenmerkt worden door een concentratie van regionale bedrijventerreinen en/of incubatoren en campussen en ruimtelijke en functionele samenhang vertonen, zoals in het Economisch Netwerk Albertkanaal met de logistieke poort Genk, de cluster in Lommel-Pelt (onderdeel van de Kempische As) en de innovatieregio rond Hasselt-Genk.

In het beleidskader “Economische ruimte” worden provinciale economische dragers geselecteerd die een belangrijke rol spelen in Limburg. Ze vormen de basis voor het provinciaal ruimtelijk beleid rond bedrijvigheid. Vanuit de principes van duurzaam en zuinig ruimtegebruik worden ontwikkelingen op de juiste plaats gefaciliteerd. Het volledige juridische aanbod aan bedrijventerreinen breidt netto niet meer uit. Het neutraliseren van onbenutte, slecht gelegen of onbruikbare bedrijventerreinen is dan ook nodig voor de Limburgse ruimteshift om op

gewenste locaties een aanbod te kunnen bieden indien de economische vraag zich opdringt.

VERVOERSINFRASTRUCTUREN

De vervoersinfrastructuren spelen eveneens een belangrijke rol in de functionele samenhang, de multimodale bereikbaarheid en ontwikkelingsmogelijkheden van de economische structuur. Het gaat hierbij over de kanalen en (goederen)spoorlijnen in combinatie met de multimodale overslagpunten en de bovenlokale auto(snel)wegen.

DE TOERISTISCH-RECREATIEVE DRAGERS

De vrijetijdseconomie is ruimtelijk sterk verspreid en ruimtelijk-functioneel verweven in Limburg. Er zijn vrijetijd domeinen met een grote aantrekkingskracht zoals vakantieparken en erfgoedsites. Daarnaast zijn er vele kleinere toeristisch-recreatieve voorzieningen geïntegreerd in stads- en dorpskernen en op het platteland. Het toeristisch fietsroutenetwerk is een betekenisvolle drager voor toerisme en recreatie in Limburg. En tot slot zijn er ook heel wat natuur- en landschapsgebieden met een belangrijk recreatief medegebruik.

In het beleidskader “Economische ruimte” worden de recreatievoorzieningen van uitgesproken provinciaal belang, met een gemeentegrensoverschrijdende ligging en/of in provinciale eigendom als provinciale toeristisch-recreatieve dragers geselecteerd zoals: de uitzonderlijke landschappen, de specifieke vrijetijd domeinen Bokrijk en Terhills, dagattracties van provinciaal niveau (> 5 ha en een bezoekersaantal > 100.000/jaar), het toeristisch fietsroutenetwerk en de provinciale domeinen Dommelhof en Nieuwenhoven.

In Limburg zijn er nog onbenutte, soms slecht gelegen of niet geschikte recreatiegebieden aanwezig. Om toeristisch-recreatieve ontwikkelingen op de juiste plaats planologisch te faciliteren beoogt de provincie om de recreatiegebieden die slecht gelegen zijn of niet gewenst zijn om te ontwikkelen te herbestemmen.

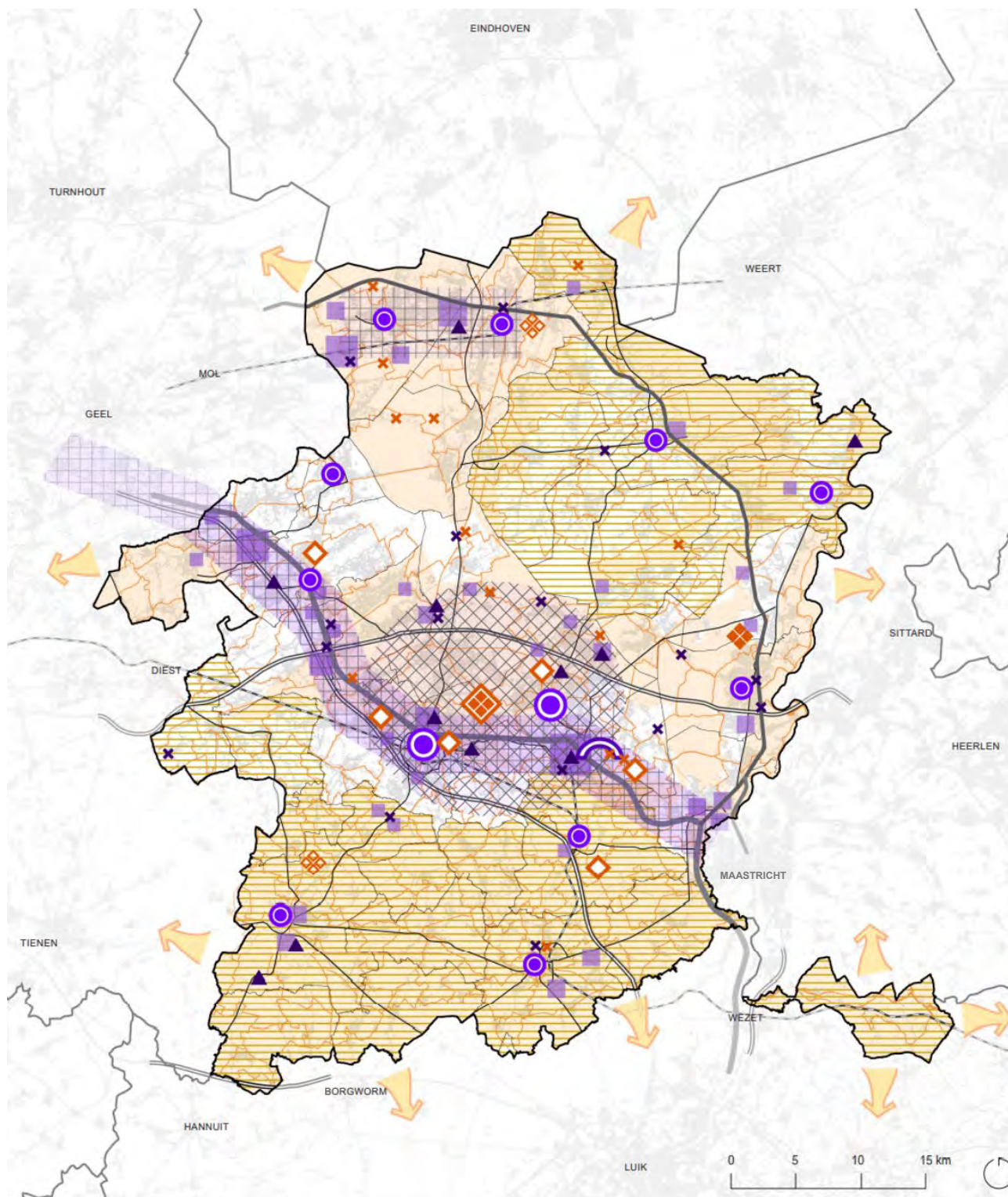
DE STRATEGISCHE LANDBOUWGEMEENTEN

De grote aaneengesloten en intensieve landbouwgebieden in het noordoosten van Limburg, in Haspengouw en in Voeren zijn ruimtelijk structuurbepalend voor de regio en economisch gezien voor de sector het belangrijkste in Limburg. De provincie selecteert die gebieden als provinciale strategische landbouwgemeenten waarbinnen planologische acties genomen worden ter versterking van de landbouwbedrijfsvoering.

Realisatie

De realisatie van de strategische doelstelling gebeurt door:

- het **beleidskader “Economische Ruimte”**;
- het **beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”** (vnl. OD2 – “Afstemmen van woonontwikkelingen op maat van de kern” en OD3 – “Afstemmen van het woningobjectief op de regionale woningmarkten”);
- de **actie SV-1** – Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid;
- de **actie SV-2** – Opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg;
- de **actie SV-3** – Opzetten van een expertiseplatform en instrumenten ter ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit;
- de **actie SV-5** – Opmaken van een provinciale energiekaart om grootschalige hernieuwbare energie op de juiste plek in te planten;
- de **actie SV-8** – Opzetten van een fonds voor provinciale acties;
- de **actie SV-9** – Ontsluiten van informatie en kennis.

KAART 4: SV - Bepalende elementen voor een duurzame economische ontwikkeling

Economische drager en ruimtelijk-economische systeem

- afgebakend stedelijk gebied
- regionaal bedrijventerrein
- ▲ incubator en campussen
- ⌒ ENA van Vlaams niveau met logistieke poort Genk
- ⌘ cluster Lommel-Pelt (onderdeel van de Kempische As)
- ⌘ innovatieregio Hasselt-Genk
- ✕ te herbestemmen bedrijventerreinen

Toeristisch-recreatieve drager

- uitzonderlijk landschap
- ◆ specifiek vrijetijd domein van provinciaal niveau
- ◇ dagattractie van provinciaal niveau
- toeristisch fietsroutenetwerk en aansluitende projecten
- ◇ andere provinciaal domein
- ➡ grensoverschrijdend karakter
- ✕ te herbestemmen recreatiegebieden

Strategisch landbouwgebied

- ▨ provinciaal strategische landbouwgemeenten

Vervoersinfrastructuur

- == autosnelweg
- kanaal
- goederenspoorlijn
- bovenlokale weg
- provinciegrens
- gemeentegrens
- ▨ bebouwingsstructuur

SD6 - HERNIEUWBARE ENERGIE INTEGREREN IN HET RUIMTELIJK BELEID

Inleiding

Hernieuwbare energie is elektriciteit, brandstof en/of warmte opgewekt via windturbines, zonnepanelen (parken), biomassacentrales aangedreven door lokale en duurzame biomassa, duurzame restwarmte, geothermie, waterstof, waterkracht,... Grootschalige hernieuwbare energievoorzieningen hebben dikwijls een grote ruimtelijke, landschappelijke, economische en maatschappelijke impact, bijvoorbeeld door de inplanting van grote windturbines en zonneparken. De installaties van hernieuwbare energie zijn een onderdeel van het ruimere energiesysteem met ook energieopslag en warmte- en elektriciteitsdistributie. De technologieën rond energie zijn volop in ontwikkeling. De toepassingsmogelijkheden zijn dus afhankelijk van het project en de omgeving en kunnen in tijd variëren.

Relevantie

- Op een ruimtelijk verantwoorde wijze omgaan met hernieuwbare energie is noodzakelijk om de klimaatdoelstellingen te halen, om het maatschappelijk draagvlak ervoor te creëren en om de ruimtelijke regionale eigenheid van de provincie te behouden;
- Inzetten op hernieuwbare energie is nodig om ons energieverbruik te diversifiëren zodat we minder afhankelijk zijn van één of meerdere energiebronnen. Het diversifiëren van onze energiebronnen biedt ook alternatieven als deze nodig zouden zijn en draagt zo bij aan onze energiezekerheid;

Ambitie

De ambitie is een omslag gekomen naar een duurzaam energiesysteem met meer hernieuwbare energie met behoud van de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg.

Visie en strategie

De provincie draagt op een ruimtelijk verantwoorde wijze bij om het energiesysteem te verduurzamen voor de regio Limburg. Ruimtelijke planning is slechts één speler in die complexe opgave. Daarom staat samenwerking met andere sectoren, waaronder mobiliteit, wonen, milieu en klimaat,... voorop. De ruimtelijke organisatie van onze omgeving brengt zowel randvoorwaarden als kansen met zich mee. Met de verschillende strategische doelstellingen creëert de provincie mee de ruimtelijke conditie om de energievraag te reduceren en de energie-efficiëntie te verhogen. Door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op de juiste plaatsen te voorzien, vermindert de vervoersvraag en dus ook de energievraag. Hetzelfde geldt voor het verduurzamen van de mobiliteit door binnen het ruimtelijk beleid maximaal in te zetten op de modal shift. Met het verhogen van het ruimtelijke rendement, het strategisch verdichten van de stads- en dorpskernen en het inzetten op meervoudig ruimtegebruik, zet de provincie zowel ruimtelijk als energetisch in op efficiëntieverbetering.

Daar waar kan, worden ruimtegebruik en energieverbruik op elkaar afgestemd. Ruimtelijke ontwikkelingen voor wonen, economie, recreatie,... worden zo uitgebouwd dat het gebruik van hernieuwbare energievormen gestimuleerd wordt. Dit gebeurt reeds vanaf de conceptfase van een project. Op goedgelegen locaties, waarbij productie en verbruik nabij zijn, kunnen deze gebundeld worden in energiehub's op onder meer bedrijventerreinen, in stedelijke gebieden, op en nabij publieke gebouwen,... (die veelal tegelijk ook grootgebruikers zijn). De mogelijkheden worden op projectniveau onderzocht. Hierbij wordt rekening gehouden met ruimtelijke aspecten waaronder locatie, dichtheid, nabijheid en meervoudig gebruik en met de (meest recente) mogelijkheden van het energiesysteem op vlak van productie, uitwisseling en opslag.

De provincie geeft mee vorm aan het energielandschap Limburg met focus op warmte en op elektriciteitswinning uit zon en wind³⁵. In het energielandschap is de energiewinning of -opwekking of het effect ervan ruimtelijk zichtbaar, zoals grootschalige zon- en windenergie-installaties. Het energielandschap Limburg staat in de eerste plaats ten dienste van onze eigen inwoners en bedrijven uitgezonderd de ETS-industrie³⁶.

³⁵ Onze energiebehoefte is warmte (60 %), brandstoffen (23 %) en elektriciteit (17 %) (Bron: *Energieverbruik per sector in Vlaanderen* (Brouwers, 2017) Uit de *Dynamische EnergieAtlas Limburg* (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek, 2016) blijkt dat het hoogste maximale potentieel voor elektriciteitsproductie te halen is bij PV-installaties vooral op daken van residentiële en niet-residentiële bebouwing, plasmatechnologie en windenergie op basis van grootschalige windturbines. Plasmatechnologie heeft een lage responsfactor.

³⁶ ETS-industrie is de industrie die binnen het Emission Trade System valt. Dit is het handelssysteem in Europa voor de CO₂-uitstoot van de industrie. Een industrieel bedrijf moet in dat systeem voor elke ton CO₂ dat het uitstoot één emissierecht inleveren. Die emissierechten kunnen worden gekocht en verhandeld. Zo betaalt de industrie geld voor de CO₂ die het uitstoot.

Grootschalige hernieuwbare energie-infrastructuren worden voorzien op locaties waar dit kan met respect voor de kwaliteit en de eigenheid van het landschap. Ruimtelijke afwegingskaders bieden een concreet kader voor de ruimtelijke beoordeling van een project. De potentiële locaties en de te vrijwaren gebieden worden in kaart gebracht, afgebakend en juridisch verankerd. Positieve criteria zoals de aanwezigheid van (regionale) bedrijventerreinen, andere windturbines, de nabijheid van stedelijke gebieden, hoofdwegen, ... worden steeds afgestemd op de ruimtelijk-landschappelijke context. Als restrictieve criteria gelden onder meer de nabijheid van woongebieden, veiligheids- en milieubeperkingen en het criterium 'openruimtegebieden'. Dit zijn aaneengesloten openruimteclusters van minstens 1000 ha die niet zijn doorsneden door belangrijke infrastructuurelementen of bebouwing. Met deze invalshoek benadert de provincie ook nieuwe, impactvolle ontwikkelingen aan de grens buiten de provincie die aansluiten op de grote openruimteclusters binnen de provincie.

Focus

De bepalende elementen voor een gepaste ruimtelijke integratie van hernieuwbare energie zijn:

VOORKEURSLOCATIES

De voorkeurslocaties voor de inplanting van grootschalige hernieuwbare energie (focus wind en zon) zijn de regionale bedrijventerreinen en de omgeving van stedelijke gebieden als concentratiezones met een grote energievraag enerzijds en de bestaande windturbineclusters en grote lijninfrastructuren zoals autosnelwegen en kanalen anderzijds. De voorkeurslocaties voor de ontwikkeling van energiehubs en warmtezonerings bevinden zich ter hoogte van regionale en lokale bedrijventerreinen, in stedelijke gebieden, op en nabij publieke gebouwen, ...

Een voorkeurslocatie geeft een mogelijk potentieel aan, maar moet steeds afgetoetst worden met de ruimtelijke draagkracht en kwaliteit en afgewogen aan andere ruimtelijke behoeften. De provincie neemt binnen de energiekaart deze ruimtelijk-landschappelijke afweging mee als een uitgangspunt voor gebiedsgerichte verfijning.

GROTE OPENRUIMTECLUSTERS

De nog aanwezige grote openruimteclusters en het landschap zijn belangrijke elementen die meegenomen moeten worden bij de afweging om hernieuwbare energievoorzieningen in te planten met respect voor de ruimtelijke regionale eigenheid van de omgeving en van de steden en dorpen.

Realisatie

De realisatie van de strategische doelstelling gebeurt door:

- de **actie SV-5** – Opmaken van een provinciale energiekaart om grootschalige hernieuwbare energie op de juiste plek in te planten.
- Het **beleidskader “Economische Ruimte”** (vnl. OD2 – Verhogen van het ruimtelijk rendement, de duurzaamheid en de omgevingskwaliteit op goed gelegen bedrijventerreinen).

SD7 - MEER RUIMTE GEVEN AAN DE FIETSER

Inleiding

Er zijn twee belangrijke bovenlokale fietsroutenetwerken in Limburg: het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk met de fietssnelwegen als hoofdassen en het toeristisch-recreatief fietsroutenetwerk met het knooppuntensysteem. Beide provinciale netwerken hebben een eigen functionaliteit, doelstelling en randvoorwaarden voor de inrichting. Beide netwerken nemen ruimte in en lopen ook door over de provinciegrens heen. Overlap tussen trajecten komt regelmatig voor.

Deze netwerken kunnen wijzigen door nieuwe verkeerssituaties, nieuwe attractiepolen, veiligere of belevingsvollere routes, ... Er moet dan ook altijd rekening gehouden worden met de meest recente versie van elk fietsroutenetwerk.

Relevantie

- De fiets is als ruimte-efficiënt, laagdrempelig en relatief goedkoop vervoersmiddel een deel van de oplossing in de modal shift naar meer duurzame mobiliteit.
- Fietsen, als alternatief voor autogebruik, draagt bij aan de gezondheid, een aangename en gezondere leefomgeving en is goed voor het klimaat.
- Fietsen biedt economische kansen en geeft impulsen aan verschillende branches, zoals aan de vrijetijdseconomie en de fietsindustrie.
- Het toeristisch fietsroutenetwerk zet Limburg (inter)nationaal op de kaart als innovatieve toeristische regio en is daardoor een basis voor lokaal ondernemerschap.

Ambitie

De ambities zijn:

- meer fietsgebruik in Limburg door meer en beter ingerichte ruimte te geven om comfortabel, veilig en vlot te fietsen;
- Limburg als onderscheidende fietsbestemming door unieke fietsbelevingen te creëren gekoppeld aan landschap, erfgoed en recreatie.

Visie en strategie

Om van de fiets een volwaardig mobiliteitsalternatief te maken en het stijgend fietsgebruik te faciliteren, moet de fiets een prominentere plaats krijgen in de publieke ruimte en onze woon- en werkomgeving. Kwalitatieve fietsinfrastructuur, mobipunten, kortere afstanden, slimme doorsteken en voldoende ruimte voor fietsers zijn cruciale voorwaarden om een omslag naar een duurzamer mobiliteitsmodel te realiseren. Er is meer ruimte nodig om comfortabel te fietsen en conflicten te vermijden want er zijn steeds meer fietsers en meer verschillende types van fietsers en fietsen zowel in omvang als snelheid. De provincie stimuleert en ondersteunt meer fietsgebruik door meer ruimte en aandacht te geven aan de fiets bij alle ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten in Limburg. De fietser krijgt een centrale en duidelijk zichtbare rol.

De provincie beoogt een coherente fietsinfrastructuur waar veiligheid, comfort en beleving voorop staan. Om tot een coherente fietsinfrastructuur te komen is het essentieel dat de bovenlokale fietsroutenetwerken goed op elkaar aansluiten en dat lokale, fijnmazigere fietsinfrastructuur vlot aansluit op de bovenlokale netwerken, zodat er een logische structuur en samenhangend ruimer netwerkgeheel ontstaat, ook over de provinciegrens heen.

De provincie hanteert de bovenlokale fietsroutenetwerken als basisreferentie in het ruimtelijk beleid. Ze worden meegenomen en afgetoetst bij de ontwikkeling en realisatie van allerlei ruimtelijke plannen en projecten. Vanuit elke ontwikkeling kan er een positieve bijdrage geleverd worden. Alle opportuniteiten moeten benut worden voor een verbetering van de kwaliteit, het comfort, de coherentie, de veiligheid en de beleving. Ontbrekende of slechte verbindingen en onveilige plekken op belangrijke fietstrajecten zijn zwakke punten en moeten worden weggewerkt.

Waar mogelijk worden de bovenlokale fietsroutenetwerken geoptimaliseerd. Voor het toeristisch fietsroutenetwerk ligt de focus op het verbeteren van de kwaliteit door te kiezen voor routes die de belevingswaarde versterken. Voor het functionele fietsroutenetwerk is een selectieve en gerichte uitbreiding van het aantal kilometers wenselijk omdat functionele verplaatsingen gebaat zijn met een fijnmaziger netwerk van kwalitatieve fietspaden.

Aanpassingen aan de netwerken zijn bespreekbaar als het een kwaliteitsverhoging betekent door een kortere route,

een beter wegdek, een autoluwere of veiligere omgeving, doorheen een mooier landschap, het wegwerken van een missing link of door de niveau-opstapeling tot hoofdroute of fietssnelweg, ... Optimalisaties van trajecten kunnen het gevolg zijn van opportuniteiten die zich aandienen in plannen of projecten zoals de heraanleg van wegen, de herinrichting van het publiek domein in een dorpskern, een ruilverkavelingsproject, een landinrichtingsplan, de opmaak van circulatieplannen in steden, ... Investerings in de fietsinfrastructuur kunnen ook aanknopingspunten zijn voor en een bijdrage leveren aan de versterking van de open ruimte, bijvoorbeeld door de aanleg van een fietssnelweg te koppelen aan de realisatie van een groenblauwe ader.

Er wordt maximaal ingezet op hergebruik, heroriëntatie en herinrichting van bestaande wegen om bijkomende verharding in en versnippering van de open ruimte tot een minimum te beperken. Veiligheid en fietscomfort zijn belangrijke afwegingsfactoren om alternatieven af te wegen. Het realiseren van fietsinfrastructuur kan een opportuniteit zijn om tegelijkertijd in te zetten op de realisatie van groenblauwe aders langs deze verbindingen. Daarnaast is een verbetering van allerlei ondersteunende infrastructuur nodig waaronder fietsstallingen, laadpalen, belevingspunten, ...

Focus

De bepalende elementen voor het ruimtelijk fietsbeleid zijn:

HET BOVENLOKAAL FUNCTIONEEL FIETSROUTENETWERK

Het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk is opgebouwd met de fietssnelwegen als regionaal verbindende ruggengraat, de hoofdroutes en de functionele routes.

HET TOERISTISCH FIETSROUTENETWERK

Het toeristisch fietsroutenetwerk is opgebouwd als een knooppuntensysteem met grotendeels verharde en autoluwe fietspaden.

Door de twee bovenlokale fietsroutenetwerken (telkens in hun meest actuele versie) te erkennen in het Ruimtepact 2040, worden ze verankerd in het ruimtelijk beleid. Hierdoor kunnen ze expliciet meegenomen worden bij de beoordeling en ontwikkeling van allerlei ruimtelijke plannen en projecten in Limburg.

Realisatie

De realisatie van de strategische doelstelling gebeurt door:

- de **actie SV-6** – Toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsroutenetwerken;
- de **actie SV-7** – Opmaken en toepassen van een fietstoets.
- het **beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”** (vnl. OD2 – “Afstemmen van woonontwikkelingen op maat van de kern” en OD4 – “Gemeenten ondersteunen in het voeren van een kwaliteitsvol, kerngericht en toekomstgericht woonbeleid”);
- het **beleidskader “Openruimteschakels”** (vnl. selectiemethodiek van blauwgroene aders en OD1 – “Ruimtelijk ondersteunen en optimaliseren van de groenblauwe aders en openruimtecorridors”);
- het **beleidskader “Economische Ruimte”** (vnl. OD3 – “Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties” en OD2 – “Verhogen van het ruimtelijk rendement, de duurzaamheid en de omgevingskwaliteit op goed gelegen bedrijventerreinen”).

7. OVERKOEPELENDE ACTIES

De overkoepelende acties geven rechtstreeks uitvoering aan de strategische doelstellingen en hebben door hun belang en/of aard een transversale doorwerking in de verschillende beleidskaders. In de beleidskaders zijn de acties verder gespecificeerd, toegespitst op het thema en de visie van het beleidskader. Voor deze acties wordt in de beleidskaders de relatie aangegeven tussen de specifieke actie en de overkoepelende actie.

Elke overkoepelende actie heeft een code, bestaande uit SV (wat wijst op “Strategische Visie”) en een volgnummer.

ACTIE SV-1 – UITVOEREN VAN EEN OPENRUIMTEPOSITIEF PLANOLOGISCH BELEID

De provincie realiseert tegen 2040 een planologisch positieve ruimtebalans voor de open ruimte voor de provinciale planningsprocessen. De positieve balans voor de open ruimte wordt globaal beschouwd op provinciaal niveau en voor het geheel aan de openruimtebestemmingen landbouw, natuur en bos. Als de provincie harde ontwikkelingen faciliteert via provinciale RUP's, zoekt ze planologische compensaties door elders een harde bestemming te herbestemmen naar een openruimtebestemming³⁷. De provincie bekijkt de ruimtebalans niet per dossier of per gemeente, maar globaal op Limburgs niveau via een driejaarlijkse evaluatie, voor alle provinciale ruimtelijke planningsprocessen samen en voor het geheel van alle openruimtebestemmingen. De concrete uitvoering van dit openruimtepositief planologisch beleid is gekoppeld aan een fonds. (zie ook SV8)

Het monitoren van een ruimtebalans is geen doel op zich, maar één van de middelen om de strategische en operationele doelstellingen van het Ruimtepact 2040 waar te maken. Het huidige juridisch bestemd bebouwbaar aanbod biedt namelijk nog mogelijkheden voor bijkomende bebouwing en ruimtebeslag op ongewenste plaatsen met onder andere waardevolle open landschappen en natuur, waardevolle landbouwgronden, cultureel erfgoed, ... Het

herbestemmen van juridisch bebouwbaar aanbod naar een openruimtebestemming is dus één van de belangrijke stappen om ongewenste aansnijdingen te voorkomen. Het draagt bij om het bijkomend ruimtebeslag te verminderen, de reeds bestaande ruimte voor harde functies efficiënter te benutten en om gewenste ontwikkelingen vanuit zuinig ruimtegebruik op de geschikte plaatsen te faciliteren.

Het herbestemmen van juridisch bebouwbaar aanbod om de open ruimte te versterken is dus zinvol op verschillende plekken en op verschillende schaalniveaus: voor de grotere openruimtestructuren op Vlaams niveau, voor de openruimteschakels op provinciaal niveau, woon(uitbreidings)gebieden of bedrijventerreinen met overstromingsrisico, ... De mogelijkheden en urgentie volgen uit de ruimtelijke keuzes in de beleidskaders of uit overleg met Vlaanderen en de gemeenten. Zo kan een confrontatie tussen het juridisch-planologisch aanbod en het overstromingsrisico leiden tot locaties waar een harde bestemming best omgezet wordt naar een openruimtebestemming. Binnen de RUP-procedure wordt onderzocht welke percelen worden meegenomen, welke eindbestemming precies geschikt is en welke voorschriften nodig zijn. Het te herbestemmen juridisch bebouwbaar aanbod naar een openruimtebestemming, kan (gedeeltelijk) ingezet worden in functie van planologische ruiloperaties op strategische locaties.

³⁷ De globale stand van zaken wordt evolutief bekeken binnen de driejaarlijkse rapportering aan het provinciebestuur opdat prioriteiten en acties vastgesteld kunnen worden.

ACTIE SV-2 – OPSTARTEN VAN EN MEEWERKEN AAN GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN VOOR LIMBURG

De provincie draagt actief bij aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg en neemt de ambities van het Ruimtepact 2040 mee in het proces. Ze ondersteunt de initiatiefnemers binnen haar mogelijkheden en bevoegdheden. Waar meerdere uitdagingen van het Ruimtepact 2040 samenkomen zet de provincie nieuwe gebiedsgerichte projecten op en neemt daar zelf een trekkersrol op. Waar nodig maakt de provincie RUP's op om het gewenste ruimtelijk beleid te ondersteunen. Ze doet dit steeds in overleg met de relevante stakeholders.

Gebiedsgerichte projecten zijn projecten met een meervoudige opgave waarin verschillende ruimtelijke problematieken, uitdagingen en kansen samenkomen, gevoed vanuit het Ruimtepact 2040. Deze projecten zijn strategisch belangrijk voor de verdere ontwikkeling van de provincie. Ze kunnen door diverse actoren worden getrokken maar meestal in samenwerking met vele partijen. Het projectgebied, de invloedssfeer en de impact van deze projecten is gemeentegrensoverschrijdend en soms zelfs provincie- of landsgrensoverschrijdend. Gebiedsgerichte projecten vragen om een bovenlokale visie en aanpak.

Het hoofdprogramma van dergelijke projecten wordt niet noodzakelijk bepaald door ruimtelijke factoren. Vaak ontstaan ze vanuit economische, ecologische, sociale, toeristische, landschappelijke, erfgoedkundige, culturele of mobiliteitsambities. Toch hebben ze meestal ook duidelijke raakpunten met het ruimtelijk beleid.

Momenteel werkt en investeert de provincie, samen met andere partners, zelf in verschillende gebiedsgerichte projecten zoals het Kolenspoor, het Fruitspoor, de fietssnelwegen, De Wijers, Campus Diepenbeek, ... Ook andere actoren werken aan projecten met een ruimtelijke impact en strategisch belang voor Limburg, zoals het complex project Noord-Zuid Limburg, het Spartacusplan, de Limburgse Nationale Parken en landschapsparken, aanvragen tot erkenning van bepaalde gebieden als Unesco-werelderfgoed, ... Die projecten worden getrokken door uiteenlopende partners zoals de Vlaamse Overheid, Regionale Landschappen, (groepen van) gemeenten, ...

Ook onder nieuwe opportuniteiten wil de provincie mee haar schouders zetten. Acties die de provincie vanuit een ondersteunende rol kan opnemen zijn:

- gebiedsgericht het onbebouwd karakter bewaren en bijkomende bebouwing tegengaan;
- bestaande of nieuwe bebouwing of infrastructuur zo goed mogelijk landschappelijk integreren;
- de landschapskenmerken beschermen of versterken door het voorzien of verwijderen van kleine landschapselementen, zichtassen op belangrijke bakens open houden, ruimtelijke relaties tussen dorpen/kastelen en omliggende open ruimte versterken, reliëfkenmerken en -overgangen accentueren, specifieke kenmerkende eenheden waaronder vierkantshoeves gepaste ontwikkelingsmogelijkheden geven;
- voorbereidende visievorming of geïntegreerd gebiedsgericht strategisch onderzoek uitvoeren;
- geïntegreerde gebiedsvisies opmaken, ruimtelijke ambities bepalen, strategie uittekenen en actieplannen opmaken;
- ruimtelijke deelonderzoeken uitvoeren;
- een projectstructuur opzetten en actoren samenbrengen;
- provinciale RUP's en stedenbouwkundige verordeningen opmaken;
- ...

De provincie pakt nieuwe gebiedsgerichte projecten projectmatig, geïntegreerd en in partnerschap met andere overheden en actoren aan. Hiermee maakt ze de noodzakelijke veranderingen in het ruimtelijk beleid zichtbaar. De opgave van gebiedsgerichte projecten wordt inhoudelijk opgeladen vanuit de visie, selecties, doelstellingen en acties uit de strategische visie en/of de verschillende beleidskaders van het Ruimtepact 2040. Het zijn projecten met een voorbeeldfunctie op vlak van ruimtelijke kwaliteit.

De provincie stelt een projectagenda op met concrete doelstellingen aan de hand van opportuniteiten, subsidiemogelijkheden en de prioriteiten en acties binnen haar beleidsdomeinen. Ze stemt de projecten af op de mogelijkheden om krachten, middelen en mensen te bundelen. Het gaat hierbij onder andere over de samenwerking tussen de provinciale afdelingen en diensten met een ruimtelijke impact. Hierdoor realiseert de provincie meer impact op het terrein. Daarnaast blijven ook partnerschappen en samenwerkingsafspraken nodig met andere overheden en actoren.

ACTIE SV-3 – OPZETTEN VAN EXPERTISEPLATFORM EN INSTRUMENTEN TER ONDERSTEUNING VAN DE GEMEENTEN IN HET VERHOGEN VAN DE RUIMTELIJKE KWALITEIT

De provincie zet één of meerdere structuren met expertise open zoekt naar inzetbare instrumenten om de gemeenten te ondersteunen in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit. Deze ondersteuning wordt afgestemd op het realiseren van de visie, selecties en acties uit het Ruimtepact 2040. Ook sectorale kwaliteitsdoelstellingen met een ruimtelijke impact kunnen geïntegreerd worden of ruimtelijke principes zoals ontharding kunnen meegenomen worden.

Een mogelijke structuur met expertise is het opzetten van een expertiseplatform dat begeleiding of advies biedt op vraag. De inzetbaarheid van de experts is divers en flexibel en kan bijvoorbeeld gaan over de voorbereiding,

planning, vergunning of ontwikkeling van grotere en belangrijke publieke, private of PPS-projecten, het inzetten van expertise voor verweving en kernversterking, ... Laagdrempeligheid, snelheid en flexibiliteit staan voorop. De modaliteiten voor de inzet van dit expertiseplatform en de verwachte engagementen van de gemeenten hierin, zijn nog te bepalen.

De provincie zoekt naar mogelijke inzetbare instrumenten om acties te stimuleren die uitvoering geven aan de beleidskaders of die rechtstreeks bijdragen aan de doelstellingen van het Ruimtepact 2040. Dit kan onder andere via een gerichte financiële ondersteuning van de gemeenten uitgewerkt in een provinciaal reglement.

ACTIE SV-4 – DOORVERTALEN VAN DE RUIMTELIJKE VISIE NAAR DE VERGUNNINGVERLENING MET STURENDE INSTRUMENTEN

De provincie ontwikkelt (verordenende) instrumenten als duidelijke handvaten voor een objectieve en kwalitatieve ruimtelijke beoordeling van omgevingsvergunningsdossiers voor bepaalde ruimtelijke problematieken of thema's. De verder te onderzoeken en uit te werken thema's of instrumenten worden geselecteerd op basis van de noden die in een jaarlijks overleg met de afdeling omgevingsvergunning worden aangehaald. Hier wordt tevens de effectiviteit van de reeds ontwikkelde instrumenten geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Hiermee wordt de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van het Ruimtepact 2040 ook toegepast in de vergunningverlening.

De provincie maakt goede afwegingskaders op in functie van haar rol als beroepsinstantie en als vergunningverlener. Ze doet dit met het oog op de realisatie van de ruimtelijke visie van het Ruimtepact 2040. Daarmee wil de provincie inzetten op het versterken van de relatie tussen ruimtelijke planning en omgevingsvergunningen. Dat kan bijvoorbeeld via provinciale verordeningen of via afwegingskaders en leidraden, hetzij voor extern of enkel intern gebruik.

Mogelijke thema's of inzetbare instrumenten kunnen zijn: een provinciale verordening om verdichting in woonparken te beperken, een kader voor gemeentelijke verordeningen rond kernverdichting, een kader voor zonevreemde functiewijzigingen in provinciale landbouwgemeenten, een kader om de druk op (niet-beschermd) onroerend erfgoed te verminderen, ...

ACTIE SV-5 – OPMAKEN VAN EEN PROVINCIALE ENERGIEKAART OM GROOTSCHALIGE HERNIEUWBARE ENERGIE OP DE JUISTE PLEK IN TE PLANTEN

De provincie maakt ruimtelijke afwegingskaders op voor zonne- en windenergie en vertaalt deze naar een energiekaart. Daarmee draagt de provincie op een ruimtelijk verantwoorde wijze bij aan de doelstelling om tegen 2040 onze eigen inwoners en bedrijven (uitgezonderd de ETS-industrie) te voorzien van hernieuwbare energieopwekking.

De provincie monitort jaarlijks de hernieuwbare energieopwekking voor een actueel globaal overzicht met oog op de te behalen doelstelling. De provincie evalueert driejaarlijks, na inwerkingtreding van de eerste energiekaart, of de energiekaart geactualiseerd moet worden. Dit doet ze op basis van een afweging tussen het beoogde doel en de reeds gerealiseerde opwekking, of omwille van nieuwe evoluties en technologieën voor de opwekking, opslag en distributie van hernieuwbare energie, bijvoorbeeld waterstof. De opmaak van deze nieuwe energiekaart gebeurt in afstemming met de visie en initiatieven van de Vlaamse overheid.

Grootschalige hernieuwbare energievoorzieningen hebben dikwijls een grote ruimtelijke en landschappelijke impact. In eerste instantie gaat het hierbij over de inplanting van grootschalige windturbines en zonnepanelenparken. Daarnaast heeft hernieuwbare energieopwekking en distributie nog een belangrijke derde dimensie. Niet enkel de footprint van energieprojecten heeft een ruimtelijke impact, maar ook de hoogte of de diepte. Zoals uit de Dynamische Energie Atlas blijkt, heeft

Limburg voornamelijk nog een potentieel voor bijkomende hernieuwbare elektriciteitsproductie via zonnepanelen en windturbines. Omwille van de ruimtelijke impact van grootschalige energievoorzieningen is het niet wenselijk om grootschalige energie-infrastructuren zomaar overal te voorzien.

Vanuit een ruimtelijk-landschappelijke afweging wordt beoordeeld waar de specifieke ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten van de Limburgse ruimtelijke regionale eigenheid onder druk komen te staan, welke gebieden vanuit een ruimtelijk en landschappelijk oogpunt gevrijwaard moeten blijven van grootschalige energie-infrastructuren en welke randvoorwaarden gelden voor de overige gebieden opdat nieuwe projecten gemakkelijker gerealiseerd kunnen worden. Deze afweging heeft betrekking op het hele grondgebied, maar wordt gedifferentieerd naargelang de ruimtelijk-landschappelijke context en waarbij rekening wordt gehouden met aspecten zoals het technisch-energetisch potentieel, het ruimtelijk potentieel, de Limburgse energiebehoefte, de omgevingskwaliteit en het financieel-economisch potentieel. Dit afwegingskader wordt visueel doorvertaald naar een energiekaart. Hierin worden de potentierijke en uitgesloten gebieden voor hernieuwbare energie afgebakend en juridisch verankerd. De provincie maakt de provinciale energiekaart (en actualisaties) op in overleg met de provinciale afdelingen en diensten met een ruimtelijke impact, de Vlaamse overheid en de betrokken gemeenten.

ACTIE SV-6 – TOETSEN VAN ALLE ADVIEZEN EN BESLISSINGEN IN HET RUIMTELIJK BELEID AAN DE BOVENLOKALE FIETSROUTENETWERKEN

De provincie toetst alle toekomstige ruimtelijke plannen en projecten aan de actuele versies van de bovenlokale functionele en toeristische fietsroutenetwerken. Hiermee benut de provincie de kansen om deze netwerken steeds te verbeteren.

Op basis van de toetsing formuleert de provincie bijkomende aandachtspunten, suggesties of voorwaarden. De provincie doet dit door het te adviseren plan of project te analyseren en te beoordelen op verschillende schaalniveaus ten opzichte van de bovenlokale fietsroute-netwerken:

- de locatiekeuze binnen de provincie/gemeente;
- de inplanting van het project op de locatie en in de omgeving;
- de aansluitingsmogelijkheden op de bovenlokale fietsroutenetwerken.

Wanneer de provincie bij de opmaak of het beoordelen van plannen en projecten mogelijkheden detecteert die een kwaliteitsverbetering inhouden, gaat de afdeling Ruimtelijke Planning hierover in overleg met de relevante partners, zoals de gemeenten, de vervoerregioraad, het departement Mobiliteit en Openbare Werken en de provinciale afdeling Mobiliteit (voor het functionele netwerk), Visit Limburg (voor het toeristische net) en de Vlaamse Waterweg. Onder verbetering verstaat de provincie: veiliger, autoluwer, belevingsvoller, comfortabeler, ... Dat overleg kan tevens leiden tot een wijziging van bepaalde routes of tracés volgens de geëigende procedures.

Voor de tracés van de fietssnelwegen en de hoofdroutes van het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk streeft de provincie naar een indicatieve aanduiding in de ruimtelijke uitvoeringsplannen en een minimaal typevoorschrift. Dit moet ervoor zorgen dat er voldoende ruimte beschikbaar blijft en er bij de latere vergunningverlening en effectieve aanleg minder obstakels zijn.

ACTIE SV-7 – OPMAKEN EN TOEPASSEN VAN EEN FIETSTOETS

In 2026 is de fietstoets een hanteerbaar instrument om plannen en projecten te beoordelen. De criteria en kwaliteitsdoelstellingen die nuttig, nodig en haalbaar zijn en in de fietstoets worden opgenomen, zijn uitgewerkt op basis van de input van o.m. de gemeenten en actoren uit het fietsbeleid. Specifieke elementen die uit het onderzoek naar boven komen en best verordenend worden vastgelegd, zijn juridisch verankerd via een gepast instrument.

De fietstoets is een instrument dat de ruimtelijke noden van de fiets(er) in beeld brengt. De input van de gemeenten en andere actoren in het fietsbeleid worden hierin meegenomen. De fietstoets bekijkt alle toekomstige ruimtelijke beslissingen van planologische aard door een fietsbril en doet een uitspraak of een voorziene ontwikkeling 'fietsvriendelijk' is of welke voorwaarden eraan gekoppeld moeten worden om fietsen beter te integreren.

De provincie onderzoekt de mogelijkheden om (bepaalde elementen van) de fietstoets ook verordenende kracht te geven zodat ze kan ingezet worden in de beoordeling van omgevingsvergunningsdossiers.

De eigenlijke aanleg van fietspaden of de herinrichting van wegen is een kerntaak van de wegbeheerders en het mobiliteitsbeleid. De focus van de fietstoets zal dan ook vooral gericht zijn op de ondersteunende fietsinfrastructuur (fietsenstallingen, klee- en doucheruimtes, verlichting, aandacht voor e-mobility, ...) en ook gebouwen (fietsparkeerplaatsen bij meergezinswoningen, bedrijfsgebouwen, ...) moeten aangepast zijn aan de noden van de fietser. Dit kan onder meer door hiervoor voldoende aandacht te hebben bij de opmaak van stedenbouwkundige voorschriften.

ACTIE SV-8 – OPZETTEN VAN EEN FONDS VOOR PROVINCIALE ACTIES

De provincie zet een fonds op dat ze inzet om eigen acties en beleidslijnen van het Ruimtepact 2040 uit te voeren.

Het fonds wordt ingezet voor de provinciale acties zoals opgenomen in het Ruimtepact 2040.

De provincie zet het fonds op met middelen die ze vergaart uit verschillende financieringsbronnen, zoals de planbaten bij provinciale RUP's, de provinciale begroting, ...

Het betreft een dynamisch fonds. De omvang van de in te zetten middelen voor het ruimtelijk beleid zijn afhankelijk van de inkomsten en het provinciale meerjarenplan. De provincie concretiseert dit in haar uitvoeringsprogramma.

Maar ook Vlaanderen heeft een cruciale rol en verantwoordelijkheid in de financiering, de verdeling en het beheer van middelen om de ruimtelijke transitie waar te maken. Voldoende financiële middelen ter beschikking stellen is immers noodzakelijk om de acties te kunnen uitvoeren.

ACTIE SV-9 – ONTSLUITEN VAN INFORMATIE EN KENNIS

De provincie investeert in het vergaren en ontsluiten van informatie, kennis en nieuwe inzichten die relevant zijn voor het ruimtelijk beleid. Ze doet dit op een voor de doelgroep toegankelijke manier. Het gaat hierbij over het delen van cijfers, data, studies, ... en kennis zoals goede praktijkvoorbeelden, werkmethodeken, voorbeeldinstrumenten, ...

De provincie verzamelt bestaande en nieuwe informatie, relevant voor het ruimtelijk beleid in Limburg, en ontsluit deze op een toegankelijke manier. De provincie houdt hierbij zicht op de veranderende trends en noden vanuit verschillende thema's: wonen, welzijn, leefmilieu, maatschappij, economie, klimaat, open ruimte, landschap, ... Deze dataverzameling is een belangrijke basis om alert te blijven voor - en slim om te gaan met - de maatschappelijke en globale uitdagingen waarmee het ruimtelijk beleid geconfronteerd wordt. Data, cijfers en studies zijn een belangrijke basis om inzichten te verwerven, om de impact van trends en noden in beeld te brengen, om kennis te verruimen, om gezamenlijk expertise op te bouwen en om een antwoord te bieden op nieuwe (geïntegreerde) uitdagingen en opportuniteiten.

De provincie kan hiertoe allerhande acties ondernemen zoals het uitvoeren van studies, het opzetten van pilootprojecten of gezamenlijke leertrajecten, het samenbrengen van verschillende actoren rond eenzelfde problematiek, het inhoudelijk voeden van de provinciale atria als basis voor acties, ... Het doel is variabel of meervoudig: inzicht geven, begrip verruimen, veranderingsaliertheid verhogen, anticiperen op nieuwe uitdagingen of opportuniteiten, ... Deze informatie en kennis kunnen enerzijds de gemeenten ondersteunen bij de uitwerking van hun ruimtelijk beleid en geven anderzijds input voor de opvolging van trends met een ruimtelijke impact in het algemeen. Daarnaast biedt deze kennis ook de nodige input voor het ruimtelijk beleid van de provincie zelf. Een nauwe opvolging van specifieke data is nodig voor de monitoring van de beleidskaders en de acties die daarin werden opgenomen.

De provincie ontsluit de informatie en kennis, in relatie tot de inhoud en het doel, gericht naar die actoren die een invloed hebben op de ruimtelijke ontwikkeling in Limburg: ruimtelijk planners, beleidsmakers, Vlaamse en gemeentelijke administraties, studiebureaus, ... De vorm kan variëren: digitale webtoepassing, ondersteuning lerend netwerk van Vlaanderen, provinciale infodagen of lezingen, brochures, infokrant, ...

8. SAMENWERKING

Het toekomstperspectief of ons wensbeeld voor de provincie in 2040 (hoofdstuk 5) kan de provincie niet alleen realiseren. Enkel door samenwerking tussen diensten, overheden en andere actoren en partners die binnen de ruimtelijke ordening en zelfs daarbuiten actief zijn, kunnen we het einddoel bereiken.

Ieder moet op zijn niveau verder werken en vanuit zijn eigen bevoegdheid bijdragen aan de ambities van de zeven strategische doelstellingen (hoofdstuk 6). Diverse organisaties en instanties hebben een werking, instrumenten en middelen om concrete acties op het terrein te realiseren of ze kunnen plannen en projecten vanuit een adviesverlenende of goedkeuringsbevoegdheid in de juiste richting sturen.

We hopen dan ook zoveel mogelijk actoren te overtuigen om vrijwillig het engagement op te nemen om het Ruimtepact 2040 als richtlijn te gebruiken voor hun eigen acties, doelstellingen en projecten.

8.1. PROVINCIE

De provincie neemt verschillende rollen op met een ruimtelijke impact. Dat kan vanuit de vaak decretaal vastgelegde ruimtelijke bevoegdheden in de ruimtelijke planning of het omgevingsvergunningenbeleid. Maar eveneens vanuit een sectorale invalshoek zoals waterbeheer, mobiliteit, landbouw, toerisme, ...

Verschillende provinciale diensten zijn dan ook betrokken bij het ruimtelijk beleid, de ondersteuning daarvan of hebben een ruimtelijk impact door realisaties op het terrein. Een specifieke en doorgedreven samenwerking binnen het provinciebestuur van alle diensten en afdelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn bij ruimtelijke ingrepen is nodig voor de verdere uitwerking van het ruimtelijk beleid van de strategische visie.

Een goede afstemming van de inhoudelijke werking en de actieprogramma's (en prioriteiten) van de verschillende afdelingen en diensten blijft nodig. Door krachtenbundeling van mensen en middelen kan de provincie als geheel slagkrachtig optreden en het ruimtelijk beleid daadkrachtig en zichtbaarder uitvoeren.

Vanuit het beleidsveld ruimtelijke planning ondersteunt de afdeling Ruimtelijke Planning de acties van afdelingen, diensten en organisaties die het provinciaal ruimtelijk beleid versterken. Dat doet de afdeling Ruimtelijke Planning door deelname aan overleg, verder ruimtelijk (deel) onderzoek, het aanreiken van ruimtelijke argumentatie, eventuele cofinanciering, gezamenlijke organisatie van een aanbesteding, het activeren of inschakelen van het netwerk van ruimtelijke actoren (gemeentelijke omgevingsambtenaren), ...

8.2. VLAANDEREN

Vlaanderen heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in het ruimtelijk beleid door:

- haar regelgevende bevoegdheid op vlak van ruimtelijke ordening;
- haar bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen, handhaven, adviseren en subsidiëren van projecten in of met impact op de ruimte in Limburg;
- haar regierol in gebiedsgerichte projecten;
- haar rol als eigenaarsbeheerder van waterwegen, fiets- en openbaar vervoersinfrastructuur, autosnelwegen, gewestwegen, natuur- en bosgebieden, waterlopen van 1e categorie;
- haar sectoraal beleid dat uitgewerkt en gerealiseerd wordt door onder meer het Departement Omgeving, het Agentschap Onroerend Erfgoed, het Agentschap Natuur en Bos, het Departement Landbouw en Visserij, de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap Innoveren en Ondernemen, het Agentschap Wonen-Vlaanderen, het Departement Mobiliteit en Openbare Werken, het Agentschap Zorg en Gezondheid, ... ;
- ...

De provincie wenst de constructieve samenwerking met de departementen van Vlaanderen verder te zetten in de uitvoering van de visie, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 zoals geformuleerd in engagement 4.1. Concrete acties die Vlaanderen kan opnemen om de visie van het Ruimtepact 2040 mee te realiseren, zijn:

- de bestaande regelgeving evalueren en herzien om de mogelijkheden voor zonevrije bebouwing (zonevrije functiewijzigingen,...) te verstrengen/beperken waarbij vrijgekomen (bedrijfs)gebouwen en verlaten sites eerder in aanmerking komen voor ontharding en sloop, dan in stand gehouden te worden via zonevrijheid;
- gewestelijke RUP's opmaken voor het herbestemmen van slecht gelegen terreinen en niet ontwikkelbare bestemmingen in het kader van de ruimteshift in de provincie;
- de provinciale selecties meenemen en verankeren bij de opmaak van gewestelijke RUP's;
- meer financiële middelen voor het lokaal bouwshiftfonds voorzien voor de lokale besturen om herbestedingen van juridisch bebouwbaar aanbod door te voeren;
- binnen het ruimtelijk beleidsveld de nodige (juridische) instrumenten inzetten en financiële middelen ter beschikking stellen om de beoogde ruimteshift te helpen realiseren;
- diverse instrumenten en middelen inzetten via Departement Omgeving, Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap Wonen-Vlaanderen, Vlaamse Milieumaatschappij, Agentschap Natuur en Bos, Departement Landbouw en Visserij, ... die bijdragen aan de realisatie van de strategische visie;
- crosslinken maken met het sectoraal beleid waar het een meerwaarde biedt in de realisatie van de doelstellingen voor ruimtelijke kwaliteit; zoals een gezonde en veilige leefomgeving, ... ;
- het voorgestelde ruimtelijk beleid hanteren en de suggesties voor Vlaanderen in de beleidskaders opnemen;
-

8.3. GEMEENTEN

Gemeenten zijn een essentiële schakel in het ruimtelijk beleid omwille van:

- hun bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen, realiseren en handhaven van allerlei projecten;
- hun situatie als eigenaar en beheerder van publieke ruimte, openbare gebouwen, fietspaden, wegenis, waterlopen, natuur- en bosgebieden, parken, ...
- ...

De provincie wil de visie, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 in samenwerking met de gemeenten realiseren. Daarom wenst de provincie de constructieve samenwerking met de Limburgse gemeenten verder te zetten via de geformuleerde acties waarin is aangegeven welke middelen en instrumenten ze hiervoor wil inzetten en welke rol ze zal opnemen.

Concrete acties die de gemeenten kunnen opnemen om de visie van het Ruimtepact 2040 mee te realiseren:

- een restrictief beleid voeren naar zonevreemde ontwikkelingen, bijkomende bebouwing en verharding in de open ruimte;
- de principes van verweving, zuinig ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit meenemen in hun ruimtelijk beleid;
- een kernversterkend beleid voeren voor wonen, bedrijvigheid en handel met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit;
- het voorgestelde ruimtelijk beleid hanteren en de suggesties voor de gemeenten in de beleidskaders opnemen;
- een lokaal mobiliteitsplan opmaken omwille van de relatie tussen mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling;
- ...

8.4. GRENDOVERSCHRIJDEND SAMENWERKEN

De impact van ruimtelijk ontwikkelingen overschrijdt de provinciegrenzen. Keuzes, trends of ontwikkelingen aan de andere kant van de grens kunnen een ruimtelijke impact hebben op onze provincie. Hier kunnen tal van voorbeelden opgesomd worden waaronder grensoverschrijdende vervoersinfrastructuur zoals de fietssnelwegen, het toeristisch fietsroutenetwerk, de openbaar vervoerverbindingen, spoorverbindingen of waterlopen, de impact van de ons omringende steden zoals Maastricht, Aken, Luik, Eindhoven, ... op vlak van wonen en werken, specifieke investeringen zoals het project rond de Einstein Telescoop in Zuid-Limburg, waterbeheersing in de Maasvallei, de inplanting van windturbines langs de

provinciegrens, ... Naast alle infrastructurele, economische en maatschappelijke banden die ons verbinden met de ons omringende regio's stoppen ook onze landschappen en natuur niet aan de grens. Op verschillende plekken bestaan er nu al gebiedsgerichte projecten die de provinciegrens overschrijden zoals RivierPark Maasvallei en Grenspark Kempen-Broek.

Grensoverschrijdende samenwerking met de aangrenzende landen, gewesten, provincies en gemeenten blijft nodig voor de versterking van netwerken en structuren. Waar dat nodig is, zoekt de afdeling Ruimtelijke Planning naar samenwerking.

9. MONITORING EN EVALUATIE

De provincie zet monitoring in om de snelheid waarmee trends zich voortzetten en mogelijke nieuwe ruimtelijke uitdagingen voor de leefomgeving in Limburg waar te nemen. De monitoring gebeurt systematisch en vormt een basis voor de evaluatie van het provinciaal ruimtelijk beleid.

De provincie gebruikt monitoring en evaluatie als een leerproces waarbij realiteitszin en haalbaarheid hand in hand gaan. De provincie doet dit met het doel om de doorwerking van de ruimtelijke keuzes uit het Ruimtepact 2040 op te volgen, de effectiviteit ervan af te wegen en bij te sturen en om op wijzigende behoeften te anticiperen voor een toekomstige aanvulling en actualisering van het Ruimtepact 2040.

Een continue monitoring en evaluatie maken onderdeel uit van het procesmatige karakter van beleidsplanning. Het verzamelen en evalueren van gegevens wordt gekoppeld aan een driejaarlijkse rapportering aan het provinciebestuur samen met een voorstel van een uitvoeringsprogramma. Hierbij neemt de provincie onderstaande strategie op.

9.1. MONITOREN VAN INHOUDELIJKE TRENDS EN UITDAGINGEN OP HET TERREIN

De provincie monitort de inhoudelijke trends en uitdagingen op het terrein. Dit gebeurt met het oog op de evolutie naar de ruimtelijke situatie van Limburg in 2040. De indicatoren voor monitoring worden gebaseerd op:

- de ambities van de 7 strategische doelstellingen uit de strategische visie:
Per strategische doelstelling is het ambitieniveau geformuleerd dat de provincie voor ogen heeft. Afgestemd op de ambitie wordt een kwantitatieve of kwalitatief beschrijvende monitoring uitgevoerd.

- de ruimtelijke staat uit de beleidskaders: De ruimtelijke staat geeft een omschrijving van de trends die mee aan de basis liggen van het beleidskader. Deze cijfergegevens, vormen ook de kerncijfers voor monitoring en periodieke actualisatie, zoals het actualiseren van het woningobjectief, de ruimtebehoefteraming voor bedrijventerreinen, Het gebruik van de cijfers is afhankelijk van beschikbaarheid van gegevens (onder andere van het Vlaams Planbureau, Provincies in cijfers,...) en in afstemming met de focus van de provincie (zie beleidskaders, hoofdstuk 2 "Focus en rol van de provincie").

9.2. MONITOREN VAN DE OPERATIONELE DOELSTELLINGEN EN ACTIES

De provincie monitort de acties en operationele doelstellingen van het Ruimtepact 2040. Deze bestaan uit 9 overkoepelende acties in de strategische visie en 12 operationele doelstellingen en 34 acties in de beleidskaders³⁸.

Deze operationele doelstellingen en acties zijn uiteenlopend van aard. Sommige acties zijn doorlopende initiatieven, andere eenmalige acties. Waar mogelijk worden de concrete elementen (specifiek streefdoel, een jaartal, ...) reeds aangegeven om de operationele doelstelling of actie op te volgen. Afgestemd op de operationele doelstelling en de actie, wordt een kwantitatieve of kwalitatief beschrijvende monitoring uitgevoerd.

³⁸ Het aantal acties kan in tijd wijzigen ten gevolge van het herzien en/of aanvullen of opheffen van beleidskaders. Voor de monitoring wordt steeds uitgegaan van de actuele set aan acties binnen de strategische visie en beleidskaders.

9.3. EVALUEREN VOOR MOGELIJKE BIJSTURINGEN

Door het samenleggen van de monitoring van de inhoudelijke trends en uitdagingen op het terrein en de operationele doelstellingen en acties, kan een evaluatie gemaakt worden voor onder andere volgende aspecten:

- de acties geformuleerd in de strategische visie en de beleidskaders. Evaluatie kan bijvoorbeeld leiden tot het intensiveren of bijsturen van de acties, nieuwe prioriteiten stellen, ... ;
- de betrokkenheid van of samenwerking met verschillende partners. Evaluatie kan bijvoorbeeld leiden tot het verhogen van de betrokkenheid, detecteren van nieuwe stakeholders, ...;
- de algemene trends met een ruimtelijke impact. Evaluatie kan bijvoorbeeld leiden tot nieuwe

inzichten, detecteren van nieuwe opportuniteiten, ruimtelijk onderzoek actualiseren (vb. de Regionale Woningmarkten) of bijkomend ruimtelijk onderzoek uitvoeren (vb. op basis van nieuwe maatschappelijke behoeften met een ruimtelijke impact), ...;

- ...

Een aanvulling of bijsturing door een (gedeeltelijke) herziening van het Ruimtepact 2040 zal op lange termijn onvermijdelijk worden. Maatschappelijke veranderingen leiden tot ruimtelijke veranderingen die op hun beurt om een aangepast ruimtelijk beleid vragen.

BELEIDSKADER WONEN IN STADS- EN DORPSKERNEN

STEDEN EN DORPEN DUURZAAM, KWALITATIEF EN
OP MAAT VERSTERKEN DOOR EEN
STRATEGISCH LOCATIE- EN KERNENBELEID

RELATIE MET DE STRATEGISCHE VISIE VAN HET RUIMTEPACT 2040

Het beleidskader Wonen in stads- en dorpskernen geeft uitvoering aan volgende strategische doelstellingen uit de strategische visie van het Ruimtepact 2040:

- in hoofddorde:
 - SD2 – “Steden en dorpen gericht versterken”
- in tweede orde :
 - SD1 – “De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren” door een hoger ruimtelijke kwaliteit van woonontwikkelingen afgestemd op de ruimtelijke kernkwaliteiten per regio (zie OD2);
 - SD3 – “Ruimtelijke ontwikkelingen en mobiliteit op elkaar afstemmen” door een duurzame en/of multimodale bereikbaarheid als belangrijk criterium mee te nemen bij de kerntypering van steden en dorpen (zie OD2);
 - SD4 – “Openruimtesysteem versterken” door een kerngericht beleid te voeren om de open ruimte te vrijwaren (zie OD1) en door gemeenten te ondersteunen in het voeren van een duurzame kernversterking waar klimaatrobuustheid en ruimte voor groenblauwe dooradering deel van uitmaken (zie OD4);
 - SD5 – “Competitief en duurzaam ondernemen faciliteren op de juiste plaatsen” door bij woonontwikkelingen maximaal in te zetten op de verweving van economische activiteiten (zie OD2) en door in te zetten op het versterken van de bovenlokale kernen (zie OD3);
 - SD7 – “Meer ruimte geven aan de fietser” door de fiets een prominentere plaats te geven in stads- en dorpskernen (zie OD2).

1. WAAROM EEN BELEIDSKADER WONEN IN STADS- EN DORPSKERNEN ?

1.1. RUIMTELIJKE EN MAATSCHAPPELIJKE IMPACT VAN WONEN BEHEERSEN

Het beleidskader zet in op **goed wonen in Limburg met respect voor de ruimte**. Want **wonen vraagt ruimte** en heeft planologische en stedenbouwkundige gevolgen. Wonen heeft een aanzienlijke impact op ons ruimtebeslag. Het aandeel ruimtebeslag dat door huizen en tuinen wordt ingenomen bedraagt meer dan 35%. De ambitie van de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen bestaat erin om **het bestaande ruimtebeslag beter te benutten en de open ruimte maximaal te vrijwaren**. Limburg heeft een **sterkere stedelijke structuur** nodig om een (inter)nationale positie waar te maken en om talentvolle jongeren te doen kiezen voor wonen in Limburg. Krachtige steden blijven belangrijke groeipolen voor mensen, activiteiten en economische ontwikkelingen voor een ruimer omliggend gebied.

Er zijn keuzes nodig waar ruimtelijke woonontwikkelingen of verdere verstedelijking kunnen gebeuren, op maat van

en rekening houdend met de eigenheid van Limburg. Elke afgelegen nieuwe ontwikkeling is niet enkel een verlies voor het creëren van meer stedelijkheid, maar ook voor het behoud van de open ruimte. Ruimtelijke versnippering ontnemt een deel van de essentiële groeipotentie en dynamiek van steden en dorpen, tast leefgebieden voor fauna en flora aan, vermindert de productieruimte voor de landbouw en zorgt voor meer autoverplaatsingen en CO₂-uitstoot. Het veroorzaakt fragmentatie en tast de aantrekkelijkheid van het Limburgse landschap aan. Het verspreid wonen in een lage dichtheid is een nadelige factor voor de efficiëntie en betaalbaarheid van gemeenschaps- of openbaar nutsvoorzieningen zoals fietsinfrastructuur, openbaar vervoer, riolering, Voor een dergelijk strategisch locatie- en kernenbeleid is een ruimtelijk beleidskader een geschikt instrument.

1.2. RUIMTELIJK WOONBELEID HEEFT EEN BOVENLOKALE DIMENSIE

Het woonbeleid is in de eerste plaats **een gemeentelijke taak, maar de ruimtelijke invloed van het wonen stopt niet aan de gemeentegrenzen**. Een bovenlokale benadering is aangewezen om Limburg als geheel te versterken, zowel op vlak van stedelijkheid als kwalitatieve woonomgeving. Keuzes in de ene gemeente beïnvloeden het woonbeleid in andere gemeenten. Dit maakt handelen vanuit één regionale visie, die ook rekening houdt met bepaalde grenseffecten, cruciaal. Door de gemeentelijke woonbehoeften te analyseren op het **niveau van de regionale woningmarkten**³⁹, kan het ruimtelijk beleid zich

meer enten op de functionele realiteit van de regionale woningmarkten en het ambitieniveau van Limburg. Toekomstige woonbehoeften kunnen dan kwantitatief en kwalitatief ingepast worden volgens het functioneren van de woningmarkt en op de ruimtelijk meest aangewezen plaatsen in de regio. Het behouden en verhogen van de kwaliteit, dynamiek en leefbaarheid van de steden en dorpen is het uitgangspunt. Een visie vanuit een regionale context en provinciale bril is hierbij nodig.

³⁹ Bron: Atelier Romain/BUUR (september 2018) *Regionale Woningmarkten in Limburg* (zie hoofdstuk 3.5. "Het profiel van de regionale woningmarkten in Limburg").

1.3. WAARDEVOL BELEID VAN HET RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN PROVINCIE LIMBURG VERDERZETTEN EN STRATEGISCH BIJSTUREN

Het ruimtelijk beleid in het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg zette in op een kwalitatief aanbodbeleid in de kernen en steden volgens het **algemene principe van gedeconcentreerde bundeling en een hiërarchie van kernen**. De nadruk lag op de **ontwikkeling van stedelijke gebieden (zijnde het regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk en de kleinstedelijke gebieden) en het behoud van het buitengebied**, zoals ook uitgewerkt in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

De kleinstedelijke gebieden werden afgebakend door provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen (PRUP's). Met deze afbakening werd er aangeduid in welke gebieden een beleid van groei, concentratie en verdichting van toepassing is. Via de Limburgse provinciale afbakeningsprocessen werd er 51,64 ha⁴⁰ bijkomend woongebied gerealiseerd. Daarnaast werd er ook een toename van 189,38 ha bedrijvigheid en 74,49 ha groen gerealiseerd. Op deze

manier werd getracht om een trendbreuk te realiseren ten voordele van het stedelijk gebied. Het doel was om nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wonen, voorzieningen en economische activiteiten zoveel mogelijk te bundelen in deze stedelijke gebieden. Het vastleggen van de afbakeningslijn werd mee bepaald vanuit de omringende open ruimte. De afbakeningen blijven relevant voor het ruimtelijk woonbeleid want dit sturend beleid doortrekken is waardevol en nodig.

Het ruimtelijk beleid voor wonen kan echter ook selectiever, gericht en beter afgestemd worden op de nieuwe, steeds veranderende woonbehoeften en op actuele aandachtspunten en beleidsambities zoals meer aandacht voor duurzame bereikbaarheid, de uitdaging om de leefbaarheid en woonkwaliteit in steden en dorpen te behouden en het bijkomende ruimtebeslag te beperken.

⁴⁰ Bron: eigen evaluatie van de provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen dd. 2020.

2. FOCUS EN ROL VAN DE PROVINCIE

Het recht op wonen is wettelijk verankerd. Iedereen moet kwaliteitsvol en betaalbaar kunnen wonen⁴¹. Daarnaast blijven er uitdagingen om een antwoord te bieden op de veranderende woonbehoeften, om de ruimtelijke versnippering tegen te gaan en om de omgevingskwaliteit te waarborgen. Alle overheden en partners moeten hier hun steentje toe bijdragen, ieder op zijn niveau, binnen de eigen bevoegdheden en met de eigen mogelijkheden en instrumenten.

De provincie wil, in partnerschap met de gemeenten, haar rol opnemen door een gericht strategisch locatie- en kernenbeleid voorop te stellen als basis waarop een gemeentelijk ruimtelijk woonbeleid verder kan uitgewerkt

worden. Vanuit een regionale visie en op basis van het functioneren van de regionale woningmarkten, selecteert de provincie verschillende types van kernen en koppelt daaraan gepaste ontwikkelingsperspectieven. Zo wordt getracht om de ruimtelijke ontwikkelingen buiten de kernen af te remmen met het oog op een duurzame, kwalitatieve groei op maat, vanuit een respectvol omgaan met de ruimte in Limburg.

De provincie vraagt in partnerschap met de gemeenten aan de Vlaamse Regering naar financiële instrumenten om de beoogde bouwshift te realiseren.

⁴¹Art. 23 van de Grondwet: "Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden. Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen. Die rechten omvatten inzonderheid: 3° het recht op een behoorlijke huisvesting.
Art. 3 van de Vlaamse Wooncode: Iedereen heeft recht op menswaardig wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd.

3. RUIMTELIJKE STAAT

3.1. RUIMTELIJKE NEDERZETTINGSSTRUCTUUR

Limburg heeft een eigen ruimtelijke structuur, anders dan de rest van Vlaanderen. De stedelijkheid van Limburg is in een ruimer regionaal en internationaal perspectief veeleer beperkt, maar wel van essentieel belang voor de provincie. Dit vraagt om een maatgerichte aanpak voor de kernen in Limburg, want de ruimtelijke structuur hangt nauw samen met hoe we wonen, onze ruimte gebruiken en ons verplaatsen binnen de provincie Limburg.

STRUCTUUR VAN DE STADS- EN DORPSKERNEN IN LIMBURG

De verstedelijkte structuur in Limburg wordt bepaald door een kwalitatief en **veelzijdig netwerk van de grotere steden Hasselt en Genk en een variatie aan kleine stedelijke kernen en vele dorpen**. De onderlinge positie en functionele relatie tussen de verschillende kernen zijn met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar. Elke kern heeft een eigen rol in dit netwerk.

De nederzettingsstructuur van Limburg bestaat uit een aantal belangrijke structuren:

- **Het regionaalstedelijk gebied Hasselt en Genk** speelt voor Limburg een prominente rol door zijn uitgebreid voorzieningenaanbod. De kernen Hasselt en Genk zijn de meest verstedelijkte kernen van de provincie. Ze hebben de hoogste bevolkingsdichtheid, het hoogste uitrustingsniveau en de hoogste aantrekkingskracht. Ze vervullen een centrumfunctie voor de hele provincie. Toch is hun stedelijkheid, in vergelijking met Antwerpen of Gent, minder uitgesproken in een ruimer regionaal en internationaal perspectief.
- **De kleinstedelijke gebieden** vervullen een centrumfunctie binnen hun ruimere omgeving met name Beringen, Bilzen, Bree, Leopoldsburg, Lommel, Maaseik, Maasmechelen, Pelt, Sint-Truiden en Tongeren.
- **De kleinere, historische stadskernen en vele woonkernen** hebben ook hun positie, rol en eigenheid binnen de verstedelijkte structuur. Deze kernen zijn doorgaans kleiner en functioneren in samenhang met de nabijgelegen steden. Ze zijn voor een stuk

aangewezen op de nabijgelegen stedelijke centra voor de voorzieningen: tewerkstelling, handel, gemeenschapsdiensten, culturele en recreatieve voorzieningen, ... Deze kernen hebben een dienstverlenende rol in hun regio, aanvullend op de stedelijke centra. Zij hebben hun typische eigenheid naar woontypologie, ruimtegebruik, beeldkwaliteit met vaak een typerend patrimonium, nabijheid van en verweving met de open ruimte, sociale cohesie, ...

Verschillende kernen ondervinden een grensoverschrijdende invloed, zowel vanuit Nederland als van de andere Belgische provincies. Deze invloed verschilt naargelang de regio en kan gaan over demografische invloeden of sterk functionele relaties.

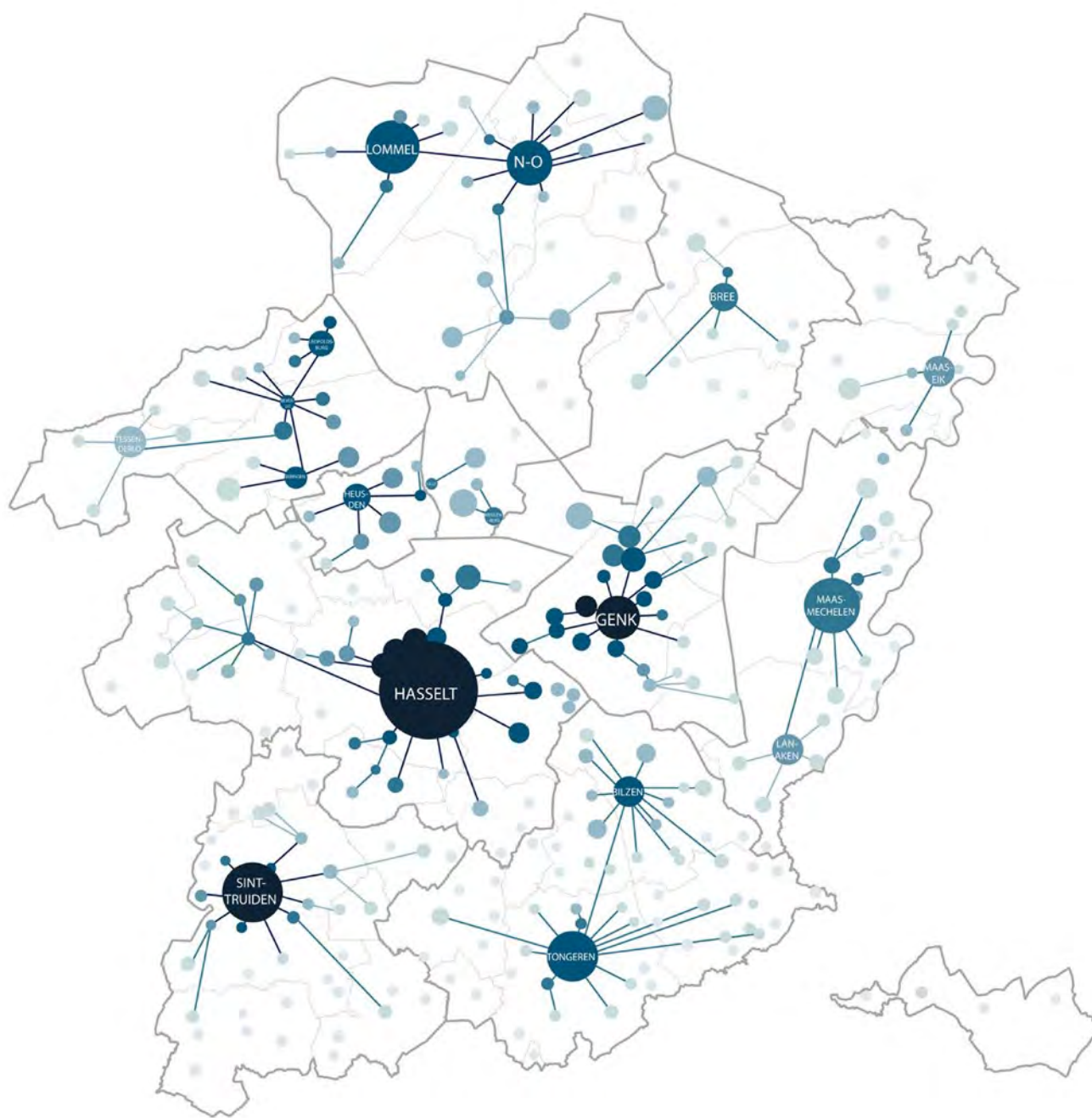
UITRUSTINGSGRAAD VAN DE KERNEN

Limburg wordt gekenmerkt door een **groot aantal kleine woonkernen**. Uit het onderzoek naar de ontwikkelingskansen op basis van knooppuntwaarde en nabijheid van voorzieningen⁴² blijkt dat 72% van de Limburgse bevolking in matig tot goed uitgeruste kernen woont. Aanvullend onderzoek naar de regionale woningmarkten⁴³ geeft aan dat **57% van de kernen veeleer beperkt tot slecht uitgerust is**. Deze minder goed uitgeruste kernen zijn vooral aanwezig in Haspengouw en in bepaalde gebieden in het noorden van Limburg. Landelijke gemeenten staan voor een uitdaging om een toegankelijk aanbod van voorzieningen aan te bieden op maat van de kern en zijn bewoners.

Het voorzieningenniveau, de nabijheid van tewerkstelling en de knooppuntwaarde bepalen het uitrustingsniveau van de kern. Een minimumaanbod aan voorzieningen in zorg, onderwijs, sport, recreatie, groen en winkels is noodzakelijk in een dorp. De basisvoorzieningen in de buurt bepalen immers mee het welzijn van de mensen en hoe we ons verplaatsen, is een direct gevolg van waar we wonen en werken.

⁴² Bron: VITO (december 2016) Analyse van de positie van Limburg in de Vlaamse studie 'Ontwikkelingskansen op basis van knooppuntwaarde en nabijheid van voorzieningen'

⁴³ Bron: Atelier Romain/BUUR (september 2018) Regionale Woningmarkten in Limburg.

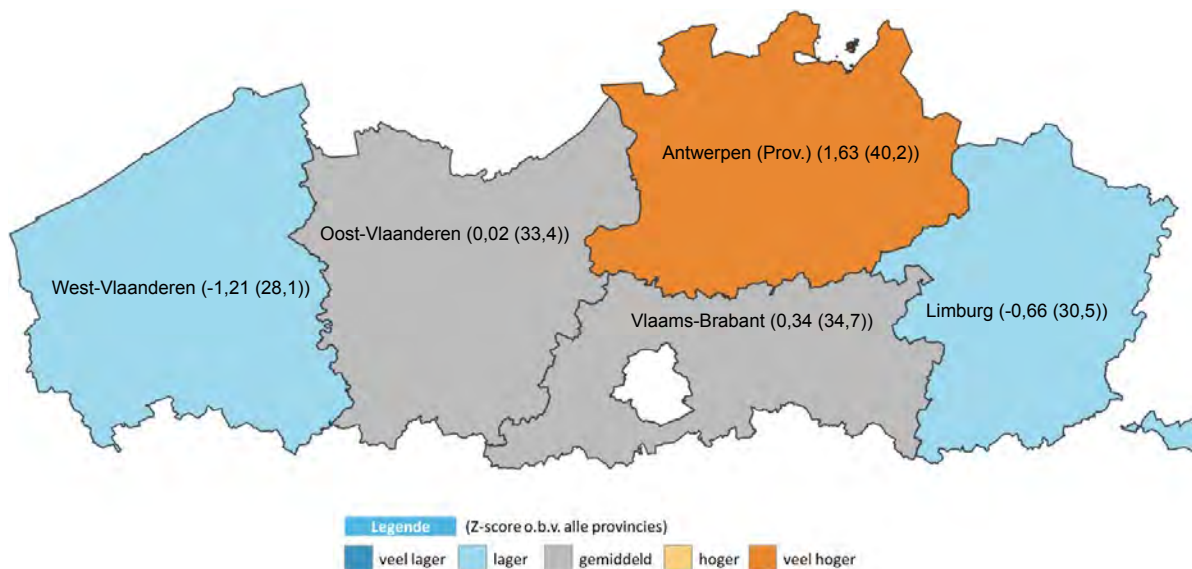
FIGUUR 7: Nederzettingsstructuur van de stads- en dorpskernen in Limburg⁴⁴

⁴⁴ De figuur toont illustratief een hiërarchie van de kernen gebaseerd op de centrale-plaatsentheorie van Christaller toegepast op Limburg. Deze theorie plaatst de centrale plaatsen als knooppunten binnen een netwerk. (bron: Studie regionale woningmarkten in Limburg)

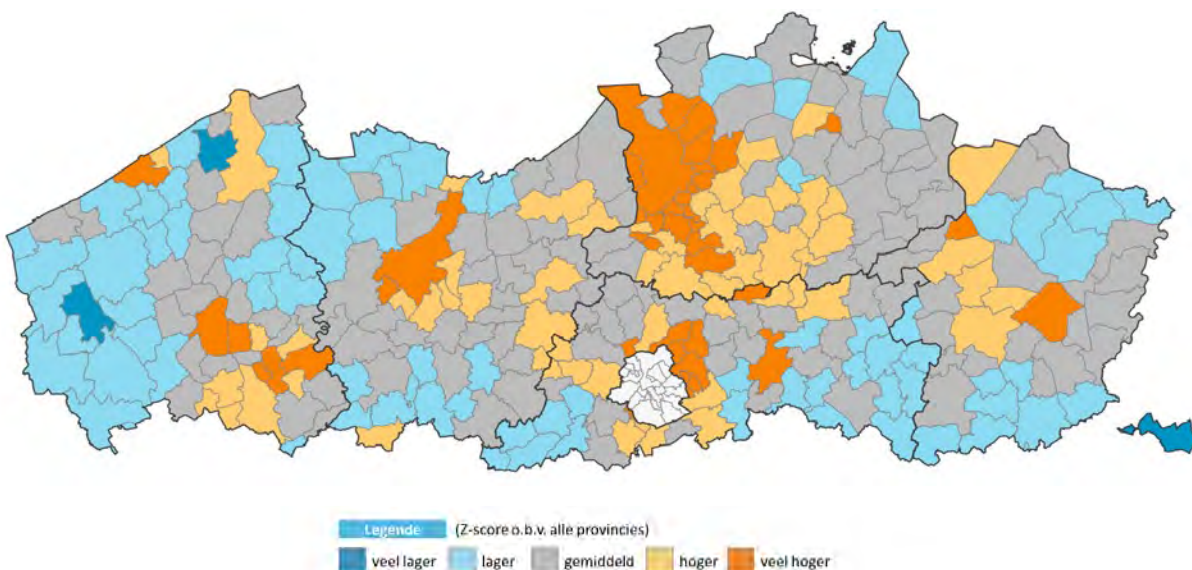
3.2. RUIMTEBESLAG EN RUIMTEGEBRUIK DOOR WONEN⁴⁵

De ruimteconsumptie voor het wonen stijgt. Tussen 2013 en 2019 is het ruimtebeslag in Limburg toegenomen van 72.343 ha tot 73.961 ha. Het aandeel ruimtebeslag

dat door huizen en tuinen wordt ingenomen, bedraagt in 2016 35,6% of 25.754 ha en in 2019 35,8% of 26.478 ha. Dat is een gemiddelde toename van 0,66 ha/dag.

FIGUUR 8: Percentage ruimtebeslag t.o.v. totale oppervlakte (2019)

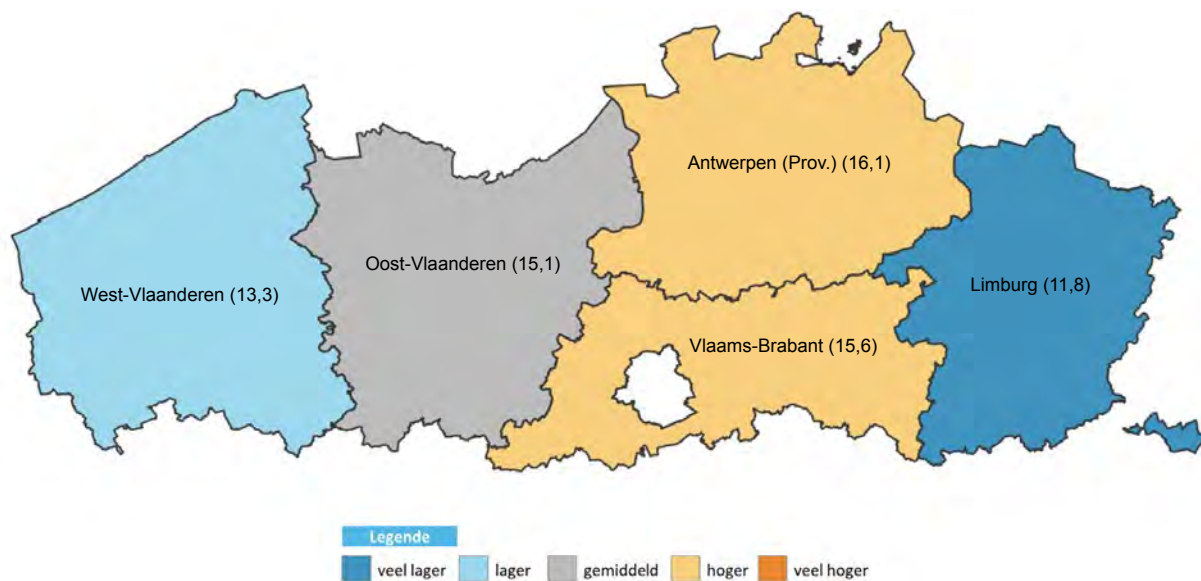

FIGUUR 9: Percentage ruimtebeslag t.o.v. totale oppervlakte (2019) op niveau van de gemeenten

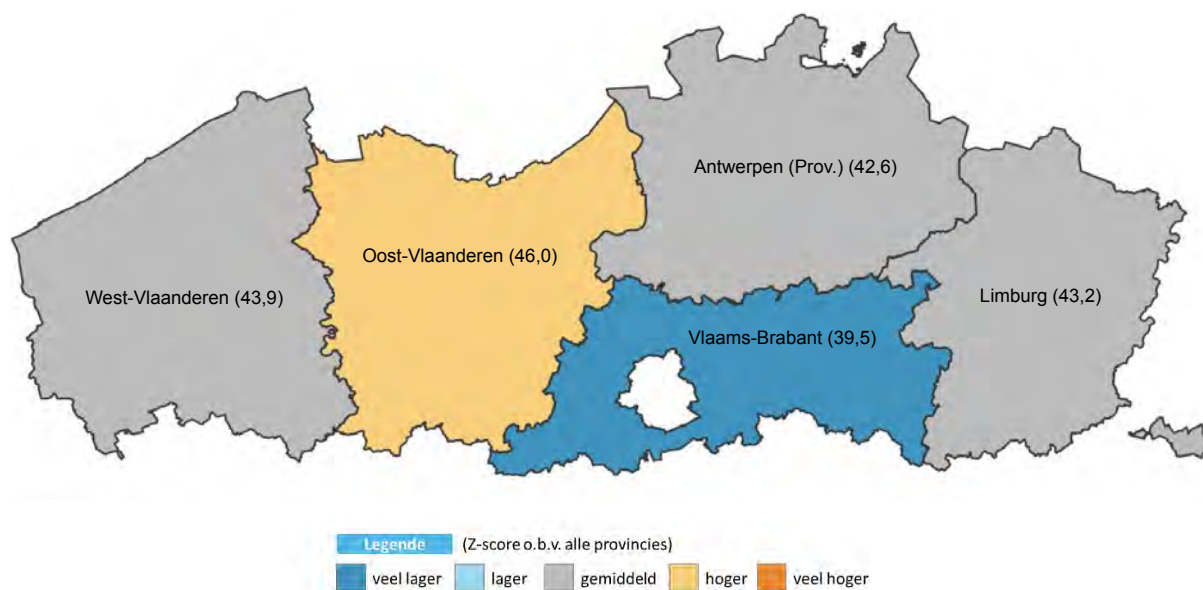
⁴⁵ Bron: provincie.incijfers.be

Volgens de landgebruikskaat (2019) is 30,5% van de oppervlakte in Limburg ingedeeld als ruimtebeslag. Daarmee zit Limburg onder het gemiddelde van Vlaanderen (33,2%). Het grootste deel van de totale oppervlakte ruimtebeslag, namelijk 35,8%, wordt ingenomen door huizen en tuinen en 18,4% door transportinfrastructuur. Dit is iets minder dan het gemiddelde van Vlaanderen (37,7%). In Limburg wonen er 11,8 inwoners per hectare

ruimtebeslag⁴⁶ ten opzichte van 14,6 in Vlaanderen. De verhardingsgraad binnen het ruimtebeslag is tussen 2016 en 2018 toegenomen van 38% naar 43,2%. Daarmee is de verhardingsgraad binnen het ruimtebeslag in Limburg in 2018 gelijk aan Vlaanderen. De bebouwingsgraad in 2020 is in Limburg met 4,1% dan weer lager dan Vlaanderen met 5,2%.

FIGUUR 10: Aantal inwoners per ha ruimtebeslag (2019)

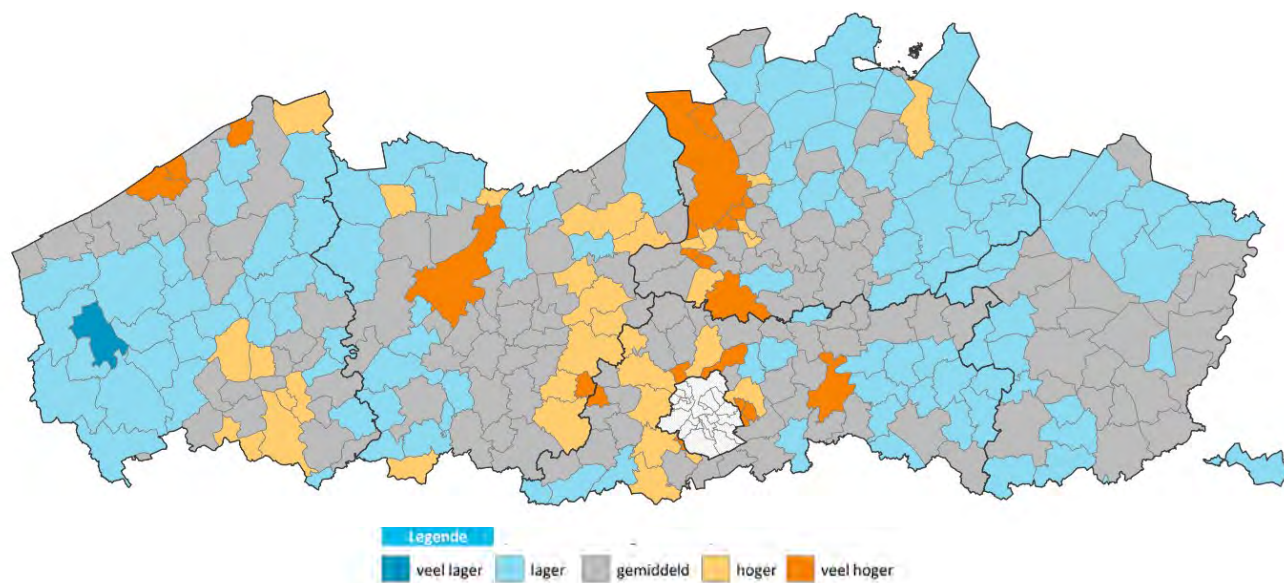

FIGUUR 11: Percentage verharding t.o.v. het ruimtebeslag (2018)

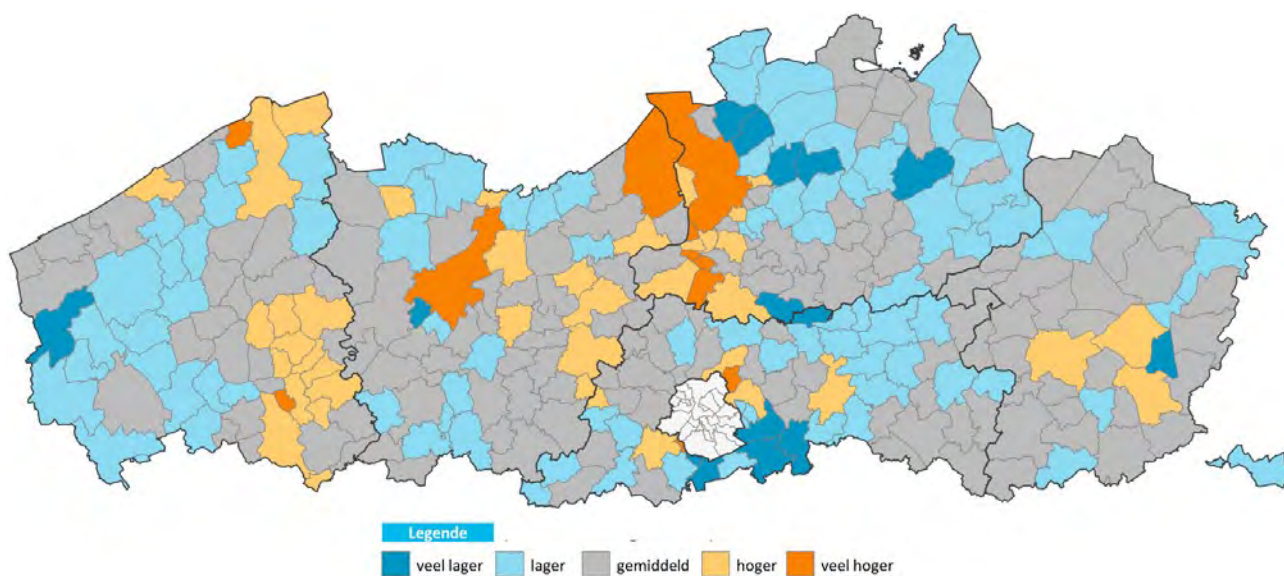
⁴⁶Aangezien mensen enkel wonen in gebieden met ruimtebeslag (door huisvesting en nederzettingen), geeft het aantal inwoners per ha ruimtebeslag ons een juister beeld van de bevolkingsdichtheid. Limburg telt 11,8 inwoners per ha ruimtebeslag.

Wanneer dezelfde vergelijking op gemeenteniveau wordt gedaan, wordt de impact van de grote stedelijke gebieden in de andere provincies duidelijk zichtbaar. De andere centrumsteden in Vlaanderen hebben een hoog

aantal inwoners per ha ruimtebeslag, maar ook een hoge verhardingsgraad. Hasselt en Genk hebben een gemiddeld aantal inwoners per ha ruimtebeslag, maar een hogere verhardingsgraad binnen het ruimtebeslag.

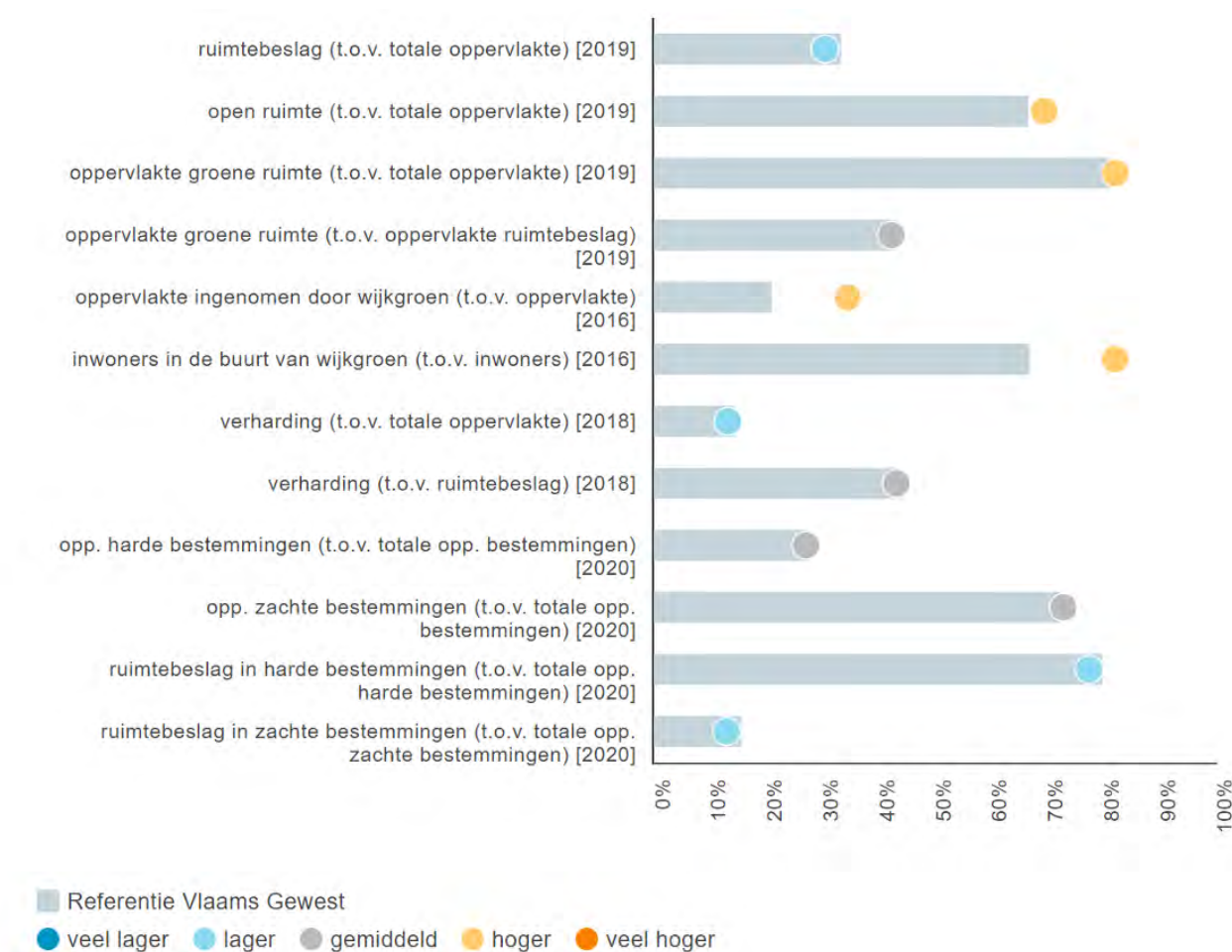
FIGUUR 12: Aantal inwoners per ha ruimtebeslag (2019)

FIGUUR 13: Percentage verharding t.o.v. het ruimtebeslag (2018)

In Limburg (2019) is 82,2% van de totale oppervlakte effectief groen⁴⁷ en onbebouwd. Het aandeel groene ruimte in Vlaanderen ligt 1,3% lager dan in Limburg. Een deel van deze groene ruimte ligt ook binnen ruimtebeslag. Van de 73.961 ha ruimtebeslag in Limburg is 31.300 ha of 42,3% groen en onbebouwd. De groene ruimte die

toegankelijk is voor gezinnen om te ontspannen, in nabijheid van hun woonplaats, is binnen Limburg met 34,5% hoger dan Vlaanderen met 21%⁴⁸. **Deze cijfers onderstrepen de ruimtelijke eigenheid en kwaliteitsvolle woonomgeving binnen Limburg ten opzichte van de rest van Vlaanderen.**

GRAFIEK 1: Samenvattende grafiek ruimtelijke kenmerken in Limburg

⁴⁷ Effectief groen is de ruimte van alle types bodembedekking uit niveau 1 "bodembedekking" van het landgebruiksbestand, behalve gebouwen, wegen, spoorwegen en overige. Dus ook parken en tuinen.

⁴⁸ Het betreft de oppervlakte voor wijkgroen: groen met een minimum oppervlakte van 10 ha. Ook voor buurtgroen scoort Limburg met 37,1% beter dan Vlaanderen met 21%. Buurtgroen is groen met een minimum oppervlakte van 0,2 ha.

3.3. DE DEMOGRAFISCHE EVOLUTIES

	Verwachte totale bevolking in 2040		
Limburg	914.400	+4,2%	
Antwerpen	2.006.054	+7,3%	
Oost-Vlaanderen	1.653.887	+8,4%	
Vlaams-Brabant	1.280.494	+10,8%	
West-Vlaanderen	1.269.059	+5,7%	
Vlaams Gewest	7.123.894	+7,5%	

GRAFIEK 2: Verwachte groei van de bevolking tussen 2020 en 2040 in Vlaanderen en de provincies

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI IN LIMBURG

In Limburg wonen in 2020 in totaal 877.370 mensen⁴⁹ op een oppervlakte van 2.427,45 km². Volgens de vooruitzichten van Statistiek Vlaanderen zal de Limburgse bevolking tussen 2020 en 2040 groeien van 877.370 tot 914.400 (+ 37.030) inwoners. Dit is een groei van 4,2%. In de periode 2000-2017 was de groei nog 9,6%. **In Limburg wordt de minst sterke bevolkingsgroei van alle Vlaamse provincies verwacht.**

EVOLUTIE VAN DE HUISHOUDENS IN LIMBURG⁵⁰

De evolutie van het aantal huishoudens is nog relevanter voor de ruimtelijke ontwikkeling omdat dit gerelateerd is aan het aantal woongelegenheden die nodig zijn.

In 2020 waren er 367.898 huishoudens in Limburg. In 2040 worden er in totaal 409.064 huishoudens verwacht in de provincie. Dat zijn 41.166 huishoudens meer dan in 2020, of een stijging van +11,2% (ten opzichte van +11,5% in Vlaanderen). Dit betekent dat **de groei van het aantal huishoudens groter is dan de groei van het aantal inwoners, voornamelijk door het kleiner worden van de gezinnen**. De groei in de periode 2000-2017 bedroeg 21,1%. Deze cijfers geven een globale groei van inwoners en huishoudens, maar deze groei is niet meer zo sterk als in de voorbije periodes.

	Huishoudens (projecties)				Groei t.o.v. 2020	
	2019	2020	2030	2040	2030	2040
Limburg	364.287	367.898	393.154	409.064	6,9%	11,2%
Antwerpen	793.872	800.346	859.139	897.819	7,3%	12,2%
Oost-Vlaanderen	651.705	657.181	702.654	737.145	6,9%	12,2%
Vlaams-Brabant	473.817	478.243	517.835	539.950	8,3%	12,9%
West-Vlaanderen	531.129	535.857	562.463	583.320	5%	8,9%

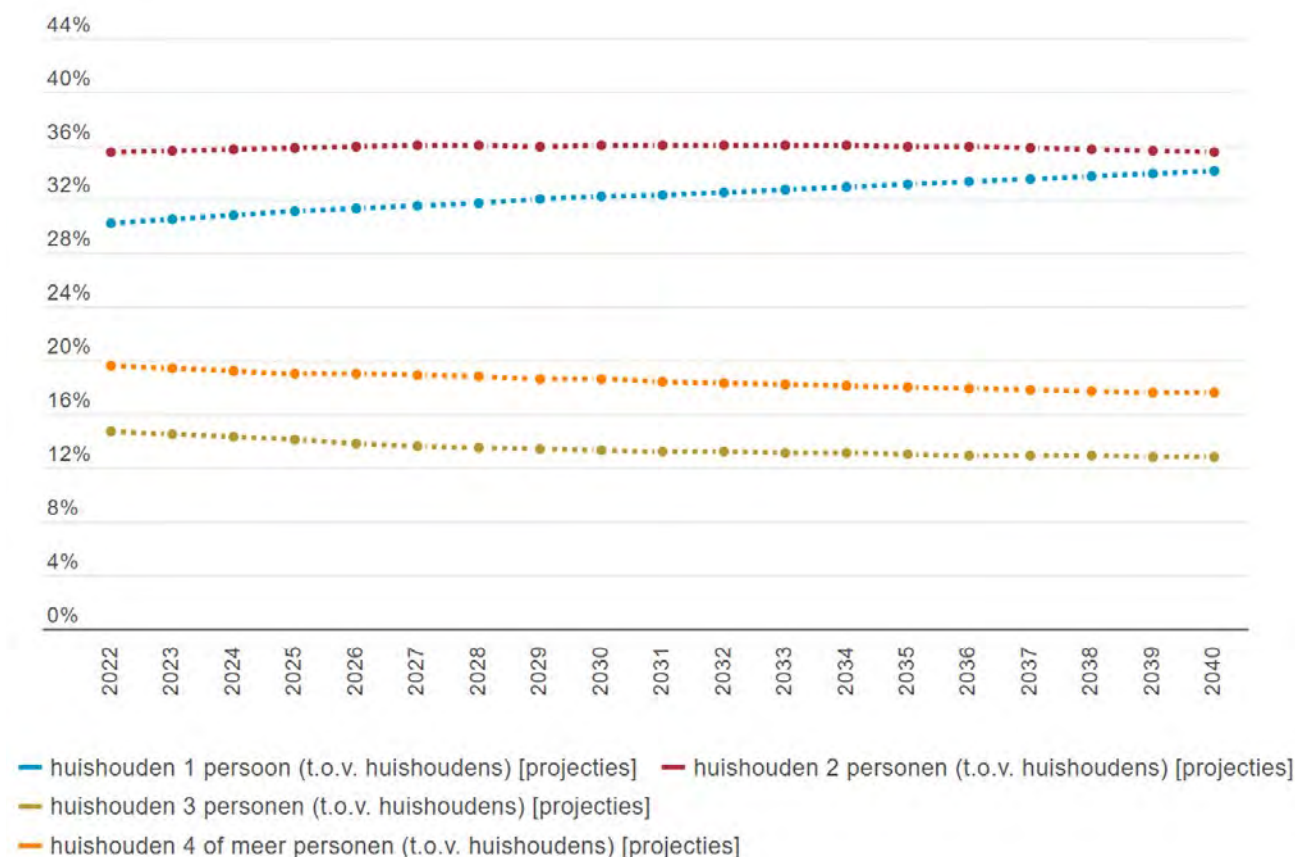
TABEL 1: Huishoudens per provincie voor 2030 en 2040

⁴⁹ Officiële registraties (statbel) van het aantal huishoudens in Limburg 2020.

⁵⁰ Bron: Statistiek Vlaanderen / via provincie.incijfers.be

Daarbij zal ook de gemiddelde grootte van de huishoudens in Limburg tussen 2020 en 2040 afnemen. Volgens de groeiprognoze zou het aantal tweepersoonshuishoudens toenemen met +10,9% (ten opzichte van +8,8% in Vlaanderen). Het aantal driepersoonshuishoudens en vier- en meerpersoonshuishoudens zou afnemen in Limburg, met respectievelijk -7,5% en -3,2%. In Vlaanderen zouden

deze licht toenemen. **Het meest opvallende is de verwachte stijging van het aantal eenpersoons-huishoudens** dat zich met +31,6% in Limburg sterker doorzet dan in Vlaanderen met +23,5%. In 2040 zal Limburg procentueel (34,1%) meer eenpersoonshuishoudens hebben dan Vlaanderen (33,5%).

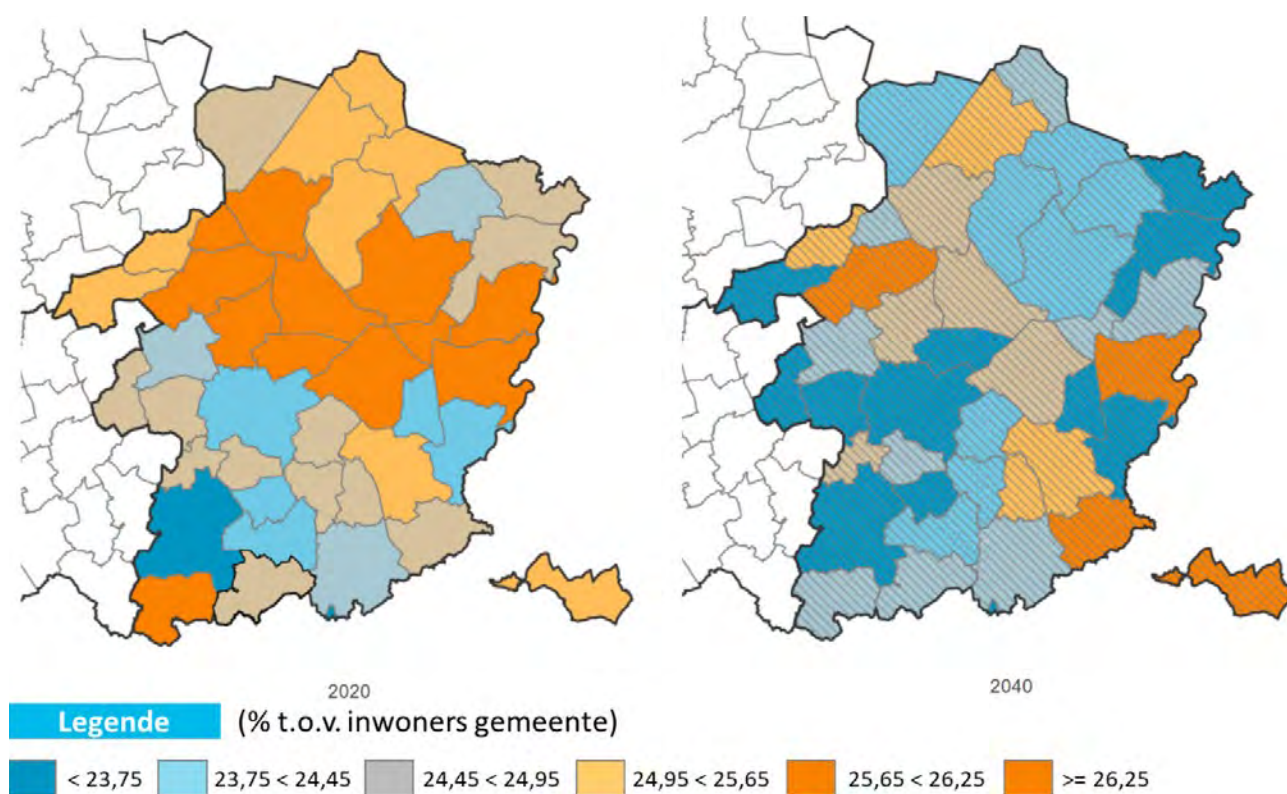
GRAFIEK 3: Huishoudens naar grootte tussen 2022 en 2040

EVOLUTIE IN DE BEVOLKINGSSAMENSTELLING⁵¹

Waar Limburg voorheen nog een relatief jonge bevolking had ten opzichte van de rest van Vlaanderen, is dit niet meer het geval in 2020 en zet de ontgroening zich verder.

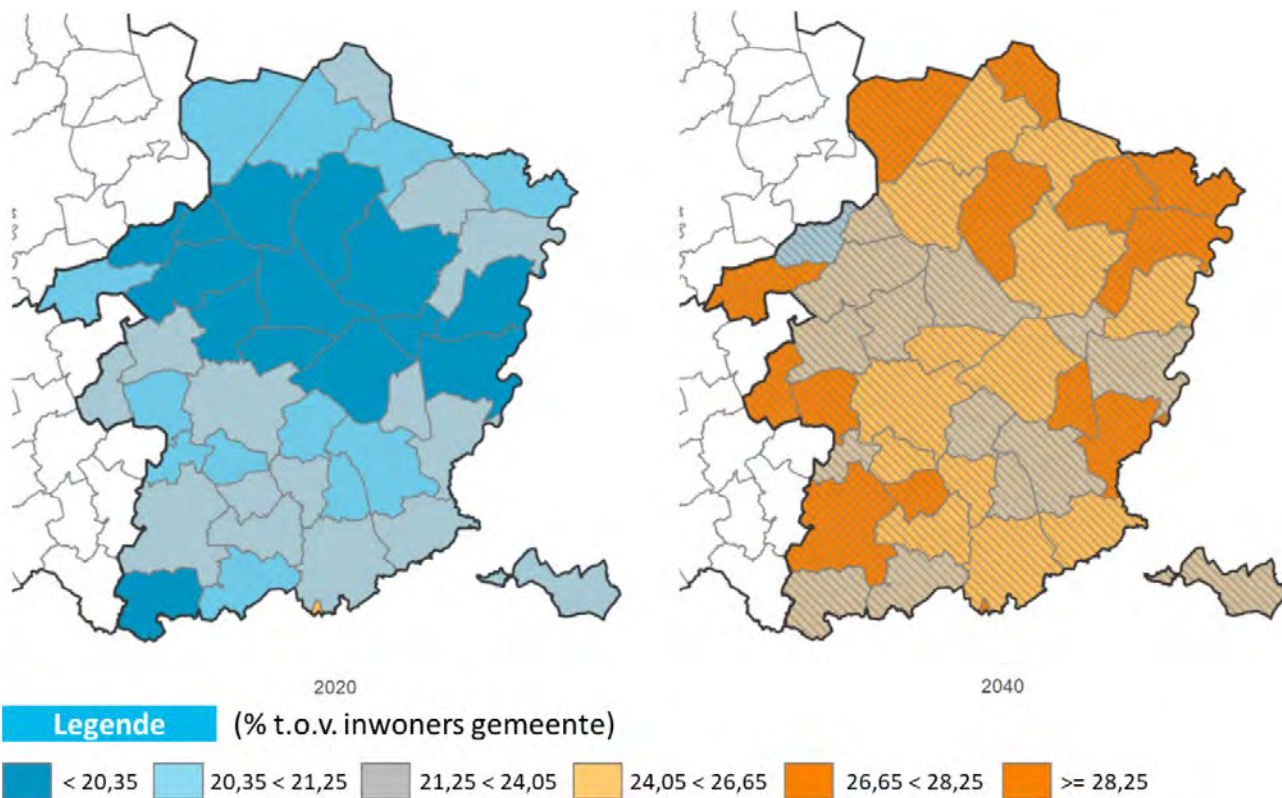
De vergrijzing (een groei van de 65-79 jarigen met +24,7%) is vergelijkbaar met Vlaanderen (+25,8%), maar de verzilvering (een groei van de 80-plussers met +69,5%) zet zich in Limburg sterker door dan in

Vlaanderen (+51,0% 80-plussers). Ten opzichte van de totale verwachte groei in Limburg (+4,2%), zal het aantal 0-24-jarigen afnemen met -1,3%, het aantal 25-49-jarigen met -1,6% en het aantal 50-64-jarigen met -3,6%. Waar anno 2020 een band van oost naar west waar te nemen is aan gemeenten met een jongere bevolking, zal zich dit in 2040 meer verspreiden over de volledige provincie.

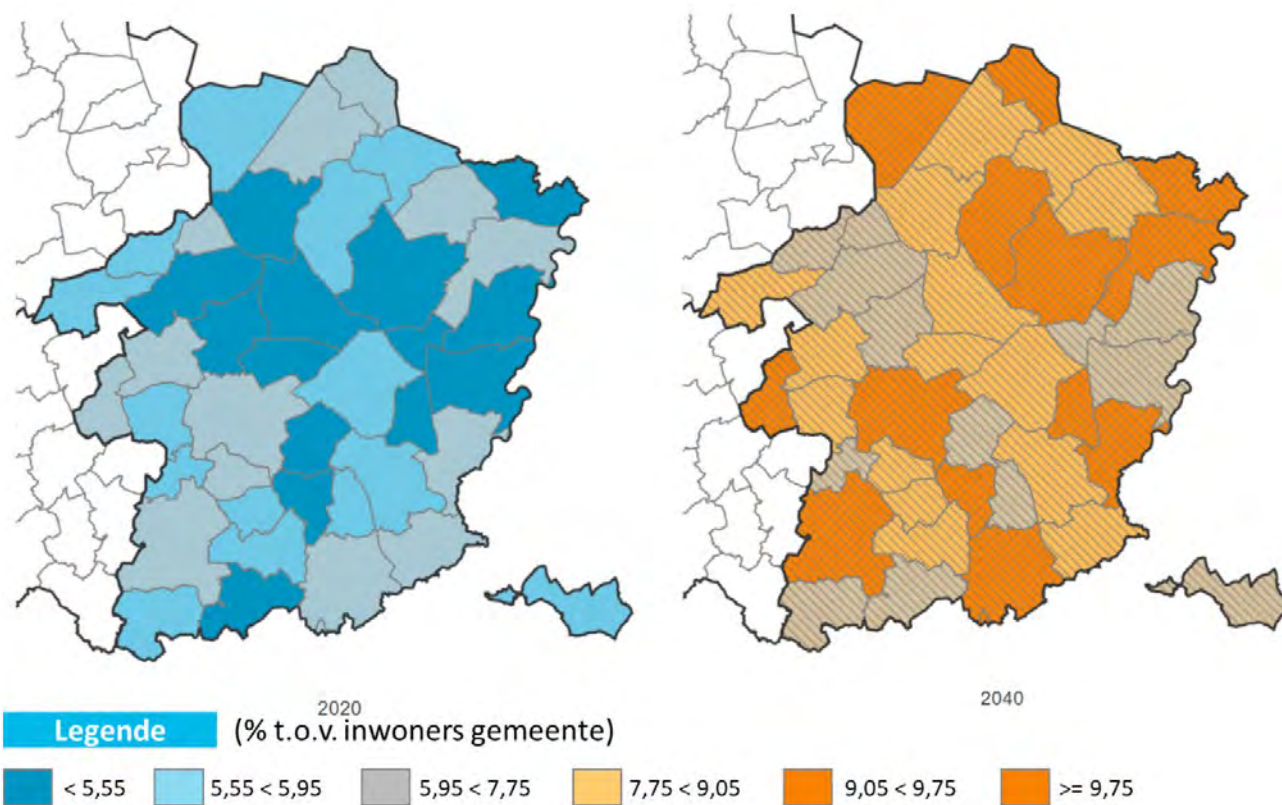

FIGUUR 14: 0 - 24-jarigen onder de bevolking

⁵¹ Bron: Statistiek Vlaanderen / provincie.incijfers.be

FIGUUR 15: 65-plussers onder de bevolking

FIGUUR 16: 80-plussers onder de bevolking

3.4. DE WONINGMARKT

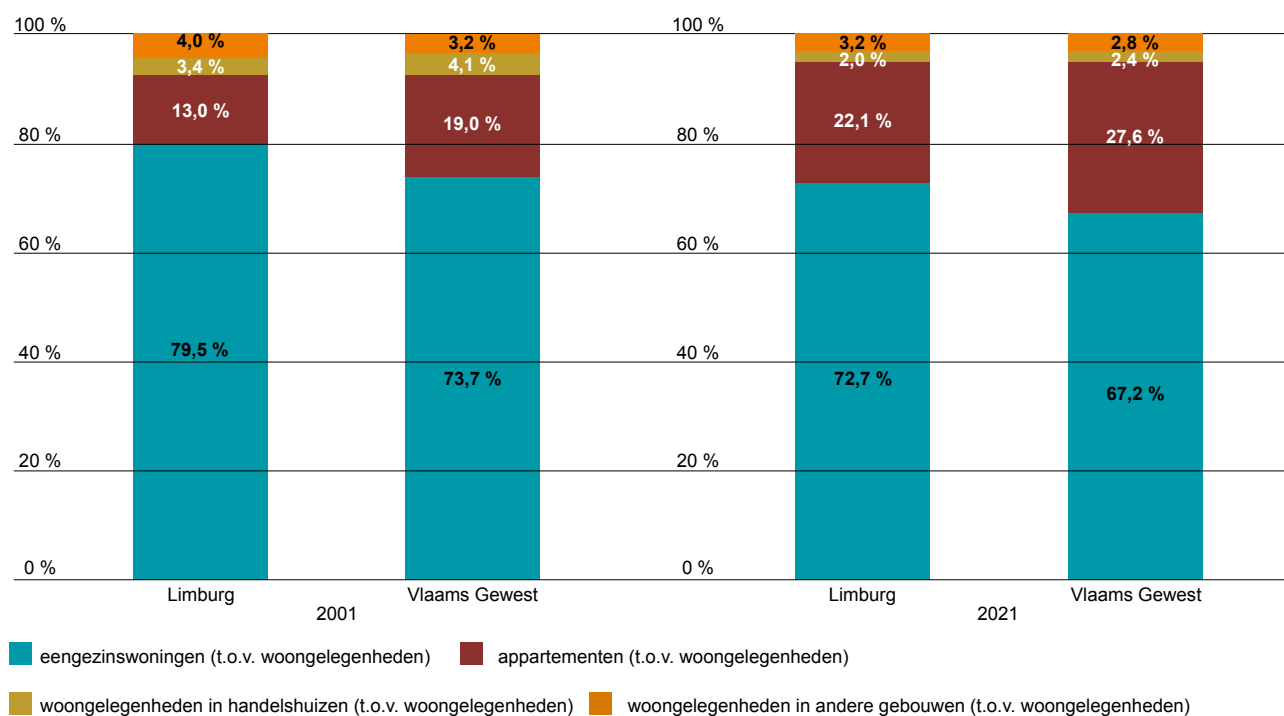
DE WOONVOORRAAD

Woonbehoeften veranderen doorheen de tijd onder invloed van demografische, sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkelingen. De evoluties in de bevolkings- en gezinssamenstelling leiden tot veranderende woonbehoeften en nood aan aangepaste typologieën. Het gaat over samenhangende sociale aspecten zoals betaalbaarheid, energiezuinig maken van woningen, sociale inclusie en zorg. Dit leidt tot aanzienlijke kwalitatieve uitdagingen voor het woonpatrimonium.

In Limburg is in 2019 74,8% van de woongelegenheden een eengezinswoning en 25,2% een woongelegenheid die deel uitmaakt van een meergezinsgebouw. **Verhoudingsgewijs zijn er meer eengezinswoningen**

en minder appartementen dan in heel Vlaanderen, waar het gaat om 67,7% versus 32,3%⁵². Vooral in de kleine gemeenten is de voorraad aan eengezinswoningen hoog. **In 2019 komt open bebouwing (57,3%) in Limburg verhoudingsgewijs het meest voor van alle Vlaamse provincies, gesloten bebouwing (11,9%) het minst.**

Het totaal aantal eengezinswoningen in Limburg steeg tussen 2001 en 2021 van 257.505 naar 295.796. Het totaal aantal appartementen steeg in diezelfde periode van 42.245 naar 89.780. Deze stijging ligt procentueel hoger dan in Vlaanderen⁵³. De interpretatie van deze cijfers kan niet los gezien worden van de ruimtelijke eigenheid van Limburg⁵⁴.

GRAFIEK 4: Woningen naar woningtype

⁵² Bron: statbel2020

⁵³ Bron: provincies.incijfers.be

⁵⁴ Bovenstaande cijfers maken enkel een opsplitsing tussen appartementen en eengezinswoningen, maar geven niet meer inzicht in de variatie binnen de eengezinswoningen.

De Limburgse woonvoorraad⁵⁵ bestaat in 2019 vooral uit vrijstaande woningen. Uit de demografische evoluties blijkt dat de gezinsverdunding en vergrijzing onlosmakelijk verbonden zijn met een kleinere vraag naar grote grondgebonden woningen en een groeiende vraag naar kleinere, betaalbare en energiezuinige woningen. Het huidige verouderde patrimonium bestaat vooral uit eengezinswoningen die te groot zijn voor de toekomstige kleinere huishoudens. Dit leidt tot een mismatch tussen de vraag en het huidige aanbod. In het toekomstige woonaanbod moet er aandacht zijn voor nieuwe woontypologieën en een beperking voor de nieuwbouw van grotere eengezinswoningen tot het noodzakelijke voor een gezonde, lokale mix.

JURIDISCH WOONAAANBOD

Naast het verouderde woningpatrimonium is er ook nog een grote voorraad aan bouwgronden. In de kernen van de provincie Limburg is er nog ca. 5.419 ha⁵⁶ vrij juridisch aanbod in woongebied beschikbaar. Het aanbod aan woongebied buiten de kernen en het aanbod in woonuitbreidingsgebied is hier niet meegerekend. Het aanbod omvat alle vrijliggende gronden die voor woningbouw in aanmerking komen: onbebouwde kavels gelegen in een goedgekeurde niet-vervallen verkaveling en onbebouwde percelen gelegen in woongebied.

Het totaal theoretisch aanbod, dat werd berekend vanuit de onbebouwde percelen in woongebied binnen de kernen bedraagt zo ongeveer 108.502 wooneenheden. De oppervlaktes van de onbebouwde gronden gelegen in woongebied en binnen de kernen werden vermenigvuldigd met de richtcijfers 30, 25 en 15 woningen per ha.

VERHUISBEWEGINGEN⁵⁷

In Limburg vinden ongeveer 100.000 verhuisbewegingen per jaar plaats. De demografische evoluties en tendensen, die hiermee samengaan, laten zich gelden op een schaalniveau dat de gemeentegrenzen overstijgt. Maar mensen verhuizen niet naar eender waar binnen de provincie. Onderzoek van de verhuisbewegingen toont **grote verschillen in de verhuisintensiteit van verschillende gemeenten maar ook regio's**. Dit maakt de regionale benadering een interessant niveau om de verschillende woonuitdagingen binnen de provincie te benaderen. Op basis van de analyse van zowel in-, uit- als intra-verhuisbewegingen voor Limburg, kunnen autonome migratiebekkens of regionale woningmarkten vastgesteld worden⁵⁸. Met andere woorden gaan mensen grotendeels binnen de grenzen van een **regionale woningmarkt** op zoek naar hun woning.

Indien ingezoomd wordt op verhuisbewegingen per leeftijdscategorie zijn ook daar bepaalde tendensen vast te stellen. Een piek in het aantal verhuisbewegingen is zichtbaar bij de 20-35 jarigen. Daarna neemt het aantal verhuizers geleidelijk af. Plekken met een stedelijk voorzieningenniveau, een groter openbaar vervoersaanbod en een hoger tewerkstellingsaanbod trekken jongeren aan. Tussen 30 en 40 jaar blijken dan weer meer personen (jonge gezinnen met kinderen) naar de plattelandsgemeenten te verhuizen.

BETAALBAARHEID VAN DE WONINGEN

In Limburg is het percentage eigenaars van een woongelegenheden met 74% het hoogste en met 26% huurders het laagste van alle provincies binnen Vlaanderen (69% eigenaar – 31% huurder). Voornamelijk binnen de landelijke gemeenten is het aantal eigenaars hoog.

⁵⁵ De woonvoorraad bestaat uit voor wonen bestemde en/of gebruikte woongelegenheden, met de optelsom van bewoonde en niet-bewoonde woongelegenheden met woonfunctie en bewoonde woongelegenheden zonder woonfunctie.

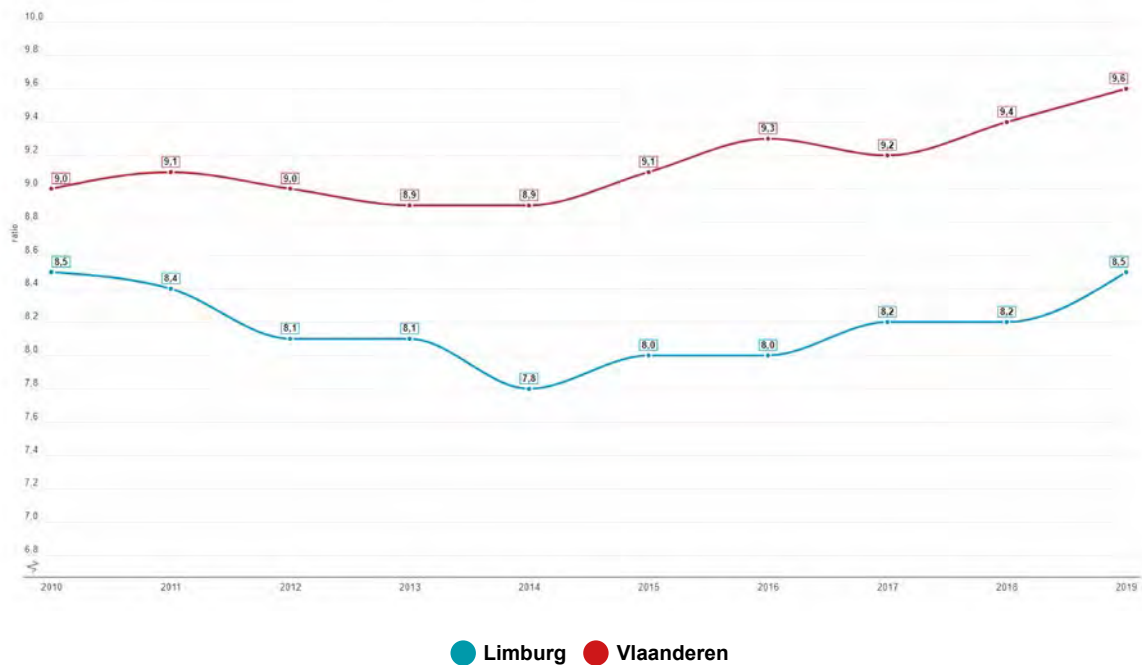
⁵⁶ Bron: OMGEVING: GIS-oefening juridisch woningaanbod (juni 2022).

⁵⁷ Bron: Atelier Romain/BUUR (september 2018) Regionale woningmarkten in Limburg - de verhuisbewegingen worden berekend op basis van het vijfjarig gemiddelde van het migratiesaldo.

⁵⁸ Deze data-analyse werd uitgevoerd binnen de studie Regionale woningmarkten in Limburg Atelier Romain/BUUR (september 2018).

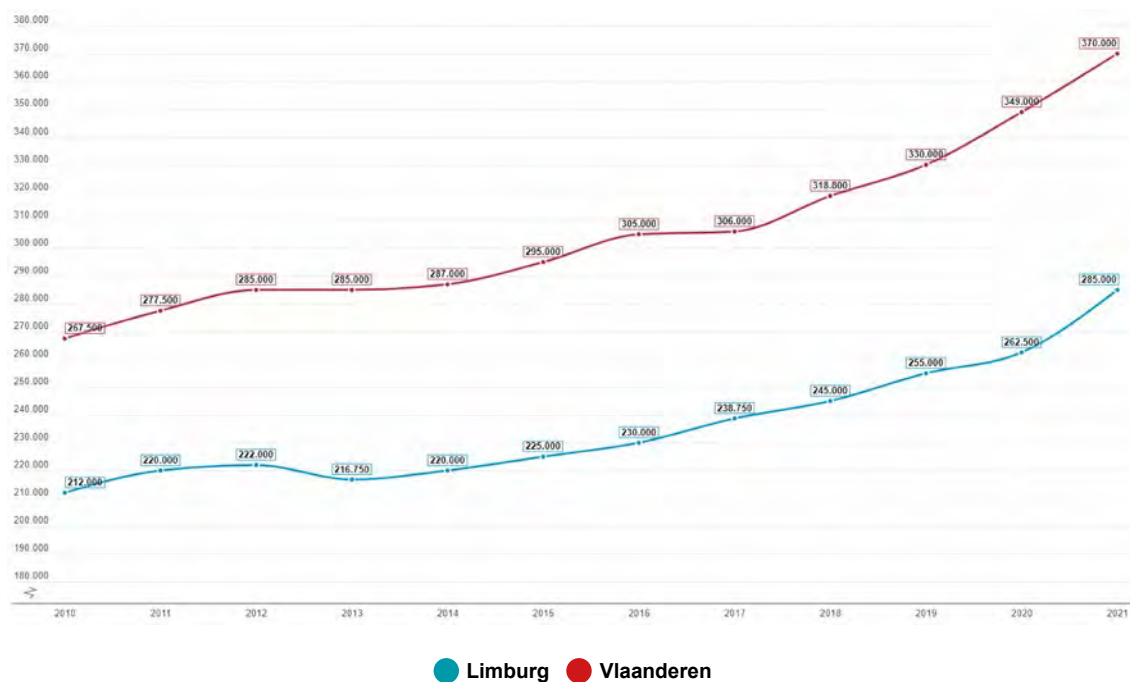
De prijs-inkomen ratio⁵⁹ voor woonhuizen (exclusief appartementen) ligt in Limburg lager dan het Vlaamse gemiddelde. Hieruit kan afgeleid

worden dat de aankoop van een huis minder weegt op het gezinsbudget dan het gemiddelde in Vlaanderen.

GRAFIEK 5: Prijs-inkomen ratio voor woonhuizen, Bron: provincies.incijfers.be

De mediaanprijs⁶⁰ voor een woning in open bebouwing bedraagt 30% minder in Limburg dan in Vlaanderen. In 2021 kostte een open bebouwing 285.000 euro in Limburg. Dat is een prijsstijging van 34,4% t.o.v. 2010.

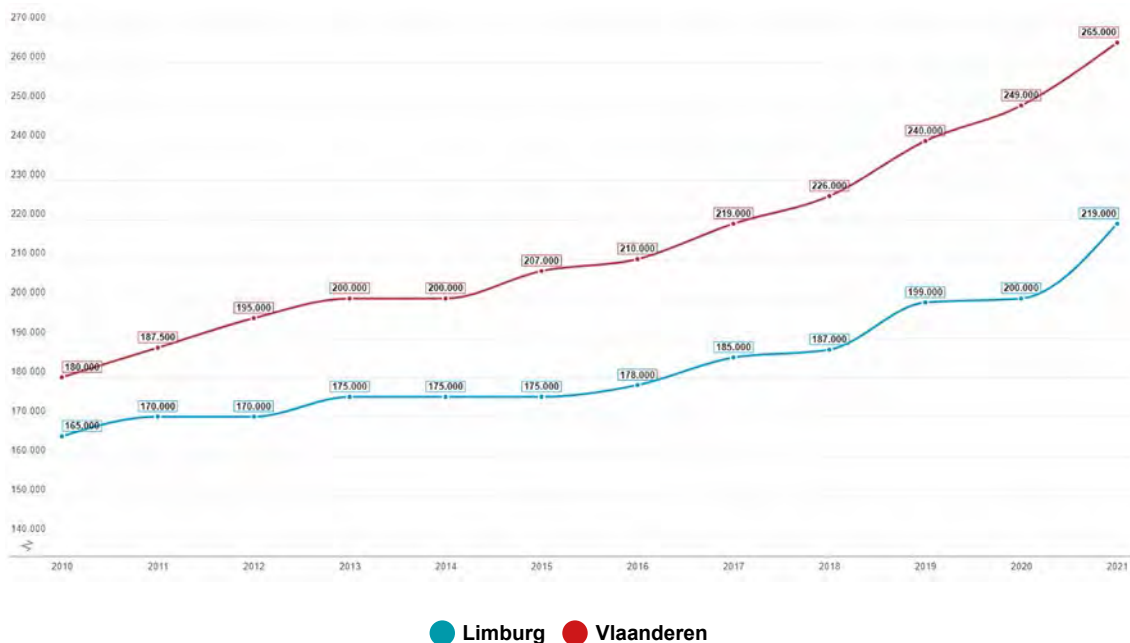
GRAFIEK 6: Verkoopprijs open bebouwing (mediaanprijs in euro)

⁵⁹ De prijs-inkomen ratio is de vastgoedprijs vergeleken met het beschikbaar inkomen om zo inzicht te geven in de betaalbaarheid van vastgoed.

⁶⁰ De mediaanprijs is de prijs waarbij 50% van de verkochte huizen goedkoper zijn en 50% duurder en bewoonde woongelegenheden zonder woonfunctie.

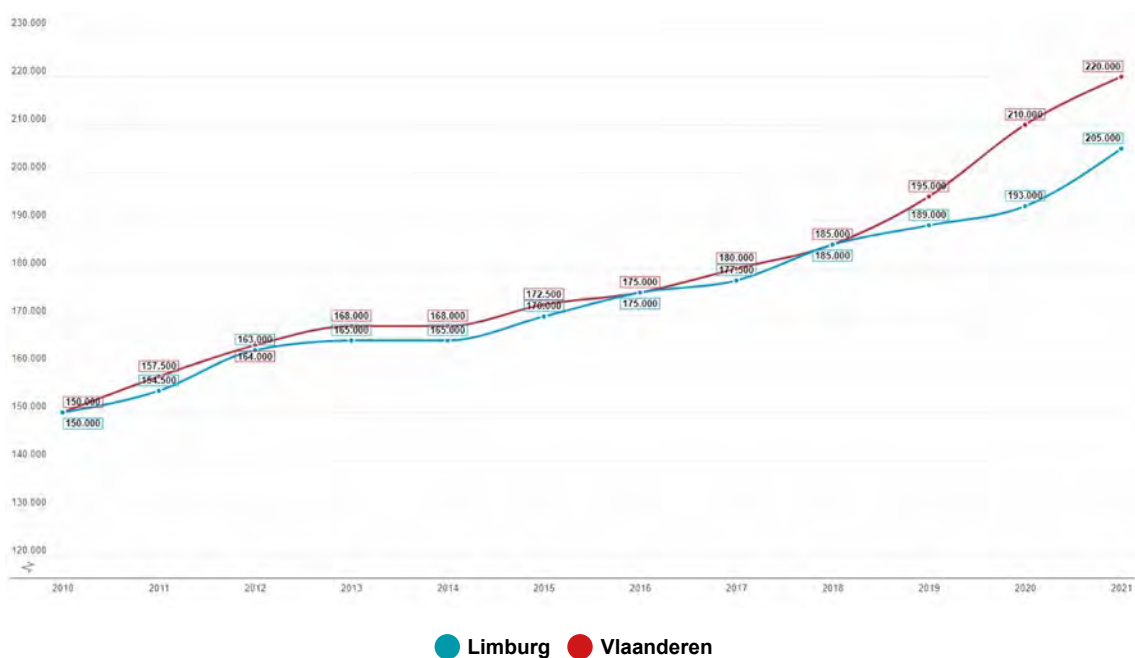
Wie een huis in open bebouwing in Limburg wenste te kopen diende meer dan 65.000 euro extra op tafel te leggen bovenop de mediaanprijs van een huis in gesloten of halfopen bebouwing. De mediaanprijs voor dit

woningtype bedroeg 219.000 euro in Limburg en 265.000 euro in Vlaanderen. Voor een huis in gesloten of halfopen bebouwing steeg de prijs met 33% sinds 2010.

GRAFIEK 7: Verkoopprijs gesloten of halfopen bebouwing (mediaanprijs in euro)

Appartementen kostten 205.000 euro in 2021. De prijzen van appartementen kenden een prijstoenname van 37% t.o.v. 2010.

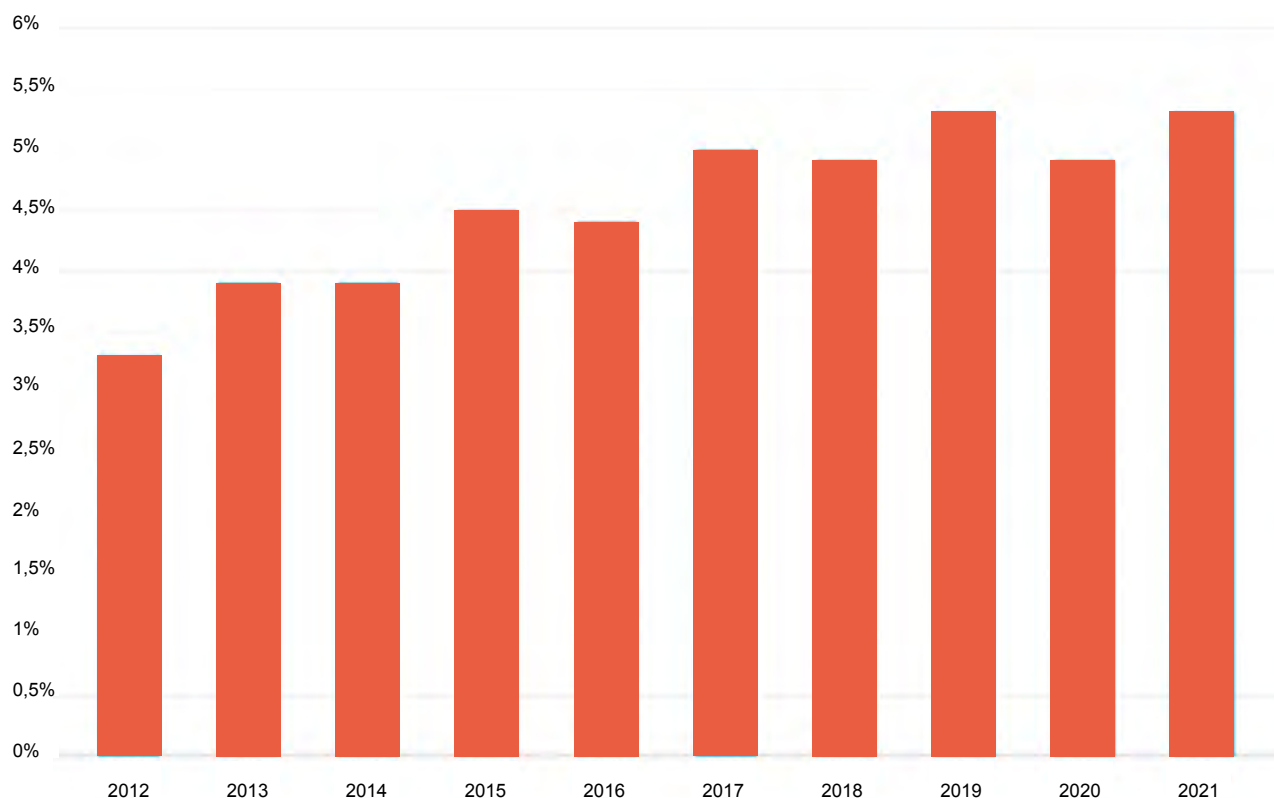
GRAFIEK 8: Verkoopprijs appartementen (mediaanprijs in euro)

In 2012 waren er 18.616 sociale huurwoningen⁶¹ in Limburg van de Sociale Huisvestingsmaatschappij (SHM). In 2022 steeg dat aantal met 4.556 sociale huurwoningen van de SHM en de Sociale Verhuurkantoren (SVK)⁶².

	Sociale huurwoningen SHM (2022)	Sociale huurwoningen SVK (2022)
Limburg	21.078	2.094
Vlaanderen	159.885	12.987

In Limburg woont 6,2% van de private huishoudens in een sociale woning, in Vlaanderen is dit 6,0%.

Het aantal kandidaat-huurders voor een sociale woning blijft toenemen, sterker dan het aantal huurders van een sociale woning. In 2021 staan er 5,3% Limburgse huishoudens op een wachtlijst voor een sociale huurwoning. Dat is een stijging van 2% t.o.v. 2012. **Er is dus een stijgende nood aan betaalbaar wonen.**

GRAFIEK 9: Unieke gezinnen op de wachtlijst sociale huisvesting (percentage t.o.v. private huishoudens)

⁶¹ Bron: provincies.incijfers.be

⁶² Vanaf 1 juli 2023 vormen alle woonorganisaties in Limburg samen een nieuwe woonmaatschappij 'Wonen in Limburg' (WIL).

3.5. HET PROFIEL VAN DE REGIONALE WONINGMARKTEN IN LIMBURG

De demografische evoluties kunnen niet los gezien worden van hun regionale context of het profiel van de regionale woningmarkt waarin ze plaatsvinden. Zo geeft de verstedelijkte rasterstructuur in het westen van de provincie andere (woon)uitdagingen dan de kleine kerkdorpen in het zuiden van de provincie. Dit voorbeeld maakt ook duidelijk dat de nederzettingsstructuur onlosmakelijk samenhangt met zijn context en zijn meer fijnmazige

functionele samenhang. Ook de typische landschappelijke, historisch-morfologische en ruimtelijk-economische elementen hebben hun invloed op de eigenheid, identiteit en de werking van het woonweefsel.

Een integrale lezing van de huidige regionale context wordt, per woningmarkt, op volgende wijze weergegeven:

WONINGMARKT	
GEMEENTEN	
Gemeenten die tot de regionale woningmarkt behoren	
NETWERK	
Kaart nederzettingsstructuur	Beschrijving van de positie en onderlinge relatie tussen de verschillende kernen in de woningmarkt. De provincie onderscheidt 3 schaalniveaus: Regionale context De functie die bepaalde kernen opnemen binnen de provincie. Het gaat hierbij over het regionaalstedelijk gebied, de kleinstedelijke gebieden en de kernen die de invloedssfeer van grotere steden ondervinden. Niveau woningmarkt Iedere woningmarkt heeft zijn eigen kenmerkende hiërarchie. Sommige woningmarkten beschikken over één belangrijke kern waarvan de kleinere kernen in het hinterland afhankelijk zijn. Andere woningmarkten beschikken over twee bovenlokale kernen. Er zijn verder enkele woningmarkten waar de hiërarchie minder duidelijk is. Grensoverschrijdend Verschillende kernen ondervinden een grensoverschrijdende invloed, zowel vanuit Nederland als van de andere Belgische provincies.
MORFOLOGISCHE KERKNWALITEITEN	
Beschrijving van de belangrijkste (historisch-)morfologische elementen die de ruimtelijke regionale eigenheid ⁶³ van het woonweefsel binnen de regionale woningmarkt kenmerken.	
KERNCIJFERS	
Kerncijfers per woningmarkt: oppervlakte, ruimtebeslag, demografie, prognose inwoners, samenstelling huishoudens, woontypologie per gemeente en eengezinswoningen naar bouwwijze.	

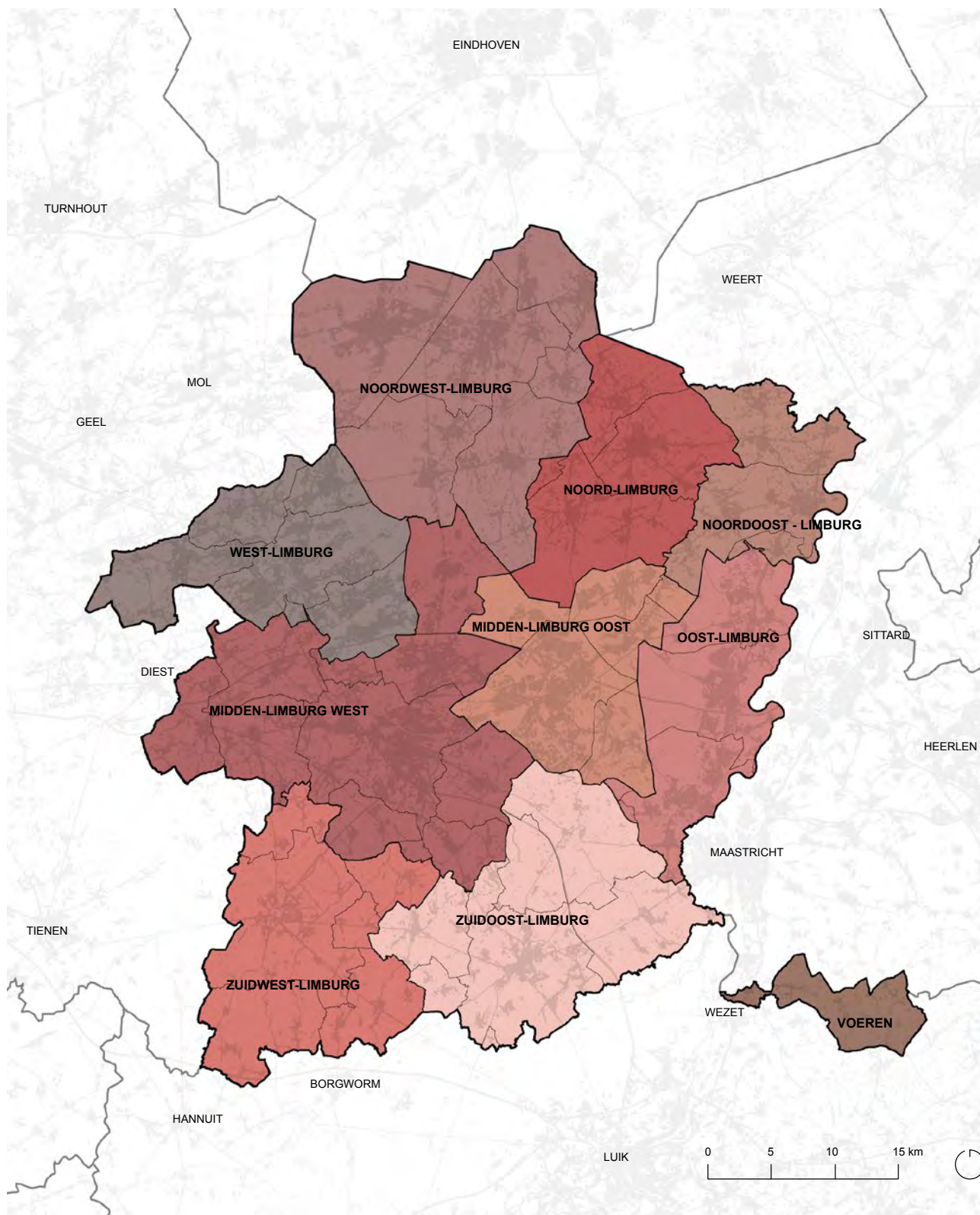
⁶³ Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken van de ruimtelijke regionale eigenheid.

De provincie erkent de dynamiek van de regionale woningmarkten. Daarom worden de 10 regionale woningmarkten benoemd en afgebakend.

De **10 regionale woningmarkten** in Limburg zijn:

(G) = gedeeltelijk

1. Midden-Limburg oost: As, Genk, Houthalen-Helchteren (G), Maaseik (G), Oudsbergen (G), Zutendaal
2. Midden-Limburg west: Alken, Diepenbeek, Halen, Hasselt, Herk-de-Stad, Heusden-Zolder (G), Houthalen-Helchteren (G), Kortesseem (G), Lummen, Zonhoven
3. Noord-Limburg: Bocholt (G), Bree, Oudsbergen (G)
4. Noordoost-Limburg: Dilsen-Stokkem (G), Kinrooi, Maaseik (G)
5. Noordwest-Limburg: Bocholt (G), Hamont-Achel, Hechtel-Eksel, Lommel, Peer, Pelt
6. Oost-Limburg: Dilsen-Stokkem (G), Lanaken, Maasmechelen
7. Voeren: Voeren
8. West-Limburg: Beringen, Ham, Heusden-Zolder (G), Leopoldsburg, Tessenderlo
9. Zuidoost-Limburg: Bilzen, Borgloon (G), Heers (G), Herstappe, Hoeselt, Kortesseem (G), Riemst, Tongeren
10. Zuidwest-Limburg: Borgloon (G), Heers (G), Gingelom, Nieuwerkerken, Sint-Truiden, Wellen

KAART 5: W - Afbakening regionale woningmarkten

- afbakening woningmarkt
- provinciegrens
- gemeentegrens
- ▒ bebouwingsstructuur

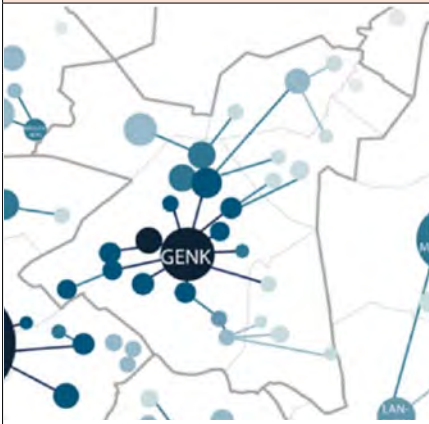
1. WONINGMARKT MIDDEN-LIMBURG OOST

Kenmerkend: De situering centraal in de provincie met een verscheidenheid aan kernen.

GEMEENTEN

As, Genk, Houthalen-Helchteren (G), Maaseik (G), Oudsbergen (G) en Zutendaal

NETWERK

Eén centrale kern, met in de nabijheid een hele cluster aan kernen met een goed uitrustingsniveau.

Regionale context

- Regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk

Niveau woningmarkt

- De beekvalleien zijn sterk gefragmenteerd doorheen deze woningmarkt. De Stiemerbeekvallei loopt doorheen het stedelijk gebied van Genk. De vallei van de Bosbeek loopt doorheen As en Opglabbeek.
- Deze woningmarkt kent voldoende kernen met een goed uitrustingsniveau.
- Oudsbergen situeert zich deels in de woningmarkt Noord-Limburg.
- Houthalen-Helchteren en Maaseik hebben één kern binnen deze woningmarkt.

Grensoverschrijdend

- De woningmarkt ligt centraal in de provincie en grenst niet aan lands- of provinciegrenzen.

MORFOLOGISCHE KERNKWALITEITEN

Regionale kenmerken

- Er zijn grote verschillen tussen de woonkernen onderling binnen de atypische, meerkernige nevelstad Genk: de tuinvijken Waterschei, Zwartberg en Winterslag, de grootschalige geplande sociale woonwijken Kolderbos en Sledderlo, de kernen die een aaneenschakeling van verkavelingen zijn, zoals Houthalen-Oost of Boxbergheide en de historisch gegroeide dorpen, zoals As en Zutendaal.
- Het Nationaal Park Hoge Kempen (NPHK) en de mijnterrils zijn belangrijke en waardevolle landschappelijke elementen.
- Het Kolenspoor is een belangrijke verbindende as tussen de voormalige mijnsites, het ecologisch netwerk en de economische dragers.

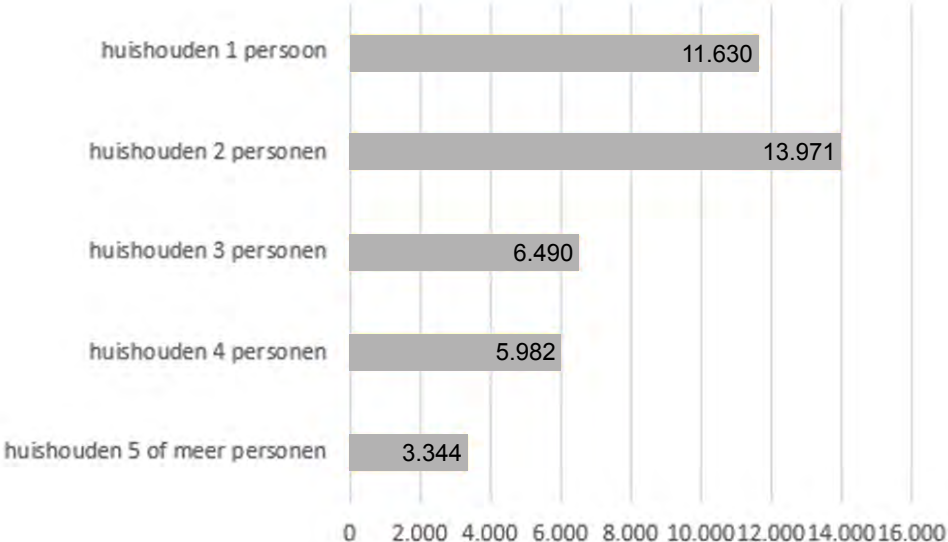
Historisch

• Genk - Waterschei, Winterslag en Zwartberg als onderdeel van de mijnsteden

Waterschei: Mijncité met drie tuinvijken rond een T-structuur: de cité industriële met sobere functionele woningen per vier geschakeld in een rij, de noordelijke cité met organisch gevormde woonwijk en groene lanen en de zuidelijke wijk met rechte straten en bouwblokken. Er is een voorzieningencentrum met park en kerk. Mijnsite (ten oosten van de woonwijken) met herontwikkeling als Thorpark.

Winterslag: Planmatig ontworpen mijncité, met kenmerkende herbestemming van de mijn van Winterslag tot C-mine. De eerst gebouwde wijk ten zuiden van de mijnzetel is de meest kenmerkende met een brede, groene as van noord naar zuid en uitkomend op een voorzieningencentrum met kerk en school. De cité westelijk van de spoorweg, is eenvoudiger qua architectuur.

Zwartberg: Planmatig ontworpen mijncité met doorvertaling van de hiërarchie van het mijnleven: wijk met groen plein en kerk vlakbij de ingang van de mijn en rationeel geplande tuinvijken in het noorden en zuiden. (Het zuidelijk deel heeft de minste kenmerken van een tuinvijk.) Mijnsite met herontwikkeling als bedrijventerrein.

KERNCIJFERS MIDDEN-LIMBURG OOST																	
Oppervlakte	20.138 ha																
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting												
	2016	8.418	12,0	2.684	37,6												
	2019	8.539	11,9	2.702	37,6												
	Aandeel ruimtebeslag: 42,4 % Aandeel open ruimte: 57,6 %																
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2016	101.054		39.668													
	2021	102.166		41.417													
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2030	102.429		44.493													
	2040	101.335		46.201													
<u>Samenstelling huishoudens</u> <u>(2021)</u> Bron: Rijksregister	 <table><thead><tr><th>Huishouden type</th><th>Aantal huishoudens</th></tr></thead><tbody><tr><td>huishouden 1 persoon</td><td>11.630</td></tr><tr><td>huishouden 2 personen</td><td>13.971</td></tr><tr><td>huishouden 3 personen</td><td>6.490</td></tr><tr><td>huishouden 4 personen</td><td>5.982</td></tr><tr><td>huishouden 5 of meer personen</td><td>3.344</td></tr></tbody></table>					Huishouden type	Aantal huishoudens	huishouden 1 persoon	11.630	huishouden 2 personen	13.971	huishouden 3 personen	6.490	huishouden 4 personen	5.982	huishouden 5 of meer personen	3.344
Huishouden type	Aantal huishoudens																
huishouden 1 persoon	11.630																
huishouden 2 personen	13.971																
huishouden 3 personen	6.490																
huishouden 4 personen	5.982																
huishouden 5 of meer personen	3.344																

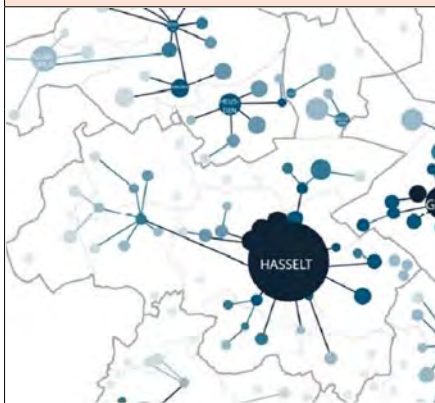
2. WONINGMARKT MIDDEN-LIMBURG WEST

Kenmerkend: Radiaal-concentrische opbouw rond één duidelijke stadskern Hasselt. De kernen in het westen hebben een eigen structuur.

GEMEENTEN

Alken, Diepenbeek, Halen, Hasselt, Herk-de-Stad, Heusden-Zolder (G), Houthalen-Helchteren (G), Kortesseem (G), Lummen en Zonhoven.

NETWERK

Eén centrale kern met een breed uitrustingsniveau en daarrond een hiërarchie van kernen van goed uitgerust dicht bij de kern van Hasselt, naar minder uitgerust verder van Hasselt.

Regionale context

- Regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk

Niveau woningmarkt

- Deze woningmarkt bevat verschillende zeer goed uitgeruste kernen ook buiten het grondgebied van Hasselt. In het westen en zuiden van de woningmarkt vinden we weinig goed uitgeruste kernen terug.
- De kern Houthalen situeert zich als uitloper in het noorden van het netwerk.
- De kernen Zonhoven en Diepenbeek hebben een bijzondere lokale rol in dit gebied omdat ze over een goede combinatie van kernfuncties beschikken.
- De gemeente Kortesseem situeert zich deels in de woningmarkt Zuidoost-Limburg.
- De gemeente Heusden-Zolder heeft één kern die zich in deze woningmarkt situeert. De overige kernen van Heusden-Zolder bevinden zich in de woningmarkt West-Limburg.
- De gemeente Houthalen-Helchteren heeft één kern in de woningmarkt Midden-Limburg oost. De overige kernen bevinden zich in deze woningmarkt.

Grensoverschrijdend

- De woningmarkt grenst in het westen aan de provincie Vlaams-Brabant.

MORFOLOGISCHE KERKWLITEITEN

Regionale kenmerken

- Hasselt als duidelijke kernstad functioneel en economisch, die historisch radiaal-concentrisch is opgebouwd.
- De morfologie van de bebouwing hangt sterk samen met het landschap waardoor woonomgevingen divers zijn binnen de woningmarkt. Ten zuiden van Hasselt heeft de nederzettingstructuur een verstedelijkte rasterstructuur. Bebouwing bevindt zich langsheen de verbindingswegen en evenwijdig aan de beekvalleien. In het noorden zijn er uitgestrekte dorpen en een aaneenschakeling van woonlinten. Hun centra zijn omgeven met residentiële woongebieden met groen karakter en lage densiteit. Ter hoogte van de landschapseenheid 'De Wijers' is er een grote verweving tussen bebouwde en natuurlijke omgeving. In het westen situeren zich de historische stadjes Halen en Herk-de-Stad. Zij hebben een duidelijke kernstructuur binnen het agrarisch landschap.
- Bebouwing en open ruimten zijn verweven met onder andere vijver- en heidegebieden, beekvalleien en kleine landschapselementen. De Demer ligt ten zuiden van de woningmarkt. Samen met haar noordelijke zijbeken Mangelbeek, Zwarte Beek en Grote Beek, is de Demer verweven in meer verstedelijkte gebieden.
- Binnen dit deelgebied is "voldoende ruimte voor water" een belangrijk aandachtspunt, omwille van de aanwezigheid van enkele zeer belangrijke beekvalleien. Ter hoogte van Lummen, de depressie van Halen-Schulen, komen de Zwarte Beek, de Mangelbeek, de Demer, de Herk, de Gete en de Velp samen.

Historisch

Hasselt als onderdeel van de Dietse steden

Binnen de kleine ring nog herkenbare historische gesloten bebouwing en handel en herkenbaar radiaal-concentrisch stratenpatroon. De 'Groene Boulevard' als promenade ter hoogte van de vroegere omwalling. Tussen de kleine en de grote ring is er een variatie van woonwijken, schoolcampussen, bedrijvigheid en parken.

Herk-de-Stad als onderdeel van de Dietse steden

Herkenbaar historisch eivormig centrum met invalswegen. Ligging van de kern langsheen de Herk. Rasterstructuur geënt op de structuur van de beken met grote onbebouwde gebieden omgeven door lintbebouwing. Glooiend landschap sterk aanwezig.

Houthalen en Meulenberg als onderdeel van de mijnsteden

Meulenberg als vrij rechtlijnige woonwijk met brede lanen en groene pleintjes. Kenmerkende ingenieurs- en bediendewoningen. Mijsite (met school en casino) te Houthalen met herontwikkeling als Greenville en gemengde functies.

KERNCIJFERS MIDDEN-LIMBURG WEST																	
Oppervlakte	43.105 ha																
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting												
	2016	15.274	13,0	5.953	33,2												
	2019	15.521	12,9	6.014	33,2												
Aandeel ruimtebeslag: 36 % Aandeel open ruimte: 64%																	
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2016	198.007		83.329													
	2021	201.550		87.188													
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2030	202.054		91.431													
	2040	201.298		94.861													
<u>Samenstelling huishoudens</u> <u>(2021)</u> Bron: Rijksregister	<table><thead><tr><th>huishouden</th><th>aantal</th></tr></thead><tbody><tr><td>huishouden 1 persoon</td><td>27.407</td></tr><tr><td>huishouden 2 personen</td><td>31.172</td></tr><tr><td>huishouden 3 personen</td><td>12.454</td></tr><tr><td>huishouden 4 personen</td><td>11.441</td></tr><tr><td>huishouden 5 of meer personen</td><td>4.705</td></tr></tbody></table>					huishouden	aantal	huishouden 1 persoon	27.407	huishouden 2 personen	31.172	huishouden 3 personen	12.454	huishouden 4 personen	11.441	huishouden 5 of meer personen	4.705
huishouden	aantal																
huishouden 1 persoon	27.407																
huishouden 2 personen	31.172																
huishouden 3 personen	12.454																
huishouden 4 personen	11.441																
huishouden 5 of meer personen	4.705																

3. WONINGMARKT NOORD-LIMBURG

Kenmerkend: Een uitgesproken centrumkern Bree en het waardevol landschap (landbouw, natuur, beekvalleien).

GEMEENTEN

Bree, Bocholt (G) en Oudsbergen (G)

NETWERK

Eén grotere uitgeruste kern met in de nabijheid kleine kernen van een lager uitrustingsniveau.

Regionale context

- Kleinstedelijk gebied Bree.

Niveau woningmarkt

- Liggend op de rand van het Kempens Plateau, met ten Zuiden de steilrand waar de hoogte vrij abrupt toeneemt en welke de overgang markeert tussen het Kempens Plateau en de Maasvlakte/Vlakte van Bocholt.
- Bocholt situeert zich deels in de woningmarkt Noordwest-Limburg. De kern Kaulille in Bocholt richt zich nl. meer naar het westen.

Grensoverschrijdend

- Grenzend aan Nederland met het ecologisch waardevolle gebied Kempen-Broek.

MORFOLOGISCHE KERKNWALITEITEN

Regionale kenmerken

- Een uitgesproken landelijk karakter met een uitgestrekt landbouwlandschap van grasland en veeteelt dat doorsneden wordt door de ecologisch waardevolle valleien van de Abeek en de Itterbeek.
- Het netwerk van watermolens is waardevol op het vlak van erfgoed en toerisme.

Historisch

• Bree als onderdeel van de Dietse steden

Zichtbare en herkenbare historische opbouw van de stad. De historische kern wordt gekenmerkt door een geconcentreerde bebouwing binnen de omwalling (de kleine ring). De Zuid-Willemsvaart, aangelegd in de nabijheid en ten oosten van het centrum, vormde een barrière voor de stedelijke ontwikkelingen. Bree is omgeven door waardevolle open ruimte gebieden, zowel van agrarische als van landschappelijke aard.

KERNCIJFERS NOORD-LIMBURG					
Oppervlakte	20.323 ha				
<u>Ruimtebeslag</u>		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting
Bron: Landgebruiksbestand	2016	4.286	8,8	1.380	27,2
	2019	4.387	8,7	1.391	27,4
	Aandeel ruimtebeslag: 21,6 %				
	Aandeel open ruimte: 78,4 %				
<u>Demografie</u>		Aantal inwoners		Private huishoudens	
Bron: Rijksregister	2016	37.601		15.311	
	2021	38.215		16.278	
<u>Prognose</u>		Aantal inwoners		Private huishoudens	
Bron: Statbel	2030	38.745		17.242	
	2040	38.577		17.992	
<u>Samenstelling huishoudens</u>					
<u>(2021)</u>					
Bron: Rijksregister					
	huishouden 1 persoon	4.639			
	huishouden 2 personen	6.049			
	huishouden 3 personen	2.369			
	huishouden 4 personen	2.379			
	huishouden 5 of meer personen	842			

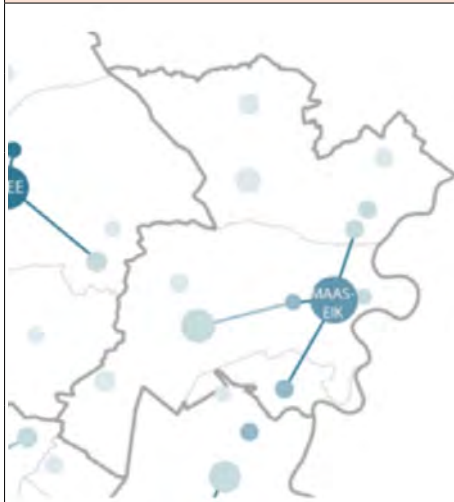
4. WONINGMARKT NOORDOOST-LIMBURG

Kenmerkend: De aanwezigheid van de Maas als drager voor stedelijke ontwikkelingen en de relatie met Nederland.

GEMEENTEN

Dilsen-Stokkem (G), Kinrooi en Maaseik (G)

NETWERK

Een kleine woningmarkt met één groter uitgeruste kern en in de nabijheid kleine kernen van een lager uitrustingsniveau.

Regionale context

- Kleinstedelijk gebied Maaseik.

Niveau woningmarkt

- De woningmarkt heeft één kern die functioneert als centrum voor de omliggende Maasvallei.
- Het noordwesten van deze woningmarkt kent enkel matig uitgeruste kernen, die over de grenzen weinig naburige voorzieningen hebben.
- Dilsen-Stokkem situeert zich deels in de woningmarkt Oost-Limburg. De kern Elen is meer gericht naar het noorden.

Grensoverschrijdend

- De woningmarkt grenst in het noorden en oosten aan Nederland.

MORFOLOGISCHE KERNKWALITEITEN

Regionale kenmerken

- Binnen de woningmarkt zijn de bepalende landschappelijke elementen de Maas, het ontginningslandschap, de aanliggende grote plassen en haar vallei. De kernen Kessenich, Geistingen, Ophoven (Kinrooi), Aldeneik, Heppeneert (Maaseik) en Elen (Dilsen-Stokkem) behoren tot het snoer van Maasdorpen dat zich langs de Maas verderzet. Het zijn kleine kernen binnen een landbouwlandschap, met een toeristische aantrekkingskracht. De historische stad Maaseik maakt deel uit van dit snoer. Haar kern heeft nog veel bouwkundig erfgoed en het historische stratenpatroon is nog steeds duidelijk leesbaar. Ten noorden van Maaseik, ter hoogte van Kinrooi, kenmerkt het landschap zich vooral met uitgestrekte landbouwdorpen binnen een ruim agrarisch gebied voor vee- en groenteteelt. De Maas en haar vallei vormt met haar terrassenlandschap een belangrijke landschappelijke structuur. De Maas zelf vormt de basis voor de hoogdynamische natuur. Er is veel riviertoerisme en recreatief medegebruik van de open ruimte in de Maasvallei. Er is een hoge variatie aan milieus met droge grindbanken, zandige stukken en lemige afzettingen. Door landschapsherstel en natuurontwikkeling werden de uiterwaarden verlaagd, dijken verwijderd, oude Maasarmen en grindplassen terug aangesloten op de rivier.

Historisch

• Aldeneik (Maaseik) en Kessenich (Kinrooi) als onderdeel van het snoer van Maasdorpen

Herkenbare ruimtelijke elementen van Maasdorpen ontstaan aan de Maasoever met een typische plattegrond. De kerk lag vlak bij de Maas. De dorpsstraat liep van noord naar zuid, parallel met de Maas of met een oude bedding ervan. Deze straat liep naar het landbouwgebied langs de rivier. De vruchtbaarste gronden werden als akkergrond gebruikt. Deze lagen achter de dijken en overstromden zelden. De overige gronden waren weidegronden. De stroken vlak aan de Maas en in de uiterwaarden waren en zijn nu nog hooiland. Dwars op de dorpsstraat liep een straat oost-west, naar de Romeinse weg die noord-zuid liep - in grote lijnen de huidige N78 - en de daarachter gelegen heidegronden op het middenterras. Op de heide bevonden zich de gemene gronden, waar het vee graasde.

• Maaseik als onderdeel van de Dietse steden

Herkenbare historische Dietse stad aan de buitenbocht van de Maas met hoge dichtheid en stadswal (door restanten stadswal, concentrisch stratenpatroon en vierkante markt). De Bosbeek is herkenbaar aanwezig in de stad. Vanuit de kleine ring vertrekken steenwegen die Maaseik radiaal verbinden met grotere dorpen.

KERNCIJFERS NOORDOOST-LIMBURG					
Oppervlakte	13.446 ha				
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting
	2016	3.418	11,2	1.351	28,4
	2019	3.501	11,0	1.350	28,5
	Aandeel ruimtebeslag: 26 %				
	Aandeel open ruimte: 74 %				
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens	
	2016	38.397		15.727	
	2021	38.608		16.434	
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens	
	2030	38.017		16.822	
	2040	37.039		17.279	
<u>Samenstelling huishoudens (2021)</u> Bron: Rijksregister	huishouden 1 persoon 4.731 huishouden 2 personen 5.983 huishouden 3 personen 2.516 huishouden 4 personen 2.297 huishouden 5 of meer personen 907 0 1000 2000 3000 4000 5000 6000 7000				

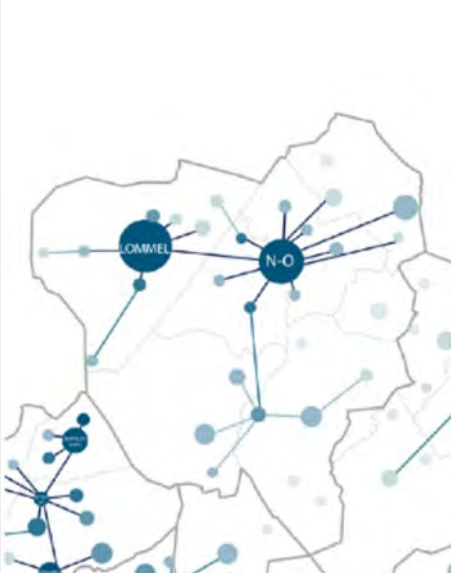
5. WONINGMARKT NOORDWEST-LIMBURG

Kenmerkend: De link met de Antwerpse Kempen en Nederland. Daarnaast wordt deze woningmarkt getekend door een duidelijke verstedelijkte en geïndustrialiseerde as tussen Lommel-Pelt (-Hamont) met daarrond een buitengebied met goed uitgeruste grotere Kempische dorpen.

GEMEENTEN

Bocholt (G), Hamont-Achel, Hechtel-Eksel, Lommel, Peer en Pelt.

NETWERK

Twee centrale kernen waarvan de kleinere kernen in het hinterland afhankelijk zijn

Regionale context

- Kleinstedelijk gebied Lommel
- Kleinstedelijk gebied Pelt

Niveau woningmarkt

- De woningmarkt heeft twee kernen die een centrale rol opnemen: de kern van Lommel en Neerpelt-Overpelt. Deze situeren zich in het Noorden van de woningmarkt. De overige kernen binnen deze woningmarkt zijn minder goed uitgerust.
- De gemeente Bocholt situeert zich deels in de woningmarkt Noord-Limburg. Kaulille bevindt zich in deze woningmarkt, de overige kernen hebben meer binding met de woningmarkt Noord-Limburg.

Grensoverschrijdend

- De woningmarkt grenst in het westen aan de provincie Antwerpen en in het noorden aan Nederland.

MORFOLOGISCHE KERKWAALITEITEN

Regionale kenmerken

- De waterplassen, ontstaan door ontginning zijn typerend voor het verstedelijkt gebied. De stedelijke ontwikkeling heeft immers een groot deel van de ruimte ingenomen. Verkavelingswijken zijn er dominant.
- Er is een landschappelijke connectie met de Antwerpse Kempen en Nederland. De uitgestrekte bos- en heidegebieden maken deel uit van Bosland en lopen in de Antwerpse Kempen over in de Vallei van de Grote Nete en het openruimtegebied rond Postel. In het noorden sluit de regio aan op de natuurgebieden van Zuid-Nederland. Dit landschap van bos- en heidegebieden heeft relatief weinig infrastructuurbarrières en is voor grote delen vrij van bebouwing.

Historisch

• Hamont als onderdeel van de Dietse steden

Het centrumgebied in Hamont wordt gevormd door de historische kleine kern (met handel en wonen), met de aansluitende ontwikkelingen (scholen, sporthal, woonzorgcentrum) en lineaire uitbreidingen richting Bosstraat.

• Peer als onderdeel van de Dietse steden

Kenmerkend is het historische hart van de kern met kerk, driehoekig gevormde markt, historisch waardevolle panden en vesten.

• Lommel, Eksel, Hechtel (Hechtel-Eksel), Overpelt, Neerpelt en Sint-Huibrechts-Lille (Pelt), Achel en Hamont (Hamont-Achel), Kaulille en Bocholt (Bocholt) als onderdeel van de Noord-Limburgse teutendorpen

Aanwezigheid van teutenhuizen. Teutenhuizen hebben geen vaste stijl of architectuur, maar er zijn twee types te onderscheiden: de agrarische woning en de stedelijke burgerwoning. De teutenhuizen zijn veel rijker versierd dan de typische Kempische huizen uit dezelfde tijd. Daardoor onderscheiden ze zich van hun omgeving. Vaak zitten er buitenlandse stijkenmerken in verwerkt.

KERNCIJFERS NOORDWEST-LIMBURG																	
Oppervlakte	40.606 ha																
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting												
	2016	12.099	9,4	3.877	29,2												
	2019	12.147	9,4	3.897	29,3												
	Aandeel ruimtebeslag: 28,9 %																
	Aandeel open ruimte: 71,1 %																
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2016	113.459		46.158													
	2021	115.423		48.509													
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2030	116.124		50.633													
	2040	115.909		52.317													
<u>Samenstelling huishoudens</u> <u>(2021)</u> Bron: Rijksregister	 <table><thead><tr><th>huishouden</th><th>aantal</th></tr></thead><tbody><tr><td>huishouden 1 persoon</td><td>13.547</td></tr><tr><td>huishouden 2 personen</td><td>18.241</td></tr><tr><td>huishouden 3 personen</td><td>6.867</td></tr><tr><td>huishouden 4 personen</td><td>6.879</td></tr><tr><td>huishouden 5 of meer personen</td><td>2.972</td></tr></tbody></table>					huishouden	aantal	huishouden 1 persoon	13.547	huishouden 2 personen	18.241	huishouden 3 personen	6.867	huishouden 4 personen	6.879	huishouden 5 of meer personen	2.972
huishouden	aantal																
huishouden 1 persoon	13.547																
huishouden 2 personen	18.241																
huishouden 3 personen	6.867																
huishouden 4 personen	6.879																
huishouden 5 of meer personen	2.972																

6. WONINGMARKT OOST-LIMBURG

Kenmerkend: De aanwezigheid van de Maas als drager van stedelijke ontwikkelingen en de relatie met Nederland.

GEMEENTEN

Dilsen-Stokkem (G), Lanaken, Maasmechelen

NETWERK

Twoe centrale kernen, met daarrond kleinere kernen

Regionale context

- Kleinstedelijk gebied Maasmechelen

Niveau woningmarkt

- Noord-zuid-georiënteerd omwille van zijn structurerende elementen N78, de Zuid-Willemsvaart, de steilrand en de vallei van de Maas.
- De woningmarkt Oost-Limburg heeft twee goed uitgeruste kernen, nl. Maasmechelen centraal en in het zuiden Lanaken. Daarrond bevinden zich kleinere, minder goed uitgeruste kernen.
- Dilsen-Stokkem situeert zich ook deels in woningmarkt Noordoost-Limburg.

Grensoverschrijdend

- Sterke functionele relatie met Nederland.

MORFOLOGISCHE KERNKWALITEITEN

Regionale kenmerken

- De open gebieden doorkruisen het vergroeide lint langsheen de N78 en zijn gevrijwaard van bebouwing omwille van belangrijke kwaliteit in de landschappelijke beleving van de omgeving.
- De herkenbaarheid van het noord-zuid georiënteerd snoer van Maasdorpen vrijwaren: Aldeneik, Heppeneert (Maaseik), Kessenich, Geistingen, Ophoven (Kinrooi), Rotem, Elen, Dilsen, Oud-Dilsen en Stokkem (Dilsen-Stokkem), Meeswijk, Leut, Eisden, Boorseme, Kotem, Uikhoven en Vucht (Maasmechelen), Oud-Rekem, Smeermaas en Neerharen (Lanaken).

Historisch

• Maasmechelen – Eisden als onderdeel van de mijnsteden

Planmatig ontworpen mijnicite met kenmerkende tuinwijk: alleenstaande of gekoppelde woningen in het groen, kronkelende straten en cottage-architectuur. Het noordoostelijke deel is rationeler qua opbouw en architectuur. Centraal is er een voorzieningencluster met de mijnkathedraal, scholen en een parochiecentrum. In het noorden mijnsite met herontwikkeling Maasmechelen Village.

• Dilsen-Stokkem – Stokkem als onderdeel van de Dietse steden

Herkenbare historische Dietse stad aan de Maas met herkenbare omwalling (vooral in het zuiden en oosten). Tussen Stokkem en de Maas bevindt zich het natuurgebied Negenoord-Kerkeweerd (ontstaan vanuit grindwinning).

• Aldeneik, Heppeneert (Maaseik), Kessenich, Geistingen, Ophoven (Kinrooi), Rotem, Elen, Dilsen, Oud-Dilsen en Stokkem (Dilsen-Stokkem), Meeswijk, Leut, Eisden, Boorseme, Kotem, Uikhoven en Vucht (Maasmechelen), Oud-Rekem, Smeermaas en Neerharen (Lanaken), als onderdeel van het snoer van Maasdorpen

Herkenbare ruimtelijke elementen van Maasdorpen ontstaan aan de Maasoever met een typische plattegrond. De kerk lag vlak bij de Maas. De dorpsstraat liep van noord naar zuid, parallel met de Maas of met een oude bedding ervan. Deze straat liep naar het landbouwgebied langs de rivier. De vruchtbaarste gronden werden als akkergrond gebruikt. Deze lagen achter de dijken en overstroomden zelden. De overige gronden waren weidegronden. De stroken vlak aan de Maas en in de uiterwaarden waren en zijn nu nog hooiland. Dwars op de dorpsstraat liep een straat oost-west, naar de Romeinse weg die noord-zuid liep – in grote lijnen de huidige N78 – en de daarachter gelegen heidegronden op het middenterras. Op de heide bevonden zich de gemene gronden, waar het vee graasde.

KERNCIJFERS OOST-LIMBURG					
Oppervlakte	19.512 ha				
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting
	2016	6.382	12,8	2.195	37,3
	2019	6.359	13,1	2.187	38,0
	Aandeel ruimtebeslag: 32,6 %				
	Aandeel open ruimte: 67,4 %				
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens	
	2016	81.992		33.422	
	2021	83.921		34.911	
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens	
	2030	83.497		36.512	
	2040	81.318		37.604	
<u>Samenstelling huishoudens (2021)</u> Bron: Rijksregister	huishouden 1 persoon 10.039 huishouden 2 personen 12.255 huishouden 3 personen 5.547 huishouden 4 personen 4.713 huishouden 5 of meer personen 2.356 02.0004.0006.0008.00010.00012.00014.000				

7. WONINGMARKT VOEREN

Kenmerkend: Een exclave van Limburg en specifiek omwille van haar sterke link met Wallonië en Nederland.

GEMEENTEN

Voeren

NETWERK

Eén lokale kern, met daarrond 3 kleinere kernen

Regionale context

- Voeren moet gezien worden binnen de invloedssfeer van zowel Nederland als de provincie Luik.

Niveau woningmarkt

- De woningmarkt Voeren heeft een eigen dynamiek en een unieke positie.
- Voeren bestaat uit vier kernen waarvan 's Gravenvoeren het beste uitgerust is.

Grensoverschrijdend

- Sterke functionele relatie met Nederland en Wallonië.

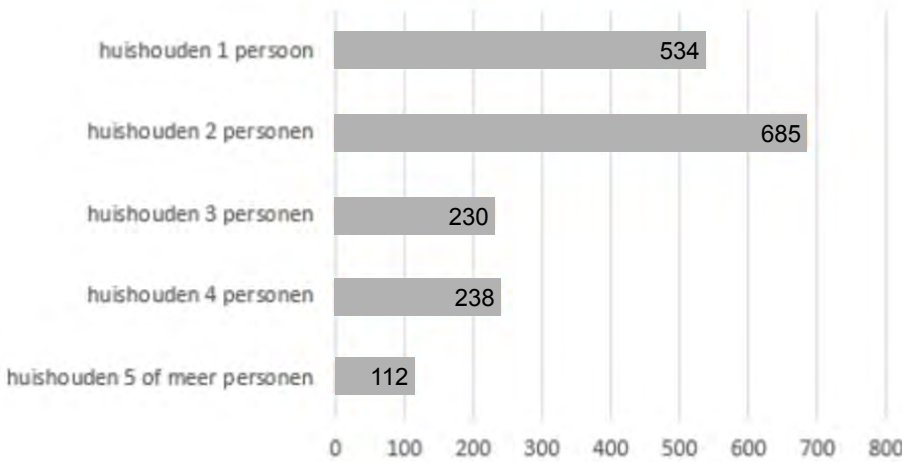
MORFOLOGISCHE KERNEKWAALITEITEN

Regionale kenmerken

- Deze woningmarkt is een toeristische trekpleister en heeft een historische structuur en een landelijk uitzicht van de dorpen in de beekvalleien.
- De agrarische sector is de voornaamste ruimtegebruiker binnen de regio.

Historisch

- Het unieke heuvel- en bocagelandschap bewaren. Het landschap is sterk geërodeerd door de drie beekvalleien: Gulp, Voer en Berwijn.

KERNCIJFERS VOEREN																	
Oppervlakte	5.060 ha																
<u>Ruimtebeslag</u>		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting												
Bron: Landgebruiksbestand	2016	541	7,6	146	28,1												
	2019	552	7,5	152	27,3												
	Aandeel ruimtebeslag: 10,9 %																
	Aandeel open ruimte: 89,1 %																
<u>Demografie</u>		Aantal inwoners		Private huishoudens													
Bron: Rijksregister	2016	4.107		1.698													
	2021	4.197		1.799													
<u>Prognose</u>		Aantal inwoners		Private huishoudens													
Bron: Statbel	2030	4.396		1.850													
	2040	4.558		1.891													
<u>Samenstelling huishoudens (2021)</u>																	
Bron: Rijksregister	 <table><thead><tr><th>Huishoudtype</th><th>Aantal huishoudens</th></tr></thead><tbody><tr><td>huishouden 1 persoon</td><td>534</td></tr><tr><td>huishouden 2 personen</td><td>685</td></tr><tr><td>huishouden 3 personen</td><td>230</td></tr><tr><td>huishouden 4 personen</td><td>238</td></tr><tr><td>huishouden 5 of meer personen</td><td>112</td></tr></tbody></table>					Huishoudtype	Aantal huishoudens	huishouden 1 persoon	534	huishouden 2 personen	685	huishouden 3 personen	230	huishouden 4 personen	238	huishouden 5 of meer personen	112
Huishoudtype	Aantal huishoudens																
huishouden 1 persoon	534																
huishouden 2 personen	685																
huishouden 3 personen	230																
huishouden 4 personen	238																
huishouden 5 of meer personen	112																

8. WONINGMARKT WEST-LIMBURG

Kenmerkend: De hoge verwevenheid tussen de nederzettingen, natuur en economie.

GEMEENTEN

Beringen, Ham, Heusden-Zolder (G), Leopoldsburg en Tessenderlo.

NETWERK

De woningmarkt tekent zich af zonder een duidelijke centrale kern.

Regionale context

- Kleinstedelijk gebied Beringen
- Kleinstedelijk gebied Leopoldsburg

Niveau woningmarkt

- Tessenderlo situeert zich in het westen van de woningmarkt en neemt een specifieke rol op binnen het netwerk omwille van zijn positie.
- De hiërarchie van kernen is in dit gebied minder duidelijk dan in andere woningmarkten.
- Heusden heeft een bijzondere rol op lokaal niveau omdat deze kern in het gebied over een goede combinatie van kernfuncties beschikt.
- De gemeente Heusden-Zolder heeft één kern (Bolderberg) die meer gericht is naar de woningmarkt van Midden-Limburg west.

Grensoverschrijdend

- Deze regio grenst aan de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen.

MORFOLOGISCHE KERKNWALITEITEN

Regionale kenmerken

- De zogenaamde strokenbebouwing - langgerechte verkavelde structuren op de heuvelruggen tussen de beekvalleien - fungeren als natte groene corridors.
- Het Kolenspoor is een belangrijke verbindende as tussen de voormalige mijnsites, het ecologisch netwerk en de economische dragers.
- De beekvalleien zijn gevrijwaard van bebouwing gezien de hoge natuurwaarde, hun natuurlijk verloop en ze belangrijke groene corridors vormen in een verstedelijkt landschap. De valleien bevatten hele kleine en grotere broek- en naaldbossen. Vooral de vallei van de Zwarte Beek is ecologisch waardevol. In het westen, ter hoogte van Tessenderlo, sluit het boslandschap aan op het gebiedsgericht project "De Merode".

Historisch

• Beringen als onderdeel van de mijnsteden

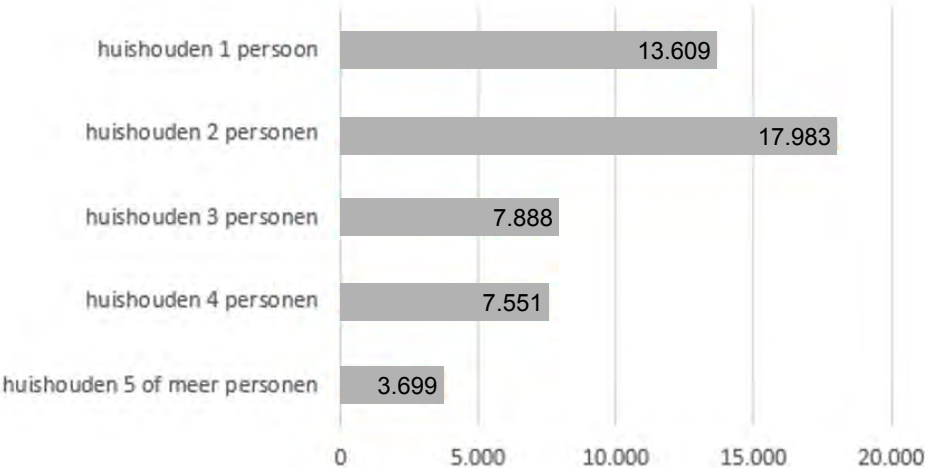
Planmatig ontworpen mijncités. Wijk ten noorden van de mijn met organisch plan, gebouwen met cottage-stijl en groene pleintjes. Westelijke wijk met centraal groen Kioskplein, casino en bediendenwoningen. Noordelijke wijken met rationelere opzet. Mijnsite met herontwikkeling voor verschillende functies.

• Beringen als onderdeel van de Dietse steden

Historisch Dietse stad met een compacte kern, die in het westen wordt begrensd door het Albertkanaal. Herkenbare historische markt en stratenpatroon.

• Heusden-Zolder – Zolder als onderdeel van de mijnsteden

Mijncité met waardevolle fragmenten: cottagewoningen, modernistische woningen. Mijnsite (ten oosten van de wijken) met herontwikkeling voor verschillende functies.

KERNCIJFERS WEST-LIMBURG					
Oppervlakte	23.202 ha				
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting
	2016	9.627	12,5	3.626	33,3
	2019	9.743	12,6	3.662	33,6
	Aandeel ruimtebeslag: 42 % Aandeel open ruimte: 58 %				
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens	
	2016	120.838		47.864	
	2021	125.191		50.734	
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens	
	2030	127.695		54.728	
	2040	129.945		58.315	
<u>Samenstelling huishoudens (2021)</u> Bron: Rijksregister					

9. WONINGMARKT ZUIDOOST-LIMBURG

Kenmerkend: Een waardevol landbouwlandschap met historische steden en kleine dorpskernen.

GEMEENTEN

Bilzen, Borgloon (G), Heers (G), Herstappe, Hoeselt, Kortesseem (G), Riemst en Tongeren.

NETWERK

Twee centrale kernen en een behoorlijk aantal kleine kernen met een laag uitrustingsniveau.

Regionale context

- Kleinstedelijk gebied Bilzen
- Kleinstedelijk gebied Tongeren

Niveau woningmarkt

- Tongeren en Bilzen zijn de twee centrale kernen in deze woningmarkt. Rond deze twee sterke kernen vinden we heel veel kleine kernen met een beperkt uitrustingsniveau.
- De gemeenten Borgloon en Heers situeren zich deels in de woningmarkt zuidwest-Limburg.
- Kortesseem situeert zich deels in de woningmarkt Midden-Limburg west.

Grensoverschrijdend

- De woningmarkt grenst in het oosten aan de landsgrens met Nederland en in het noorden aan de provincie Luik.

MORFOLOGISCHE KERNKWALITEITEN

Regionale kenmerken

- Droog Haspengouw heeft vele kleine kernen in een glooiend open landbouwlandschap. Deze kernen liggen veelal in de dalen met akkerbouw op de heuvelruggen. Ze hebben een compacte bebouwingsstructuur met vele hoeves, vaak bestemd als woning. Veel van deze dorpen hebben een beperkt uitrustingsniveau. Daarnaast zijn er verschillende kasteelsites en vierkantshoeves met erfgoedwaarde. Tongeren heeft een vrij compacte stedelijke kern en een concentrische structuur.
- Het Fruitspoor kan fungeren als hefboom voor verschillende andere projecten op gebied van landschap, ecologie, recreatie, erfgoed, duurzame mobiliteit, economie, ...

Historisch

• Bilzen als onderdeel van de Dietse steden

Historische Dietse stad met compacte kernbebouwing ter hoogte van het historische centrum, concentrisch stratenpatroon met radiale invalswegen richting Maastricht, Tongeren, Genk en Hasselt en weinig verlinting.

• Tongeren als onderdeel van de Dietse steden

Historische Dietse stad met vrij compacte stedelijke structuur met sterk uitgebouwde historische kern. Herkenbare omwalling en radiale invalswegen. Binnen de historische kern een rasterpatroon, gerelateerd aan de Romeinse nederzettingsstructuur en middeleeuwse stadsontwikkeling.

• Borgloon als onderdeel van de Dietse steden

Herkenbare historische Dietse stad op heuvel en concentrisch stratenpatroon.

KERNCIJFERS ZUIDOOST-LIMBURG																	
Oppervlakte	31.117 ha																
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting												
	2016	7.269	13,7	2.884	34,4												
	2019	7.433	13,5	2.936	34,3												
	Aandeel ruimtebeslag: 23,9 % Aandeel open ruimte: 76,1 %																
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2016	99.394		41.340													
	2021	101.287		43.102													
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2030	102.637		44.842													
	2040	103.198		46.571													
<u>Samenstelling huishoudens (2021)</u> Bron: Rijksregister	<table><thead><tr><th>Huishoudtype</th><th>Aantal huishoudens</th></tr></thead><tbody><tr><td>huishouden 1 persoon</td><td>12.845</td></tr><tr><td>huishouden 2 personen</td><td>15.255</td></tr><tr><td>huishouden 3 personen</td><td>6.764</td></tr><tr><td>huishouden 4 personen</td><td>5.771</td></tr><tr><td>huishouden 5 of meer personen</td><td>2.467</td></tr></tbody></table>					Huishoudtype	Aantal huishoudens	huishouden 1 persoon	12.845	huishouden 2 personen	15.255	huishouden 3 personen	6.764	huishouden 4 personen	5.771	huishouden 5 of meer personen	2.467
Huishoudtype	Aantal huishoudens																
huishouden 1 persoon	12.845																
huishouden 2 personen	15.255																
huishouden 3 personen	6.764																
huishouden 4 personen	5.771																
huishouden 5 of meer personen	2.467																

10. WONINGMARKT ZUIDWEST-LIMBURG

Kenmerkend: Het waardevol landbouwlandschap waaruit de structuur van de nederzettingen bepaald is.

GEMEENTEN

Borgloon (G), Ginkelom, Heers (G), Nieuwerkerken (G), Sint-Truiden en Wellen

NETWERK

Eén centrale kern met een breed uitrustingsniveau en daarrond een hiërarchie van kernen.

Regionale context

- Kleinstedelijk gebied Sint-Truiden.

Niveau woningmarkt

- De woningmarkt Zuidwest-Limburg kent één centrale kern, nl. Sint-Truiden. Deze kern is centraal-westelijk gesitueerd in de woningmarkt. In de onmiddellijke omgeving rond deze kern bevinden zich goed uitgeruste kernen. Verder van de kern zijn ze minder goed uitgerust. Meer dan de helft van de kernen van deze woningmarkt zijn slecht uitgerust.
- Brustem heeft een bijzondere rol in dit gebied omdat deze kern over een goede combinatie van kernfuncties beschikt.
- Deze woningmarkt wordt gekenmerkt door heel veel kleine kernen met veelal een beperkt uitrustingsniveau.
- De gemeenten Borgloon en Heers situeren zich deels in de woningmarkt Zuidoost-Limburg.

Grensoverschrijdend

- De woningmarkt grenst in het westen aan de provincie Vlaams-Brabant en in het zuiden aan de provincie Luik.

MORFOLOGISCHE KERKWLITEITEN

Regionale kenmerken

- Droog Haspengouw heeft vele kleine kernen in een glooiend open landbouwlandschap. Deze kernen liggen veelal in de dalen met akkerbouw op de heuvelruggen. Ze hebben een compacte bebouwingsstructuur met vele hoeves, vaak bestemd als woning. Veel van deze dorpen hebben een beperkt uitrustingsniveau. Daarnaast zijn er verschillende kasteelsites en vierkantshoeves met erfgoedwaarde.
- Ten noorden van Sint-Truiden, ter hoogte van vochtig Haspengouw, kenmerkt de bebouwing zich door een verstedelijkte rasterstructuur.
- Het Fruitspoor kan fungeren als hefboom voor verschillende andere projecten op gebied van landschap, ecologie, recreatie, erfgoed, duurzame mobiliteit, economie, ...

Historisch

• Sint-Truiden als onderdeel van de Dietse steden

Herkenbare historische Dietse stad. De omwalling is nog herkenbaar aan het stadspark en de vesten. Historische karakteristieken met abdij, belfort, grote markt, begijnhof en talrijke kerken.

KERNCIJFERS ZUIDWEST-LIMBURG																	
Oppervlakte	26.232 ha																
<u>Ruimtebeslag</u> Bron: Landgebruiksbestand		Totale opp. Ruimtebeslag (ha)	Inwoners per ha ruimtebeslag	Oppervlakte huizen en tuinen (ha)	Inwoners per ha huisvesting												
	2016	5.704	12,6	2.144	33,5												
	2019	5.779	12,6	2.158	33,7												
	Aandeel ruimtebeslag: 22 %																
	Aandeel open ruimte: 78 %																
<u>Demografie</u> Bron: Rijksregister		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2016	71.970		30.200													
	2021	72.817		31.297													
<u>Prognose</u> Bron: Statbel		Aantal inwoners		Private huishoudens													
	2030	73.661		33.295													
	2040	73.854		34.726													
<u>Samenstelling huishoudens (2021)</u> Bron: Rijksregister	<table><thead><tr><th>huishouden</th><th>aantal</th></tr></thead><tbody><tr><td>huishouden 1 persoon</td><td>9.558</td></tr><tr><td>huishouden 2 personen</td><td>11.247</td></tr><tr><td>huishouden 3 personen</td><td>5.017</td></tr><tr><td>huishouden 4 personen</td><td>3.921</td></tr><tr><td>huishouden 5 of meer personen</td><td>1.554</td></tr></tbody></table>					huishouden	aantal	huishouden 1 persoon	9.558	huishouden 2 personen	11.247	huishouden 3 personen	5.017	huishouden 4 personen	3.921	huishouden 5 of meer personen	1.554
huishouden	aantal																
huishouden 1 persoon	9.558																
huishouden 2 personen	11.247																
huishouden 3 personen	5.017																
huishouden 4 personen	3.921																
huishouden 5 of meer personen	1.554																

4. VISIE

STEDEN EN DORPEN DUURZAAM, KWALITATIEF EN OP MAAT VERSTERKEN DOOR EEN STRATEGISCH LOCATIE- EN KERNENBELEID.

Limburg heeft een uniek karakter door onder andere haar diversiteit aan steden en dorpen. Hun identiteit varieert van streek tot streek en wordt gekenmerkt door de historiek, de onderlinge samenhang en dynamiek tussen de kernen, de bewoners, ... Met dit beleidskader zet de provincie in op **het doordacht versterken van de stedelijkheid op maat van Limburg**. Dat is nodig om de woonkwaliteit in heel Limburg te behouden en de ruimtelijke regionale eigenheid te bewaren. Het beleid is gericht op **meer stedelijke beleving, vitalere dorpskernen en het versterken van de open ruimte**.

Het strategisch locatie- en kernenbeleid vanuit een regionale visie biedt richtlijnen aan voor gemeentelijke ruimtelijke beleidskaders wonen. De **kwalitatieve ontwikkelingsmogelijkheden van de kernen worden bepaald door een dubbele doelstelling** die enerzijds een duurzame en kwalitatieve kernversterking beoogt en anderzijds de vrijwaring van de open ruimte nastreeft. De **kwantitatieve richtlijnen voor de bovenlokale woonprogrammering** (het woningobjectief) beogen een duurzame versterking van het woonweefsel door een strategisch locatie- en kernenbeleid. **Beide aspecten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en hangen samen met de kerntypologie**.

4.1. DUBBELE DOELSTELLING: DUURZAME EN KWALITATIEVE KERNVERSTERKING EN VRIJWARING VAN DE OPEN RUIMTE

In plaats van bijkomend ruimte aan te snijden bij een woningbehoefte, wordt in eerste instantie ingezet op kernversterking, ongeacht het kerntype. Dit betekent dat de woonbehoefte binnen de afbakening van de kern wordt opgevangen binnen het juridisch woonaanbod. De voordelen zijn: het komt ten goede aan de leefbaarheid van een kern, aan de bereikbaarheid van voorzieningen en aan de leefkwaliteit. Iedere kerngerichte versterking vrijwaart de open ruimte van verdere bebouwing en versnippering.

DUURZAME EN KWALITATIEVE KERNVERSTERKING

De prioriteit is om alle kernen duurzaam en kwalitatief te versterken. Zowel de kwaliteit van de woning als de kwaliteit van de woonomgeving bepalen de leefbaarheid. De kwaliteit van de bebouwde omgeving en het openbaar domein hebben hier een belangrijk aandeel in. **Herontwikkeling en verdichting op goedegelegende plaatsen binnen het bestaand ruimtebeslag is één van de uitgangspunten**.

Nieuwe woonontwikkelingen moeten in eerste instantie mee zorgen voor een **kwaliteitsverhoging van de kernen**. De aspecten van duurzame ruimtelijke ordening vormen de basis. De ontwikkelingen afstemmen op maat van de kern staat dus niet (enkel) gelijk aan bijkomend woningpotentieel, maar vraagt inzet op investeringen in publiek domein, gemeenschaps-, fiets-, en groenvoorzieningen, verweving van economische

activiteiten zoals kleinhandel, verweefbare bedrijven, de zorg- en kenniseconomie en recreatie, socio-culturele activiteiten, ... Het gaat niet alleen om het **behouden** van de bestaande ruimtelijke kwaliteit, maar ook om het **verhogen** en het **versterken** ervan door gerichte ruimtelijke ingrepen en impulsen. Hierbij wordt rekening gehouden met volgende duurzame waarden:

- De **gebruikswaarde**, o.a. de samenhang, geschiktheid, de bereikbaarheid, ... van een plek. Bij ontwikkelingen moet strategisch ingezet worden op een sterke verweving van voorzieningen en meer nabijheid. Deze nabijheid is cruciaal om mensen meer te laten fietsen of stappen en om het openbaar vervoer efficiënter te organiseren
- De **belevingswaarde**, o.a. de identiteit, geschiedenis, karakteristieken, morfologie, diversiteit, herkenbaarheid en samenhang van een plek. De ruimtelijke regionale eigenheid en historisch-morfologische kernkwaliteiten worden gevrijwaard en bij ontwikkeling gevaloriseerd.
- De **toekomstwaarde**, o.a. klimaatadaptatie, hergebruik, dynamiek en vernieuwing ... van een plek. Het vrijwaren van de toekomstwaarde maakt integraal onderdeel uit van een ontwikkeling. Milderende maatregelen zoals ontharding, het vrijwaren van ruimte voor water en groenblauwe dooradering binnen de kern, het inzetten op duurzame (collectieve) energievoorzieningen, waterinfiltratie en circulair hergebruik.

Kwaliteitsvolle ingrepen zetten in op deze drie aspecten en worden steeds opnieuw projectspecifiek afgewogen. De provincie neemt ze mee op in haar adviesverlening en honoreert ze. Daarnaast ondersteunt de provincie de gewenste ontwikkelingen door de inzet van verschillende middelen: verordenend, onderzoekend, ontwerpend, ...

VRIJWARING VAN DE OPEN RUIMTE

De provincie voert een openruimtepositief planologisch beleid. De open ruimte moet zoveel mogelijk gevrijwaard worden van bijkomende ruimte voor woonontwikkelingen. Bijkomend ruimtebeslag moet zoveel mogelijk vermeden worden. De kernaafbakening zorgt hierin voor duidelijkheid. Ontwikkelingen die binnen de kernaafbakening plaats-

vinden, zijn kernversterkend. Nieuwe ontwikkelingen buiten de kernen worden zoveel mogelijk geweerd om de open ruimte van verdere versnippering te vrijwaren.

De provincie zet haar beschikbare instrumenten en bevoegdheden in en vertaalt dit door naar de Limburgse context: alle voorziene acties ontmoedigen ontwikkelingen op ongewenste plaatsen. Daar waar dit nodig en haalbaar is, zal de provincie sturend optreden door de inzet van verordenende instrumenten (RUP, verordening). Het vrijwaren van de open ruimte is ook een gedeelde verantwoordelijkheid. Daar waar het mogelijk en wenselijk is, treedt de provincie ondersteunend en adviserend op als de gemeenten acties ondernemen.

4.2. AANTREKKELIJK, BETAALBAAR, GEVARIEERD EN KWALITEITSVOL WOONLANDSCHAP

De focus van het beleidskader ligt op kwaliteitsvol wonen in een **kwalitatieve woonomgeving met respect voor de identiteit van elke kern**. Dit gebeurt door het herontwikkelen van de bestaande bebouwde ruimte en het verdichten op goedgelegen plaatsen, vanuit een regionale visie op wonen. Nieuwe ontwikkelingen worden afgestemd op maat van en binnen de kern. Er wordt maximaal gestreefd naar minder verharding en minder ruimtebeslag. De aspecten van duurzame ruimtelijke ordening vormen de basis: nabijheid van en verweving met voorzieningen, het uitbouwen van en aansluiten op een duurzaam mobiliteitsnetwerk, voldoende en kwaliteitsvol publiek domein, ruimte voor groenblauwe dooradering, ...

Om een betaalbaar, duurzaam, gevarieerd en kwaliteitsvol woonlandschap te behouden, moeten ontwikkelingen **inspelen op de veranderende woonbehoeften**. Maatschappelijke evoluties zoals gezinsverdunding, vergrijzing, dynamischere gezinssamenstellingen en vermaatschappelijking van de zorg⁶⁴ vertalen zich in een

groeivende vraag naar nieuwe, innovatieve en betaalbare woonvormen en dit zowel naar fysieke woonvormen als naar beheermodellen. Het huidige woonpatrimonium zal in de toekomst onvoldoende afgestemd zijn om aan de woonbehoeften tegemoet te komen. De provincie stimuleert deze innovatieve woonvormen en zal in co-creatie en afstemming met de lokale besturen de gemeenschappelijke uitgangspunten ondersteunen en versterken. De provincie doet dit als inspirator van de lokale besturen in uitvoering van het Vlaamse woonbeleid.

Kwalitatief wonen moet ook vertaald worden in **sociaal ruimtelijke aspecten**. Deze aspecten zijn even belangrijk en behoren tot de kernopdracht van de gemeenten. Het gaat om acties zoals het verhogen van de kwaliteit van het bestaande patrimonium, het verzekeren van de leefbaarheid van de landelijke kernen, het voeren van een doelgroepenbeleid, het voorzien van voldoende sociale woningen en aandacht voor sociale cohesie.

⁶⁴ Vermaatschappelijking van de zorg betekent "de verschuiving binnen de zorg waarbij ernaar gestreefd wordt om mensen met beperkingen, chronisch zieken, kwetsbare ouderen, jongeren met gedrags- en emotionele problemen, mensen in armoede, ... een eigen plek in de samenleving te laten innemen, hen daarbij waar nodig te ondersteunen en de zorg zo veel mogelijk geïntegreerd in de samenleving te laten verlopen." (definitie: SAR WGG (2012) Visienota).

4.3. DUURZAME VERSTERKING VAN HET WOONWEEFSEL DOOR EEN STRATEGISCH LOCATIE- EN KERNENBELEID

Iedere kern heeft zijn eigen identiteit en zijn specifieke rol binnen het woonweefsel. Dit maakt dat er binnen Limburg een variatie aan woonomgevingen is, gaande van stedelijke kernen met een hoge verweving aan voorzieningen tot de kerkdorpen in de landelijke gebieden. Ze zijn allemaal belangrijk en vormen de identiteit van Limburg.

Door het woonweefsel gebiedsgericht strategisch en duurzaam binnen de kernen te versterken, kan die variatie in het woonweefsel bewaard worden en kan de stedelijke structuur van Limburg versterkt worden. De **kerntypering** benoemt deze **ruimtelijk-functionele samenhang van de kernen vanuit een aanpak op verschillende schaalniveaus**:

- **De kern:** Woonontwikkelingen worden afgestemd op maat van de kern; met name het verzorgingsniveau van de kern (ten aanzien van zijn hinterland), de functies die een kern vervult (wonen, werken, voorzieningen en duurzame bereikbaarheid) en zijn eigenheid (ruimtelijk, historisch, functioneel, morfologisch, demografisch). Hierdoor wordt de woon- en leefkwaliteit van de kern bewaard of versterkt
- **De woningmarkt:** Binnen eenzelfde woningmarkt wordt de differentiatie aan kernen verzekerd. Hierdoor hebben de mensen de mogelijkheid om binnen hun woningmarkt een geschikte, betaalbare woning en woonomgeving te vinden. Het respecteren van de eigenschappen en werking van de woningmarkt is daarbij cruciaal
- **De provincie:** Het woningobjectief wordt strategisch opgevangen vanuit een bovenlokale dimensie. Het versterken van de stedelijke kernen en de kernen met een strategische positie, versterkt ook het woonweefsel en de stedelijkheid van provincie als geheel

Het (woon)beleid wordt afgestemd op een kerntypering met een verdeling van het **woningobjectief** van **minimum 70% aan de bovenlokale kernen en maximum 30% aan de lokale kernen**. De bovenlokale kernen zijn strategisch belangrijk voor Limburg en moeten een stedelijke rol opnemen binnen de provincie en de woningmarkt. Binnen de lokale kernen wordt het woonweefsel strategisch ontwikkeld, afgestemd op maat van de kern. Een kwantitatieve versterking van alle kernen is maatschappelijk en economisch niet wenselijk.

Kernen met een kritische massa aan voorzieningen en een goede ontsluiting met het openbaar vervoer treden verzorgend op voor hun omgeving. Omdat verhuisbewegingen zich voornamelijk binnen één regionale woningmarkt situeren, kan ook de demografische groei binnen die woningmarkt verschuiven waarbij het merendeel van het aanbod naar de best uitgeruste kernen binnen de woningmarkt wordt voorzien.

De doelstelling om een strategisch locatie- en kernenbeleid te voeren en zo het woonweefsel duurzaam te versterken, geldt globaal voor heel Limburg, ongeacht of de ontwikkeling op Vlaams, provinciaal of gemeentelijk niveau gebeurt. De provincie selecteert de kernen en typeert deze van provinciaal niveau. De provincie stelt een gericht strategisch locatie- en kernenbeleid voorop als basis waarop een gemeentelijk ruimtelijk woonbeleid verder kan uitgewerkt worden. Ze verdeelt het woningobjectief op gemeentelijk niveau en voor de provinciale kernen volgens kerntype. Hierbij houdt de provincie rekening met de groeiprognoze voor de woningmarkt en de mogelijk veranderende context (bv. realisatie hoogwaardig openbaar vervoersysteem).

5. SELECTIE EN TYPERING

De provincie erkent en benoemt de 10 regionale woningmarkten en selecteert de stads- en dorpskernen. De provincie typeert de provinciale kernen en geeft de types van kernen op Vlaams niveau en gemeentelijk niveau aan. De gemeenten differentiëren in deze kernen. Deze kernselectie en -typering heeft als doel de nederzettingsstructuur van Limburg te versterken. Binnen de kernen wordt een strategisch locatie- en kernenbeleid gevoerd, op maat en met respect voor de identiteit van elk kerntype.

5.1. METHODIEK VOOR DE SELECTIE, AFBAKENING EN TYPERING VAN DE KEREN

De kerntypering gebeurde op basis van voorbereidend studiewerk (o.a. regionale woningmarkten, VITO-studie⁶⁵, ruimtelijke regionale eigenheid), datagegevens, input van de gemeenten, diverse contextfactoren, ... De opbouw kent drie grote stappen.

- De eerste stap was **de afbakening van de regionale woningmarkten**. Deze afbakening volgt uit de studie van de 'Regionale Woningmarkten in Limburg' en is gebaseerd op de verhuisdynamieken binnen de provincie, vanuit de provincie of naar de provincie. Delen van de gemeenten Heusden-Zolder en Houthalen-Helchteren hebben met verschillende woningmarkten een sterke relatie en zweven tussen de woningmarkten West-Limburg, Midden-Limburg west en Midden-Limburg oost. Vanuit een ruimtelijke benadering werden deze gebieden toegewezen aan die woningmarkt waar de link sterker is omwille van reeds bestaande samenwerkingen of omwille van een hoogwaardige openbaar vervoersverbinding. De overgangszone van Heusden-Zolder wordt zo toegevoegd aan de woningmarkt van West-Limburg en de zone van Houthalen-Helchteren wordt met de woningmarkt van Midden-Limburg west als één ruimtelijk geheel beschouwd.
- In een tweede stap werd gekeken naar **de context van de woningmarkt en de selectie en voorlopige afbakening van de kernen**. Dit is nodig om de kerntypering af te kunnen stemmen op de specifieke ruimtelijke, historische, functionele, morfologische en demografische eigenheid van de woningmarkt. Hierbij werd rekening gehouden met:

⁶⁵ Onderzoek naar de ruimtelijke ontwikkelingskansen in Limburg in het kader van een aangepast knooppuntmodel, VITO, eindrapport maart 2018

- de data-analyse van het voorzieningenniveau, de duurzame bereikbaarheid (knooppuntwaarde), de tewerkstellingsplaatsen en het migratie- en pendelsaldo;
- de input van de gemeenten ingebracht via diverse overlegmomenten en advisering;
- de ruimtelijke regionale eigenheid⁶⁶
- de contextfactoren die niet binnen een loutere data-analyse gevat kunnen worden, waaronder de afbakening van de kleinstedelijke gebieden, waterproblematiek, ...

Voor het aanduiden van de kernen wordt vertrokken van de selectie van de kernen uit het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg. Op basis van overleg met de gemeenten is deze selectie verfijnd. Kernen die door de gemeenten aangegeven werden als niet-kernwaardig, zijn uit de selectie gehaald. Er werden geen bijkomende kernen geselecteerd. Per kern werd een voorlopige afbakening (werkhypothese) gemaakt op basis van de statistische sectoren. Om **de statistische sectoren** te selecteren die samen een kern vormen, werden luchtfoto's en de concentratie van voorzieningen als basis genomen. Deze categorisering werd besproken in overleg met de lokale besturen en bijgestuurd in het verdere proces op basis van de geleverde inhoudelijke opmerkingen.

- Als laatste stap volgde **de kerntypering en de daaraan gekoppelde ontwikkelingen op maat van de kern**. De voorgaande stappen vormen de basis om alle geselecteerde kernen te typeren. Dit betekent dat er geen bijkomende kernen kunnen geselecteerd worden. Hiervoor vormt het **profiel (context) van de woningmarkten** mee de basis, aangevuld met **de functies die een kern binnen de woningmarkt vervult en het verzorgingsniveau dat de kern opneemt**.
- Een kern heeft altijd een mix aan functies, zonder dat een kern steeds alle functies moet opnemen. De verschillende functies kunnen ook in meer of mindere mate voorkomen binnen een kern. Deze variatie (aan zowel functies als de mate waarin ze aanwezig zijn) bepaalt immers de eigenheid van iedere kern. **De mogelijke functies die een kern kan opnemen zijn:**
 - tewerkstelling,
 - duurzame bereikbaarheid,
 - voorzieningen,
 - huisvesting.

- Het verzorgingsniveau dat een kern opneemt, is afhankelijk van de functie van de kern (in zijn geheel) binnen het ruimere netwerk. Dit hangt onlosmakelijk samen met de functie die de kern vervult. Goed bereikbare kernen met een mix aan hoogwaardige of bovenlokale kernfuncties, hebben een ruimer verzorgingsgebied. De verschillende verzorgingsgebieden die voor kernen worden onderscheiden, zijn:
 - regionaal (ondersteunend),
 - provinciaal,
 - woningmarkt,
 - gemeente,
 - kern.

⁶⁶ Referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid: BUUR, eindrapport september 2020

5.2. SELECTIE EN TYPERING VAN DE KERNEN

De selectie en typering van de kernen voorziet in een differentiatie van de Limburgse kernen, afhankelijk van hun eigenheid en functioneren binnen de woningmarkt. Binnen de kerntypering wordt een onderscheid gemaakt tussen kernen van Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau. De strikte scheiding stedelijk gebied - buitengebied, zoals destijds opgenomen in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan

Limburg, is verlaten en een meer genuanceerde typering wordt toegepast, die vertrekt vanuit de eigenheid en functie van de kern.

Het kerntype bepaalt de ontwikkelingsmogelijkheden van de kern en krijgt een doorvertaling binnen de operationele doelstellingen van dit beleidskader.

BOVENLOKAAL				LOKAAL	
Vlaams niveau		Provinciaal niveau		Gemeentelijk niveau	
regionaal stedelijke kern	ondersteunende regionaal stedelijke kern	provinciaal stedelijke kern	strategische woningmarkt kern		

Bovenlokale kernen - Vlaams niveau

Bovenlokale kernen op Vlaams niveau zijn de **kernen die binnen het regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk** liggen. Binnen deze afbakening kan een stedelijk beleid gevoerd worden, gericht op het creëren van een aanbod voor kwalitatief wonen, werken en andere stedelijke voorzieningen, in relatie tot een goed functionerend openbaar vervoersnetwerk en rekening houdend met de aanwezige fijnmazige open ruimte binnen de afbakening en de kernen. Het regionaalstedelijk gebied beslaat een grote oppervlakte waardoor kernen binnen deze afbakening onderling sterk verschillen naar functie en verzorgingsniveau. De kernfunctie van Hasselt-centrum of Genk-centrum kan niet worden doorgetrokken voor alle kernen binnen deze afbakening. Daarom vraagt de provincie aan Hasselt en Genk om een onderscheid te maken in de kerntypering tussen regionaal stedelijke kernen en ondersteunende regionaal stedelijke kernen als kader voor nieuwe afwegingen⁶⁷. Hasselt en Genk wordt gevraagd om hun kernen verder te differentiëren als verfijning binnen het regionaalstedelijk gebied. De gemeente staat ook in voor de verdeling van het door de provincie toegekende woningobjectief over deze kernen.

De **bovenlokale kernen op Vlaams niveau** zijn:

REGIONAAL STEDELIJKE KERNEN

Dit zijn de kernen binnen het regionaalstedelijk gebied die aansluiten bij het centrum van Hasselt-centrum en Genk-centrum. Densere stedelijke woonontwikkelingen moeten voornamelijk hier plaatsvinden. Ter suggestie duidt de provincie de regionaal stedelijke kernen aan in onderstaande tabel (aanduiding met *).

ONDERSTEUNENDE REGIONAAL STEDELIJKE KERNEN

Ondersteunende regionaal stedelijke kernen zijn de kernen binnen het regionaalstedelijk gebied die morfologisch en functioneel gericht zijn naar een grote centrumkern en omgeven zijn door voornamelijk landelijk gebied of die op zichzelf functioneren. In deze kernen wordt een terughoudender woonbeleid gevoerd dan in de regionaal stedelijke kernen.

⁶⁷ De provincie houdt in haar advisering rekening met de typering van de bovenlokale kernen op Vlaams niveau binnen het gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan. Tot zolang hanteert ze de typering die in de tabel als suggestie is opgenomen.

De provincie selecteert en typeert de **bovenlokale kernen op Vlaams niveau** als volgt:

BOVENLOKAAL – VLAAMS NIVEAU				
Woningmarkt		Gemeente / Stad	(Ondersteunende) Regionaal stedelijke kern	Ondersteunende regionaal stedelijke kern
1	MIDDEN-LIMBURG OOST	Genk	Genk* Winterslag* Bret* Kolderbos* Waterschei* Boxbergheide Zwartberg Bokrijk Termien Oud-Winterslag Oud-Waterschei Sledderlo Nieuw-Sledderlo	-
2	MIDDEN-LIMBURG WEST	Hasselt	Hasselt* Kuringen* Banneux-wijk* Kiewit* Godsheide* Rapertingen Kermt Tuilt	-
		Diepenbeek	-	Diepenbeek
		Zonhoven	-	Zonhoven

Toelichting (ondersteunende) regionaal stedelijke kernen	
	• Boxbergheide is een naoorlogse, planmatig ontwikkelde woonwijk met vooral grondgebonden eengezinswoningen op ruime kavels. De wijk heeft een ruim en gevarieerd aanbod aan lokale voorzieningen. Grootschalige verdichtingsoperaties in het woonweefsel kunnen de eigenheid van de wijk schaden. • De kern Zwartberg heeft veel potentieel en heeft een diversiteit aan wijken waaronder enkele tuinwijken. Het Kolenspoor is het bindende element. Labiomista is onafscheidelijk verbonden met de wijk Zwartberg. Er is een lokaal aanbod aan voorzieningen maar de wijk is voor een ruimer aanbod toch aangewezen op de regionaal stedelijke kern. • De kern Bokrijk functioneert als een uitgesproken woonkern in het groene gebied tussen Genk en Hasselt. • Bij de kern Termien is er een onderscheid tussen de planmatig aangelegde tuinwijk die aansluit bij het centrum en de staart met verkavelingen die langs de Maten afloopt. Dit zijn twee verschillende woongebieden, van elkaar gescheiden door de spoorlijn. De tuinwijk sluit aan bij de regionaal stedelijke kern. Het woongebied geklemd tussen de Maten en Genk-Zuid heeft hier en daar nog een landelijk karakter, heeft weinig lokale voorzieningen en is sterk gericht op de regionaal stedelijke kern. • Oud-Winterslag en Oud-Waterschei zijn uit twee kleine landbouwgehuchten ontstaan. De landbouw heeft plaats geruimd voor een mozaïek van woonlinten en verkavelingen die grotendeels uit eengezinswoningen bestaan. Voor allerlei voorzieningen zijn deze kernen grotendeels aangewezen op de regionaal stedelijke kern. • Sledderlo is vanuit een klein landbouwgehucht sterk gegroeid tot één grote aaneenschakeling van verkavelingen. Nieuw-Sledderlo werd als satellietstad gebouwd in het zuiden van de stad. De wijk was gekoppeld aan de industriële ontwikkeling van Genk-Zuid. De planmatig ontwikkelde sociale woonwijk wordt omringd door groen. In het verleden lag de wijk enigszins geïsoleerd ten opzichte van de rest van de stad. Nieuwe (woon)ontwikkelingen zorgen ervoor dat deze kern beter verbonden wordt met zijn omgeving. De focus ligt daarbij op wonen in een groene omgeving. Zowel Sledderlo als Nieuw-Sledderlo liggen wel in de directe nabijheid van Genk-Zuid en hebben dus heel wat werkgelegenheid in de buurt, maar zijn voor heel wat voorzieningen toch aangewezen op de regionaal stedelijke kern.
	• De kern Rapertingen ligt gedeeltelijk binnen de afbakening van het regionaalstedelijk gebied (ziekenhuis). Het is een heel andere kern dan de grote pool Hasselt-centrum en de kernen daarrond. Rapertingen heeft een landelijker karakter. Deze kern heeft geen vlotte verbinding met Hasselt-centrum. Het is een op zichzelf functionerende kern binnen het regionaalstedelijk gebied met een goed voorzieningenniveau en een gemiddelde duurzame bereikbaarheid en tewerkstelling. De focus ligt op het gedeelte binnen de afbakening. • De kernen Kermt en Tuilt functioneren als dorpskernen binnen het regionaalstedelijk gebied.
	De kern Diepenbeek heeft een specifieke dynamiek en functie binnen de woningmarkt en ligt langsheen een fietssnelweg. Diepenbeek-centrum heeft een goede duurzame bereikbaarheid en een gemiddeld voorzieningen- en tewerkstellingsniveau. Er is een hoogwaardige openbaar vervoershalte voorzien aan Diepenbeek station.
	De kern Zonhoven heeft een specifieke dynamiek en functie binnen de woningmarkt en ligt langsheen een fietssnelweg. Zonhoven-centrum heeft een goed voorzieningenniveau en een gematigde duurzame bereikbaarheid.

Bovenlokale kernen - provinciaal niveau

Bovenlokale kernen op provinciaal niveau zijn kernen met een stedelijke of strategische positie. Deze kernen hebben een verzorgingsniveau op provinciaal- of woningmarktniveau en zijn belangrijk voor Limburg. Ze beschikken over een combinatie van zeer goed uitgebouwde kernfuncties. Er is reeds een menging van verschillende stedelijke functies aanwezig: wonen, werken, recreëren en lokale en bovenlokale voorzieningen. Deze kernen hebben ook een goede tewerkstellingsfunctie en zijn meestal duurzaam bereikbaar. Deze kenmerken dragen bij aan de stedelijkheid van Limburg en zijn te versterken.

De **bovenlokale kernen op provinciaal niveau** zijn:

PROVINCIAAL STEDELIJKE KERNEN

Provinciaal stedelijke kernen zijn kernen die binnen de afbakening van een kleinstedelijk gebied liggen, zoals vastgelegd in de provinciale RUP's. De afbakening van de kleinstedelijke gebieden blijft behouden of kan aangepast en afgestemd worden op de omvang van de toekomstige woonbehoeften.

STRATEGISCHE WONINGMARKTKERNEN

Strategische woningmarktkernen zijn kernen met een specifieke dynamiek op bovenlokaal niveau. Het zijn kernen die beschikken over goed uitgebouwde kernfuncties. Ze zijn belangrijk voor de woningmarkt door hun positionering en om de huishoudensgroei op te vangen.

Sommige strategische woningmarktkernen hebben een specifieke eigenheid/functie met potentieel om de stedelijkheid te verhogen. Dit wordt omschreven in de toelichting bij de kern.

De provincie selecteert en typeert de **bovenlokale kernen op provinciaal niveau** als volgt:

BOVENLOKAAL – PROVINCIAAL NIVEAU				
Woningmarkt		Gemeente / Stad	Provinciaal stedelijke kern	Strategische woningmarktkern
1	MIDDEN-LIMBURG OOST	-	-	-
2	MIDDEN-LIMBURG WEST	Houthalen-Helchteren	-	Houthalen
3	NOORD-LIMBURG	Bree	Bree-centrum	Beek
4	NOORDOOST-LIMBURG	Maaseik	Maaseik-centrum	-
5	NOORDWEST-LIMBURG	Lommel	Lommel-centrum	-
		Pelt	Overpelt-centrum Neerpelt-centrum	-
6	OOST-LIMBURG	Maasmechelen	Mechelen-aan-de-Maas Eisden-Tuinwijk Eisden	-
		Lanaken	-	Lanaken
7	VOEREN	-	-	-
8	WEST-LIMBURG	Beringen	Beringen Beringen-Mijn	-
		Leopoldsburg	Leopoldsburg Strooiendorp	-
		Tessenderlo	-	Tessenderlo-centrum
9	ZUIDOOST-LIMBURG	Tongeren	Tongeren	-
		Bilzen	Bilzen	-
10	ZUIDWEST-LIMBURG	Sint-Truiden	Sint-Truiden Melveren	-

	Toelichting strategische woningmarktkern
	Het stedelijk weefsel van de gemeente Houthalen-Helchteren is op Houthalen gericht. Het complex project Noord-Zuid Limburg zal het beeld van de gemeente grondig wijzigen. Houthalen is een strategische woningmarkt kern omwille van haar ligging in het kader van het complex project Noord-Zuid Limburg, haar voorzieningenniveau, het toekomstig hoogwaardig openbaar vervoersysteem en het groeipotentieel van het bedrijventerrein Centrum-Zuid. De versterking van deze kern staat in relatie tot de realisatie van het hoogwaardig openbaar vervoersysteem Hasselt-Pelt met Houthalen als belangrijke schakel.
	De versterking van deze woningmarkt gebeurt in Bree. De kern Beek ligt gedeeltelijk binnen de afbakening van het kleinstedelijk gebied en is vergroeid met het centrum van Bree. De kern Beek heeft een goed voorzieningenniveau en een gematigde tewerkstelling. Op het vlak van duurzame bereikbaarheid scoort deze kern eerder laag. Op woningmarktniveau is het verschil qua uitrustingsniveau met de andere kernen groot. Beek wordt als randstedelijke ruimte strategisch op woningmarktniveau, om de groei op te kunnen vangen. De focus ligt op het gedeelte binnen de afbakening.
	Lanaken is een strategische woningmarktkern omwille van de uitstraling van de grensoverschrijdende invloed van Maastricht. Deze kern heeft een goed voorzieningenniveau. Er komt een hoogwaardige openbaar vervoershalte (Europaplein) als strategisch knooppunt naar Maastricht. De versterking van deze kern staat in relatie tot de realisatie van het hoogwaardig openbaar vervoersysteem Maastricht-Hasselt met Lanaken als belangrijke schakel.
	De kern Tessenderlo-centrum is een strategische woningmarktkern omwille van haar bovenlokale uitstraling. De kern heeft een bijzondere positionering in "de neus" van Limburg, in de woningmarkt, in het Economisch Netwerk Albertkanaal en grenzend aan de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen. Duurzame bereikbaarheid blijft een probleem. Tessenderlo kent een erg sterk intergemeentelijk migratiesaldo t.o.v. andere gemeenten in Limburg. Het is een zeer sterk groeiende kern binnen de woningmarkt van West-Limburg en heeft een hoog voorzieningen- en tewerkstellingsniveau. Het belang van deze kern overstijgt dan ook de gemeentelijke schaal.

Lokale kernen - gemeentelijk niveau

In de lokale kernen primeert de woonfunctie met veeleer lokale voorzieningen. Hun kernfunctie vanuit provinciaal perspectief is beperkt.

De provincie selecteert deze kernen. De gemeente heeft de autonomie om op basis van haar gebiedskennis een kerntypering te doen, de kernen af te bakenen en dit door te voeren in haar gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan⁶⁸. De lokale differentiatie in kernen wordt gemotiveerd op basis van de aanwezigheid van een mix aan kernfuncties, zoals een goed voorzieningenniveau, duurzame bereikbaarheid en/of werkgelegenheid; of de potentie ervan door een verhoging van één of meerdere van deze criteria.

De gemeente staat ook in voor de verdeling van het door de provincie toegekende woningobjectief over de lokale kernen (zie ook OD3). Ze maakt hierbij strategische keuzes. Bijkomende ontwikkelingen op vlak van wonen en voorzieningen worden bij voorkeur en 'op maat' gestuurd naar de hoofdkern en in tweede orde naar de specifieke kern(en). De gemeente houdt hierbij ook rekening met het provinciale afwegingskader (zie ook OD2).

De gemeente is vrij om te differentiëren in de typering van zijn lokale kernen. De provincie geeft volgende **types van lokale kernen** aan voor de kerntypering op gemeentelijk niveau, die bij voorkeur worden gevolgd omwille van de logica en begrijpbaarheid van het beleid:

HOOFDKERNEN

Gemeenten zonder bovenlokale kern, hebben (bij voorkeur) 1 hoofdkern op gemeentelijk niveau. De hoofdkern is de best uitgeruste kern in de gemeente. Ter suggestie duidt de provincie de hoofdkernen aan in onderstaande tabel (aanduiding met *).

SPECIFIEKE KERNEN

Het aantal specifieke kernen is beperkt en staat in verhouding tot de grootte, het aantal kernen en de differentiatie tussen de kernen onderling binnen de gemeente.

De selectie van specifieke kernen is een uitwerking van het strategische beleid dat de gemeente op gemeentelijk niveau voert. Specifieke kernen zijn de beter uitgeruste kernen en vervullen doorgaans meerdere functies, zoals duurzame ontsluiting, voorzieningenniveau, tewerkstelling, De reden voor de typering als specifieke kern is contextgebonden, bijvoorbeeld door:

- het onderscheidend karakter van de kern door de aanwezigheid van een combinatie aan functies en het belang ervan binnen de ruimere context;
- de cruciale ligging van de kern binnen bovenlokale ontwikkelingen zoals gebiedsgerichte projecten, randstedelijke kernen met goede duurzame ontsluiting, grensoverschrijdende dynamieken, ...;
- de nabijheid van een belangrijke werkpool (stedelijke kernen, Economisch Netwerk Albertkanaal, Corda-campus, ...) met een goede fietsverbinding naar de kern;
- het herontwikkelen van belangrijke vervoersinfrastructuur tot duurzame vervoersverbindingen met sterke verblijfskwaliteit voor de kern;
- ...

WOONKERNEN

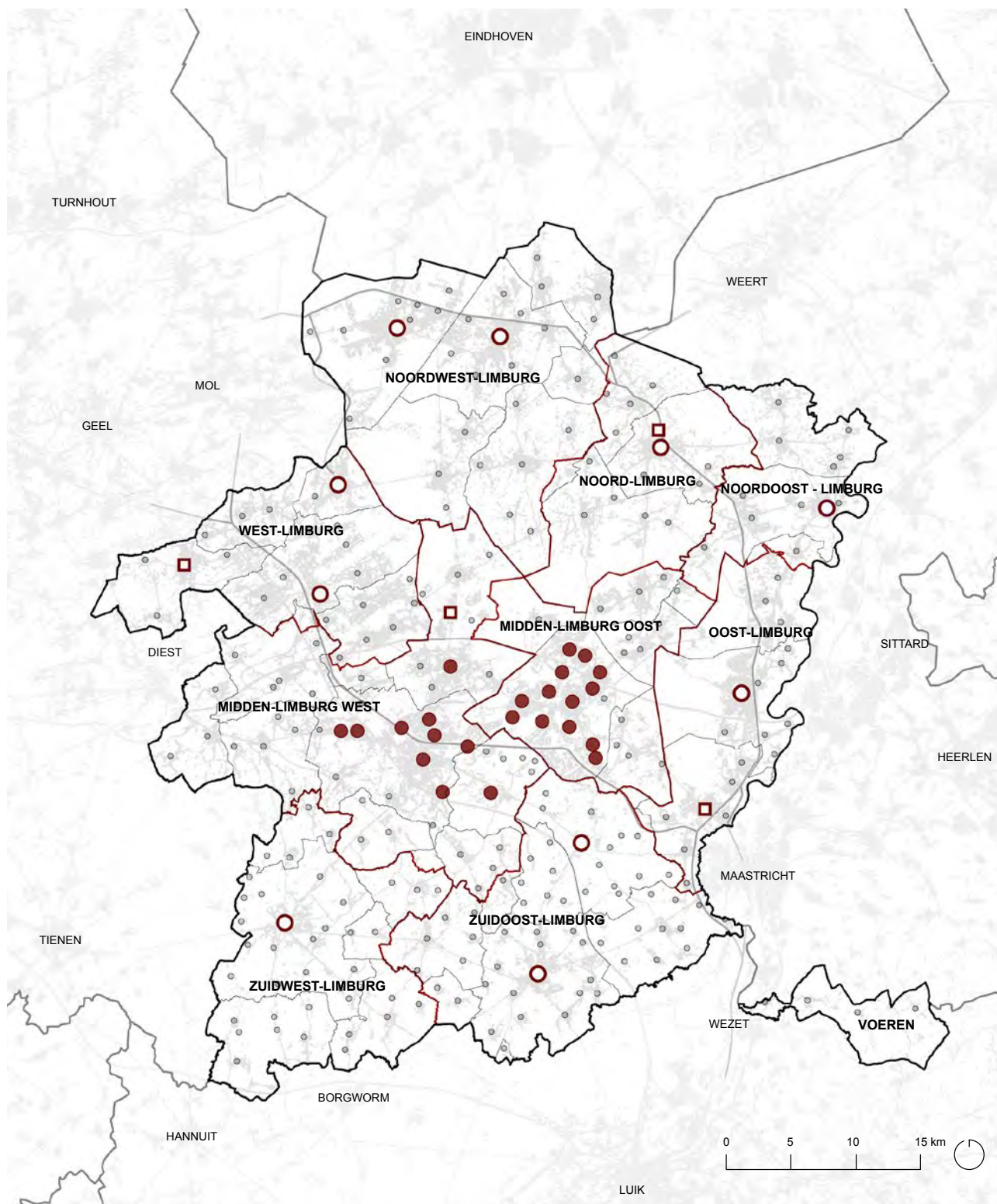
Woonkernen hebben een uitgesproken lokaal karakter.

⁶⁸ De provincie houdt in haar advisering rekening met de typering van de lokale kernen binnen het gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan. Tot zolang hanteert ze de typering die in de tabel als suggestie is opgenomen.

De provincie selecteert de **lokale kernen op gemeentelijk niveau** als volgt en geeft als **suggestie** de hoofdkernen (*) aan om op gemeentelijk niveau uit te werken:

LOKAAL – GEMEENTELIJK NIVEAU			
Woningmarkt		Gemeente / Stad	Lokale kernen
1	MIDDEN-LIMBURG OOST	As	As*, Niel-bij-As, Zevenhuizen, Terheide
		Genk	Gelieren-Hoogzij
		Houthalen-Helchteren (G)	Houthalen-Oost
		Maaseik (G)	Dorne
		Oudsbergen (G)	Louwel, Nieuwe Kempen, Opglabbeek*
		Zutendaal	Zutendaal*, Papendaal, Wiemesmeer, Bessemer
2	MIDDEN-LIMBURG WEST	Alken	Alken*, Terkoest, Sint-Joris
		Diepenbeek	Dorpheide, Kabergheide, Lutselus, Royerheide, Rozendaal
		Halen	Halen*, Loksbergen, Zelem
		Hasselt	Sint-Lambrechts-Herk, Stokrooie, Wimmertingen, Spalbeek, Stevoort
		Herk-de-Stad	Herk-de-Stad*, Scholen, Berbroek, Donk, Schakkebroek
		Heusden-Zolder (G)	Bolderberg
		Houthalen-Helchteren (G)	Helchteren, Lillo, Meulenberg, Sonnis
		Kortesseem (G)	Kortesseem*, Vliermaalroot, Guigoven, Wintershoven
		Lummen	Lummen*, Schalbroek, Linkhout, Meldert, Genenbos, Tiewinkel
		Zonhoven	Halve Weg, Termolen, Ter Donk
3	NOORD-LIMBURG	Bocholt (G)	Bocholt*, Reppel, De Hees, Neerkreiel, Lozen
		Bree	Vostaard, Opitter, Tongerlo
		Oudsbergen (G)	Ellikom, Gruitrode, Meeuwen*, Neerglabbeek, Wijshagen
4	NOORDOOST-LIMBURG	Dilsen-Stokkem (G)	Elen
		Kinrooi	Kinrooi*, Ophoven, Geistingen, Molenbeersel, Kessenich
		Maaseik (G)	Wurfeld, Aldeneik, Neeroeteren, Opoeteren, Voorshoven
5	NOORDWEST-LIMBURG	Hamont-Achel	Achel, Hamont*, 't Lo, Achel-Statie
		Hechtel-Eksel	Eksel, Hechtel*, Hoef
		Bocholt (G)	Kaulille
		Lommel	Barrier, Heide, Heuvel, Kattenbos, Kerkhoven, Kolonie, Lommel-Werkplaatsen, Lutlommel en Stevensvennen
		Peer	Peer*, Wijchmaal, Grote-Brogel, Kleine-Brogel, Linde, Wauberg
		Pelt	Lindel, Overpelt-Fabriek, Damsheide, Grote Heide, Herent, Sint-Huibrechts-Lille, Holheide
6	OOST-LIMBURG	Dilsen-Stokkem (G)	Dilsen*, Lanklaar, Rotem, Stokkem
		Lanaken	Smeermaas, Rekem, Neerharen, Gellik, Veldwezelt, Kesselt
		Maasmechelen	Vucht, Boorseem, Leut, Opgrimbie, Kotem, Meeswijk, Uikhoven
7	VOEREN	Voeren	's Gravenvoeren*, Moelingen, Sint-Martens-Voeren, Teuven

8	WEST-LIMBURG	Beringen	Beverlo, Korspel, Koersel, Stal, Paal, Tervant
		Ham	Oostham*, Kwaadmechelen, Genendijk
		Heusden-Zolder (G)	Zolder*, Heusden + Berkenbos, Voort, Lindeman, Eversel, Viversel, Boekt
		Leopoldsburg	Heppen
		Tessenderlo	Engsbergen, Hulst, Schoot
9	ZUIDOOST-LIMBURG	Bilzen	Beverst, Munsterbilzen, Martenslinde, Waltwilder, Eigenbilzen-Mopertingen, Grote- Spouwen, Kleine- Spouwen, Hoelbeek, Rijkhoven, Schoonbeek, Hees, Rosmeer
		Borgloon (G)	Borgloon*, Bommershoven, Broekom, Gors, Jesseren, Kerniel
		Heers (G)	Heks, Vechmaal
		Herstappe	Herstappe
		Hoeselt	Hoeselt*, Groenstraat, Alt-Hoeselt, Werm, Romershoven, Schalkhoven, Sint-Huibrechts-Hern
		Kortesseem (G)	Vliermaal
		Riemst	Riemst*, Vroenhoven, Herderen, Heukelom, Vlijtingen, Genoelselderen, Kanne, Lafelt, Membruggen, Millen, Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder
10	ZUIDWEST-LIMBURG	Tongeren	Henis, Koninksem, Riksingen, Ketsingen, Nerem, Overrepen, Piringen, Rutten, 's Herenelderen, Vreren, Lauw, Mal, Sluizen, Widooie
		Borgloon (G)	Hoepertingen, Rijkel
		Gingelom	Gingelom*, Borlo, Buvingen, Jeuk, Mielen-boven- Aalst, Montenaken, Niel-bij-Sint-Truiden
		Heers (G)	Heers*, Mechelen-Bovelingen, Rukkelingen-Loon, Veulen, Horpmaal
		Nieuwerkerken	Nieuwerkerken*, Binderveld, Kozen, Wijer
		Sint-Truiden	Brustem, Bevingen, Gorseem, Halmaal, Wilderen, Ordingen, Zepperen, Senselberg, Aalst, Velm, Duras, Engelmanshoven, Gelinden, Groot-Gelmen, Kerkom-bij-Sint-Truiden, Runkelen
		Wellen	Wellen*, Ulbeek, Vrolingen

KAART 6: W - Kerntypering

Regionale woningmarkt

— afbakening woningmarkt

Bovenlokaal - Vlaams niveau

● (ondersteunende) regionaal stedelijke kern

Bovenlokaal - provinciaal niveau

○ provinciaal stedelijke kern

□ strategische woningmarktkern

Lokaal - gemeentelijk niveau

○ lokale kern

— provinciegrens

— gemeentegrens

— bevaarbare waterloop

■ bebouwingsstructuur

6. ONTWIKKELINGSSTRATEGIE EN UITVOERING

De strategie bestaat erin om de ontwikkelingsmogelijkheden af te stemmen op maat van de kern. De provincie realiseert haar ruimtelijk beleid via onderstaande operationele doelstellingen en set van acties.

uit de letter W (wat wijst op het beleidskader “Wonen in stads- en dorpskernen”), gevolgd door het nummer van de operationele doelstelling en een volgnummer voor de actie.

De operationele doelstellingen worden aangeduid met OD en een volgnummer. Elke actie krijgt een code, bestaande

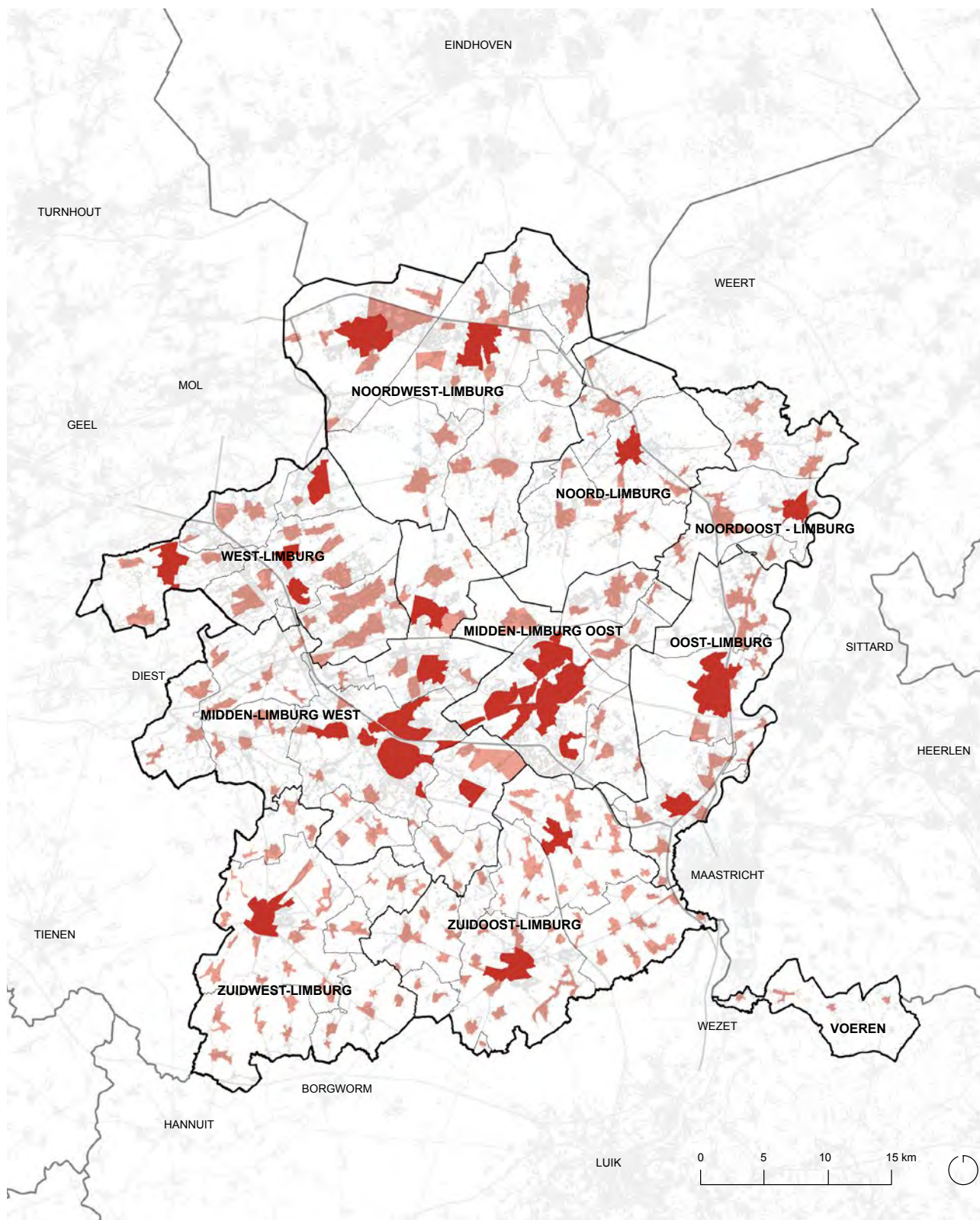
OD1 – VOEREN VAN EEN KERNGERICHT BELEID OP BASIS VAN DE KERNAFBAKENING

Om een kerngericht beleid te voeren, moet het voor iedereen duidelijk zijn wanneer een potentiële ontwikkeling zich al dan niet binnen een geselecteerde kern bevindt. Kern-ondersteunende ontwikkelingen zoals kleinhandel, diensten, verweefbare bedrijvigheid, ... moeten zoveel mogelijk verweven binnen de kern plaatsvinden. De basis hiervoor is een afbakening van de kernen. Buiten de kernen zijn er immers ook nog woninggroepen aanwezig, zoals wijken, linten, kleine gehuchten en geïsoleerde woninggroepjes. Nieuwe ontwikkelingen worden hier zoveel mogelijk geweerd.

De provincie zal de afbakening van de kernen hanteren bij de toepassing van het woonbeleid en de verdeling

van het woningobjectief. Totdat een concrete afbakening wordt vastgesteld door de gemeente, wordt onderstaande werkhypothese gehanteerd op basis van de statistische sectoren. (zie ook hoofdstuk 5.1 “Methodiek voor selectie, afbakening en typering van de kernen”)

De provincie ondersteunt de gemeenten bij de effectieve afbakening van de kernen (zie Actie W-1.1). De werkhypothese is een vertrekpunt voor een gebiedsgerichte verfijning. Soms zijn statistische sectoren ruimer of net beperkter dan de eigenlijke kern. Een verfijning op gemeentelijk niveau geeft een meer gedetailleerde inschatting van het nog aanwezige juridische aanbod binnen de kern.

KAART 7: W - Werkhypothese van de afbakening van de Limburgse kernen

Type kern

- bovenlokale kern
- lokale kern

Regionale woningmarkt

- afbakening woningmarkt
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bebouwingsstructuur

ACTIE W-1.1 – ONDERSTEUNEN VAN GEMEENTEN BIJ DE TYPERING EN AFBAKENING VAN DE KERNEN

Om het kernversterkend beleid te operationaliseren, moet duidelijk zijn binnen welke gebieden dit moet gebeuren. Hiertoe worden de bovenlokale en lokale kernen afgebakend en getypeerd. De provincie ondersteunt gemeenten bij de typering en afbakening van de kernen om aan te duiden waar een kernversterkend beleid wordt gevoerd.

Volgende afwegingscriteria zijn voor de kernaafbakeningen van toepassing:

- Op basis van voorbereidend onderzoek werd d.m.v. statistische sectoren een voorlopige werk-hypothese van kernaafbakening vastgelegd (zie ook hoofdstuk 5.1. “Methodiek voor de selectie, afbakening en typering van de kernen”). Een verfijning van deze werkhypothese is het vertrekpunt voor de kernaafbakening.
- Vanuit de werkhypothese van kernaafbakening volgt een ruimtelijk-morfologische afweging: De morfologie van een kern wordt gekenmerkt door een voldoende hoge dichtheid aan gebouwen alsook een compacte en continue bebouwing. Wanneer de dichtheid van het weefsel sterk daalt is er m.a.w. geen compacte bebouwing. Perifeer gelegen bebouwing zoals geïsoleerde woningen en verkavelingen, woonkorrels of lintbebouwing in de open ruimte maken geen deel uit van een afgebakende kern.
- Op basis van grensstellende elementen in de open ruimte (vanuit natuur, landschap, landbouw en water) en sturende elementen (het gewestplan, BPA, gewestelijke-, provinciale- en gemeentelijke RUPS, ...) wordt de contour van de kern verder verfijnd
- ...

Lokale kernen

De provincie ondersteunt de gemeenten bij de afbakening van de lokale kernen. De gemeenten bakenen hun **lokale kernen** af, binnen de kernselectie, de principes van het woningobjectief en binnen de finaliteit van de doelstelling. Het resultaat wordt verankerd in een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan. De kernaafbakening van de lokale kernen wordt tegen 31 december 2030 verankerd via een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan. Tot dan zal de provincie de werkhypothese op basis van de statistische sectoren hanteren.

Bovenlokale kernen

Voor de afbakening van de **bovenlokale kernen** wordt een onderscheid gemaakt tussen de kernen van Vlaams en provinciaal niveau:

- De kernen van Vlaams niveau worden door de desbetreffende gemeenten afgebakend. Niet elke kern van Vlaams niveau heeft eenzelfde groei- of verdichtingsopgave. Differentiatie is op dit vlak nodig. De centra van Diepenbeek en Zonhoven werden binnen het regionaalstedelijk gebied afgebakend. Hasselt en Genk wordt gevraagd om hun kernen verder te differentiëren als verfijning binnen het regionaalstedelijk gebied.
- De kernen van provinciaal niveau (provinciaal stedelijke kernen en strategische woningmarktkernen) worden door de provincie afgebakend in overleg met de gemeente mede op basis van haar suggesties. De afbakeningen van de stedelijke gebieden worden daarbij gehonoreerd of onderbouwd bijgestuurd.

De verankering gebeurt steeds in ruimtelijke uitvoeringsplannen.

De kernaafbakening van de bovenlokale kernen van Vlaams niveau gebeurt door de gemeenten via een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan tegen 31 december 2030.

De provincie verankert de afbakening van de bovenlokale kernen van provinciaal niveau via een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan. De provincie hanteert als uiterste streefdatum 31 december 2030.

Het uitgangspunt van deze actie W-1.1 is steeds het strategisch locatie- en kernenbeleid zoals aangegeven in de gekleurde kader van hoofdstuk 4. Visie.

ACTIE W-1.2 – OPMAKEN VAN PROVINCIALE STEDENBOUWKUNDIGE VERORDENINGEN OM NIEUWE WOONONTWIKKELINGEN BUITEN DE KERNEN AF TE REMMEN

De provincie zet het instrument van stedenbouwkundige verordening in om nieuwe woonontwikkelingen buiten de kernen af te remmen.

Woonontwikkelingen buiten de kernen ontmoedigt de provincie door specifieke voorschriften op te leggen. Deze kunnen bijvoorbeeld gaan over het voldoen aan specifieke randvoorwaarden om te kunnen bouwen, kwantitatieve beperkingen of het voldoen aan bijkomende kwaliteitscriteria. Deze verordeningen kunnen ook uitgewerkt worden voor specifieke typegebieden zoals bebouwing in linten of woonparken.

Het uitgangspunt van deze actie W-1.2 is steeds het strategisch locatie- en kernenbeleid zoals aangegeven in de omkaderde tekst van hoofdstuk 4. Visie.

Deze actie W-1.2 is een onderdeel van overkoepelende actie SV-4 van de strategische visie (“Doorvertalen van de ruimtelijke visie naar de vergunningverlening met sturende instrumenten”)

OD2 – AFSTEMMEN VAN WOONONTWIKKELINGEN OP MAAT VAN DE KERN

Het afstemmen van de woonontwikkelingen op maat van de kern **draagt op een duurzame wijze bij aan de versterking van het woonweefsel en de woon- en omgevingskwaliteit**. Streven naar kwaliteit geldt zowel in de bovenlokale als lokale kernen. Daarom ondersteunt de provincie de gewenste ontwikkelingen binnen de kernen in samenwerking met de gemeenten. De middelen die de provincie hiervoor aanwendt zijn divers: adviserend, verordenend, onderzoekend, ...

De prioriteit ligt op het kwaliteitsvol wonen en het herontwikkelen en verdichten op goedgelegen plaatsen binnen het bestaande ruimtebeslag. Ontwikkelingsmogelijkheden staan dus niet gelijk aan bijkomend woningpotentieel, maar zijnevenzeer investeringen in publiek domein, gemeenschapsvoorzieningen, groen, sociale ontmoetingsplaatsen, erfgoed, gescheiden rioleringsinfrastructuur, opnieuw openleggen van grachten en beken, ...

In het streven naar zuinig ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit, moeten de verschillende overheden gezamenlijk een verdichtingsstrategie op de juiste plekken voeren. Een kwalitatieve en duurzame verdichting **vertrekt steeds vanuit een regionale visie** op wonen met volgende ruimtelijke randvoorwaarden:

- De provincie verdeelt het woningobjectief per woningmarkt⁶⁹ en doet hiervan een zesjaarlijkse actualisatie na goedkeuring Ruimtepact 2040. Daarbij houdt ze rekening met de kerntypering en wordt het merendeel van de huishoudens verdeeld naar de beter uitgeruste kernen. Dit is essentieel voor de versterking van het woonweefsel.
- Bijkomende woningbehoeften worden opgevangen binnen de afgebakende kernen volgens de kerntypering en verdeling van het woningobjectief.
- Nieuwe woonontwikkelingen zijn duurzaam, houden een kwaliteitsverhoging voor de omgeving in en gebeuren op maat van de kern. De mogelijkheden variëren van kern tot kern en van woningmarkt tot woningmarkt en worden dus steeds projectgericht onderzocht.

- Buiten deze kernen worden verdere verlinting en nieuwe woonontwikkelingen (bv. door inname van binnengebieden) ontmoedigd. Buiten de kernen worden geen nieuwe gebieden meer aangesneden om nieuw juridisch aanbod te creëren. De gemeenten kunnen een concreet beleid voor woonfuncties en -gebieden buiten de kernen in hun ruimtelijk beleidsplan⁷⁰ opnemen.

De provincie streeft ernaar om tegen 2030 de processen voor de afbakening van de strategische woningmarktkernen afgerond te hebben en de afbakening van de provinciale stedelijke kernen te actualiseren indien hiertoe aanleiding is.

⁶⁹ De provincie doet de verdeling van het contingent op gemeentelijk niveau en de gemeente doet de verdeling van het contingent voor haar kernen op lokaal niveau en Vlaams niveau. Zie ook OD3

⁷⁰ Gemeenten kunnen in hun gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan hier acties aan koppelen, bijvoorbeeld door het inperken van het opdelen van wooneenheden of het beperken van verkavelingen met aanleg van nieuwe wegen.

AFWEGINGSKADER WOONONTWIKKELINGEN

De provincie baseert haar ruimtelijk beleid en advisering van gemeentelijke planningsinitiatieven voor woonontwikkelingen op maat van de kern en op de elementen van dit afwegingskader. Het is ook een richtinggevend kader voor de gemeenten om een strategisch locatie- en kernenbeleid te voeren. Gemeenten kunnen dit afwegingskader verder uitwerken in hun ruimtelijke beleidsplannen en kunnen het hanteren in de eigen advisering voor nieuwe projectontwikkelingen.

Bij (woon)ontwikkelingen wordt ingezet op een kern-versterkend beleid, waarbij rekening gehouden wordt met onderstaande elementen:

1. Kwaliteitscriteria

- **Stedelijke versterking van de bovenlokale kernen**⁷¹ met aandacht voor:

- De bovenlokale kernen zetten in op een intensief, meervoudig ruimtegebruik. De functievermenging wordt versterkt op plaatsen waar dit nodig en/of wenselijk

is opdat de stedelijke kernen leefbaar, bedrijvig⁷² en aantrekkelijk blijven. Meervoudig ruimtegebruik kan bijvoorbeeld zijn: het gebruiken van de infrastructuur voor verschillende activiteiten, het combineren van verschillende activiteiten door te stapelen, het inzetten van publieke ruimte voor meerdere doelen (vertoeven, spelen, sporten, wateropvang, vergroening, ...).

- De stedelijke kernen hebben een belangrijke taakstelling in het opvangen van de veranderende woonbehoeften. Bij woonontwikkelingen wordt de woontypologie afgestemd op de woonbehoeften. Variëren in woontypologieën, inzetten op innovatieve en nieuwe woontypologieën en betaalbaar wonen gebeurt in functie van een gezonde mix in huishoudens, zowel lokaal als binnen de woningmarkt.
- Binnen de stedelijke kernen wordt ingezet op het maximaal verweven van economische activiteiten⁷³ zoals kleinhandel en verweefbare bedrijvigheid, het hergebruiken van het bestaande ruimtebeslag en het herbestemmen binnen het bestaande patrimonium.
- Volgende bovenlokale kernen hebben een specifieke eigenheid/functie om de stedelijkheid te verhogen omwille van hun potentieel binnen de woningmarkt:

Gemeente / Stad	Stedelijke kern	Toelichting specifieke eigenheid/functie
Bree	Beek	Versterking binnen de afbakening van het kleinstedelijk gebied. Een uitbreiding buiten de afbakening kan enkel gemotiveerd worden indien er geen verdichtingsmogelijkheden binnen de afbakening meer mogelijk zijn.
Hasselt	Rapertingen	Versterking binnen de afbakening het regionaalstedelijk gebied. Het contingent voor Rapertingen moet voornamelijk gerealiseerd worden binnen de afbakening.
Houthalen-Helchteren	Houthalen	De versterking van deze kern staat in relatie tot de realisatie van het hoogwaardig openbaar vervoersysteem Hasselt-Pelt met Houthalen als belangrijke schakel.
Lanaken	Lanaken	De versterking van deze kern staat in relatie tot de realisatie van het hoogwaardig openbaar vervoersysteem Maastricht-Hasselt met Lanaken als belangrijke schakel.

- **Strategische ontwikkeling van het woonweefsel in lokale kernen** met aandacht voor:

- De focus ligt op een ruimtelijke kwaliteitsverhoging en een selectieve verdichting van het woonweefsel binnen de afgebakende kernen. Hierbij wordt de identiteit van de kern gevrijwaard en waar mogelijk versterkt.
- Bijkomende ontwikkelingen voor wonen en voorzieningen worden gestuurd naar de hoofdkern en de specifieke kernen.
- Binnen de hoofdkern en de specifieke kernen kan een variatie aan woontypologieën (meergezinswoningen, gemeenschappelijk wonen, ...) een meerwaarde zijn om in de behoefte aan kleinere en betaalbare wooneenheden te voorzien. Herbestemming en invulling van leegstaande gebouwen of herontwikkeling

en innovatieve woonvormen worden ondersteund, gecombineerd met bestaande en/of nieuwe voorzieningen. In de lokale woonkernen is dit eveneens het geval, maar in beduidend ondergeschikte mate.

- **Duurzame (woon)ontwikkelingen binnen bovenlokale- en lokale kernen** met aandacht voor:

- Zuinig ruimtegebruik is steeds het uitgangspunt: de behoefte wordt zoveel mogelijk opgevangen binnen het bestaande ruimtebeslag. De prioriteit blijft dus het herontwikkelen en verdichten op goedgelegen plaatsen binnen het bestaande ruimtebeslag.
- De principes van de goede ruimtelijke ordening worden gerespecteerd. Er wordt gekeken naar

⁷¹ De provincie stemt haar afwegingen voor nieuwe woonontwikkelingen binnen de afbakening van het "regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk" af op de visies en initiatieven van de Vlaamse overheid voor het regionaalstedelijk gebied.

⁷² Bedrijvige kernen gaan ruimer dan enkel het stimuleren van kleinhandelsactiviteiten in de kernen. Het gaat ook om het verweven van kleinschalige maakbedrijven, horecabeleving, cultuur en entertainment, waarbij ook innovatieve en circulaire businessmodellen hun plaats vinden. (bron: "Plan van aanpak Bedrijvige Kern - Werk aan de winkel" van Vlaio, besluit Vlaamse regering 4-9-2020).

⁷³ Zie ook beleidskader "economische ruimte" – OD1 – Versterken van de economische activiteiten in stads- en dorpskernen.

de goede relatie tot en verweefbaarheid met de omgeving, de versterking van de beeldkwaliteit, de herkenbaarheid en leesbaarheid van het gebied, de aanleg van publieke ruimte met een goede verhouding en overgang publiek-privaat, de toegankelijkheid van het gebied te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer en de publieke ruimte, het groen, de publieke gebouwen, ..., het opnemen van een groennorm, ... In het ruimtelijk plan wordt aangegeven hoe hier locatiespecifiek rekening mee gehouden is, aangepast aan de omgeving⁷⁴.

- De fiets, als volwaardig alternatief voor de auto, krijgt ruimte. Waar vlotte, veilige en kwaliteitsvolle aansluitingsmogelijkheden op de bovenlokale fietsroute-netwerken nog ontbreken, worden de mogelijkheden in het planproces onderzocht en opgenomen. Bij de aanleg van publieke ruimte, maar ook bij het ontwerp van meergezinswoningen en private buitenruimte moet voldoende ruimte voor de fiets voorzien worden, met aandacht voor de ondersteunende fietsinfrastructuur zoals vlot bereikbare, voldoende grote, diefstalveilige en overdekte fietsenstallingen, verlichting,...
- Provinciale groenblauwe aders doorheen de kernen worden gevrijwaard en ingericht in overeenstemming met het ruimtelijk beleid dat de provincie hierrond voert⁷⁵.
- Maatregelen die milderend werken ten aanzien van negatieve klimaateffecten, zoals het creëren van ruimte voor groen en water, het beperken van verharding, ontharding of het wegnemen van verharding, het

vervangen van verharding door waterdoorlaatbare verharding, het afvoeren naar aanpalende doorlatende gronden i.p.v. naar verharde delen of rioleringen, ... worden geïntegreerd vanuit de locatiespecifieke kenmerken van het gebied en de kern ter voorkoming van hittestress, droogte en/of wateroverlast.

- Er wordt steeds voldoende ruimte voor water⁷⁶ voorzien, afgestemd op de meest actuele informatie en kennis. Ruimte voor water kan op verschillende manieren vorm krijgen zoals aangepast bouwen of een gebied vrijwaren van bebouwing. De concrete uitwerking wordt op projectniveau bekeken, maar de ruimtelijke randvoorwaarden worden wel vastgelegd in ruimtelijke uitvoeringsplannen.
- De integratie van hernieuwbare en/of duurzame energievormen wordt onderzocht in afstemming met de mogelijkheden van het aanwezige energiesysteem en de context. De keuze uit de aan te wenden mogelijkheden wordt breed geïnterpreteerd, zoals het voorzien van ruimte voor collectieve installaties, mogelijkheden voorzien/benutten tot energie- en warmte-uitwisseling, maatregelen op woning- of gebouwniveau, nieuwe opportuniteiten ten gevolge van technologische evoluties,
- De ruimtelijke regionale eigenheid waaronder de historisch-morfologische kernkwaliteiten van de kern worden gevrijwaard. Deze worden binnen het planproces aangeduid en gevaloriseerd. Het gaat hierbij om volgende kernen:

Historische structuur	Toelichting te valoriseren historisch morfologische kernkwaliteiten ⁷⁷
Dietse steden	De kenmerken van de stedelijke structuur (o.a. stratenpatroon, opbouw kern, ...) en historische karakteristieken van de historische kernen: Beringen, Hamont (Hamont-Achel), Peer, Bree, Maaseik, Stokkem (Dilsen-Stokkem), Hasselt, Herk-de-Stad, Bilzen, Borgloon, Tongeren
Mijnsteden	De kenmerkende kernkwaliteiten van de tuinsteden en de mijnsteden: Beringen, Zolder (Heusden-Zolder), Houthalen, Zwartberg, Winterslag en Waterschei (Genk) en Eisden (Maasmechelen).
Snoer van Maasdorpen	De kenmerkende kernkwaliteiten van het snoer van Maasdorpen: Aldeneik, Heppeneert (Maaseik), Kessenich, Geistingen, Ophoven (Kinrooi), Rotem, Elen, Dilsen, Oud-Dilsen en Stokkem (Dilsen-Stokkem), Meeswijk, Leut, Eisden, Boorseme, Kotem, Uikhoven en Vucht (Maasmechelen), Oud-Rekem, Smeermaas en Neerharen (Lanaken).
Noord-Limburgse Teutendorpen	Historische fragmenten (teutenhuizen) ter hoogte van de teutendorpen: Lommel, Eksel, Hechtel (Hechtel-Eksel), Overpelt, Neerpelt en Sint-Huibrechts-Lille (Pelt), Achel en Hamont (Hamont-Achel), Kaulille en Bocholt (Bocholt).
Haspengouwse kerkdorpen	De kenmerkende kernkwaliteiten van de Haspengouwse kerkdorpen: Velm, Kerkom, Aalst, Groot-Gelmen & Gelinden (Sint-Truiden), Montenaken, Kortijls, Vorsen, Buvingen, Borlo, Jeuk, Mielen-boven-Aalst, Boekhout & Gingelom (Gingelom), Rukkelingen-Loon, Mechelen-Bovelingen, Opheers, Veulen, Horpmaal, Heks, Vechmaal, Mettekoven, Gutschoven & Heers (Heers), Berlingen (Wellen), Voort, Broekom, Groot-Loon, Gors, Jesseren, Bommershoven, Haren & Borgloon (Borgloon), Zammelen (Kortessem), Herstappe (Herstappe), Lauw, Rutten, Nerem, Diets-Heur, Vreeren, Mal, Sluizen, Henis, Riksinghen, Neerrepen, Overrepen, Widooie, Piringen, Ketsingen en 's Herenelderen (Tongeren), Alt-Hoeselt (Hoeselt), Kleine-Spouwen, Grote-Spouwen, Rosmeer en Hees (Bilzen), Vlijtingen, Lafelt, Vroenhoven, Zichen, Zussen, Bolder, Val-Meer, Millen, Herderen, Heukelom, Genoelselderen, Membruggen & Riemst (Riemst).

⁷⁴ Zie ook: strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen - de 10 kernkwaliteiten voor ruimtelijke ontwikkeling

⁷⁵ Zie voor het provinciaal beleid het beleidskader "openruimteschakels" – OD1 – Ruimtelijk ondersteunen en optimaliseren van de groenblauwe aders en openruimtecorridors.

⁷⁶ Ruimte voor water wordt beschouwd vanuit zowel fluviaal (vanuit waterlopen) als pluviaal (vanuit neerslag) aspect.

⁷⁷ De historisch-morfologische kenmerken worden omschreven binnen de profielen van de regionale woningmarkten, hst 3.5 van dit beleidskader.

2. Ruimtelijke strategie

Woonontwikkelingen gebeuren steeds op maat van de kern en moeten inpasbaar zijn met de omgeving.

- Strategisch locatiebeleid buiten de afgebakende kern:

- Bijkomende woonontwikkelingen worden ontmoedigd.
- Er wordt geen bijkomend juridisch woonaanbod ontwikkeld d.m.v. bestemmingswijziging.

- Strategisch locatiebeleid binnen de afgebakende bovenlokale- en lokale kernen⁷⁸:

- Als het een (her)ontwikkeling en/of verdichting betreft binnen beschikbaar juridisch woonaanbod of binnen een woonreservegebied vastgelegd door middel van een ruimtelijk uitvoeringsplan, dan is ontwikkeling mogelijk volgens de geldende stedenbouwkundige voorschriften. Er wordt geen compensatie gevraagd.
- Ontwikkeling van een harde bestemming anders dan wonen:
 - Als het een ontwikkeling van een harde bestemming betreft met ruimtebeslag en er is nog voldoende aanbod van betreffende harde bestemming na omzetting, dan is ontwikkeling mogelijk. Er wordt geen compensatie gevraagd.
 - Als het een ontwikkeling van een harde bestemming betreft met ruimtebeslag maar er is onvoldoende aanbod van betreffende harde bestemming na omzetting, dan wordt dit gebiedsgericht bekeken, mits compensatie en passend binnen het woningobjectief.
 - Als het een ontwikkeling betreft van een harde bestemming zonder ruimtebeslag, dan wordt dit gebiedsgericht bekeken, mits compensatie en passend binnen het woningobjectief.
- Als het een ontwikkeling van een zachte bestemming betreft, wordt dit gebiedsgericht bekeken, mits compensatie en passend binnen het woningobjectief.

Bij de herbestemming van een harde bestemming anders dan wonen is het volgende van toepassing:

- Bij (her)ontwikkelen en verdichten van een harde bestemming binnen de afgebakende kernen geldt steeds dat bij de herbestemming van een “harde bestemming anders dan wonen” (recreatie, bedrijvigheid, openbaar nut,...) naar “wonen”, de gemeente aantoonde dat het nodige aanbod van deze oorspronkelijke bestemming in de kern niet in het gedrang komt. Dit kan door meervoudig ruimtegebruik te realiseren, door aan te tonen dat er nog voldoende aanbod van de omgezette bestemming overblijft, door aanpasbaar ruimtegebruik⁷⁹ te voorzien,... Daarbij wordt vanuit klimaatperspectief de geschiktheid van het gebied proactief afgewogen om in te richten als woongebied, om nodige infrastructuur onder te brengen of een combinatie.

Bij compensatie zijn volgende voorwaarden van toepassing:

- Ruiloperaties moeten steeds een ruimtelijke winst opleveren binnen en/of buiten de kern zoals: binnen de kern een ontwikkeling faciliteren op een meer geschikte locatie gekoppeld aan het openbaar vervoersnetwerk, een gebied binnen/buiten de kern vrijwaren ter versterking van het openruimtesysteem, ...
- De omzetting van beide gebieden gebeurt gelijktijdig. De provincie beoordeelt de concrete ruiling op basis van de kwaliteitscriteria van dit afwegingskader.
- De compensatie gebeurt met een factor van $1/\geq 1$ waarbij 1 ha ontwikkeling binnen de kern gecompenseerd wordt met minstens 1 ha herbestemming naar een zachte bestemming.
- Verschillende kleine gebieden juridisch aanbod en binnengebieden ingenomen door tuinzones, kunnen enkel geruild worden wanneer dit bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit, zoals opvang voor water, realiseren van groenblauwe dooradering, opwaardering publieke ruimte, het afbouwen van woonlinten... Deze meerwaarde wordt aangetoond aan de hand van een motivering en inrichtingsvisie. De gebieden die aangeduid worden ter compensatie, mogen geen optelsom zijn van allerlei kleine, niet bebouwbare gebieden om zo een contingent aan nieuw woongebied te realiseren.

⁷⁸ Deze principes zijn niet van toepassing voor de woonreservegebieden die bevat zijn binnen de reguliere wetgeving (VCRO hst VI afd.4)

⁷⁹ Aanpasbaar ruimtegebruik is de mogelijkheid om te kunnen inspelen op tijdelijke en veranderende maatschappelijke noden (demografische evolutie, klimaatveranderingen, ...) zonder afbreuk te doen aan de hoofdkenmerken.

AFWEGINGSKADER WOONONTWIKKELINGEN

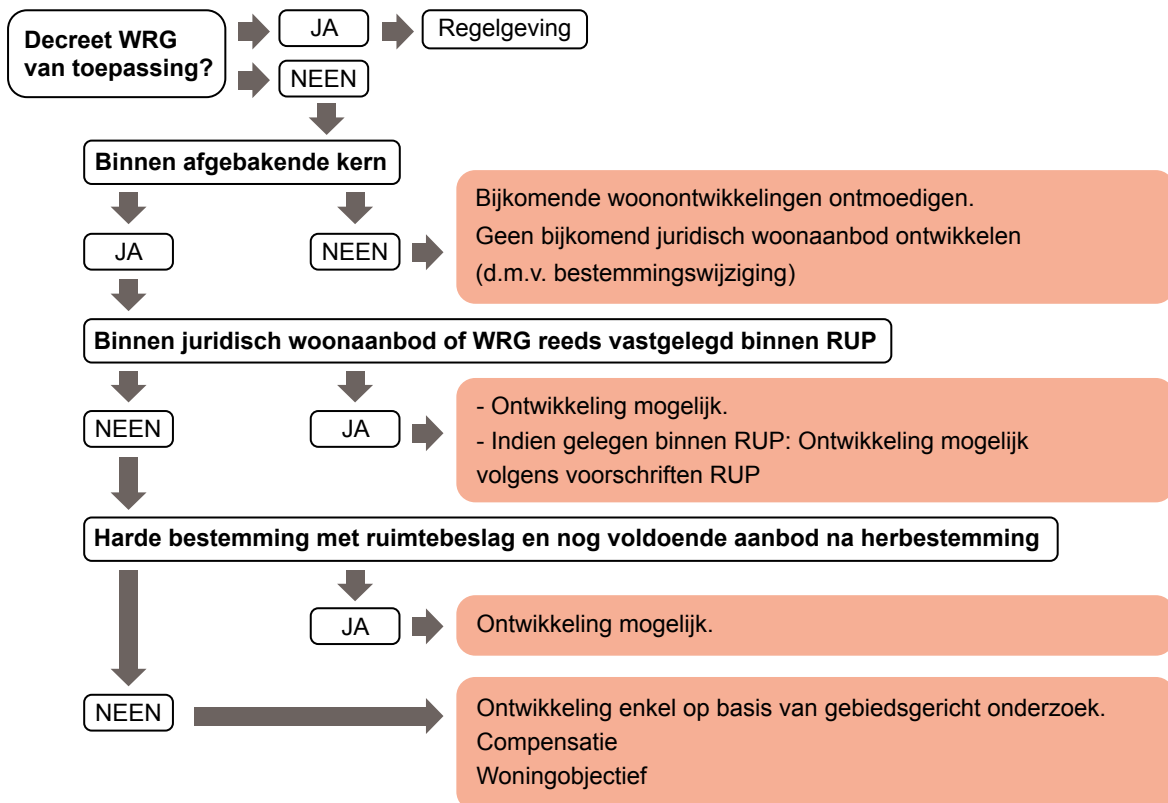
KWALITEITSCRITERIA

Bovenlokale & Lokale kern	
Duurzame ontwikkeling	
- principes goede ruimtelijke ordening (10 kernkwaliteiten)	
- aandacht voor fiets	
- vrijwaring provinciale groenblauwe aders	
- milderende maatregelen integreren ten aanzien van klimaateffecten	
- ruimte voor water	
- integratie van hernieuwbare en duurzame energievormen	
- ruimtelijke regionale eigenheid vrijwaren	
Bovenlokale kern	Lokale kern
Stedelijke versterking	Strategische ontwikkeling woonweefsel
- intensief, meervoudig ruimtegebruik	- ruimtelijke kwaliteitsverhoging en selectieve verdichting binnen de kern
- opvangen veranderende woonbehoeften, aangepaste woontypologieën	- sturing naar hoofdkern en specifieke kern
- maximaal verweven van economische activiteiten, herbestemmen en hergebruik	- herbestemming en invulling leegstaande gebouwen
- specifieke eigenheid/functie	- innovatieve woonvormen

FIGUUR 17: Beslissingsboom afwegingskader woonontwikkelingen

RUIMTELIJKE STRATEGIE

WRG: woonreservegebied
RUP: ruimtelijk uitvoeringsplan

ACTIE W-2.1 – TOEPASSEN VAN HET AFWEGINGSKADER “WOONONTWIKKELINGEN” IN HET ADVISEREN EN BIJ OPMAKEN VAN RUP’S

De provincie gebruikt het afwegingskader “woonontwikkelingen” om gemeentelijke RUP’s te adviseren en bij het opmaken van provinciale RUP’s.

Het afwegingskader “woonontwikkelingen” geeft aan hoe de provincie omgaat met het aansnijden van nieuwe gebieden voor woonontwikkelingen. Het gaat hierbij over de aansnijding van gebieden met een andere bestemming dan wonen (ook in bestaande BPA’s) via een RUP. Ook gemeenten kunnen dit afwegingskader hanteren in de eigen advisering voor nieuwe projectontwikkelingen.

De overkoepelende actie SV-6 uit de strategische visie beoogt een verbetering van de fietsomgeving om het fietsgebruik als alternatief voor de auto te stimuleren (“Toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsroutenetwerken”). Deze actie W-2.1 geeft hier mee uitvoering aan.

ACTIE W-2.2 – OPMAKEN VAN PROVINCIALE RUP’S OM JURIDISCH WOONAANBOD TE HERBESTEMMEN

De provincie maakt provinciale RUP’s om juridisch woonaanbod te herbestemmen naar een openruimtebestemming om gekende knelpunten

aan te pakken (bv. potentieel overstromingsrisico) of om een provinciale groenblauwe dooradering te realiseren of te versterken. Ze doet dit in overleg met de gemeenten en Vlaanderen. De provincie bekijkt de herbestemming in functie van de gewenste ruimtelijke structuur. De kerntypering is hierbij een leidende factor. Om deze actie te concretiseren is er nood aan werkbare instrumenten en financiële ondersteuning vanuit Vlaanderen.

Globaal gezien is het huidige juridisch woonaanbod ruimer dan de woonbehoefte en de demografische groeiverwachting in Limburg. Om (toekomstige) bebouwingsdruk en het bijkomende ruimtebeslag (bebouwing en verharding) te vermijden, kan een gedeelte van dit aanbod omgezet worden naar openruimtebestemmingen, evenwel zonder de toekomstige woonbehoefte en groeipotentie van de kernen op termijn te hypothekeren. Dit is het meest relevant in kernen zonder grote groeibehoeft of -potentie, maar met nog een ruim aanbod. De selectie en precieze afbakening van de gebieden is voorwerp van verder ruimtelijk onderzoek.

Deze actie W-2.2 is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-1 uit de strategische visie (“Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid”).

OD3 – AFSTEMMEN VAN HET WONINGOBJECTIEF OP DE REGIONALE WONINGMARKTEN

Een bovenlokale verdeling van het woningobjectief is essentieel voor de strategische versterking van het woonweefsel in Limburg. **Om de stedelijkheid van Limburg te versterken, wordt gestreefd naar een verhouding van minimum 70% naar de bovenlokale kernen en maximum 30% naar de lokale kernen. Het woningobjectief is een belangrijk richtcijfer dat gemeenten moet helpen in de verdere uitwerking van hun woonvisie.**

Er is nog voldoende beschikbaar juridisch aanbod binnen (het globaal van) de kernen om de woningbehoefte tot 2040 en later, op te vangen. Een woonuitbreidingsgebied is dus enkel uitzonderlijk aan te snijden. Volgens de Vlaamse (open) groeiprognoze, is er tussen 2020-2040 een behoefte aan + 41.166 wooneenheden, terwijl uit de registers van onbebouwde percelen blijkt dat er een beschikbaar juridisch aanbod is binnen de kernen van ca. 5.419 ha onbebouwde percelen. Nadat de woonbehoefte tot 2040 is ingevuld, ligt er nog een reserve voor 108.502 wooneenheden binnen

reeds bestemd woongebied en binnen de hypothetisch afgebakende kernen.

Principes voor de verdeling van het woningobjectief

Het woningobjectief per woningmarkt vormt de basis voor de verdeling: het totaal aantal bijkomende wooneenheden in een woningmarkt komt steeds overeen met de totale open groeiprognoze⁸⁰ voor die woningmarkt. Hiermee wordt ook de werking van de regionale woningmarkten erkend, hetgeen aansluit bij de realiteit van de mogelijke verhuisbewegingen⁸¹.

De toebedeling van het woningobjectief houdt rekening met het totaal aantal huishoudens dat er binnen een kern reeds aanwezig is.

De bovenlokale kernen worden het meest versterkt om de Limburgse stedelijkheid te verhogen. Deze kerntypes krijgen een toebedeling waarbij:

⁸⁰ Vanuit deze benadering, kan de verdeling voor twee gelijke kerntypes binnen twee verschillende woningmarkten dus beperkt verschillen.

⁸¹ Het bindend sociaal objectief zit vervat in het woningobjectief.

- alle bovenlokale kernen samen binnen elke woningmarkt minstens 70%⁸² van de groei-behoefte van de woningmarkt opvangen;
- de regionaal stedelijk kernen en de provinciaal stedelijke kernen vangen minimum 50% van de groei binnen hun woningmarkt op;
- de stedelijke kernen ((ondersteunende) regionaal stedelijke en provinciaal stedelijke kernen) in de woningmarkt een maximaal groeipercentage van 75%⁸³ tot 2040 hebben;
- de strategische woningmarktkernen staan, samen met de stedelijke kernen, mee in om het groeipercentage van 70% binnen de bovenlokale kernen van de woningmarkt te behalen. Het eigenlijke groeipercentage van deze kernen varieert naargelang de context binnen de woningmarkt.

De lokale kernen kunnen selectief versterken en krijgen een **toebedeling** waarbij lokale kernen samen binnen elke woningmarkt maximum 30% van de groei-behoefte van de woningmarkt opvangen.

De gebieden buiten de kernen krijgen geen woning-objectief. Buiten de kernen wordt de huishoudensgroei in alle woningmarkten op 0% gezet om de verdere versnippering van het open landschap tegen te gaan (zie navolgende tabel: kolom “met sturing”).

Verdeling van het woningobjectief op niveau van de woningmarkt en de gemeente

De verdeling van het woningobjectief op niveau van de woningmarkt en de gemeente gebeurt door de provincie vanuit een regionale benadering. De cijfers m.b.t. het woningobjectief zijn richtinggevend (Zie bijlage). De provincie doet de verdeling van het contingent voor de bovenlokale kernen.

Bij het toekennen van de woningobjectieven houdt de provincie steeds rekening met de ruimtelijke situatie binnen de woningmarkt. De verschillende woningmarkten zijn immers anders opgebouwd en samengesteld qua type en hoeveelheid van kernen.

Verdeling van het woningobjectief op niveau van de kernen

Het contingent voor de bovenlokale kernen wordt door de provincie geconcretiseerd volgens de verdeling van het woningobjectief voor de bovenlokale kernen.

Gemeenten krijgen een contingent voor de kernen op gemeenteniveau. Het contingent voor de lokale kernen wordt verdeeld als geheel, per gemeente. De gemeente

verdeelt het woningobjectief voor de lokale kernen op gemeentelijk niveau. De gemeenten kunnen op basis van deze objectieven hun woonvisie en verdichtingsstrategie uitwerken. De gemeente voert hierbij een selectieve versterking van de kernen. Toekomstige gemeentelijke fusies wijzigen de woningmarkt of de bovenlokale kerntypering niet. Cijfermatig doet de provincie de doorrekening van het woningobjectief voor de nieuwe gefusioneerde gemeente bij de eerstvolgende herberekening na de goedkeuring van de fusie.

ACTIE W-3.1 – VERDELEN EN TOEPASSEN VAN EEN 'WONINGOBJECTIEF PER REGIONALE WONINGMARKT' OP NIVEAU VAN DE GEMEENTE

De provincie houdt rekening met het woningobjectief onder meer in haar advisering van gemeentelijke ruimtelijke beleidsplannen, gemeentelijke RUP's, gemeentegrensoverschrijdende verkavelingen en bij de opmaak van provinciale RUP's.

De provincie stelt iedere gemeente een percentage van het woningobjectief voor en actualiseert ze zesjaarlijks in concrete groeicijfers in een tabel per woningmarkt. Ze houdt daarbij rekening met geactualiseerde groeiprognoses, met eventuele fusies van gemeenten en met de principes van dit beleidskader. De verdeling van de groeiprognose vormt mee een basis om het aansnijden van nieuwe gebieden te beoordelen.

Indien uit de voorziene continue monitoring en evaluatie blijkt dat een bijsturing van de groeicijfers nodig is omwille van onvoorziene ontwikkelingen met ruimtelijke impact, is een snellere actualisatie, ook binnen de zes jaar, mogelijk.

ACTIE W-3.2 – INZETTEN VAN PLANNINGSINSTRUMENTEN TER VERSTERKING VAN DE BOVENLOKALE KERNEN

De provincie kan binnen de bovenlokale kernen planningsinitiatieven opnemen voor woonontwikkelingen waarbij de nadruk ligt op het verhogen van kwaliteit in plaats van op het creëren van bijkomend juridisch bestemd woongebied. Dit gebeurt in samenspraak met de gemeente. Hiervoor gebruikt de provincie de meest geschikte instrumenten zoals een RUP, een masterplan, ...

Actie SV-2 van de strategische visie beoogt het “opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg”, waarvan deze actie W-3.2 met het opnemen van planningsinitiatieven voor bovenlokale kernen een onderdeel van kan uitmaken.

⁸² Indien het woningobjectief niet kan ingezet worden binnen de afbakening van de bovenlokale kern, kan er maximum 5 % van het toegewezen woningobjectief van die bovenlokale kern verschoven worden naar een lokale kern die beschikt over een combinatie van goed uitgebouwde kernfuncties, goede tewerkstellingsfuncties en duurzame bereikbaarheid. Het voorstel tot verschuiving moet uitgebreid gemotiveerd worden middels een verdichtingsvisie voor de betreffende kernen en gekaderd worden binnen het toegekende woningobjectief. De verschuiving kan alleen toegepast worden voor kernen die afgebakend werden. De motivering geeft een duidelijke en verantwoorde prioritering weer.

⁸³ Bron: Eindrapport regionale woningmarkten in Limburg, Atelier Romain/BUUR, September 2018

OD4 – GEMEENTEN ONDERSTEUNEN IN HET VOEREN VAN EEN KWALITEITSVOL, KERNGERICHT EN TOEKOMSTGERICHT WOONBELEID

Het beleidskader wonen in stads- en dorpskernen is een richtinggevend kader voor de gemeenten, maar gemeenten dragen hun aandeel in het voeren van een kerngericht beleid door het typeren en afbakenen van de lokale kernen, het verfijnen van de ontwikkelingsstrategie op gemeentelijk- en projectniveau, ... Daarom ondersteunt de provincie de gewenste ontwikkelingen binnen de kernen in samenwerking met de gemeenten. De middelen die de provincie hiervoor aanwendt zijn divers: financieel, verordenend, onderzoekend, ...

Naast een taakstelling op vlak van ruimtelijke ordening heeft de gemeente een regisseursrol op vlak van wonen. Nieuwe maatschappelijke noden en uitdagingen vertalen zich in nieuwe woonvragen, innovatieve woonvormen zowel naar beheersvorm als woontypologie en dus ook nieuwe ruimtelijke vragen. De provincie bouwt verder aan de versterking van een toekomstgericht (boven)lokaal woonbeleid.

ACTIE W-4.1 – ORGANISEREN PERIODIEK WOON-OVERLEG PER WONINGMARKT

De provincie organiseert een woonoverleg per woningmarkt als platform om actuele thema's binnen de woningmarkt te bespreken en ervaringen uit te wisselen.

De provincie initieert een periodiek overleg rond wonen en brengt de verschillende gemeenten per regionale woningmarkt samen. Met het periodiek woonoverleg wordt een ambtelijke afvaardiging beoogt, maar indien de noodzaak zich aandient kan de samenstelling van het overleg herbekeken worden. De thema's voor dit overleg volgen uit het beleidskader en handelen over de uitvoering, sturing, afstemming en uitwerking van het provinciaal woonbeleid (demografische evoluties, evoluties woonbehoefte en woningmarkt, ...). Gemeenten kunnen voorafgaandelijk ook thema's aanbrengen en eventuele knelpunten, vragen en suggesties voorleggen met betrekking tot de woningmarkt. Gemeenten werken op dit overleg hun rol binnen de regio en woningmarkt verder uit.

Deze actie W-4.1 is een onderdeel van overkoepelende actie SV-9 van de strategische visie ("Ontsluiten van informatie en kennis")

ACTIE W-4.2 – UITBOUWEN VAN EEN EXPERTISE-CENTRUM 'WONEN EN RUIMTE'

De provincie investeert in een geïntegreerd ruimtelijk woonbeleid dat streeft naar kwalitatief wonen voor al haar inwoners. De provincie bouwt een

expertisecentrum rond wonen en ruimte uit met een coherent ondersteuningsaanbod voor de gemeentelijke stedenbouwkundige en woonambtenaren en andere stakeholders.

De provincie zal bestaande kennis verzamelen, kennis opbouwen en delen, studies uitvoeren, gemeenten en woonactoren met dezelfde problematieken rond tafel brengen, ... Zo bouwt de provincie samen aan expertise en een draagvlak voor een integrale aanpak van ruimte en wonen vanuit diverse woonthema's.

De provincie werkt hiervoor, intern en extern, samen met de bestaande overleg- en kennisplatformen en bouwt verder een coherent ondersteuningsaanbod uit. Hierbij speelt de provincie in op vragen vanuit het werkveld door het organiseren van netwerkmomenten voor alle sectoren met raakvlakken in wonen en ruimte.

Daarnaast wil het expertisecentrum de lokale besturen informeren en sensibiliseren om de vele woonuitdagingen te integreren en mogelijk te maken. Deze woonuitdagingen benadert de provincie heel breed.

Deze actie W-4.2 is een onderdeel van overkoepelende actie SV-9 van de strategische visie ("Ontsluiten van informatie en kennis") dat inzet op kennisontwikkeling en -deling.

ACTIE W-4.3 – OPMAKEN VAN EEN STEDEN-BOUWKUNDIGE VOORBEELDVERORDENING 'WOON-KWALITEIT' IN OVERLEG MET LOCALE BESTUREN

De provincie maakt een stedenbouwkundige voorbeeldverordening 'woonkwaliteit' op in overleg met de gemeenten. Hierin neemt ze elementen op over de kwaliteit van woningen en de woonomgeving. De provincie biedt daarna de verordening vrijblijvend aan de gemeenten aan waarbij de gemeente de ruimte heeft om deze te verfijnen en aan te vullen naargelang haar behoefte en eigenheid.

De verordening is aanvullend aan de Vlaamse regelgeving. Ze kan richtlijnen bevatten voor kwalitatieve verdichting en kan gebruikt worden bij de beoordeling van omgevingsvergunningen. De concrete onderwerpen, vorm en detailleringsgraad van deze verordening zullen blijken uit het overleg met de gemeenten. Mogelijke voorbeelden zijn:

- op niveau van de individuele wooneenheid: het opleggen van minimale oppervlakten, groennormen, kwaliteit van buitenruimten, fietsberging, ...;
- op niveau van het project: woondichtheid, aandacht voor doelgroepenbeleid in het kader van de veranderende demografische en woonbehoeften, fietsvriendelijke inrichting, ...;

- op niveau van de woonomgeving: het opleggen van minimale omvang publieke ruimte en buurtgroen, het realiseren of ondersteunen van voorzieningen, ontsluiting, aansluiting op fietsnetwerken, inbedding en verbondenheid met de bewoners met de buurt in de ruimere omgeving, ...

Aanvullend kunnen ook voorbeeldboeken of voorbeeldbestekken opgemaakt worden. De provincie ondersteunt gemeenten op hun vraag bij de verdere verfijning van de voorbeeldverordening, -boeken en -bestekken.

Deze actie W-4.3 is een onderdeel van overkoepelende actie SV-4 van de strategische visie ("Doorvertalen van de ruimtelijke visie naar de vergunningverlening met sturende instrumenten")

ACTIE W-4.4 – INITIËREN VAN ACTIES VOOR HET BEVORDEREN VAN DE WOON- EN LEEFKWALITEIT IN LOKALE KERNEN

De provincie ondersteunt de gemeenten bij het bevorderen van de woon- en leefkwaliteit in de lokale kernen. De concrete acties hierrond, geeft ze daarbij in samenspraak met de gemeenten vorm.

Verschillende lokale kernen hebben een dermate kleine schaal dat het voorzien van klassieke gemeenschapsvoorzieningen en sociale cohesie-bevorderende initiatieven niet evident zijn. Toch zijn deze belangrijk om de leefkwaliteit binnen deze kernen te bevorderen. De provincie kan hierbij:

- onderzoeken wat de leefkwaliteit bepaalt en wat nodig is om deze te waarborgen;
- acties opzetten om de mindset van beleid, woonactoren en bewoners ten aanzien van andere en innovatieve woonvormen te verruimen;
- goede praktijken bundelen waarin samen met bewoners gewerkt wordt aan de leefkwaliteit van een kern;
- participatietrajecten op projectniveau opzetten gaande van de herbestemming van erfgoed tot algemeen woonbeleid;
- de behoefte aan en de impact van een variatie aan woningtypes op de leefkwaliteit onderzoeken;
- nieuwe vormen van gemeenschapsvoorzieningen verkennen;

- goede praktijkvoorbeelden verzamelen rond gemeenschapsbevorderende initiatieven en deze ter beschikking stellen;
- sensibiliserende praktijkvoorbeelden verzamelen rond kwalitatieve kernversterkende projecten waarbij voldoende aandacht geschonken wordt aan de klimaatrobuustheid van de kernen, om weerbaarheid van de kernen tegen onder andere hittestress en waterschaarste en -overlast te verzekeren;
- een pilootproject opstarten in samenwerking met de gemeente rond één van bovenstaande thema's;
- kwaliteitsverhogende acties subsidiëren op basis van een nog uit te werken subsidiereglement.

Onderzoek is ook een onderdeel van actie W-4.4. Hiermee geeft deze actie W-4.4 mee uitvoering aan overkoepelende actie SV-9 van de strategische visie ("Ontsluiten van informatie en kennis") dat inzet op kennisontwikkeling en -deling.

ACTIE W-4.5 – ONDERZOEKEN VAN MOGELIJKHEDEN NAAR BETAALBAAR WONEN IN SAMENWERKING MET DE SOCIALE WOONORGANISATIE EN DE GEMEENTEN

De sociale woonorganisatie biedt een belangrijke meerwaarde in de ontwikkeling van betaalbare woontypologieën. De provincie kan de organisatie hierin ondersteunen.

Op vraag van de sociale woonorganisatie, kan de provincie mee onderzoeken hoe ze kan bijdragen aan de betaalbaarheid van het wonen, binnen de principes van de kerntypering. De keuze en definiëring van het onderzoek gebeurt in samenspraak. Op basis van de onderzoeksresultaten ondersteunt de provincie de sociale woonorganisatie om concrete acties uit te werken. Mogelijkheden zijn het ontwikkelen van instrumenten, het kenbaar maken van goede voorbeelden, het ondersteunen van een regionale woningmarkt of gemeente bij de opmaak van een eigen visie, het opmaken van een provinciaal RUP, het opzetten van een pilootproject, een systeem van ruiloperaties uitwerken en inzetten, ...

7. SAMENWERKING

Alle bestuursniveaus hebben een rol in het ruimtelijk woonbeleid. Enkel door samenwerking kan de visie

gerealiseerd worden om steden en dorpen duurzaam, kwalitatief en op maat te ontwikkelen.

7.1. PROVINCIE

Via de operationele doelstellingen en acties werkt de provincie verder mee aan het ruimtelijk woonbeleid, vanuit een strategisch kerngericht beleid (OD1) afgestemd op maat van de kern (OD2 en OD3) en met oog voor kwaliteitsvol en toekomstgericht wonen (OD4). De provincie zet hiervoor de instrumenten, kennis en ervaring in die ze binnen het ruimtelijk beleid beschikbaar heeft. De focus ligt zowel op een sturende rol (door advisering, afwegingskaders, verordeningen, opmaak RUP's) als een ondersteunende rol (door onderzoek, kennisdeling, ...).

Voorbeelden van de huidige inzet van de provincie op vlak van ruimtelijk woonbeleid en dorpenbeleid zijn:

- het uitvoeren van de provinciale vergunningsbevoegdheid, zowel in beroepsdossiers als voor aanvragen in eerste aanleg, waaronder ook heel wat (grote en kleine) woonprojecten en verkavelingen;

- de organisatie van de 'Woonacademie' die het Limburgse werkveld samenbrengt om draagvlak te creëren voor actuele woonthema's en wooninnovatie, te informeren en inspireren en het netwerk over de beleidsdomeinen heen te vergroten;
- de afstemming en samenwerking met actoren wonen en welzijn vanuit een integrale benadering rond specifieke woonuitdagingen (o.a. dak- en thuisloosheid);
- het subsidiëren van innovatieve woonprojecten;
- het voeren van diverse onderzoeken zoals dataverzameling en regionale/grensoverschrijdende woonmonitoring;
- het ondersteunen van dorpsversterkende projecten.

7.2. VLAANDEREN

De provincie wenst de constructieve samenwerking met de departementen van Vlaanderen verder te zetten in de uitvoering van de visie, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 zoals geformuleerd in engagement 4.1.

Het uitvoeren van een goed beleid rond wonen in stads- en dorpskernen is noodzakelijk om de ambities van de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen te kunnen waarmaken. Maar het is evenzeer noodzakelijk dat Vlaanderen hiervoor de juiste financiering en middelen ter beschikking stelt opdat de provincies en de gemeenten deze visie kunnen realiseren.

Vlaanderen heeft een belangrijke positie in het ruimtelijk woonbeleid door haar:

- financiële ondersteuning ter uitvoering van de acties van het beleidskader, met name tussenkomst in de planschade ten gevolge van het opmaken van provinciale RUP's om juridisch woonaanbod te herbestemmen, in aanvulling van VCRO art. 1.6.1 m.b.t. het BRV-fonds;
- bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen, handhaven en adviseren van woonprojecten;
- rol in de sensibilisering rond ruimtelijk rendement in woonprojectontwikkeling waarbij ze onder andere goede voorbeelden verzamelt en ontsluit;

- onderzoek rond kwalitatieve kernversterking;
- subsidiëring voor verbeteringen van het woningpatrimonium;
- werking in het vastleggen van woningkwaliteitsnormen, inclusief inspectie en handhaving;
- regelgevende bevoegdheid op vlak van ruimtelijke ordening en woningkwaliteit, in het bijzonder om deze te vereenvoudigen en de talloze uitzonderingen en afwijkingen te schrappen;
- werking en beschikbaarheid over instrumenten en middelen (Departement Wonen Vlaanderen en de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW));
- bevoegdheid tot planbatenheffing;
- ...

Concrete acties die Vlaanderen kan opnemen om de visie van dit beleidskader mee te realiseren:

- de voorgestelde kerntypering hanteren bij alle Vlaamse beleidsacties, bijvoorbeeld bij de opmaak van RUP's of de uitwerking van gebiedsgerichte strategische projecten;
- een terughoudend (vergunningen)beleid voeren voor bijkomende woonmogelijkheden in de open ruimte;

- gewestelijke RUP's opmaken om slecht gelegen en niet ontwikkelbare woon(uitbreidings)gebieden te herbestemmen met het oog op een openruimtepositieve ruimtebalans;
- diverse instrumenten en middelen inzetten, die de groei buiten de kernen afremmen;
- diverse instrumenten en middelen inzetten via Wonen Vlaanderen en de VMSW voor kernversterking,

het verhogen van de woon- en omgevingskwaliteit, het voorzien van een betaalbaar en gevarieerd woonaanbod;

- decreet grond- en pandenbeleid opnieuw te activeren;
- instrumentendecreet te finaliseren en te bekrachtigen;
- ...

7.3. GEMEENTEN

De provincie wil de visie, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 in samenwerking met de gemeenten realiseren. Daarom wenst de provincie de constructieve samenwerking met de Limburgse gemeenten verder te zetten via de geformuleerde acties waarin is aangegeven welke middelen en instrumenten ze hiervoor wil inzetten en welke rol ze zal opnemen.

De Limburgse gemeenten zijn essentiële actoren in het ruimtelijk woonbeleid en het realiseren van een gebiedsgerichte en kwalitatieve kernversterking op maat van de gemeente, omwille van hun:

- bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen en handhaven van woon- en verkavelingsprojecten;
- patrimonium (gebouwen en percelen) dat ingezet kan worden voor een kernversterkend, sociaal en/of betaalbaar woonaanbod;
- gemeenschapsvoorzieningen en publiek domein (pleinen, groenzones, parkjes, fiets- en voetgangersinfrastructuur, straten, ...) die een belangrijke rol hebben in de woon- en omgevingskwaliteit;
- ...

Concrete acties die gemeenten kunnen opnemen om de visie van dit beleidskader mee te realiseren:

- met ondersteuning van de provincie een verdichtingsvisie opmaken voor de lokale kernen;
- met ondersteuning van de provincie de lokale kernen afbakenen middels een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan;
- de principes van de toebedeling van de woning-

objectieven opnemen in het gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan, waardoor deze beleidsmatig verankerd worden;

- de voorgestelde kerntypering hanteren bij gemeentelijke ruimtelijke beleidsacties, bijvoorbeeld in het gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan, bij de opmaak van RUP's of verordeningen, bij het beoordelen van omgevingsvergunningen of bij de uitwerking van projecten;
- de ruimtelijke ontwikkeling maximaal sturen volgens de kerntypering;
- een gericht beleid op onbebouwde percelen buiten de kernen voeren;
- inzetten op kwalitatieve kernversterking door te investeren in het publiek domein, gemeenschapsvoorzieningen, groen, sociale ontmoetingsplaatsen, fiets- en voetgangersinfrastructuur, ... ;
- gemeentelijke gronden en gebouwen inzetten met het oog op de realisatie van een kwalitatief en betaalbaar woonaanbod (desgevallend in samenwerking met de sociale woonorganisatie);
- een terughoudend (vergunningen)beleid voeren voor bijkomende bewoning in de open ruimte of (landelijke) woonlinten;
- een restrictief beleid voeren voor solitaire perifere ontwikkelingen op vlak van wonen, handel, voorzieningen;
- gemeentelijke RUP's opmaken om slecht gelegen en niet ontwikkelbare woon(uitbreidings)gebieden te herbestemmen met het oog op een openruimtepositieve ruimtebalans;
- ...

7.4. GRENSOVERSCHRIJDEND SAMENWERKEN

De ruimtelijke invloed van wonen speelt zich af over grenzen heen en op verschillende schaalniveaus. Woonbeleidskeuzes in aangrenzende regio's hebben ook een invloed op onze provincie. Grensoverschrijdende

samenwerking met de aangrenzende landen, gewesten, provincies en gemeenten blijft nodig voor de versterking van onze nederzettingsstructuren. Waar dat nodig is zoekt de provincie daarom naar samenwerking.

BIJLAGE

Voor de strategische versterking van het woonweefsel wordt gestreefd naar een verhouding van minimum 70% naar de bovenlokale kernen en maximum 30% naar de lokale kernen. **Het woningobjectief** in deze bijlage is een belangrijk richtcijfer dat gemeenten moet helpen in de verdere uitwerking van hun woonvisie.

OPBOUW TABEL WONINGOBJECTIEVEN

Per woningmarkt worden de woningobjectieven uitgewerkt in een indicatieve tabel. De tabellen zijn volgens onderstaand stramien opgebouwd:

- De eerste kolom **geeft het aantal en de verschillende kerntypes** weer die in die woningmarkt aanwezig zijn.
- De tweede kolom **WE (2020)** geeft het aantal wooneenheden in 2020 weer die binnen de werkhypothese van afbakening van de kernen aanwezig zijn.
- De kolom **zonder sturing (2020-2040)** geeft de groei van het aantal wooneenheden van 2020-2040 zonder sturing
- De kolommen met sturing geven de verdeling van de woningobjectieven volgens de kerntypering in die woningmarkt weer. De kolommen 'met sturing' zijn opgedeeld volgens:
 - **2020-2040**: de huishoudensgroei voor de periode 2020-2040;
 - **% groei WM**: het percentage groei in de woningmarkt ten opzichte van het totale prognosecijfer.

	WE (2020)	ZONDER STURING 2020-2040	MET STURING 2020-2040	% Groei WM
MIDDEN-LIMBURG OOST				
Bovenlokaal				
(ondersteunende) regionaal stedelijke kern	23615	2723	3761	71%
Lokaal				
lokale kern	11313	1754	1512	29%
Buiten de kernen	6000	796	0	0%
MIDDEN-LIMBURG WEST				
Bovenlokaal				
(ondersteunende) regionaal stedelijke kern	25872	2850	4859	55%
ondersteunende regionaal stedelijke kern	4900	869	833	10%
strategische woningmarktkern	3254	263	521	6%
Lokaal				
lokale kern	25042	2752	2593	29%
Buiten de kernen	26991	2069	0	0%
NOORD-LIMBURG				
Bovenlokaal				
provinciaal stedelijke kern	3529	577	1270	66%
strategische woningmarktkern	182	33	65	4%
Lokaal				
lokale kern	6915	956	591	30%
Buiten de kernen	5507	360	0	0%
NOORDOOST-LIMBURG				
Bovenlokaal				
provinciaal stedelijke kern	3867	288	773	71%
Lokaal				
lokale kern	7814	608	315	29%
Buiten de kernen	4510	192	0	0%
NOORDWEST-LIMBURG				
Bovenlokaal				
provinciaal stedelijke kern	13559	1788	3119	70%
Lokaal				
lokale kern	23111	2000	1335	30%
Buiten de kernen	11197	663	0	0%
OOST-LIMBURG				
Bovenlokaal				
provinciaal stedelijke kern	10853	1154	1628	51%
strategische woningmarktkern	3873	410	690	22%
Lokaal				
lokale kern	13342	1160	754	27%
Buiten de kernen	6372	440	0	0%
VOEREN				
Lokaal				
lokale kern	833	61	119	100%
Buiten de kernen	939	58	0	0%
WEST-LIMBURG				
Bovenlokaal				
provinciaal stedelijke kern	7867	1212	4327	51%
strategische woningmarktkern	4052	715	1628	19%
Lokaal				
lokale kern	24150	4633	2520	30%
Buiten de kernen	13770	1916	0	0%
ZUIDOOST-LIMBURG				
Bovenlokaal				
provinciaal stedelijke kern	11297	1283	2938	70%
Lokaal				
lokale kern	22476	2251	1240	30%
Buiten de kernen	8634	630	0	0%
ZUIDWEST-LIMBURG				
Bovenlokaal				
provinciaal stedelijke kern	9475	1263	2602	70%
Lokaal				
lokale kern	13792	1875	1105	30%
Buiten de kernen	7757	564	0	0%

TABEL 2: Woningobjectieven 2020 - 2040 - woningmarkt

VERDELING WONINGOBJECTIEVEN 2020-2040 - PER GEMEENTE IN WONINGMARKT

MIDDEN-LIMBURG OOST		
As	lokale kernen	382
Genk	(ondersteunende) regionaal stedelijke kernen	3761
	lokale kernen	11
Houthalen-Helchteren (G)	lokale kernen	124
Maaseik (G)	lokale kernen	13
Oudsbergen (G)	lokale kernen	674
Zutendaal	lokale kernen	308

MIDDEN-LIMBURG WEST		
Alken	lokale kernen	419
Diepenbeek	ondersteunende regionaal stedelijke kern	362
	lokale kernen	176
Halen	lokale kernen	451
Hasselt	(ondersteunende) regionaal stedelijke kern	4859
	lokale kernen	89
Herk-De-Stad	lokale kernen	353
Heusden-Zolder (G)	lokale kernen	14
Houthalen-Helchteren (G)	strategische woningmarktkern	521
	lokale kernen	181
Kortessem (G)	lokale kernen	425
Lummen	lokale kernen	388
Zonhoven	ondersteunende regionaal stedelijke kern	471
	lokale kernen	97

NOORD-LIMBURG		
Bocholt (G)	lokale kernen	311
Bree	provinciaal stedelijke kern	1270
	strategische woningmarktkern	65
	lokale kernen	26
Oudsbergen (G)	lokale kernen	254

NOORDOOST-LIMBURG		
Dilsen-Stokkem (G)	lokale kernen	18
Kinrooi	lokale kernen	178
Maaseik (G)	provinciale stedelijke kern	773
	lokale kernen	119

NOORDWEST-LIMBURG		
Bocholt (G)	lokale kernen	42
Hamont-Achel	lokale kernen	518
Hechtel-Eksel	lokale kernen	102
Lommel	provinciale stedelijke kern	1572
	lokale kernen	170
Peer	lokale kernen	406
Pelt	provinciale stedelijke kern	1547
	lokale kernen	97

OOST-LIMBURG		
Dilsen-Stokkem (G)	lokale kernen	324
Maasmechelen	provinciale stedelijke kern	1628
	lokale kernen	172
Lanaken	strategische woningmarktkern	690
	lokale kernen	258

VOEREN		
Voeren	lokale kernen	119

WEST-LIMBURG		
Beringen	provinciale stedelijke kern	2209
	lokale kernen	653
Ham	lokale kernen	431
Heusden-Zolder (G)	lokale kernen	1200
Leopoldsburg	provinciale stedelijke kern	2118
	lokale kernen	38
Tessenderlo	Strategische woningmarktkern	1628
	lokale kernen	198

ZUIDOOST-LIMBURG		
Bilzen	Provinciaal stedelijke kern	1002
	Lokale kernen	268
Borgloon (G)	Lokale kernen	230
Heers (G)	Lokale kernen	10
Herstappe	Lokale kernen	1
Hoeselt	Lokale kernen	269
Kortesseem (G)	Lokale kernen	10
Riemst	Lokale kernen	276
Tongeren	Provinciaal stedelijke kern	1936
	Lokale kernen	176

ZUIDWEST-LIMBURG		
Borgloon (G)	lokale kernen	43
Heers (G)	lokale kernen	203
Gingelom	lokale kernen	197
Nieuwerkerken	lokale kernen	223
Sint-Truiden	provinciale stedelijke kern	2602
	lokale kernen	223
Wellen	lokale kernen	216

TABEL 3: Woningobjectieven 2020 - 2040 - per gemeente in woningmarkt

BELEIDSKADER OPENRUIMTE- SCHAKELS

MEER SAMENHANG VAN DE OPEN RUIMTE REALISEREN DOOR
IN TE ZETTEN OP STERKE SCHAKELS

RELATIE MET DE STRATEGISCHE VISIE VAN HET RUIMTEPACT 2040

Het beleidskader Openruimteschakels geeft uitvoering aan volgende strategische doelstellingen uit de strategische visie van het Ruimtepact 2040:

- in hoofddoel:

- SD4 – “Het openruimtesysteem versterken”.

- in tweede orde :

- SD1 – “De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren” door (delen van) kenmerkende beekvalleien, natuur- of openruimtegebieden als openruimteschakels te vrijwaren en te ontwikkelen (zie OD1);
- SD2 – “Steden en dorpen gericht versterken” door bij te dragen aan een betere omgevingskwaliteit via groenblauwe aders en openruimtecorridors doorheen of in de directe nabijheid van woonkernen (zie OD1 en OD2);
- SD6 – “Hernieuwbare energie integreren in het ruimtelijk beleid” door groenblauwe aders en openruimtecorridors te vrijwaren van grootschalige hernieuwbare energie-infrastructuur (zie OD1 en OD2);
- SD7 – “Meer ruimte geven aan de fietser” door bij te dragen aan een gevarieerd landschap via groenblauwe aders en openruimtecorridors waardoor fietsen aantrekkelijker wordt (zie OD1).

1. WAAROM EEN BELEIDSKADER OPENRUIMTESCHAKELS?

1.1. VERBINDINGEN ZIJN BOVENLOKAAL EN CRUCIAAL IN HET OPENRUIMTESYSTEEM

De open ruimte is een systeem waarin alle onderdelen, in meer of mindere mate, belangrijk zijn voor het goed functioneren ervan. **Een sterk samenhangend openruimtesysteem waarborgt de ecosysteemdiensten** die van cruciaal belang zijn voor de leefkwaliteit in Limburg. **Goede verbindingen zijn essentieel voor die samenhang.** Verdere versnippering en verharding hebben een negatieve en versturende invloed op het openruimtesysteem en moeten vermeden worden.

De kritische massa van de kerngebieden van natuur, bos en landbouw is noodzakelijk voor de biodiversiteit, ecologische veerkracht, de voedselproductie, het milderen en opvangen van de klimaatveranderingen en de toeristische aantrekkelijkheid van de regio. De samenhang van het openruimtesysteem houdt geen rekening met gemeentegrenzen. Een bovenlokale visie is noodzakelijk. Daarom is een aanpak op provinciaal niveau nodig die gericht is op het herstel en de versterking van de samenhang en de verbindende functie via openruimteschakels.

1.2. WAARDEVOL BELEID VAN HET RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN STRATEGISCH BIJSTUREN

De provincie heeft een traditie op vlak van natuur- en openruimteverbindingen. De **selectie van droge en natte natuurverbindingen en openruimteverbindingen in het Ruimtelijk Structuurplan Limburg (RSPL)**, heeft bijgedragen aan de realisatie en het behoud van de Limburgse biodiversiteit en de landschappelijke waarde. Dit gebeurde niet alleen door concrete acties op het terrein door allerlei actoren (Regionale Landschappen, Provinciaal Natuurcentrum, afdeling Waterbeheer, ...), maar ook door de natuur- en openruimteverbindingen te hanteren als afwegingskader in de advisering van gemeentelijke en gewestelijke ruimtelijke planningsdossiers. Hierdoor werden ongewenste (bouw)ontwikkelingen, zoals voor wonen, bedrijvigheid en windturbines, bijgestuurd op planningsniveau. In het beleidskader Openruimteschakels hanteert de provincie een andere benadering voor die verbindingen en legt ze **meer nadruk op een strategische en geïntegreerde aanpak** en concrete realisatiegerichte acties. Via een **geïntegreerde aanpak** zet de provincie in op verschillende en brede maatschappelijke doelen rond natuur, water, klimaat, landbouw, ontharding en

landschappelijke, ruimtelijke en toeristisch-recreatieve kwaliteit. Voor de uitvoering van het beleidskader is daarom de inzet van instrumenten en middelen nodig vanuit verschillende beleidsdomeinen zoals ruimtelijke planning, natuur, water, landbouw,...

De provincie zet in op groenblauwe aders en openruimtecorridors en voert een restrictief beleid in de open ruimte. Binnen dit kader maakt de provincie de **strategische keuze** om enkel die groenblauwe aders te selecteren waarvoor instrumenten vanuit het ruimtelijk beleid op provinciaal niveau nodig zijn om ze te vrijwaren en te versterken. De provincie zet hoofdzakelijk in op tweede categorie waterlopen vanuit de eigendoms- en beheersbevoegdheid van de provincie. Ook de openruimtecorridors worden strategisch geselecteerd. Op de meest cruciale plekken zet de provincie in op het stellen van grenzen aan de uitbreiding van bebouwing en verharding om zo het landschap visueel open, leesbaar en voelbaar te houden.

1.3. BIJDRAGEN AAN DE EUROPESE GREEN DEAL EN HET OPVANGEN VAN KLIMAATVERANDERING

De open ruimte vervult een essentiële rol binnen de verscherpte **Europese klimaatdoelstellingen** en het Europese beleidsprogramma van de **Green Deal**. Limburg moet daar, waar mogelijk, aan bijdragen en dus ook in het ruimtelijk beleid. **Een ruimtelijk beleidskader draagt bij om deze doelstellingen te realiseren.**

De Green Deal is de beleidsagenda van de Europese Unie om tegen 2050 klimaatneutraal te worden. Dit pakket aan maatregelen wil de grote uitdagingen op het vlak van het milieu, het klimaat, de biodiversiteit en duurzaamheid aanpakken. De Green Deal is een geïntegreerde en transversale strategie die bijna alle beleidsdomeinen bestrijkt. De klimaatverandering leidt ertoe dat we in de toekomst meer hittegolven, drogere zomers met meer en heviger buien, een hogere kans op overstromingen, nattere winters en een stijgend zeeniveau zullen krijgen.

Dat laatste is voor Limburg geen directe bedreiging, maar de andere evoluties wel. Een stijgende temperatuur heeft impact op onze natuur, landbouw, economie en dus op ons welzijn en onze welvaart.

Het is dus belangrijk om ons er tegen te wapenen en onze ruimtelijke inrichting hieraan aan te passen. Dat kan bijvoorbeeld door meer groen en water in de steden te brengen, rivieren weer meer ruimte te geven, verharde oppervlakken te beperken of zoveel mogelijk weer doorlaatbaar te maken om de infiltratiecapaciteit van de bodem te vergroten en wateroverlast door versnelde afvoer te beperken en diverse (semi)-ecosystemen te herstellen zodat de natuur terug koolstof (CO₂) begint op te nemen in vegetatie en bodem. Ruimtelijke planning en de open ruimte zijn hierin bepalende factoren.

2. FOCUS EN ROL VAN DE PROVINCIE

Het natuur-, bos- en landbouwbeleid en de bescherming van grote aaneengesloten openruimtegebieden situeert zich vooral op Vlaams en Europees niveau. De provincie neemt een **aanvullende rol** op. De provinciale kerntaak ligt in het **verbeteren van de verbindingen** tussen de grote kerngebieden van natuur, landbouw en bos om zo meer samenhang te creëren in het openruimtesysteem over gemeentegrenzen heen. De rivier- en beekvalleien

zijn hierin belangrijke aders. Zij vragen een **aanpak vanuit een multidisciplinaire bril**, waarbij onder andere ook de provinciale eigendoms- en beheersbevoegdheden van de waterlopen een sleutelrol vervullen. De provincie neemt de regie van deze gemeentegrensoverschrijdende openruimteschakels actief op, in overleg met alle betrokken stakeholders.

3. RUIMTELIJKE STAAT

3.1. DE OPEN RUIMTE

De open ruimte is het hoofdzakelijk⁸⁴ **niet-bebouwde landschap**: het geheel van grote aaneengesloten natuur-, landbouw- en bosgebieden met daartussen verbindingen, zoals rivier- en beekvalleien, kleinere natuur- en landbouwgebieden, kleine landschapselementen (KLE), brongebieden, overstromingszones. De open ruimte heeft heel wat functies waarvan landbouw, natuur, bos, waterhuishouding en recreatie de belangrijkste zijn. De open ruimte bepaalt in sterke mate het landschap en de belevingskwaliteit ervan.

In Limburg is gemiddeld 13%⁸⁵ van de totale oppervlakte verhard⁸⁶. Deze verharding bestaat vooral uit gebouwen, wegen en parkeerterreinen. Op Vlaams

niveau is 14% verhard. Op basis van onderzoek wordt aangenomen dat de verharding in Vlaanderen per 3 jaar ongeveer met 0,5% toeneemt⁸⁷. Dit betekent dus een verdere versnippering en afname van de open ruimte, hetgeen zowel een impact heeft op overstromingen als op droogte omdat de buffercapaciteit van de bodem dan minder optimaal werkt.

In 2020 nemen volgens de Ruimteboekhouding de openruimtebestemmingen 68% van de totale oppervlakte van Limburg in. Voor Vlaanderen bedraagt dit percentage 70%. Het aandeel natuurgebied is in Limburg groter ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde, het aandeel aan agrarisch gebied kleiner.

Bestemmingszone	Limburg			Vlaanderen	
	Opp. in ha	% t.o.v. de totale oppervlakte van Limburg	% t.o.v. de totale betreffende bestemmingsoppervlakte(n) in Vlaanderen	Opp. in ha	% t.o.v. de totale oppervlakte van Vlaanderen
Natuurgebied	45.486	19%	36%	127.828	9%
Bosgebied	7.396	3%	16%	45.381	3%
Agrarisch gebied	111.825	46%	14%	783.809	58%
Totaal openruimtebestemmingen	164.707	68%	17%	957.018	70%

TABEL 4: Ruimteboekhouding van de openruimtebestemmingen in 2020

⁸⁴ Agrarische gebouwen maken integraal deel uit van het landbouwfunctioneren in de open ruimte.

⁸⁵ Bron: provincies.incijfers.be, 2018

⁸⁶ Verharding stemt overeen met de term "bodemaftdekking" zoals Vlaanderenbreed geïnventariseerd door AGIV. (bron: Strategische Visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, Departement Omgeving, 2018).

⁸⁷ Bron: Departement Omgeving

3.2. VERSNIPPERING

De fragmentatie of **versnippering van de open ruimte zet zich de laatste decennia duidelijk door in Limburg**. Fragmentatie is het opdelen van ruimtelijke gehelen in kleinere stukken. Dat kan gebeuren door de aanleg van nieuwe wegen, fietssnelwegen of het aantasten en verbrekken van grote aaneengesloten natuur-, bos- en landbouwgebieden. Fragmentatie heeft grote gevolgen. De versnippering van de open ruimte is, vanuit ruimtelijk standpunt, een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van de natuurwaarden. De efficiëntie van de landbouw en voedselproductie komen onder druk⁸⁸. Het verdwijnen van kleinere openruimteclusters door fragmentatie tast de leefkwaliteit in en aan de rand van stads- en dorpskernen aan.

De open ruimte vandaag heeft een complexe ruimtelijke structuur en verweven patroon van landgebruiken en ruimtevragers. Door toenemende bebouwing zijn traditionele grenzen tussen stad en platteland en tussen bebouwde en open ruimte vervaagd. Het resultaat is een **hybride en onduidelijke ruimtelijke structuur**, bestaande uit woonfragmenten met verschillende dichtheden en functies waaronder veel lintbebouwing, een amalgaam van open ruimte, natuurgebieden, land- en tuinbouwconcentraties, bedrijvenszones, concentraties van voorzieningen en woonwijken.

Fragmentatie zet druk op de natuurlijke soortenrijkdom en zorgt voor habitatverlies en achteruitgang van de kwaliteit van het resterende habitat en van de ecosysteemdiensten. Dit uit zich in een daling van de oppervlakte habitatwaardige natuur, een toenemende kloof tussen deze steeds kleiner wordende natuurgebieden en bijgevolg in een stijging van het aantal en de grootte

van barrières voor plant- en diersoorten⁸⁹. Het tast ook de (potentie tot) ecosysteemdiensten aan.

De versnippering zet zich ook door in het landbouwgebied waar gronden voor hobbydoeleinden en vertuining onttrokken worden aan de professionele landbouw. Zo kent 27.041 ha bestemd landbouwgebied geen landbouwgebruik⁹⁰. Het komt voor dat tuinen, die aansluiten bij woningen in woongebied, gedeeltelijk in agrarisch gebied liggen. Dit zorgt enerzijds voor een verdere versnippering van het landbouwgebied, maar biedt anderzijds ook kansen voor de ontwikkeling van (lokale) openruimteschakels. Ook de regelgeving ruimtelijke ordening biedt heel wat mogelijkheden tot uitzonderingen en afwijkingen om niet-landbouwactiviteiten te ontwikkelen in het agrarisch gebied, zoals wonen, logies, recreatie, bedrijvigheid. Dit werkt de verdere inname en versnippering van de open ruimte in de hand.

De gemiddelde grootte van de openruimteclusters⁹¹ in Limburg is over een periode van 35 jaar sterk gedaald⁹²:

- 1976: 419,54 ha
- 1988: 272,89 ha
- 2000: 168,34 ha
- 2013: 100,28 ha

In vergelijking met Vlaanderen beschikt Limburg nog over vrij grote clusters open ruimte (het Vlaams cijfer voor 2013 bedraagt 76 ha). Dat is een sterkte die Limburg onderscheidt en mee de aantrekkelijkheid bepaalt van de leefomgeving.

⁸⁸ De ruimtelijk-economische aspecten van landbouw komen aan bod in het Beleidskader Economische Ruimte (met o.a. OD5 – Duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoering in agrarisch gebied).

⁸⁹ Bron: Ecopedia

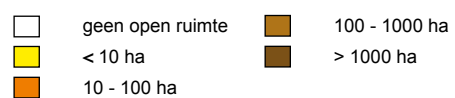
⁹⁰ Bron: cijfergegevens gebaseerd op gegevens van 2010 tot 2019, komende uit verschillende bronnen - Landbouwimpactstudie (Departement Landbouw en Visserij, 2021)

⁹¹ Openruimteclusters zijn aaneengesloten gebieden open ruimte. Grote wegen, waterwegen en spoorlijnen treden hierbij op als barrière en kunnen clusters van open ruimte opdelen in kleinere fragmenten. De grootte van de openruimteclusters in Vlaanderen wordt bepaald op basis van de landgebruikskaart (2013) en een selectie van de landgebruikstypes die als open ruimte beschouwd kunnen worden. (Bron: Ruimterapport Vlaanderen, Departement Omgeving, 2018)

⁹² Bron cijfers: Departement Omgeving

FIGUUR 18: Evolutie 1976-2013 van de clustergrootte van de open ruimte a.d.h.v. de landgebruikskaart

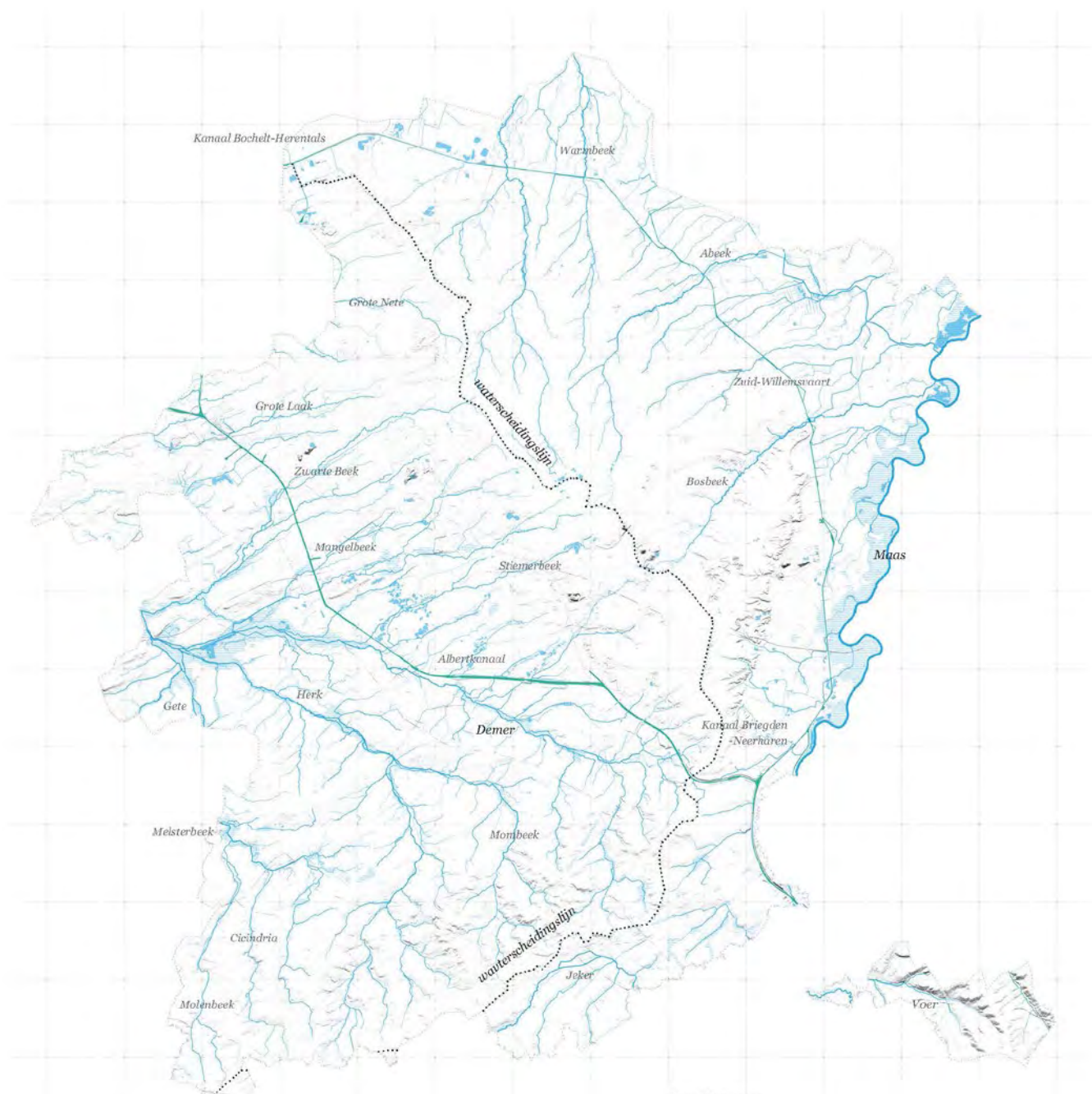

3.3. WATER

Het rivier- en bekenetwerk is **als onderdeel van het fysisch systeem sterk structuurbepalend** (geweest). Het bepaalt mee de ligging van nederzettingen, de vruchtbaarheid van de landbouwbodems, de ecologische waarde van natuurgebieden. Het zijn vaak ook open of groene linten in het landschap met een natuurlijke en ecologische waarde als habitat voor verschillende soorten. Ze zijn **ruimtelijk goed leesbaar** aan de hand van hun vegetaties: moerassen, broekbossen, veenvegetaties, populierenrijen ... Groenblauwe aders dragen bij tot een betere waterbeheersing en -balans wat nodig is voor klimaatadaptatie. Ze regelen de waterhuishouding. Zo kunnen zowel watertekorten (droogte) als overstromingen ingeperkt worden. Om vanuit het ruimtelijk beleid bij te dragen aan een betere waterhuishouding, gaat het aspect water hier voornamelijk over **droogte en overstromingen**.

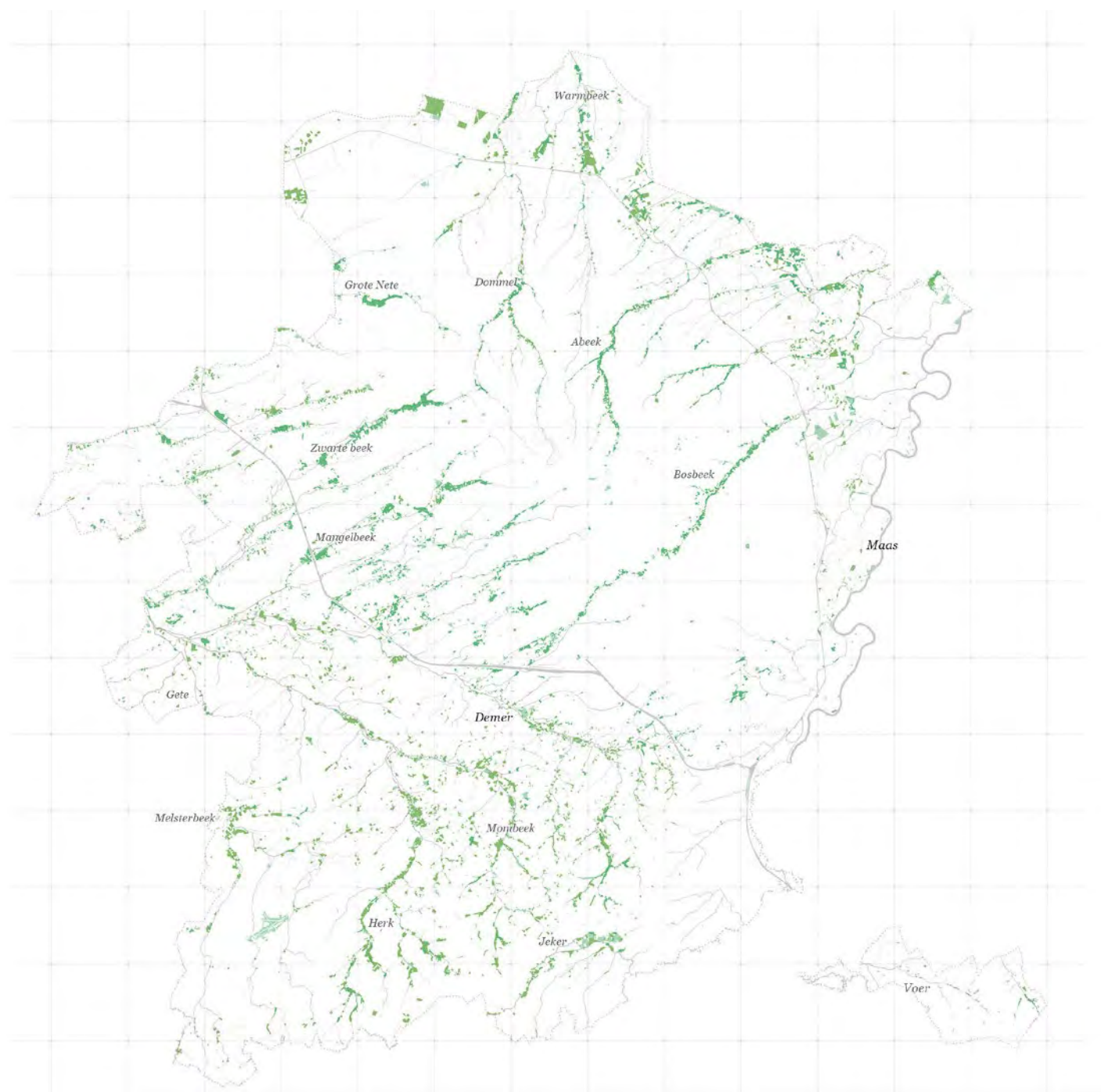
Frequenter overstromingen en langer aanhoudende droogteperiodes zijn maar enkele gevolgen van de klimaatwijziging. Alles wijst erop dat deze gevolgen

zich in de toekomst nog sterker zullen manifesteren, met hogere temperaturen, extreme droogteperiodes, intensere buien, hevige zomeronweders, nattere voor- en najaars, ... Dat heeft invloed op landbouw, natuur, vegetatie, de bescherming van onze woongebieden, ... en dus ook een ruimtelijke impact. Dit onderstreept het **belang van waterbeheersing in de klimaatadaptatie**. Meer of voldoende ruimte voor water voorzien blijft een erg belangrijke uitdaging. Het herstel van een gezond en zo natuurlijk mogelijk functionerend watersysteem is primordiaal. Een verhoogde infiltratiegraad is noodzakelijk waardoor hemelwater weer meer, beter en vlotter in de grond kan trekken en zo de ondergrondse watervoorraden aangevuld worden en terug op peil komen. Omgaan met het teveel en tekort aan water vraagt een aangepaste ruimtelijke inrichting van onze leefomgeving, waarin de open (en onverharde) ruimte een essentiële rol speelt met **ruimte voor infiltratie en buffering**. Dat is nodig om de ruimte bestendiger te maken in zowel extreme natte als droge periodes.

FIGUUR 19: Situering van de waterlopen in Limburg. Bron: Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid (BUUR, 2020)

- kanaal
- ~ rivieren en beken
- ≡ risicozone voor overstromingen
- plassen en vijvers
- scheidingslijn stroomgebied Maas en Schelde

FIGUUR 20: Vegetatie langs beekvalleien. Bron: Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid (BUUR, 2020)

- populieren
- moeras en moesbossen
- natte graslanden

Door de tijden heen heeft het **beheer van waterlopen** zich in hoofdzaak gericht op water afvoeren. Zeker de laatste halve eeuw heeft zich dat niet enkel beperkt tot het basisonderhoud van de waterlopen zelf, maar zijn heel wat beken zelfs machinaal rechtgetrokken, uitgediept en/of verbreed opdat water maar snel en veel zou kunnen afstromen. Onder andere vele van nature permanent natte gebieden zoals (veen)moerassen worden daardoor vaak nu nog steeds (diep) gedraineerd. Op heel wat plaatsen, zoals nattere zones en vennen in Noord(oost)-Limburg op het Kempisch plateau en in het grensgebied met Nederland, zijn in dezelfde periode bovendien actief nieuwe beekjes en grachten aangelegd met het oog op het afvoeren van water.

De afgelopen jaren werd reeds sterk ingezet op een ander beheer. Via ruimtelijke uitvoeringsplannen kregen verschillende overstromingsgevoelige gebieden een bouwvrije bestemming. Met toevoeging van een waterparagraaf aan de omgevingsvergunning worden waterbuffernormen geïmplementeerd en (hemel) wateropvang en -(her)gebruik gestimuleerd en dit zowel op het openbare domein (bij rioleringsprojecten, wegeaanleg, collectieve (sport)infrastructuur ...) als het particuliere domein (bijvoorbeeld verkavelingen, individuele woningbouw en bedrijfsgebouwen).

Om wateroverlast te voorkomen en de risico's bij overstromingen te verminderen zijn (en worden) er in verschillende stroomgebieden (gecontroleerde) **overstromingszones** ingericht. Om beekvalleien opnieuw meer natuurlijk in te richten en ervoor te zorgen dat oppervlaktewater trager wegvloeit, zijn er op meerdere plaatsen **structuurherstelprojecten** uitgevoerd zoals plas-drasoevers, hermeanderingen eventueel gecombineerd met ondiepe zones en/of oeverafschuiningen. Ook werden zowel in bebouwd als in open (landbouw)gebied **waterlopen terug opengelegd** en onderhoudsregimes bijgestuurd of beter afgestemd op de nieuwe noden en inzichten om water meer vast te houden en (meer) vertraagd af te voeren. Tevens werden al heel wat (kleinschalige) **erosiebestrijdingsmaatregelen** getroffen.

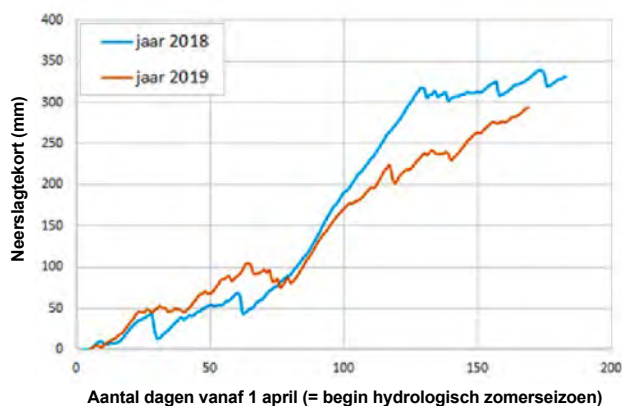
De klimaatverandering heeft een belangrijke impact op de hoeveelheid en intensiteit van neerslag die de waterlopen voedt en zo ook op hun regulerende werking op de waterhuishouding. Figuur 21 toont het neerslagtekort⁹³ voor de hydrologische zomerperioden vanaf 1 april in 2017, 2018 en 2019. Een vergelijking met de meteorologische gegevens van het KMI te Ukkel van de laatste 120 jaar toont dat bij het begin van de zomer in 2017 het neerslagtekort opliep tot een benaderende terugkeerperiode van 20 jaar. Later in de zomer verminderde dit tekort dankzij

⁹³ Opmaak van een dynamische waterbalans met afwegingskader en instrumenten voor een reactief en proactief waterbeleid – (provincie Limburg, 2020)

FIGUUR 21: Neerslagtekort voor de zomerperioden vanaf 1 april in 2017 (links), 2018 en 2019 (rechts) en vergelijking met de terugkeerperioden zoals berekend volgens de gegevens van het KMI te Ukkel voor de laatste 120 jaar

FIGUUR 22: Neerslagtekort voor de zomerperioden vanaf 1 april in 2018 en 2019, o.b.v. de lokale meteorologische gegevens in het centrum van de provincie Limburg

de neerslag. Ook in 2019 had het neerslagtekort een benaderende terugkeerperiode van 20 jaar, maar nu over een langere periode, aanhoudend t.e.m. september. In de zomer van 2018 was het neerslagtekort extremer, met een benaderende terugkeerperiode van gemiddeld 40 jaar. Dat deed zich de afgelopen 120 jaar in Ukkel driemaal voor: in 1921, 1976 en 2018.

Omdat de lokale meteorologische meetreeksen voor Limburg niet lang genoeg zijn om nauwkeurige terugkeerperiodeberekeningen te maken, werden de statistieken gebaseerd op Ukkel. Vergelijking van het neerslagtekort voor 2018 en 2019 tussen Ukkel en het centrum van de provincie Limburg toont echter geen grote verschillen (zie Figuur 21 versus Figuur 22). Uit de figuren blijkt dat extreme droogtes frequenter terugkomen.

De **pluviale overstromingskaarten**⁹⁴ brengen overstromingen in kaart die het gevolg zijn van afstromend oppervlaktewater door intense neerslag. Deze zijn complementair aan de **fluviale overstromingskaarten** die de overstromingen vanuit de grotere rivieren in beeld

brengen. Op de overstromingsgevaarkaart worden de pluviale zones lichtblauw weergegeven, de fluviale zones donkerblauw.

De klimaatscenario's van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voorspellen dat het in de zomer minder zal regenen. Het aantal dagen zonder neerslag zal sterk stijgen waardoor neerslagvolumes tot 52 % kunnen afnemen tegen 2100. Het aantal droge dagen kan stijgen van 173 nu tot 236 in 2100 bij het hoog-impacts scenario. Droogte kan in de toekomst ook vaker optreden. Het droogste jaar dat zich nu eens in de 20 jaar voordoet, kan zich tegen 2100 eens in de twee jaar voordoen. Dat is dus tot 10 maal vaker dan nu. Een heel extreme droogte (zoals in 1976 en 2018) kan eens in de 4 tot 5 jaar voorkomen. Het hoog-impacts scenario toont dat de kans op overstromingen in Vlaanderen tegen 2100 kan stijgen met een factor 5 tot 10. Dit betekent dat gebieden die momenteel overstromen met een middelgrote kans (honderd jaarlijks), naar de toekomst toe tot tienjaarlijks kunnen overstromen. Gebieden die nu al eens in de tien jaar overstromen, kunnen dan bijna jaarlijks overstromen.

⁹⁴ Bron: www.waterinfo.be/overstromingsrichtlijn

FIGUUR 23: Overstromingsgevaarkaart met aanduiding van de pluviale zones (lichtblauw) en fluviale zones (donkerblauw)

3.4. NATUUR- EN BOSGEBIEDEN

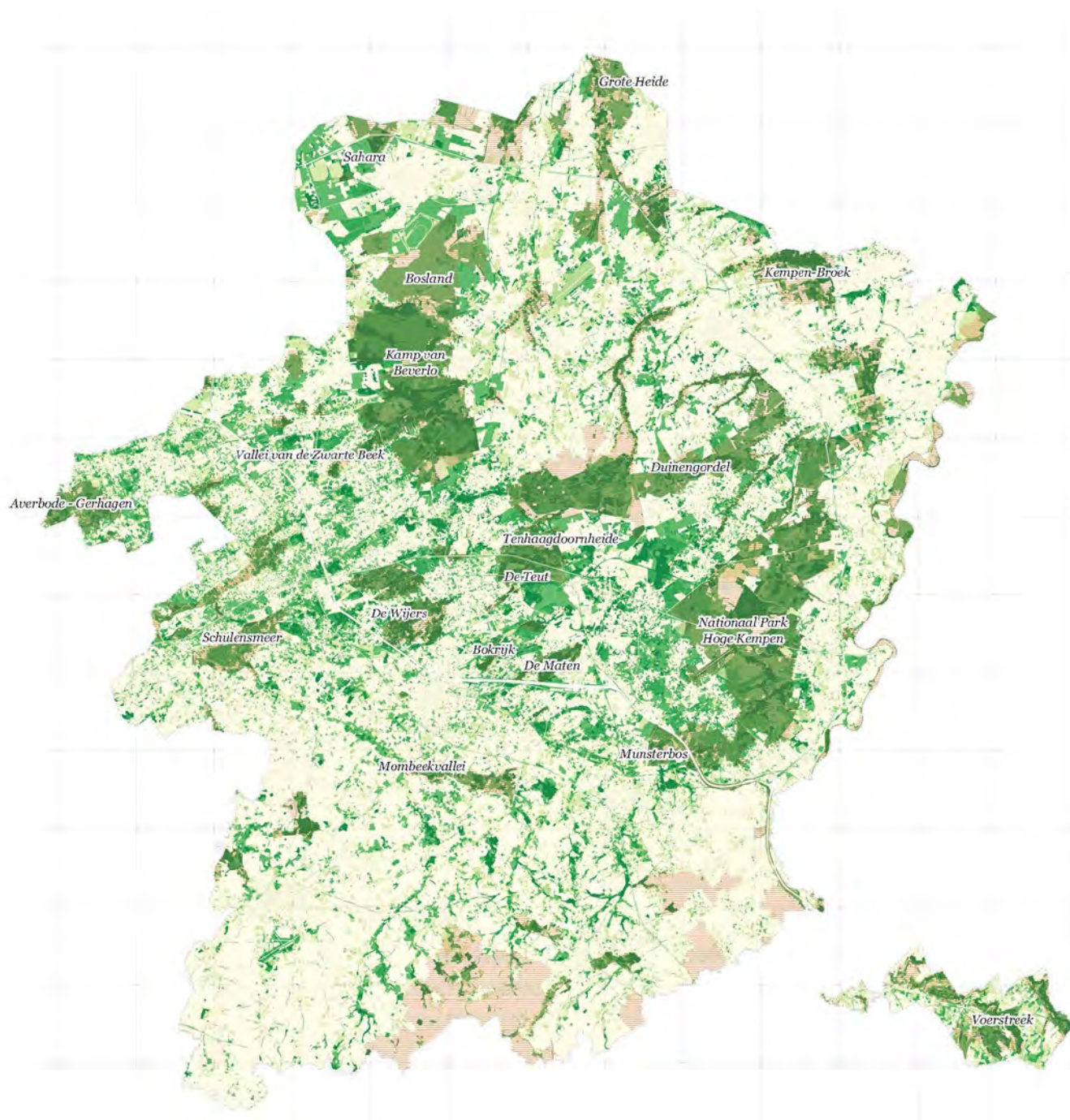
De natuur- en bosgebieden zijn belangrijke dragers van het ecologisch netwerk in het openruimtesysteem. Zowel de grote aaneengesloten gebieden als de kleinere structuren en fragmenten zijn hierin van belang als buffergebieden, verbindingzones, ...

De oppervlakten aan waardevolle natuur, Europees beschermde natuur en bos in Limburg zijn groter dan het gemiddelde in Vlaanderen.

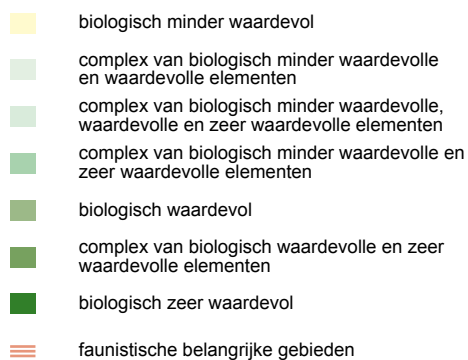
88.117 ha in Limburg is **waardevolle**⁹⁵ **natuur**⁹⁶. Dit is **34%** van het grondgebied. In Vlaanderen bedraagt dit 21,6% van de totale oppervlakte. De Maasvallei, de bos- en heidegordels op het Kempens Plateau, het Demerbekken met de Demerdepressie (Schulensmeer), de Vallei van de Zwarte Beek, de natuur in Voeren en rond de beekvalleien in Haspengouw zijn biologisch erg waardevolle onderdelen van de natuurlijke structuur, met ook een betekenis op internationaal niveau zoals de ecologische corridor Eifel/ Ardennen – Kempen/Noord-Brabant.

⁹⁵ Hierbij werd enkel de oppervlakte aan biologisch waardevolle en biologisch zeer waardevolle habitats in rekening gebracht. De beperkte oppervlaktes van combinaties (complexen) van minder waardevolle met (zeer) waardevolle elementen werden niet meegerekend.

⁹⁶ Bron: provincies.incijfers.be (Biologische waarderingskaart, 2020)

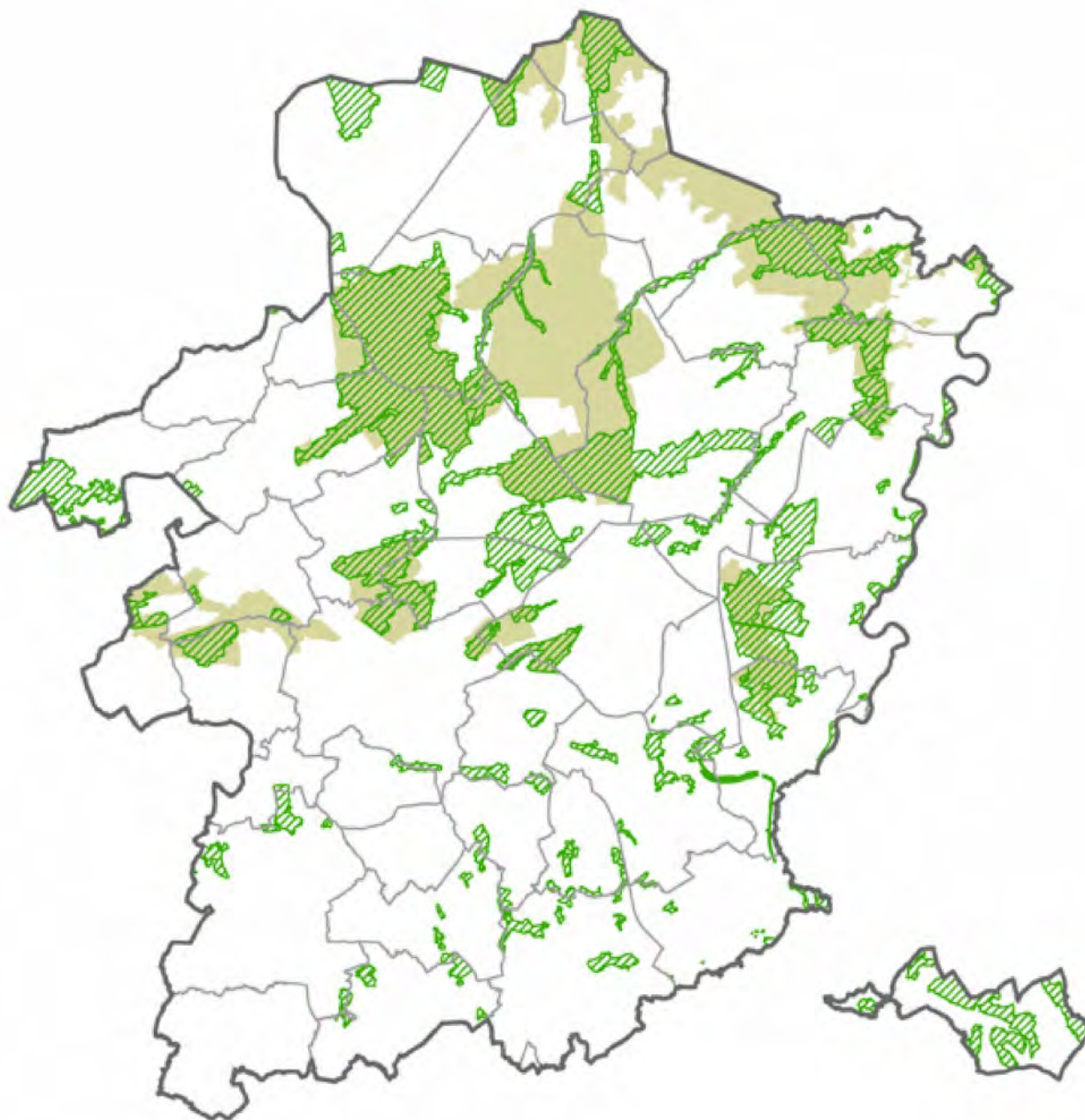
FIGUUR 24: Biologische waarderingskaart 2016. Bron: Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid (BUUR, 2020)

De oppervlakte van de natuur- en bosreservaten in natuurbeheer bedraagt in Vlaanderen (in 2020) 94.329 ha waarvan 35.116 ha (oftewel 37%) op grondgebied van Limburg⁹⁷.

58.865 ha van Limburg is aangeduid als **Europees beschermde natuur** (Natura 2000-netwerk met Speciale Beschermingszones van de Vogel- en Habitatrichtlijn).

Dit is **24%** van het grondgebied. In Vlaanderen bedraagt dit gemiddeld 12,3% van het grondgebied. Het Europese gemiddelde is 18,2%. Bijkomend zijn de Speciale Beschermingszones in Vlaanderen sterk gefragmenteerd en bij de kleinste van Europa.

FIGUUR 25: Situering Vogel- en Habitatrichtlijngebieden

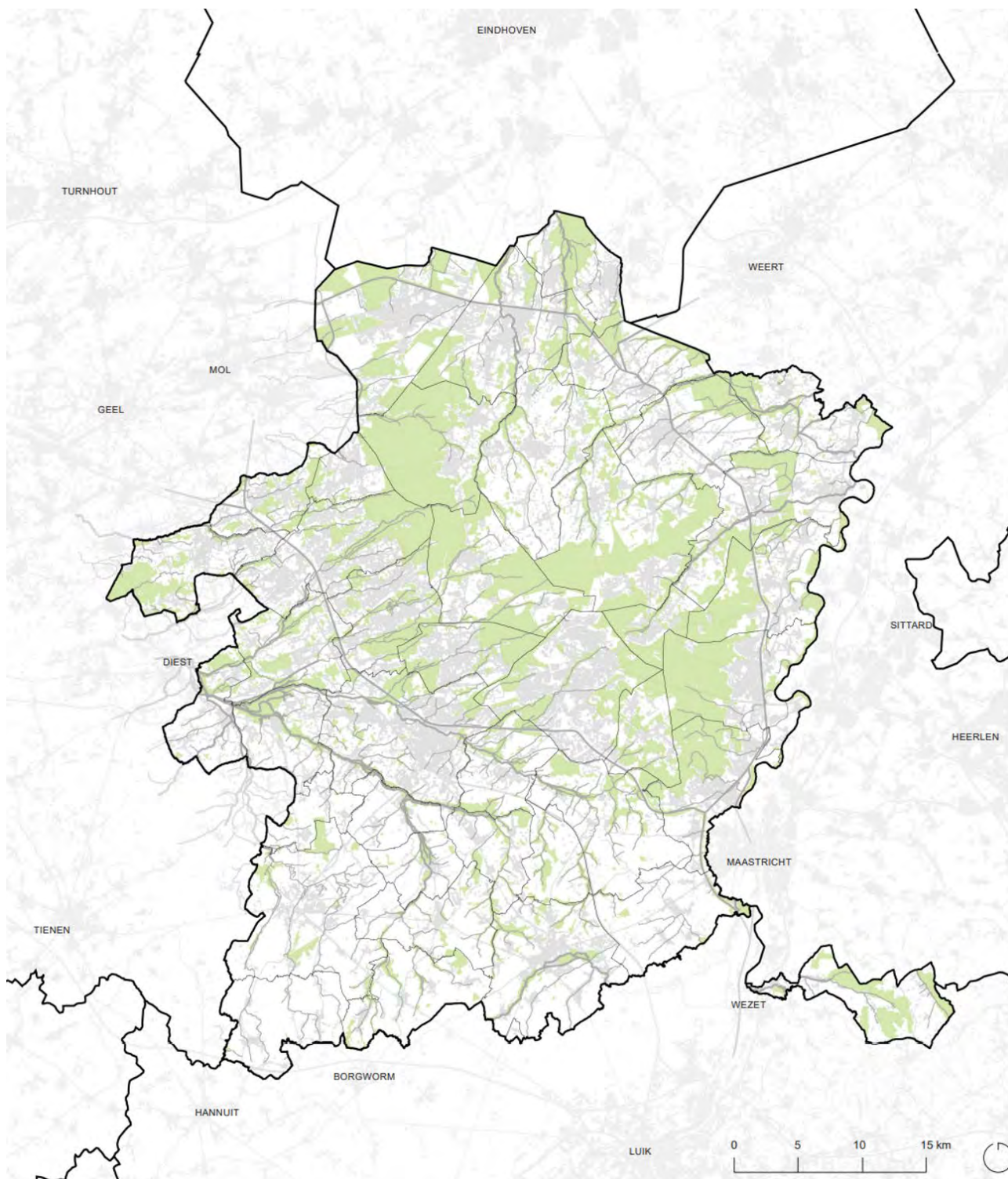
- Habitatrichtlijngebied
- Vogelrichtlijngebied

⁹⁷ Bron: provincies.incijfers.be, Limburg.incijfers.be.

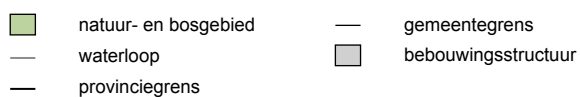

Figuur 26 is opgebouwd uit de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), groene bestemmingen op het gewestplan en in ruimtelijke uitvoeringsplannen (uitgezonderd park- en buffergebieden), habitat-richtlijngebieden, de erkende natuurreservaten en hun

uitbreidingszones. In deze gebieden is de natuur reeds sterk beschermd. Deze kaart vormt ook de onderlegger voor de aanduiding van de groenblauwe aders (zie verder), die zorgen voor de essentiële verbindingen tussen de natuur- en bosgebieden.

FIGUUR 26: Situering natuur- en bosgebieden

4. VISIE

MEER SAMENHANG VAN DE OPEN RUIMTE REALISEREN DOOR IN TE ZETTEN OP STERKE SCHAKELS

De provincie wil meer ecologische, landschappelijke en fysieke samenhang van de open ruimte realiseren door actief in te zetten op twee soorten openruimteschakels: 1) **groenblauwe aders** en 2) **openruimtecorridors**; en dit zowel in de open ruimte als in meer verstedelijkte

gebieden. Groenblauwe aders hebben vooral een natuur-, ecologische en/of hydrologische waarde en insteek. Openruimtecorridors vrijwaren specifieke open ruimten onder bebouwingsdruk. Verder voert de provincie een **restrictief beleid in de open ruimte**.

4.1. GROENBLAUWE ADERS RIJGEN HET ECOLOGISCH EN NATUURLIJK NETWERK AAN ELKAAR

Groenblauwe dooradering is het (fijnmazig) **netwerk van groene ruimtes, verbindingen en waterlopen door open en bebouwde ruimte**. Het bestaat onder meer uit open rivier- en beekvalleien, groene massa's zoals parken en (speel)bossen, lijnelementen zoals bomenrijen, houtkanten of bermen, wateroppervlakken zoals poelen, vijvers en bekkens, groene en blauwe ecologische infrastructuur doorheen bedrijventerreinen en landbouwgebieden. Het vormt een samenhangend netwerk dat vanuit de open ruimte doordringt in bebouwd gebied.

Groenblauwe aders situeren zich hoofdzakelijk **buiten de planologisch bestemde natuurgebieden** en verbinden deze gebieden beter met elkaar. De natuurgebieden zijn door hun bestemming al voldoende beschermd en hebben een beleid voor natuurbehoud en -ontwikkeling.

De groenblauwe dooradering zet zich op een fijnmazig niveau voort in parkjes, tuinen, plantsoenen, hagen, bomenrijen, onbebouwde ruimte in verkavelingen, openbaar domein en in bermen langs weg-, spoor- en waterinfrastructuur. Vele kleinschalige initiatieven zorgen ervoor dat **groenblauwe dooradering doordringt tot op wijk-, buurt-, straat- en zelfs perceelsniveau**. Dat kan bijvoorbeeld door de vergroening van speelplaatsen, onthardingsprojecten, ontwikkeling van kleine (stads) bosjes, stimulering van gevelgroen, groendaken, tegeltuintjes en het planten van (klimaat)bomen. Het is van belang dat bij elke vergunning of kleinschalige ruimtelijke ingreep hemelwaterafkoppeling, -infiltratie en -buffering ingepast worden⁹⁸.

4.2. OPENRUIMTECORRIDORS HOUDEN DE RUIMTE OPEN OP SELECTIEVE PLEKKEN

Openruimtecorridors zijn nog **resterende open, onbebouwde ruimten in een overwegend bebouwd gebied**. Openruimtecorridors voorkomen op cruciale plekken in Limburg dat (sterk) bebouwde zones aan mekaar groeien. Ze stellen grenzen aan de uitbreiding

van bebouwing en verharding om zo het landschap ter plaatse visueel open, leesbaar en voelbaar te houden. Openruimtecorridors zijn kleine maar essentiële schakels in het openruimtesysteem waar een **bebouwingsdruk** bestaat.

4.3. STERKE SCHAKELS DIENEN VELE MAATSCHAPPELIJKE DOELEN

Met het geheel van deze schakels verbeteren we **diverse functies van de open ruimte**. De provincie zet in op verschillende en brede maatschappelijke doelen rond **natuur, water, klimaat, landbouw, ontharding en landschappelijke, ruimtelijke en toeristisch-recreatieve kwaliteit**. Alleen een voldoende robuust en goed ontwikkelde groenblauwe dooradering is in staat

de veelheid aan functies, en dus ecosysteemdiensten, te dragen. Het groenblauwe netwerk moet hiervoor zowel in oppervlakte als in kwaliteit voldoende ontwikkeld zijn.

Het behoud en de uitbouw van ecologische verbindings-zones is nodig om een aantal **Europese natuurdoelen** en **Vlaamse soortbeschermingsplannen**

⁹⁸ Diverse instrumenten zoals de watertoetsadviesprocedure, de toepassing van de gewestelijke stedenbouwkundige hemelwaterverordening, het hanteren van pluviale overstromingskaarten, gemeentelijke hemelwater- en droogteplannen, ... worden hiertoe ingezet.

te realiseren. Ondanks de vele inspanningen ter bescherming en ontwikkeling van de natuur, kunnen de instandhoudingsdoelen (Europese natuurdoelstellingen voor het Natura 2000-netwerk) voor meerdere Europees beschermde soorten niet altijd volledig gehaald worden binnen deze speciale beschermingszones. Het is dus wenselijk om de grote natuurkerngebieden en het Natura 2000-netwerk beter met elkaar te verbinden via groenblauwe aders. Met die groenblauwe aders versterkt de provincie de biodiversiteit, de ecologische kwaliteit en de migratiemogelijkheden voor fauna.

De groenblauwe aders dragen ook bij tot een **betere waterkwaliteit en waterbalans** en helpen om zowel watertekorten als overstromingen in te perken. Dat is ook nodig voor onze **klimaatadaptatie**. Het beheer van de open ruimte is essentieel voor onze watervoorziening. Een openruimtesysteem moet meer gericht en geordend worden op het infiltreren en vasthouden van water in de bodem. Grondwaterreservoirs zijn grote reservoirs met lange verblijftijden en daarom zijn ze ideaal om periodes van droogte te overbruggen. Het grondwatersysteem moet in goede kwantitatieve toestand blijven. Daarom moeten we blijven inzetten op het aanvullen van de grondwatertafel, op minder verharding en op meer infiltratie. Een robuust groenblauw netwerk draagt bij tot een betere waterbeschikbaarheid, wat o.a. de landbouw ten goede komt. **Water is voor de landbouw één van de belangrijkste en meest gebruikte grondstoffen.** De garantie van waterbeschikbaarheid over een lange periode is cruciaal voor de agrarische sector. Aandacht voor gezonde bodems met een goede capillaire en

sponswerking, samen met een bewustere irrigatie en een rationeel watergebruik komt de (klimaatbestendigheid van de) landbouw zeker ten goede.

Het landbouwsysteem is niet enkel van belang voor de **voedselproductie**, maar is door zijn ruimtelijke impact en historische verwevenheid met het landschap vaak een kernkwaliteit van de verschillende landschapseenheden in Limburg⁹⁹. Land- en tuinbouwbedrijven zorgen mee voor het behoud en beheer van de open ruimte. De landbouw is op die manier een belangrijke **drager van de open ruimte**. Dit enerzijds door de agrarische bedrijfsvoering op zich, maar anderzijds ook door de specifieke diensten die ze kunnen leveren gericht op het behoud, de ontwikkeling en het beheer van natuur, landschap, open ruimte en waterkwaliteit en -kwantiteit (bv. soortenbescherming, functionele agrodiversiteit, botanisch of natuurvriendelijk beheer van percelen, aanplanten en beheren van kleine landschapselementen, perceelrandenbeheer en erosiebestrijding).

Het vrijwaren van de openheid en een landschappelijke inrichting van de schakels verhoogt de **ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving**. Kwalitatieve groenblauwe aders en openruimtecorridors versterken de ruimtelijke regionale eigenheid van de landschapseenheid en dus die van Limburg. Een gevarieerd landschap met groenblauwe dooradering en openruimtecorridors is een meerwaarde voor wandelaars en fietsers, versterkt de toeristische aantrekkingskracht én het welzijn van de Limburgers.

4.4. EEN RESTRICTIEF BELEID VRIJWAART DE OPEN RUIMTE

Omwille van het maatschappelijk en ruimtelijk belang van de open ruimte in Limburg, voert de provincie een **restrictief beleid tegen bijkomende bebouwing en verharding in de open ruimte**. Uitzonderingen hierop kunnen gemaakt worden voor noodzakelijke fiets- of openbaar vervoersinfrastructuur (in het kader van de modal shift), voor agrarische bebouwing die noodzakelijk is voor het functioneren van de landbouw en zo mee instaat voor het behoud en beheer van de open ruimte, bebouwing in functie van natuurbeheer of zacht toeristisch recreatieve bebouwing, voor energie-infrastructuur. Ook bij deze uitzonderingen wordt er gekeken naar mogelijkheden voor hergebruik van bestaande gebouwen en verhardingen en een maximale bundeling van nieuwe infrastructuur. Hiermee wordt versnippering van de open ruimte tot een absoluut minimum beperkt en wordt de ruimtelijke regionale eigenheid beschermd.

Heel wat (aaneengesloten) openruimtegebieden hebben al een zekere **mate van bescherming door planologische bestemmingen** (natuur, bos, ...) of andere **“beschermende” aanduidingen** (landschapsrelict, landschappelijk waardevol gebied, bouwvrije zones, ...). De open ruimte is ook vaak een fundamenteel onderdeel van de ruimtelijke regionale eigenheid, die de provincie als dusdanig respecteert in ruimtelijke ontwikkelingsplannen¹⁰⁰. Binnen dergelijke kaders en met een restrictief beleid, is een verregaande of significante aantasting van de open ruimte niet te verwachten. Het is dan ook niet nodig om alle mogelijke openruimtegebieden in Limburg in het Ruimtepact 2040 aan te duiden voor een bijkomende bescherming.

⁹⁹ Zie SD1: “Verdiepende omschrijving van bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid”.

¹⁰⁰ Zie SD1 “De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren” en de bijhorende “Verdiepende omschrijving van bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid”.

5. SELECTIES

De provincie duidt groenblauwe aders en openruimtecorridors aan als prioritaire openruimteschakels op provinciaal niveau. In deze gebieden biedt de provincie een strategische meerwaarde voor het openruimtesysteem.

A. GROENBLAUWE ADERS

5.1. PROVINCIALE GROENBLAUWE ADERS

SELECTIEMETHODIEK

De selectie vertrekt vanuit gebiedsdekkende analyse van landgebruikselementen zoals water, lijninfrastructuren, bos- en heidegebieden, waardevolle vegetatie, KLE's, landbouwgebieden, ...) die potentieel drager zijn van een groenblauwe ader. Als onderlegger voor de zoektocht naar de groenblauwe aders wordt de kaart van de natuur- en bosgebieden (zie hoofdstuk 3.4. "Natuur- en bosgebieden", figuur 26) gehanteerd waartussen de essentiële verbindingen gelegd moeten worden. Uit kaarten en datalagen (o.a. provinciale (RSPL) en gemeentelijke natuurverbindingen, instandhoudingsdoelstellingen (IHD-rapporten, AGNAS 16-processen)) werden via een kaarttoefening verschillende types landschappelijke dragers geselecteerd die als potentiële dragers van een groenblauwe ader kunnen fungeren. Na analyse werden uiteindelijk 234 elementen behouden. Deze werden ondergebracht in 7 categorieën:

- **internationale ecologische verbindingen** waaronder de Maasvallei (als noord-zuid gerichte verbinding in het oosten van de provincie) en de ecologische verbinding Eifel (Duitsland) /Ardennen - Kempen (België) - Noord-Brabant (Nederland) (als diagonale zuidoost-noordwest gerichte verbinding van Voeren over de Hoge Kempen, de Duinengordel en Bosland tot Lommel);
- **ontbrekende schakels tussen Europees beschermd natuurgebied** (Natura 2000), zoals aangegeven in de IHD-rapporten/soortbeschermingsplannen als essentiële dan wel gewenste ecologische corridor;
- **stapstenen in, tussen of parallel aan beekvalleien**: fijnmazig netwerk van punt-, lijn- en vlakvormige kleine landschapselementen langsheen, op of over hydrografische scheidingslijnen;
- **beekvalleien van 2de of 3de categorie** met veel potentieel van nature overstroombaar gebied, temeer bij gekende overstromingsproblematieken stroomafwaarts;
- **aansluitingen op provinciale natuurverbindingen van de aangrenzende provincies**, eventueel via of

langsheen provinciegrensoverschrijdende waterlopen van 2de en 3de categorie en continuering aan de overzijde van landsgrenzen;

- **grote, lijnvormige infrastructuren** als ecologische assen met verknoping ter hoogte van beekvalleien en natuurgebieden;
- **groenblauwe doortochten** door stads- en dorpskernen, bedrijventerreinen en landbouwgebieden.

Van daaruit werd voor elk van deze elementen onderzocht of ze een bijdrage leveren aan drie criteria: functionaliteit, beschikbaar ruimtelijk instrumentarium en opportuniteit:

- **functionaliteit**: De groenblauwe ader kan potentieel bijdragen aan het realiseren van diverse ecosystemendiensten. Afhankelijk van bij welke sector het zwaartepunt lag, werd de ader toegewezen aan een categorie, namelijk blauwe aders waarbij de realisatie van een integrale aanpak van het waterbeheer centraal staat ofwel groene aders waarbij de ecologische migratie centraal staat.
- **beschikbaar ruimtelijk instrumentarium**: Verbindingen waarvoor instrumenten vanuit het ruimtelijk beleid op provinciaal niveau nodig zijn om ze te vrijwaren en te versterken worden geselecteerd. Hierdoor zijn alle elementen die geheel of grotendeels in een groene bestemming liggen, niet meegenomen. Deze elementen worden geacht binnen deze groene bestemming verder uitgewerkt te worden via sectorale initiatieven.
- een **opportuniteit**, bijvoorbeeld omdat de provincie bevoegd is voor de realisatie van Fietssnelwegen.

Tot slot werd, binnen het volledige netwerk, geoordeeld welke groenblauwe aders prioritair te behouden of (gedeeltelijk) te ontwikkelen zijn. Zo werden een aantal kansen voor een **provinciale werking rond groen-blauwe aders** gedetecteerd. Hierbij werd ook rekening gehouden met de (beheers)bevoegdheden van de andere beleidsniveaus wat ook leidt tot suggesties voor groenblauwe aders op federaal, Vlaams en gemeentelijk niveau.

3 CATEGORIEËN

De groenblauwe aders worden ingedeeld in 3 categorieën:

Categorie 1. Blauwe aders

De blauwe aders zijn Limburgse beekvalleien die een belangrijke functie hebben om:

- waterschaarste en droogte te counteren;
- wateroverlast op te vangen of te voorkomen;
- de sterke achteruitgang van de droogtegevoelige natuur tegen te gaan.

Er wordt voluit ingezet op de realisatie van robuuste valleigebieden. Ze zijn immers essentieel voor:

- een goed, gezond en klimaatbestendig functionerend watersysteem;
- bescherming, verbetering en uitbreiding van “natte natuur”;
- duurzame levering van watergebonden ecosysteem-diensten zoals (voorzien van) proper water;
- bescherming tegen overstromingen/droogte.

De provincie selecteert ze op basis van de aanwezige typerende waterafhankelijke habitats en de potenties om water vast te houden en te bufferen. Het zijn in hoofdzaak van nature overstroombare natte beekvalleien. Dit zijn de gebieden die in eerste instantie geschikt zijn voor het creëren van ruimte voor water, en daarmee gekende waterproblemen stroomafwaarts in het stroomgebied te verminderen. Naarmate deze zones meer in de bovenstroomse gebieden liggen, hebben zij bovendien een voorname rol in het tegengaan van de droogteproblematiek en bodemerrosie. Het is een belangrijk algemeen aandachtspunt dat daarbij rekening gehouden wordt met de aanwezige natuurwaarden of potenties, met inbegrip van de vereiste (milieu) kwaliteit. Verder zoekt de provincie specifiek in Zuid-Limburg bijkomende mogelijkheden voor collectieve hemelwaterberging met vertraagde afvoer omwille van de hellingen in het landschap en de minder infiltratiegevoelige grondsoort. Ook in andere delen van de provincie kan dit principe echter (standaard) als oplossing in overweging genomen worden.

Categorie 2. Groene aders

De groene aders hebben een functie als hoogwaardige, belangrijke **ecologische migratieassen**. Een ecologische migratieas verbindt leefgebieden van diersoorten. Deze migratieas moet daarvoor functioneel ingericht worden voor een doelsoort of een soortengroep.

Europees beschermde en Limburgse prioritaire soorten werden gegroepeerd in ecoprofielen (Zie hoofdstuk 5.1 “provinciale groenblauwe aders - selectiemethodiek

ecoprofielen”) aan de hand van hun functionele habitatvereisten. Alle aders uit de initiële analyse werden meegenomen in de selectiemethodiek voor de groene aders.

De selectie van groene aders bestaat hoofdzakelijk uit beekvalleien met een prominente ecologische functie naast hun waterbeheerfunctie. De aders liggen buiten de groene gewestplanbestemmingen en niet in Habitatrictlijngebieden.

Categorie 3. Lijninfrastructuren

De lijninfrastructuren zijn lineaire gebieden die de basis vormen voor een ecologische infrastructuur of deze potentie hebben omwille van de uitgestrektheid en continuïteit van de lijnvorming in het bebouwd en open landschap. Het zijn bermen, taluds of aanliggende, begeleidende vegetaties aan weerszijden van (of onder) **grote lijnvormige infrastructuur** zoals kanalen, (oude) spoorverbindingen, auto(snel)wegen en fietssnelwegen. Ontwikkelingen aan deze lijninfrastructuren bekijkt de provincie geïntegreerd en niet louter als technisch-functionele infrastructurele ingrepen. De provincie streeft naar win-winsituaties in functie van de uitbouw van een groenblauw netwerk.

Dergelijke lijnvormige infrastructuurelementen vormen soms ook een (ecologische) barrière. Dwarse kruisingen van groene aders en beekvalleien zijn aandachtspunten bij de ruimtelijke ontwikkeling ervan.

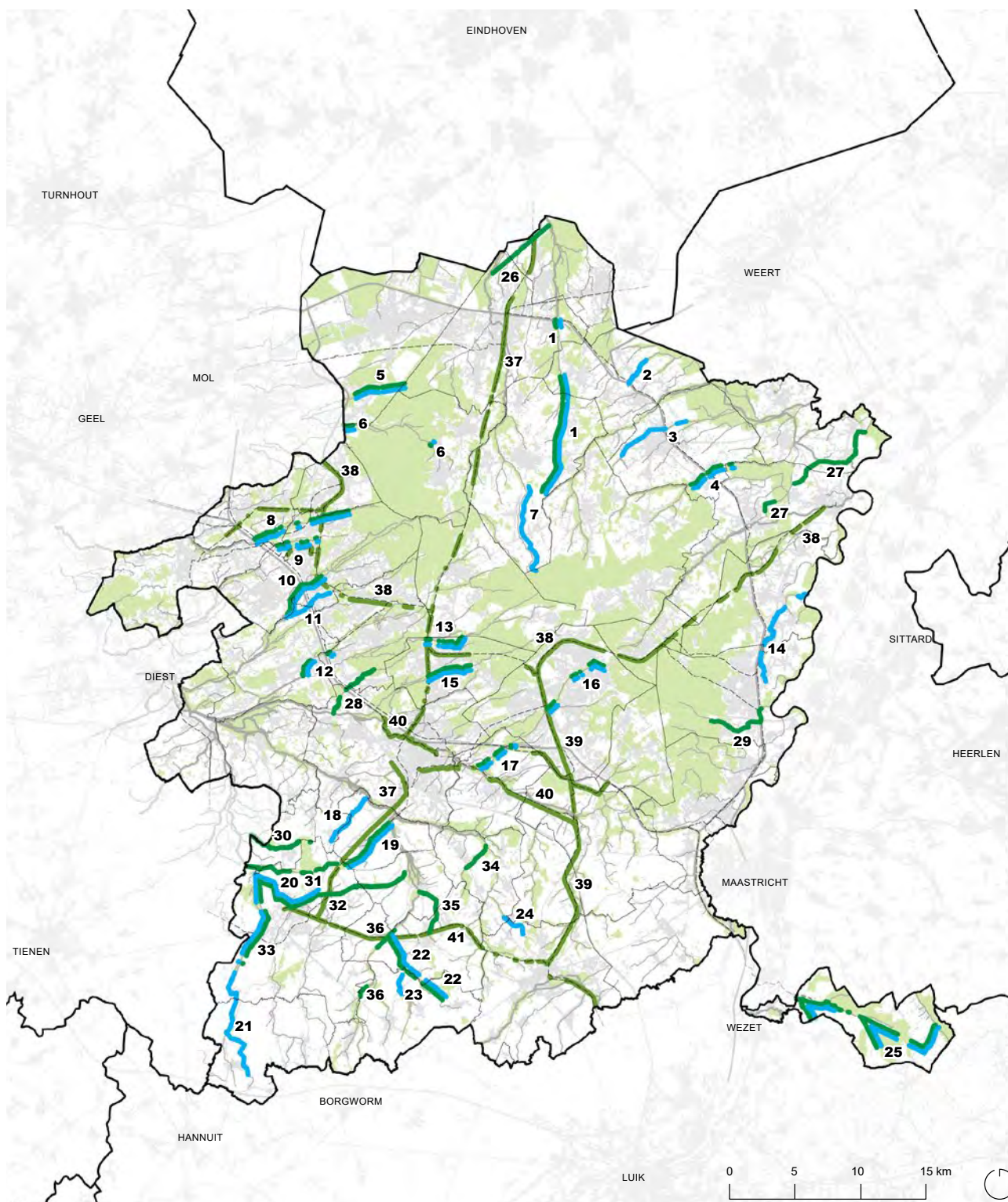
We baseren de selectie als groenblauwe ader op de grote lijnvormige infrastructuur en de daaraan gekoppelde begeleidende vegetaties. De tracés van deze fietssnelwegen vallen vaak samen met deze bestaande of voormalige lijninfrastructuren. Wanneer de fietssnelweg (gedeeltelijk) op een ander tracé zou ontwikkeld worden, blijft alleen de grote lijnvormige infrastructuur als groenblauwe ader geselecteerd met de ambitie om een groene verbinding te realiseren. Ook eventuele nieuwe fietssnelwegen komen in aanmerking om in de toekomst bijkomend geselecteerd te worden.

Voor de realisatie van de groenblauwe aders die op provinciaal niveau geselecteerd worden of als suggestie aan andere bestuursniveaus worden aangegeven, zijn instrumenten vanuit het ruimtelijk beleid nodig.

Daarnaast zijn ook nog andere open ruimten en beekvalleien als schakels belangrijk binnen het groenblauw netwerk. De realisatie gebeurt overwegend door het inzetten van reguliere taken en middelen vanuit het water- en openruimtebeleid (natuur, landbouw, ...) en minder vanuit het ruimtelijk beleid. Dit vormt het basis groenblauwe dooraderingsnet.

PROVINCIALE GROENBLAUWE ADERS

In totaal selecteert de provincie 38¹⁰¹ groenblauwe aders op provinciaal niveau.

KAART 8: ORS - Provinciale groenblauwe aders

selectie

categorie 1

blauwe ader - provinciaal niveau

categorie 2

groene ader - provinciaal niveau

categorie 3

lijninfrastructuur - provinciaal niveau

categorie 1&2

groenblauwe ader - provinciaal niveau

natuur- en bosgebied

waterloop

fietssnelweg

provinciegrens

gemeentegrens

bebouwingsstructuur

¹⁰¹ De 38 provinciale blauwgroene aders omvatten 25 blauwe aders, 25 groene aders en 5 lijninfrastructuren. 14 blauwe aders vallen volledig samen met groene aders. Deze krijgen dezelfde nummer op de kaart en in de tabel. 3 blauwe aders en groene aders overlappen elkaar deels. Deze worden afzonderlijk genummerd.

CATEGORIE 1: DE BLAUWE ADERS

De provincie selecteert **25 beekvalleien als provinciale blauwe ader**, waarvan er 14 volledig en 3 deels samenvallen met provinciale groene aders. Dit zijn allen waterlopen van 2de categorie. De 25 blauwe aders hebben een totale lengte van ongeveer 117 km (waarvan 73 km overlapt met categorie 2 - groene aders).

Categorie 1 – Blauwe aders – Provinciaal niveau			
Nr.	Gemeente	Naam	Doel
1	Peer - Bocholt - Pelt	Warmbeek	Ontwikkelen van groenblauwe ader, incl. doortocht Warmbeek doorheen centrum van Teutendorp Sint-Huibrechts-Lille. De ecologisch waardevolle en veelal meanderende beekvallei is een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei'.
2	Bocholt	Veldhouwerbeek	Conserveren van water in valleigebied. De beekvallei en bijhorend "waterlandschap" zijn een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'Kempen-Broek'.
3	Bree	Soerbeek	Behouden van de beek met habitats en ontwikkelen van goede ecologische toestand. De beekvallei en bijhorend "waterlandschap" zijn een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'Kempen-Broek'.
4	Bree - Maaseik	Itterbeek	Behouden van de beek met habitats en ontwikkelen van goede ecologische toestand. De beekvallei met een grote variëteit aan meestal watergerelateerde natuur is een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'Kempen-Broek'.
5	Lommel	Kleine Hoofdgracht (Balengracht)	Ontwikkelen van goede ecologische toestand. De vele ontspringende beken zijn een belangrijk ruimtelijk kenmerk in de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'.
6	Hechtel-Eksel	Grote Nete	Conserveren van water in valleigebied.
7	Peer	Dommel (2de cat.)	Ontwikkelen van goede ecologische toestand, waterconservering en basismilieukwaliteit. Het meest typerende landschap van de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei' is dat van de beekvalleien. Vooral de nog meanderende beken zijn een kernkwaliteit.
8	Ham - Beringen - Leopoldsburg	Grote Laak (stroomopwaarts Albertkanaal)	Conserveren van water in valleigebied.
9	Beringen	Grotebeek	Conserveren van water in valleigebied.
10	Beringen	Zwarte Beek (2de cat.)	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering, doortocht van de Zwarte Beek doorheen verstedelijkt gebied Beringen. Het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen en landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
11	Beringen - Lummen	Helderbeek	Conserveren van water en behouden sponswerking in valleigebied. Het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen en landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
12	Heusden-Zolder - Lummen	Mangelbeek (2de cat.)	Ontwikkelen van goede ecologische toestand en structuurherstel. De intacte beekvalleien zijn een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
13	Houthalen-Helchteren - Zonhoven	Laambeek	Conserveren van water, herstellen beekstructuur en sponswerking in valleigebied. Het waterlandschap met zijn visvijvers, beekvalleien en rietmoerassen is een belangrijk ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'De Wijers'.

14	Dilsen-Stokkem - Maasmechelen	Vrietselbeek	Conserveren van water in valleigebied. De landschappelijke structuur van de Maasvallei is een terrassenlandschap. De beekvalleien die de steilranden van het Kempens Plateau doorsnijden is er een belangrijk ruimtelijk kenmerk.
15	Zonhoven	Roosterbeek	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering, doortocht Roosterbeek door centrum Zonhoven.
16	Genk	Stierner (opwaarts Albertkanaal)	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering, doortocht Stierner door verstedelijkt gebied Genk.
17	Diepenbeek	Stierner (stroomafwaarts Albertkanaal)	Ontwikkelen van goede ecologische toestand, conserveren van water.
18	Nieuwerkerken - Alken	Kozenbeek	Conserveren van water in valleigebied. De beekvalleien zijn een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid Vochtig-Haspengouw. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig - Haspengouw'.
19	Alken	Simsebeek	Ontwikkelen van goede ecologische toestand, waterconservering, herstel beekstructuur en basismilieukwaliteit in valleigebied - deel van een langere groene ader in combinatie met Kelsbeek (groene ader nr. 31).
20	Sint-Truiden	Melsterbeek	Ontwikkelen goede ecologische toestand, waterconservering, herstel beekstructuur en basismilieukwaliteit in valleigebied - deel van een langere groene ader in combinatie met Oude Beek - Vloedgracht - Spaasbeek (groene ader nr. 32).
21	Gingelom - Sint-Truiden	Molenbeek	Ontwikkelen van goede ecologische toestand, conserveren van water, herstellen van beekstructuur en basismilieukwaliteit in valleigebied. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig Haspengouw'. Molenbeek stroomafwaarts 16'-Romeinse Kassei ook bijkomend geselecteerd als groene ader (groene ader nr. 33)
22	Heers - Borgloon	Herkebeek	Conserveren van water en herstellen van beekstructuur in valleigebied. Een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'Droog - Haspengouw' is de slechts beperkte aanwezigheid van beken.
23	Heers	Molenbeek – Middelste Beek	Conserveren van water en behouden van sponswerking in valleigebied. Een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'Droog - Haspengouw' is de slechts beperkte aanwezigheid van beken.
24	Tongeren - Kortesseem	Lerebeek	Conserveren van water en herstellen van beekstructuur in valleigebied. Een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'Droog - Haspengouw' is de slechts beperkte aanwezigheid van beken.
25	Voeren	Voer – Veurs - Remersdaalbeek	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering, incl. de doortocht van de Voer doorheen het centrum ('s Graven)Voeren en verbinding richting Remersdaal(beek).

TABEL 5: Selectie van provinciale blauwe aders

CATEGORIE 2: GROENE ADERS

De provincie selecteert **25 groene aders van provinciaal niveau**. 17 van deze groene aders, waarvan 3 gedeeltelijk, vallen samen met de geselecteerde blauwe aders. De 26 groene aders hebben een totale lengte van ongeveer 122 km (waarvan 73 km overlap met categorie 1 – blauwe aders).

Categorie 2 – groene aders – Provinciaal niveau			
Nr.	Gemeente	Naam	Doel
1	Peer - Bocholt - Pelt	Warmbeek	Behouden en verbeteren van de structuur en kwaliteit van de beek, vegetatierijke plassen en moerassen, en mozaïek van kleine landschapselementen (KLE) in de vallei.
4	Bree - Maaseik	Itterbeek	Behouden en verbeteren van de structuur en kwaliteit van de beek, incl. voldoende aandacht voor vegetatierijke plassen. De beekvallei en bijhorend “waterlandschap” zijn een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid ‘Kempen-Broek’.
5	Lommel	Kleine Hoofdgracht (Balengracht)	Behouden en verbeteren van de structuur en kwaliteit van de beek en elementen van schrale beekbegeleidende graslanden. De vele ontspringende beken zijn een belangrijk ruimtelijk kenmerk in de landschapseenheid ‘Noord-Limburgse bossen’.
6	Hechtel-Eksel	Grote Nete	Behouden en verbeteren van de structuur en kwaliteit van de beek en van de aanpalende graslanden en moerassige vegetaties. De vele ontspringende beken zijn een belangrijk ruimtelijk kenmerk in de landschapseenheid ‘Noord-Limburgse bossen’.
8	Ham - Beringen - Leopoldsburg	Grote Laak (stroomopwaarts Albertkanaal)	Behouden en ontwikkelen van moerasvegetaties in de vallei. Het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen en landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid ‘West-Limburgse beekvalleien’.
9	Beringen	Grote Beek	Behouden en ontwikkelen van natte graslandtypes in de vallei en KLE. Het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen en landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid ‘West-Limburgse beekvalleien’.
10	Beringen	Zwarte Beek	Behouden en ontwikkelen van allerhande natte vegetaties, incl. kleine zeggevegetatie. Het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen en landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid ‘West-Limburgse beekvalleien’.
12	Heusden-Zolder - Lummen	Mangelbeek	Ontwikkelen van een goede ecologische toestand en structuurherstel. De intacte beekvalleien zijn een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid West-Limburgse beekvalleien.
13	Houthalen-Helchteren - Zonhoven	Laambeek	Behouden en verbeteren van de mozaïek van natte, structuurrijke graslanden, ruigtes en grote zeggevegetatie. Het waterlandschap met zijn visvijvers, beekvalleien en rietmoerassen is een belangrijk ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid ‘De Wijers’.
15	Zonhoven	Roosterbeek	Behouden en verbeteren van de mozaïek van alle open, natte natuurtypes. Het waterlandschap met zijn visvijvers, beekvalleien en rietmoerassen is belangrijk ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid ‘De Wijers’.
16	Genk	Stierner (stroomopwaarts Albertkanaal)	Behouden en verbeteren van de mozaïek van alle open, natte natuurtypes. De beekvallei is een belangrijk ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid ‘Hoge - Kempen’. De omgeving van de rivier verstedelijkte enorm in de voorbije eeuw, maar de beek zelf heeft op heel wat plekken haar natuurlijk karakter weten te behouden.
17	Diepenbeek	Stierner (stroomafwaarts Albertkanaal)	Behouden en verbeteren van mozaïek van natte graslanden, moerasvegetaties en KLE. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid ‘Vochtig - Haspengouw’.

22	Heers - Borgloon	Herkebeek	Conserveren van water en herstellen van de beekstructuur in valleigebied.
25	Voeren	Voer – Veurs - Remersdaalbeek	Behouden en ontwikkelen van het mozaïeklandschap, zowel open als gesloten en zowel natte als droge natuurtypes. Het sterk golvend en door driebeekdalen diep ingesneden landschap is een belangrijk ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Voeren'.
26	Pelt - Hamont-Achel	Tussen Hageven en Achelse Kluis, via Buitenheide en Prinsenloop	Behouden en verbeteren van KLE en stapstenen tussen de valleien van de Dommel en de Warmbeek. De beekvalleien met veelal nog meanderende waterlopen, het patchwork van bosgebieden en het agrarisch bocagelandschap zijn kernkwaliteiten in de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei'.
27	Maaseik - Kinrooi	Witbeek	Behouden en verbeteren van de structuur en kwaliteit van de beek, vegetatierijke plassen en moerassen en mozaïek van KLE in de vallei. De landschappelijke structuur van de Maasvallei is een terrassenlandschap. De beekvalleien die de steilranden van het Kempens Plateau doorsnijden is er een belangrijk ruimtelijk kenmerk.
28	Heusden-Zolder - Hasselt - Lummen	Voortbeek	Behouden en verbeteren van de mozaïek van natte graslanden, moerasvegetaties en KLE. Het waterlandschap met zijn visvijvers, beekvalleien en rietmoerassen is belangrijk ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'De Wijers'.
29	Maasmechelen	Kikbeek	Behouden en verbeteren van de structuur en kwaliteit van de beek, in combinatie met natte graslanden, moerasvegetaties en KLE in de vallei. De landschappelijke structuur van de landschapseenheid 'Maasvallei' is een terrassenlandschap. De beekvalleien die de steilranden van het Kempens Plateau doorsnijden is er een belangrijk ruimtelijk kenmerk.
30	Nieuwerkerken - Sint-Truiden	Grondbeek	Behouden en verbeteren van de mozaïek van natte graslanden, moerasvegetaties en KLE. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig – Haspengouw'.
31	Nieuwerkerken - Sint-Truiden - Alken	Kelsbeek - Simsebeek	Behouden en verbeteren van de mozaïek van open, natte natuurtypes. De Simsebeek in Alken is ook bijkomend geselecteerd als blauwe ader (nr. 19). Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig - Haspengouw'.
32	Sint-Truiden - Wellen	Melsterbeek - Oude Beek - Vloedgracht - Spaasbeek	Behouden en verbeteren van de mozaïek van open, natte natuurtypes. Melsterbeek in Sint-Truiden is ook geselecteerd als blauwe ader (nr. 20). Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig - Haspengouw'.
33	Sint-Truiden	Molenbeek	Behouden en verbeteren van de structuur en kwaliteit van de beek en natte, structuurrijke graslanden, ruigtes en grote zeggevegetaties. Deel van een langere blauwe ader waarbij de hele Molenbeek is geselecteerd, incl. tracé stroomopwaarts 16' – Romeinse Kassei (nr. 21). Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig - Haspengouw'.
34	Kortesseem	Winterbeekvallei	Behouden en verbeteren van de mozaïek van open natuurtypes in de vallei. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig - Haspengouw'.
35	Borgloon - Wellen	Kleine Herk	Behouden en verbeteren van de mozaïek van open, natte natuurtypes. Een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'Droog Haspengouw' is de slechts beperkte aanwezigheid van beken.
36	Borgloon - Heers - Sint-Truiden	Herk (2de cat.)	Behouden en verbeteren van de mozaïek van alle natte natuurtypes. Een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'Droog Haspengouw' is de slechts beperkte aanwezigheid van beken.

TABEL 6: Selectie van provinciale groene aders

Selectiemethodiek ecoprofielen

Om tot een overzichtelijk systeem aan groene aders te komen, werden de soorten opgedeeld in ecoprofielen. Voor dit beleidskader zijn ecoprofielen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek gebruikt, opgemaakt in functie van de Europese Natuurdoelen. In Limburg zijn 16 ecoprofielen (behalve vleermuizen) van toepassing. Voor vleermuizen zijn de verspreidingsgegevens te beperkt om een realistisch beeld te schetsen. Per ecoprofiel werden de leefgebieden en het geschikt actueel aanwezig habitat in kaart gebracht. Met deze oefening als basis werden per ecoprofiel de meest logische potentiële groene aders ingetekend. Deze potentiële groene aders zijn een synthese van 4 datasets:

- de gekende populaties en doelpopulaties opgenomen in de S-IHD rapporten opgemaakt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en de soortbeschermingsplannen
- de waarnemingen in de periode 2009-2018 (databank waarnemingen.be)
- de potentieel geschikte vegetatie-eenheden uit de Biologische Waarderingskaart (2016)

Deze datasets werden geraadpleegd voor de soorten van de ecoprofielen (Handboek voor beheerders, deel 2) én de Limburgse prioritaire soorten.

Door al deze potentiële groene aders op kaart te zetten, ontstaat een macrostructuur op schaal van de provincie. Hierin zijn bundels van potentiële groene aders te onderscheiden en zones met een meer diffuus netwerk van potentiële groene aders. Op lokaal niveau zijn groene aders maatwerk. Door de veelheid aan ecoprofielen en daarbinnen specifieke eisen van de soorten in functie van hun habitat is maatwerk nodig. De provincie beschikt over kennis om lokale processen hierover op te zetten.

De bundels van ecoprofielen komen meestal overeen met beekvalleien. In de beek zelf zijn dit de soorten van zuivere beken (vaak vissoorten), parallel met de beek zijn dit soorten van moerasvegetaties gevolgd door hoger op de valleiwand soorten groepen gebonden aan verschillende types graslanden of akkercomplexen. Verschillende types bossen kunnen afhankelijk van de ontwikkelingsgeschiedenis ook de plek van beekbegeleidende vegetatie, grasland of akker innemen. Uit de macrostructuur komen verschillende nog goed ontwikkelde beekvalleien met potenties als groene ader voor verschillende soortengroepen waarvan de leefgebieden in en rond deze valleien liggen. De zones met een diffuus netwerk aan groene aders zijn vaak meer versnipperde landschappen waar ook nog een concentratie aan natuurlijke elementen bewaard gebleven zijn.

CATEGORIE 3: LIJNINFRASTRUCTUREN

De provincie selecteert **5 lijninfrastructuren als provinciale groenblauwe ader**, namelijk de fiets-snelwegen met de hoogste verbindingspotentie in het groenblauw netwerk en omdat de provincie bevoegd is voor de realisatie van het fietssnelwegennetwerk. De 5 geselecteerde lijninfrastructuren hebben een totale lengte van ongeveer 145 km.

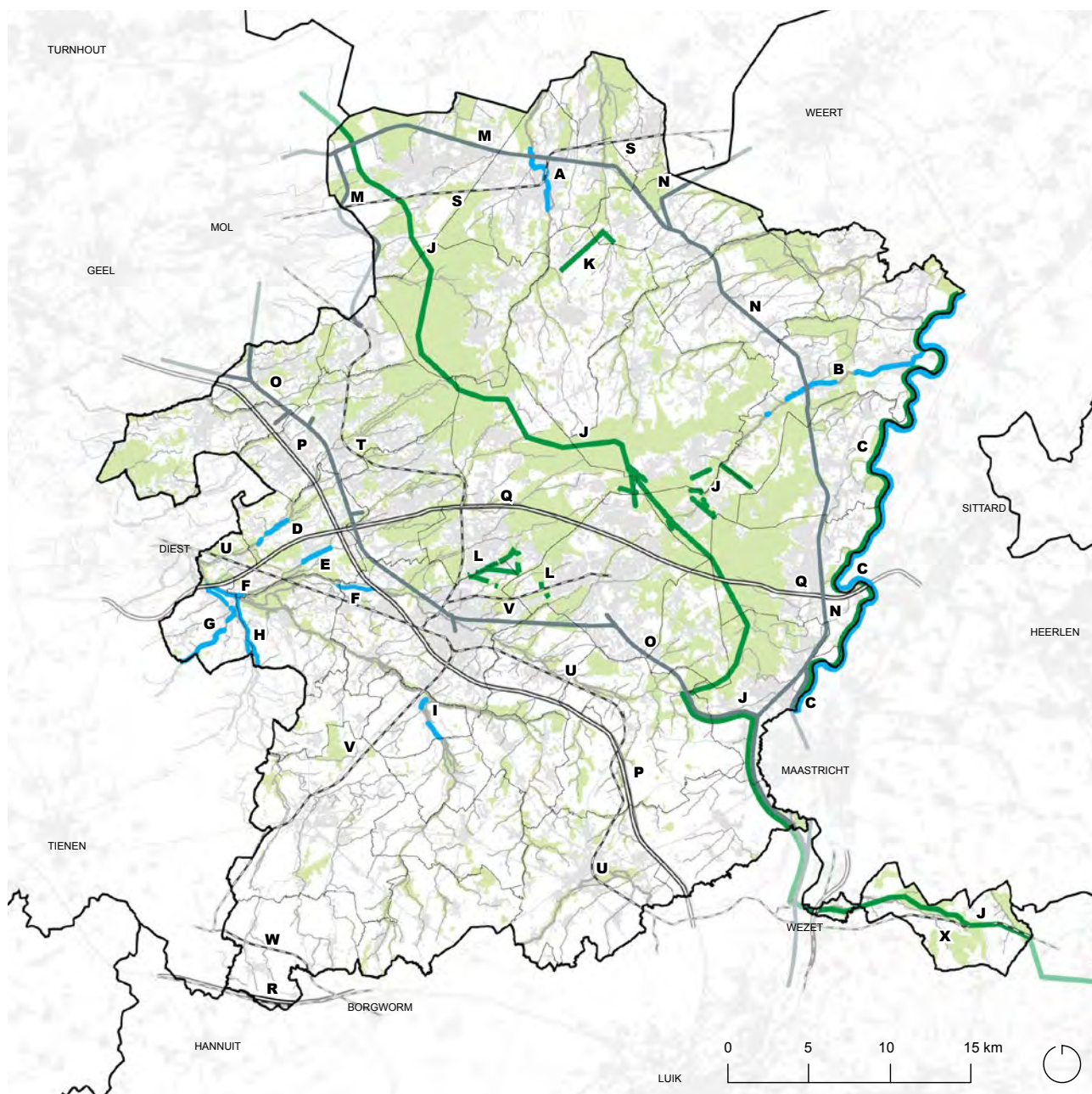
Categorie 3 – Lijninfrastructuren – Provinciaal niveau			
Nr.	Gemeente	Naam	Relatie met ruimtelijke regionale eigenheid
37	Hamont-Achel - Pelt - Hechtel-Eksel - Peer - Houthalen-Helchteren - Zonhoven - Hasselt - Alken - Sint-Truiden	Fietssnelwegtracés F741 + F74 van Hamont-Achel tot Sint-Truiden (voormalige spoorlijn 18 Pelt-Hasselt + N80 Hasselt-St-Truiden)	
38	Ham - Leopoldsburg - Beringen - Heusden-Zolder - Houthalen-Helchteren - Zonhoven - Genk - As - Dilsen-Stokkem - Maaseik	Fietssnelwegtracés F754 + F75 + F751 van Leopoldsburg tot Maaseik (deels voormalig Kolenspoor: spoortracé Leopoldsburg-Beringen-Zonhoven-As-Maaseik)	Het voormalige Kolenspoor is een typerend element binnen de ruimtelijke regionale eigenheid van de landschapseenheden 'West-Limburgse beekvalleien', 'De Wijers' en 'Hoge Kempen'.
39	Genk - Diepenbeek - Zutendaal - Bilzen - Hoeselt - Tongeren	Fietssnelwegtracé F76 van Genk tot Tongeren (grotendeels spoortracé Tongeren-Bilzen-Genk) + kruisend deel van F72 (tracé Hasselt-Maastricht, omheen industriegebied Genk-Zuid via N702, Taunusweg, N730)	
40	Hasselt - Diepenbeek - Bilzen	Fietssnelwegtracé F70 van Hasselt tot Bilzen (gedeeltelijk spoortracé Bilzen-Hasselt + gedeeltelijk Demertracé)	De Demervallei is een belangrijk ruimtelijk kenmerk en een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'Vochtig-Haspengouw'.
41	Sint-Truiden - Borgloon - Tongeren	Fietssnelwegtracé F79 van Sint-Truiden tot Tongeren (voormalig Fruitspoor) + aansluitend deel van F791 (Tongeren – Grens Wallonië)	Het voormalige Fruitspoor is een typerend element binnen de ruimtelijke regionale eigenheid van de landschapseenheden 'Droog- en Vochtig-Haspengouw'.

TABEL 7: Selectie van lijninfrastructuren als provinciale groenblauwe aders

5.2. SUGGESTIES VAN GROENBLAUWE ADERS AAN DE VLAAMSE EN FEDERALE OVERHEID

Volgende suggesties moeten beschouwd worden als een niet-limitatieve lijst. Het is geen resultaat van een alomvattende analyse. Deze groenblauwe aders zijn tijdens het onderzoek naar boven gekomen als belangrijk binnen het groenblauw netwerk en worden daarom ter informatie en als suggestie aan de Vlaamse en federale overheid meegegeven omwille van hun

beheersbevoegdheden op vlak van waterlopen, natuurgebieden, verkeersinfrastructuren, ... Het is aan de Vlaamse en federale overheid om deze suggesties te beoordelen, aan te pakken en aan te vullen voor wat betreft hun bevoegdheden en werkingsgebied. Voor de realisatie van het groenblauw netwerk in Limburg is de provincie vragende partij om hier prioritair werk van te maken.

KAART 9: ORS - Suggesties van groenblauwe aders aan de Vlaamse en federale overheid

selectie

categorie 1

blauwe ader - Vlaams niveau

categorie 2

groene ader - Vlaams niveau

categorie 3

lijninfrastructuur - Vlaams Federaal niveau

autosnelweg

spoorweg

kanaal

natuur- en bosgebied

waterloop

provinciegrens

gemeentegrens

bebouwingsstructuur

CATEGORIE 1: DE BLAUWE ADERS

De provincie geeft **9 blauwe aders als suggestie aan Vlaanderen** mee om op Vlaams niveau uit te werken, onder andere binnen het ruimtelijk beleid. Het betreft delen van waterlopen van 1ste categorie, waarvan het beheer van de waterlopen tot de bevoegdheid van Vlaanderen behoort.

Categorie 1 – Blauwe aders – Vlaams niveau			
Nr.	Gemeente	Naam	Doel
A	Pelt	Dommel (1e categorie)	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering, doortocht Dommel doorheen centrum van teutendorp Neerpelt. Het meest typerende landschap van de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei' is dat van de beekvalleien. Vooral de nog meanderende beken zijn er een kernkwaliteit.
B	Maaseik	Bosbeek	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering, doortocht Bosbeek doorheen verstedelijkt gebied Maaseik. De Bosbeek is een belangrijk ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Hoge Kempen'. De landschappelijke structuur van de landschapseenheid Maasvallei is een terrassenlandschap. De beekvalleien die de steilranden van het Kempens Plateau doorsnijden is er een belangrijk ruimtelijk kenmerk.
C	Kinrooi - Maaseik - Dilsen-Stokkem - Maasmechelen - Lanaken	Maasvallei	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering. De dynamische riviernatuur van de Maasvallei is een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'Maasvallei'.
D	Lummen	Zwarte Beek (1e categorie)	Vernatten in valleigebied, waterconservering, behoud en herstel sponswerking. Het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen en landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
E	Lummen	Mangelbeek (1e categorie)	Ontwikkelen van goede ecologische toestand en herstellen van beekstructuur. Het netwerk van intacte beekvalleien met alle bijhorende ecotopen en landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
F	Hasselt - Halen - Lummen	Demer	Ontwikkelen van goede ecologische toestand. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig - Haspengouw'.
G	Halen	Velpe	Ontwikkelen van vallei van de Velpe als groenblauwe ader (doorheen woongebied) in Halen. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig – Haspengouw'.
H	Halen - Herk-de-Stad	Gete - Melsterbeek	Ontwikkelen van vallei van de Gete en Melsterbeek als groenblauwe ader(s) (doorheen woongebied) in Halen. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig – Haspengouw'.
I	Alken	Herk - Kleine Herk	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering, doortocht Herk en Kleine Herk doorheen centrum Alken. Het ecologisch waardevol en zeer afwisselend landschap met beekvalleien, holle wegen en bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit in de landschapseenheid 'Vochtig – Haspengouw'.

TABEL 8: Suggestie blauwe aders aan Vlaanderen

CATEGORIE 2: DE GROENE ADERS

De provincie geeft **4 groene aders als suggestie aan Vlaanderen** mee om op Vlaams niveau uit te werken omwille van het internationale verbindende karakter van deze aders.

Categorie 2 – groene aders – Vlaams niveau			
Nr.	Gemeente	Naam	Doel
C	Kinrooi - Maaseik Dilsen-Stokkem - Maasmechelen - Lanaken	Maasvallei	Ontwikkelen van groenblauwe ader en waterconservering. De dynamische riviernatuur van de Maasvallei is een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'Maasvallei'.
J	Lommel - Hechtel-Eksel - Houthalen- Helchteren - Oudsbergen - Maaseik - As - Maasmechelen - Lanaken - Zutendaal - Bilzen - Riemst - Voeren	(Internationale) ecologische corridor Eifel/ Ardennen – Kempen/Noord- Brabant	Ontwikkelen van groenblauwe ader; habitat- en corridorvereisten van de gladde slang zijn richtinggevend. Natuur-, bos- en openruimtegebieden zijn belangrijke ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid binnen de landschapseenheden die doorkruist worden door deze ecologische corridor. Het exacte tracé is nog niet vastgelegd.
K	Peer - Bocholt	Verbinding Warmbeek - Dommel	Behouden van mozaïek van voedselarme habitattypes. Het patchwork van bosgebieden en het agrarisch bocagelandschap zijn ruimtelijke kenmerken binnen de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei'.
L	Genk - Zonhoven - Hasselt	Verbinding Slangbeek - Bokrijk	Ontwikkelen van groenblauwe ader in functie van Europees beschermde amfibieën. De beekvalleien, bosgebieden en KLE zijn ruimtelijke kenmerken binnen de landschapseenheid 'De Wijers'.

TABEL 9: Suggestie groene aders aan Vlaanderen

CATEGORIE 3: LIJNINFRASTRUCTUREN

De provincie geeft **12 lijninfrastructuren als suggestie van groenblauwe aders mee op Vlaams en/of federaal niveau**. De bevoegde instantie bepaalt het operationele niveau voor de uitwerking van de groenblauwe ader en het benutten van de potentie, met name de Vlaamse Waterweg voor de kanalen, Agentschap Wegen en Verkeer voor de autosnelwegen, Infrabel

voor de spoorverbindingen, ... Met deze suggesties vraagt de provincie om een flankerende beplanting te realiseren langs (delen van) de lijninfrastructuren (indien compatibel met de functie of exploitatie van de lijninfrastructuur) of om dit tenminste te onderzoeken. De Spartacus-lijnen kunnen mee geselecteerd worden zodra deze tracés bekend zijn.

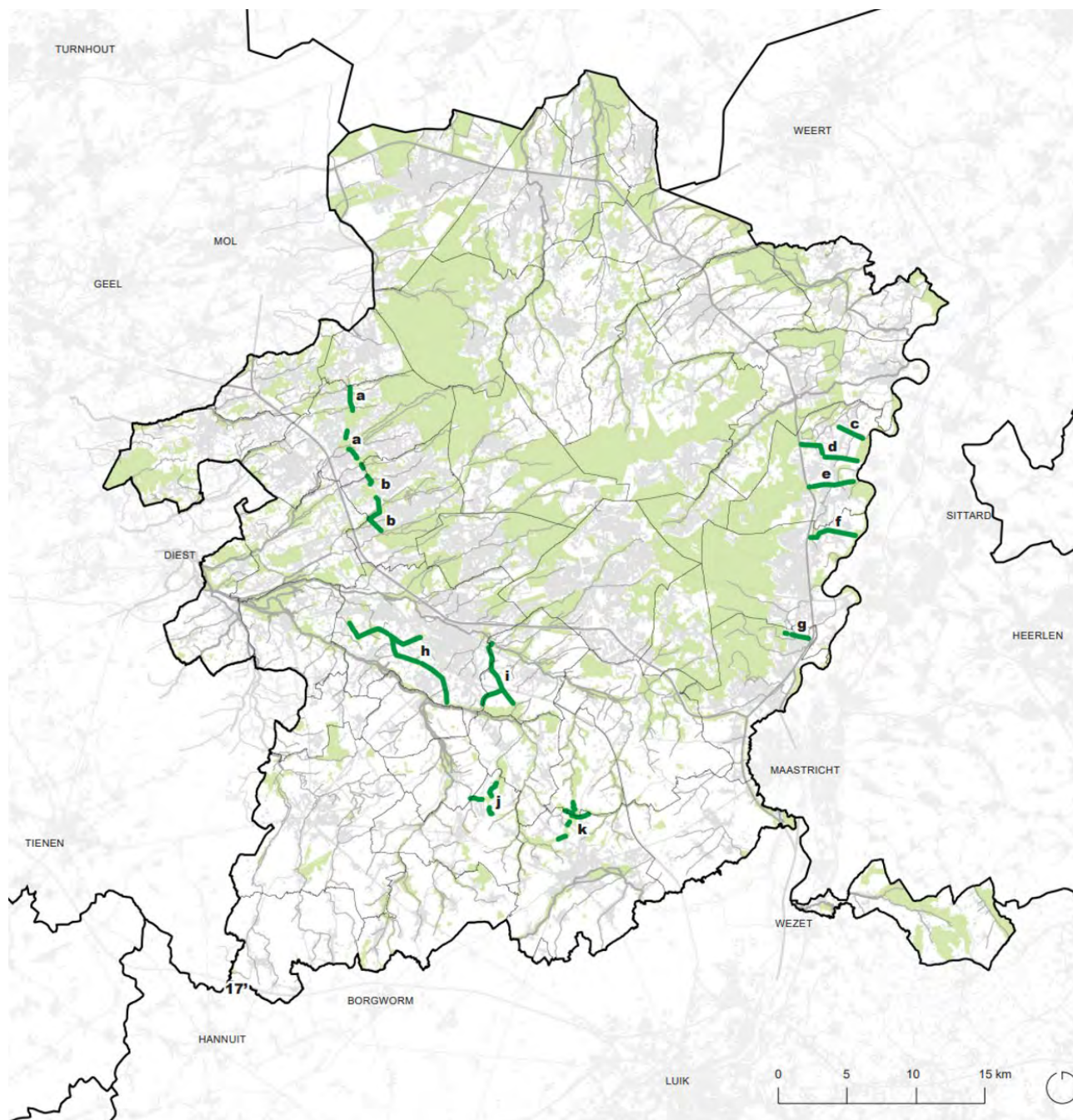
Categorie 3 – Lijninfrastructuren – Vlaams/federaal niveau		
Nr.	Gemeente	Naam
M	Leopoldsborg - Lommel - Pelt - Bocholt	Kanaal Bocholt-Herentals + Kanaal naar Beverlo
N	Bocholt - Bree - Maaseik - Dilsen-Stokkem - Maasmechelen - Lanaken	Zuid-Willemsvaart + Kanaal Briegden-Neerharen
O	Riemst - Lanaken - Bilzen - Zutendaal - Genk - Diepenbeek - Hasselt - Heusden-Zolder - Lummen - Beringen - Tessenderlo - Ham	Albertkanaal + Kanaal Dessel-Kwaadmechelen
P	Ham - Tessenderlo - Beringen - Lummen - Hasselt - Diepenbeek - Hoeselt - Bilzen - Tongeren - Riemst	Autosnelweg E313
Q	Halen - Lummen - Heusden-Zolder - Zonhoven - Houthalen-Helchteren - Genk - Zutendaal - Maasmechelen	Autosnelweg E314
R	Gingelom	Autosnelweg E40
S	Lommel - Pelt - Hamont-Achel	Spoorlijn Lommel - Hamont
T	Leopoldsborg - Beringen - Heusden-Zolder - Houthalen-Helchteren - Zonhoven - Hasselt	Spoorlijn Leopoldsborg - Hasselt
U	Halen - Lummen - Herk-de-Stad - Hasselt - Diepenbeek - Bilzen - Hoeselt - Tongeren	Spoorlijn Diest - Tongeren
V	Genk - Hasselt - Alken - Sint-Truiden	Spoorlijn Genk - Sint-Truiden
W	Gingelom	Spoorlijn Landen - Luik (t.h.v. Gingelom)
X	Voeren	Spoorlijn Voerstreek - Montzenroute

TABEL 10: Suggestie van Vlaamse en federale lijninfrastructuren als groenblauwe aders

5.3. SUGGESTIES VAN GROENBLAUWE ADERS AAN DE GEMEENTEN

Volgende suggesties moeten beschouwd worden als een niet-limitatieve lijst. Het is geen resultaat van een alomvattende analyse. Deze groenblauwe aders zijn tijdens het onderzoek naar boven gekomen als belangrijk binnen het groenblauw netwerk en worden daarom ter informatie en als suggestie aan de gemeenten meegegeven omwille van het lokale karakter van de

verbinding. Het is aan de gemeenten om deze suggesties te beoordelen, aan te pakken en aan te vullen voor wat betreft hun bevoegdheden en werkingsgebied. Voor de realisatie van het groenblauw netwerk in Limburg is de provincie vragende partij om hier prioritair werk van te maken.

KAART 10: ORS - Suggesties van gemeentelijke groenblauwe aders

selectie

— groene ader - gemeentelijk niveau	natuur- en bosgebied	provinciegrens	bebouwingsstructuur
	waterloop	gemeentegrens	

CATEGORIE 2: DE GROENE ADERS

De provincie geeft 11 groene aders als suggestie aan de gemeenten mee om op gemeentelijk niveau uit te werken.

Categorie 2 – groene aders – Gemeentelijk niveau			
Nr.	Gemeente	Naam	Doel
a	Beringen	Dwarsverbinding tussen valleien van de Grote Laak, Grotebeek, Zwarte Beek en Helderbeek	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. Het patchwork van bosgebieden en een bocagelandschap met KLE zijn ruimtelijke kenmerken en een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
b	Heusden-Zolder	Dwarsverbinding tussen valleien van de Helderbeek, Halbeek, Mangelbeek en Laambeek	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. Het patchwork van bosgebieden en een bocagelandschap met KLE zijn ruimtelijke kenmerken en een kernkwaliteit binnen de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
c	Dilsen-Stokkem	Tussen Schootshei en omgeving Bichterweerd (tussen Elen en Rotem)	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. KLE in het agrarisch gebied zijn een ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Maasvallei'.
d	Dilsen-Stokkem	Tussen bossen ten oosten van Driepaalhoeve en omgeving voetveer Veurzen, via Ommerstein	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. KLE in het agrarisch gebied zijn een ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Maasvallei'.
e	Dilsen-Stokkem	Tussen Platte Lindenberg en omgeving Negenoord	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. KLE in het agrarisch gebied zijn een ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Maasvallei'.
f	Maasmechelen	Tussen drinkwaterwinning Eisden en omgeving voetveer	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. KLE in het agrarisch gebied zijn een ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Maasvallei'.
g	Lanaken	Tussen Daalbroek en Ziepbeek tot Zuid-Willemsvaart	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. KLE in het agrarisch gebied zijn een ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Maasvallei'.
h	Hasselt		Behouden en verbeteren van de mozaïek van natte graslanden, moerasvegetaties en KLE. Dit is een ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Vochtig-Haspengouw'.
i	Diepenbeek	Tussen Galgebeek en Mombeek	Behouden en verbeteren van de mozaïek van natte graslanden, moerasvegetaties en KLE. Dit is een ruimtelijk kenmerk binnen de landschapseenheid 'Vochtig-Haspengouw'.
j	Borgloon - Wellen	Bellevuebos	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap.
k	Hoeselt - Tongeren	Verbinding tussen oude boskernen in Haspengouw	Behouden en verbeteren van traditioneel kleinschalig landschap. Dit is een ruimtelijk kenmerk van 'Droog-Haspengouw'.

TABEL 11: Suggestie van gemeentelijke groene aders aan de gemeenten

5.4. BASIS GROENBLAUWE DOORADERINGSNET

Het basis groenblauwe dooraderingsnet bestaat uit open ruimten en beekvalleien. Dit zijn belangrijke schakels binnen het netwerk van groenblauwe aders, maar de realisatie kan overwegend gebeuren door reguliere taken en middelen in te zetten vanuit het water- en openruimtebeleid (natuur, landbouw, ...) en minder vanuit het ruimtelijk beleid. In die gebieden wordt gestreefd naar een basismilieukwaliteit of algemene goede ecologische toestand (onder andere volgens het Decreet Integraal Waterbeleid) en erosiebestrijding. Dit kan gebeuren met maatregelen op vlak van beekstructuurherstel, hermeandering van de beken, het natuurlijk inrichten van oeverstroken, ...

Afhankelijk van de in te zetten sectorale instrumenten zijn dit eerder suggesties aan het Vlaams niveau of de

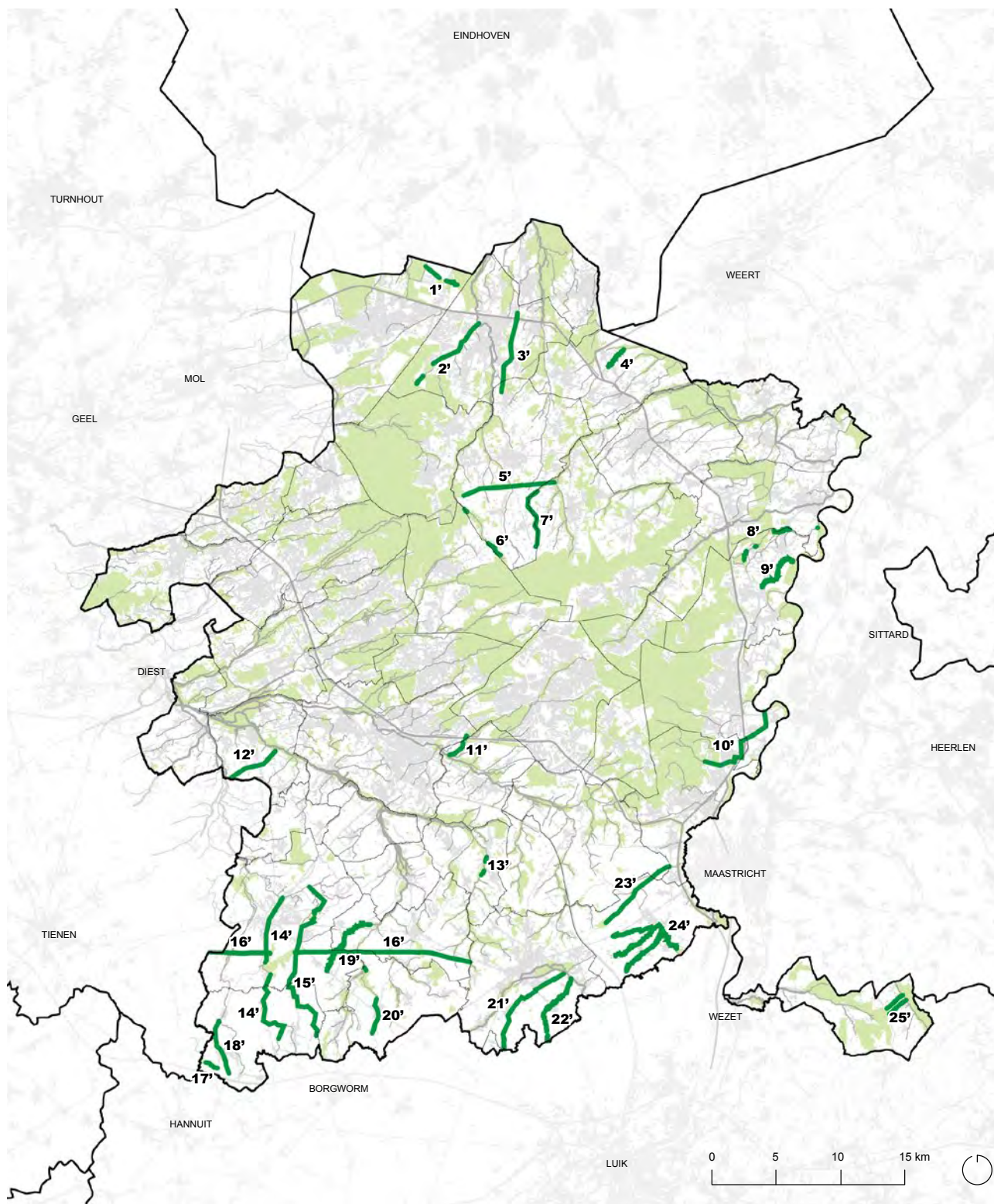
afdeling Waterbeheer van de provincie. Vlaanderen kan bijvoorbeeld diverse types beheerovereenkomsten inzetten via bedrijfsplanners van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en erosiecoördinatoren, of vanuit het instrumentenkoffer van het Decreet Landinrichting. De afdeling Waterbeheer beheert de waterlopen 2de categorie in Limburg.

Het gaat niet enkel over beekvalleien, maar ook over belangrijke openruimtegebieden als dwarsverbindingen tussen beekvalleien (nr. 5', 16').

Het gaat in Limburg over 25 openruimtegebieden en beekvalleien.

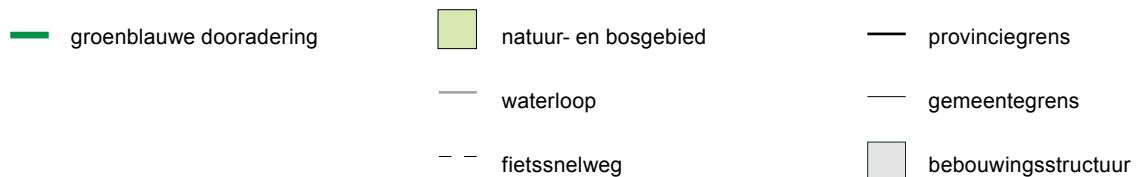
Basis Groenblauwe Dooraderingsnet		
Nr.	Gemeente	Naam
1'	Lommel	Tussen Lommelse watering en Hageven
2'	Pelt	Holvenloop
3'	Pelt - Peer	Prinsenloop ten zuiden (stroomopwaarts) van Kanaal Bocholt-Herentals
4'	Bocholt	Lozerbroekbeek
5'	Peer - Oudsbergen	Tussen Bollisenbeek-, Dommel-, Warmbeek- en Abeekvallei
6'	Peer	Bollisenbeek
7'	Peer - Oudsbergen	Gielisbeek
8'	Dilsen-Stokkem	Zanderbeek
9'	Dilsen-Stokkem	Kogbeek
10'	Lanaken - Maasmechelen	Ziepbeek
11'	Hasselt - Diepenbeek	Miserikbeek
12'	Herk-de-Stad	Tussen Herk- en Melsterbeekvallei
13'	Kortesseem	Mombeek
14'	Gingelom - Sint-Truiden	Cicindria
15'	Gingelom - Sint-Truiden	Melsterbeek
16'	Sint-Truiden - Borgloon	Romeinse Kassei
17'	Gingelom	Zevenbronnenbeek
18'	Gingelom	Boenebeek
19'	Sint-Truiden - Borgloon	Golmeerzouwbeek
20'	Heers	Beek
21'	Tongeren	Ezelsbeek
22'	Tongeren	Beek (Buthbeek)
23'	Riemst - Bilzen - Lanaken	Heeswater
24'	Riemst	Vloedgracht-Millenbeek-Zouw
25'	Voeren	Teuvenbeek-Bachbeek

TABEL 12: Basis groenblauwe dooraderingsnet

KAART 11: ORS - Basis groenblauwe dooraderingsnet

selectie

B. OPENRUIMTECORRIDORS

5.5. SELECTIECRITERIA

Een openruimtecorridor is een gebied dat moet voldoen aan volgende criteria om geselecteerd te worden op provinciaal niveau.

- A. Een openruimtecorridor is een **nog resterende open en grotendeels onbebouwde ruimte in een (sterk) verstedelijkte omgeving**, zoals het Economisch Netwerk Albertkanaal, het regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk, de kleinstedelijke gebieden, de regionale bedrijventerreinen, de Kempische As, de N78 tussen Maaseik en Lanaken. De open ruimte is **zichtbaar en beleefbaar** vanop wandel- en fietswegen, autowegen, hooggelegen punten, ... Die openheid voegt een ruimtelijke kwaliteit toe in het overwegend bebouwd gebied.
- B. Er is een **potentiële bebouwingsdruk** waardoor het risico bestaat dat de open ruimte dreigt te verdwijnen, de bebouwing zich verder uitspreidt of ruimtelijk als een lint aan elkaar groeit. De verstedelijkingsdruk situeert zich vooral langs (gewest)wegen, aan de randen van bedrijventerreinen en stads- en dorpskernen. Indien er geen bijkomende bebouwing te verwachten is die de open ruimte significant aantast, biedt een selectie als openruimtecorridor geen meerwaarde.
- C. Er is **onvoldoende juridische of planologische bescherming** om de openruimtecorridor open te houden. Een bestemming als natuurgebied, VEN-gebied of bosgebied, de aanwezigheid van een waterloop en/of de aanduiding als onbebouwd gebied in RUP's biedt vaak wel voldoende bescherming waardoor het niet te verwachten is dat het gebied wordt bebouwd. De aanduiding louter als agrarisch gebied biedt meestal onvoldoende bescherming,

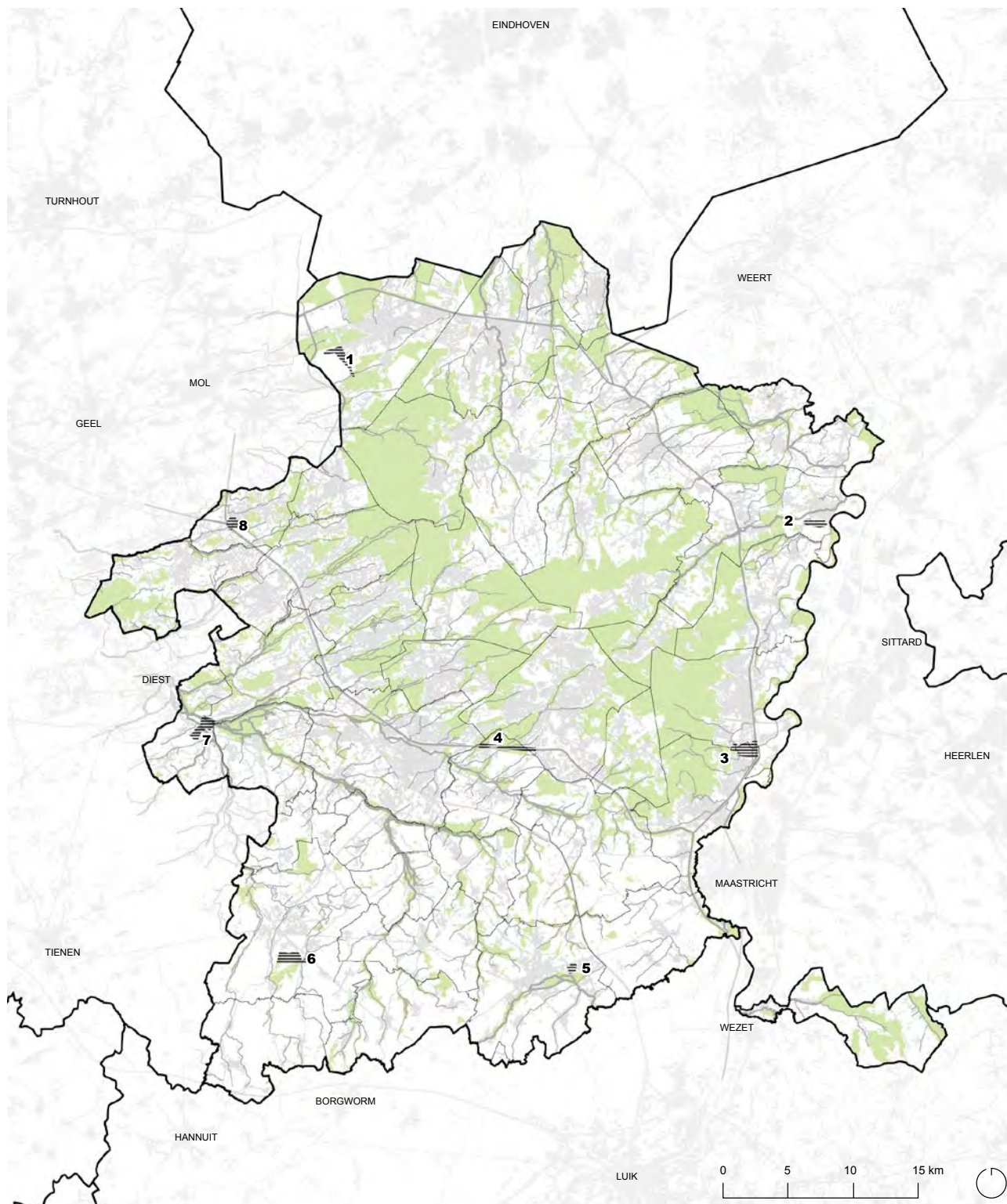
tenzij het als bouwvrij bestemd is in RUP's. De aanduiding als landschappelijk waardevol agrarisch gebied of herbevestigd agrarisch gebied zijn factoren die mee wegen op de inrichting, zoals het beperken van bebouwing en het verplicht rekening houden met landschappelijke waarde, maar zij sluiten bebouwing niet altijd uit. De kracht van de planologische bescherming is ook contextgebonden. Waar bebouwingsdruk erg hoog is (bv. in het Economisch Netwerk Albertkanaal omwille van economische ontwikkeling), kan in uitzonderlijke gevallen een juridische bescherming als natuurgebied ook onvoldoende zijn.

- D. Het gebied is **niet geselecteerd als provinciale groenblauwe ader** in het Ruimtepact 2040. De aanwezigheid van een groenblauwe ader geeft voldoende garantie of bescherming om de verbinding met een zekere breedte open te houden. Het is niet te verwachten dat de verbinding (volledig) zal dicht gebouwd worden.
- E. De openruimtecorridor heeft een **minimale breedte** van 200 m en een **minimale oppervlakte** van 20 ha.

Andere grote aaneengesloten openruimtegebieden, die vaak ook grensstellend zijn voor stads- en dorpskernen, komen niet in aanmerking voor de aanduiding als openruimtecorridor. Het beleid, zoals aangegeven in de strategische visie en in de visie van dit beleidskader (hoofdstuk 4 "Visie"), is erop gericht om die grote aaneengesloten openruimtegebieden en bijhorende landschappen sowieso te beschermen door een sterk restrictief beleid te voeren tegen bijkomende bebouwing in de open ruimte.

5.6. SELECTIE OPENRUIMTECORRIDORS

De provincie selecteert 8 openruimtecorridors.

KAART 12: ORS - Provinciale openruimtecorridors

selectie

openruimtecorridor

natuur- en bosgebied

waterloop

provinciegrens

gemeentegrens

bebouwingsstructuur

De 8 openruimtecorridors hebben een totale oppervlakte van 950 ha. De perimeters van de openruimtecorridors zijn **bij benadering** aangegeven op kaart 12. Bij de opstart van een planningsproces is **verder gebiedsgericht onderzoek nodig om de exacte afbakening te bepalen**.

Openruimtecorridors			
Nr.	Gemeente	Naam	Doel
1	Lommel	Kristalpark	Behouden van de open ruimte in industriële omgeving (met markante windturbines) als duidelijke rand van het verstedelijkt gebied Lommel en overgang naar kenmerkende open ruimte. Ook de open zone binnen bedrijventerrein behouden aangezien er nog een ruim juridisch aanbod blijft voor ontwikkeling via intensivering en verhoging van het ruimtelijk rendement. De aanwezigheid en beleefbaarheid van grootschalige, artificiële landschappen is een kernkwaliteit in de landschapseenheid Noord-Limburgse bossen.
2	Maaseik	Zuidelijke stadsrand	Bewaren van het open gebied aan de zuidelijke stadsrand met zicht op Maaseik in verstedelijkt gebied rond N78.
3	Maasmechelen Lanaken	N78 Rekem/Opgrimbie	Behouden van de omvangrijke open zone als verbinding tussen Hoge Kempen en Maasvallei in verstedelijkt gebied rond N78.
4	Diepenbeek	N702 / Albertkanaal	Vrijwaren van de open ruimte langs N702/Albertkanaal in de verstedelijkte omgeving Hasselt-Genk op de overgang tussen Haspengouw en Kempen (De Wijers).
5	Tongeren	N79	Behouden van de open zone langs de sterk verlinte N79 tussen het stedelijk gebied Tongeren en het bedrijventerrein, met zicht naar de lagergelegen Jekervallei.
6	Sint-Truiden	Brustem Zuid	Vrijwaren van het waardevol agrarisch gebied en het typerende open landschap rondom het tracé van de Romeinse weg, ten zuiden van het stedelijk gebied.
7	Halen	N2 / Stadsbeemd	Behouden van de open zone langs N2 tussen Halen en Diest als verbinding tussen Vochtig-Haspengouw en De Wijers.
8	Ham	Kanaalsplitsing	Behouden en vrijwaren van de typische open plek op de kanaalsplitsing.

TABEL 13: Selectie van provinciale openruimtecorridors

Het blijft mogelijk om in de toekomst een provinciaal planinitiatief te nemen voor bijkomende openruimtecorridors, indien deze nieuwe gebieden voldoen aan de criteria, bijvoorbeeld doordat er bebouwingsdruk ontstaat op gebieden waar dat nu nog niet het geval is of waarvan dat nu nog niet gekend is.

6. STRATEGIE EN UITVOERING

De provincie realiseert haar ruimtelijk beleid via onderstaande operationele doelstellingen en set van acties.

De operationele doelstellingen worden aangeduid met OD en een volgnummer. Elke actie krijgt een code, bestaande

uit de letters ORS (wat wijst op het beleidskader “Openruimteschakels”), gevolgd door het nummer van de operationele doelstelling en een volgnummer voor de actie.

OD1 - RUIMTELIJK ONDERSTEUNEN EN OPTIMALISEREN VAN DE GROENBLAUWE ADERS EN OPENRUIMTECORRIDORS

Binnen het samenhangende openruimtesysteem in Limburg focust de provincie zich op de provinciaal geselecteerde groenblauwe aders en openruimtecorridors. Het gaat (voorlopig) in totaal over 311 km groenblauwe aders en 950 ha openruimtecorridors.

De concrete ruimtelijke ontwikkelingsprincipes en de gewenste inrichting van de groenblauwe aders en de openruimtecorridors worden bepaald via verder gebiedsgericht onderzoek, uitgewerkt onder actie ORS-1.1. In afwachting van verdere visievorming, actie- of uitvoeringsplannen, voert de provincie een restrictief beleid voor ontwikkelingen die een negatieve invloed kunnen hebben op de gewenste functies van de groenblauwe aders en openruimtecorridors.

Hieronder worden de doelstellingen voor het ruimtelijk beleid rond de groenblauwe aders en de openruimtecorridors opgelijst. Dit gaat uit van een integrale benadering. Voor de uitvoering van dit beleid is de inzet van instrumenten en middelen nodig vanuit verschillende beleidsdomeinen zoals ruimtelijke planning, natuur, water, ...

GROENBLAUWE ADERS

De verschillende categorieën van de groenblauwe aders krijgen een optimale inrichting, afgestemd op hun functie:

- hetzij als ecologische verbinding voor bepaalde soorten;
- hetzij met ingrepen voor collectieve waterberging met vertraagde afvoer en erosiebestrijdingsmaatregelen;
- hetzij met flankerende groeninrichting langs bepaalde lijninfrastructuren;
- of een combinatie van deze maatregelen.

Daarbij heeft de provincie ook aandacht voor de ruimtelijke impact van de groenblauwe aders op het functioneren van de landbouw. **De samenhangende agrarische structuur mag niet structureel aangetast worden. In**

het agrarisch gebied nemen de groenblauwe aders niet meer breedte en oppervlakte in beslag dan nodig is voor het goed functioneren ervan.

De provincie richt haar ruimtelijk beleid voor de groenblauwe aders op volgende aspecten:

- **Het integraal waterbeheer ruimtelijk ondersteunen** door:

- het vrijwaren en reserveren van voldoende ruimte voor een verbetering van de structuurkenmerken van het beekstelsysteem, zoals het verhogen van het waterbergend vermogen, het verbreden van de bedding, het hermeanderen, het herwaarderen van (natuurlijke) overstromingsgebieden binnen waterlooptrajecten waar overstroming tot de normale dynamiek behoort, het vertragen van de waterstroomsnelheid in en naar beken, het inrichten van natuurvriendelijke oevers, het verhogen van de structuurvariatie van beddingen en oevers, het inrichten van (gecontroleerde) overstromingsgebieden aansluitend bij het omgevend landschap en ter versterking van de natuurontwikkeling van het beekecosysteem;
- ruimte te voorzien voor het herstel en het behoud van een goede waterkwaliteit, zoals het situeren van waterzuiveringsinfrastructuur, collectoren en overlopen zonder natuurwaarden te schaden, het vrijwaren van ruimte voor het bufferen van beken en van beekgebonden ecotopen tegen vervuiling;
- ruimte te voorzien voor waterinfiltratie door het stimuleren en vrijwaren van lokale natte depressies en een adequaat waterbergend grachtensysteem, wadi's, bufferbekkens, poelen, structuurvariatie, dichtere netwerken van houtkanten, bodemgebruik met permanente bodembedekking, ... ;
- het versterken van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁰² bij het inrichten van groenblauwe aders;
- desgevallend het doorvoeren van planologische herbestemmingen.

¹⁰² Zie SD1: “Verdiepende omschrijving van bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid”.

- De **ecologische ontsnippering** van de open ruimte en een **hogere ecologische basiskwaliteit** ruimtelijk ondersteunen door:

- het vrijwaren van ruimte voor ecologische corridors tussen leefgebieden van belangrijke Limburgse soorten en het functioneel inrichten van deze corridors voor die soorten;
- het vrijwaren van ruimte voor buffering van de meest kwetsbare kleine natuurgebieden en voor landschapselementen die de verbindende functie in het gebied moeten waarmaken;
- het waar mogelijk opheffen van barrières en het vermijden en oplossen van potentiële ecologische vallen;
- het afstemmen van de inrichting van groenblauwe aders op de natuurgebieden die moeten worden verbonden;
- het versterken van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁰³ bij het inrichten van groenblauwe aders;
- het stimuleren en faciliteren van natuurvriendelijk land-, groen- en tuinbeheer;
- het vrijwaren van ruimte voor multifunctionele natuurlijke stapstenen in woongebieden en industrieterreinen;
- het organiseren van de andere maatschappelijke functies in verhouding tot de draagkracht van de corridor (bv. gepast behoud en ontwikkeling van wandel- en fietspaden in functie van de belevingswaarde van de groenblauwe ader);
- desgevallend het doorvoeren van planologische herbestemmingen.

- De **onbebouwde ruimte** maximaal behouden en **verharding** tegengaan door bijvoorbeeld:

- het open houden en vergroenen van binnengebieden;
- het vermijden van nieuwe of de uitbreiding van bestaande bebouwing en infrastructuur;
- het opleggen van een groenindex of groennorm bij bouwprojecten, op bedrijfsperven ... ;
- het stimuleren van een onverharde en groene inrichting van tuinen, restgronden ... ;
- het gebruiken van (semi)-doorlatende verhardingen;
- ontharden;
- desgevallend het doorvoeren van planologische herbestemmingen.

Bij de realisatie van de groenblauwe aders moet de **toegankelijkheid** van deze groenblauwe aders mee onderzocht worden zodat opportuniteiten voor zacht recreatief en toeristisch medegebruik zoals fietsen (bv. kwaliteitsverbetering van de bovenlokale fietsroutenetwerken) en wandelen volop benut kunnen worden.

OPENRUIMTECORRIDORS

In de openruimtecorridors stelt de open ruimte grenzen aan nieuwe ontwikkelingen van bebouwing, constructies en verharding.

De provincie richt haar ruimtelijk beleid in de openruimtecorridors op volgende aspecten:

- Het overwegend onbebouwd karakter bewaren en bijkomende bebouwing zoveel mogelijk weren, door bijvoorbeeld:
 - het opnemen van een overdruk als bouwvrij gebied zonder de bestemmingen te wijzigen;
 - het aanpassen van de bestemmingen naar open ruimte bestemmingen;
 - het vermijden van de aanleg van nieuwe of de uitbreiding van bestaande wegen;
 - het (stimuleren van) ontharden van wegen, gebouwen, terreinen, ... ;
 - het vermijden van de inplanting van windturbines of andere grootschalige infrastructuur;
 - het tegengaan van nieuwe zonevreemde bebouwing door restrictieve advisering van aanvragen voor planologische attesten;
- Bestaande bebouwing zo goed mogelijk landschappelijk inpassen, door bijvoorbeeld het verplichten van een omgevingsaanleg met landschapseigen elementen en storende verhardingen en constructies te verwijderen;
- Geen inplantingen van nieuwe landbouwbedrijven; uitbreidingen van bestaande landbouwbedrijven worden gebiedsgericht bekeken met bijzondere aandacht voor de landschappelijke integratie;
- Nieuwe noodzakelijke infrastructuur zoals fietssnelwegen, spoor- of tramlijnen landschappelijk integreren. Dit kan onder andere door landschapseigen groenelementen te gebruiken en maatregelen op te leggen om de visuele impact te beperken, zoals door kleurgebruik, hoogte van randinfrastructuur, verlichting.
- De bestaande landschappelijke kwaliteiten en de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁰⁴ te bewaren of te versterken, door bijvoorbeeld:

¹⁰³ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

¹⁰⁴ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

- het benoemen en beschermen van typerende landschappelijke kenmerken en/of kleine erfgoedelementen: open landschap, bomenrij, holle weg, weiland, hoogstamboomgaard, beekvallei, kapel, kruis, ... in RUP's;
- het nemen van maatregelen die de specifieke landschappelijke kwaliteiten opwaarderen: aanleg natuur- of kleine landschapselementen, aanleg van nieuwe hoogstamboomgaarden, verwijderen van opgaande begroeiing, openkappen van bermen of oevers, ... ;
- het opnemen van ankerplaatsen en relictten in RUP's waardoor deze het statuut erfgoedlandschap verkrijgen.

ACTIE ORS-1.1. – OPMAKEN VAN GEÏNTEGREERDE GEBIEDSVISIES EN ACTIEPLANNEN VOOR DE GROENBLAUWE ADERS EN OPENRUIMTECORRIDORS.

De provincie voert gebiedsgericht onderzoek uit om de groenblauwe aders en de openruimtec corridors uit te werken. De provincie betreft de vele actoren bij het opmaken van de geïntegreerde gebiedsvisies met concrete ruimtelijke ontwikkelingsperspectieven, de afbakening en een gewenste inrichting. De provincie vertaalt dit in een actieplan dat zich richt op de realisatie op het terrein.

Bij de opmaak van een **geïntegreerde visie** betreft de provincie de vele actoren, zoals de Vlaamse Overheid, gemeenten, landbouw- en natuurverenigingen, Regionale Landschappen, burgers en betrokken bedrijven. De provincie weegt alle bestemmingen en functies waar deze aders of corridors doorheen lopen af. Dit gebeurt via een geïntegreerde benadering vanuit landbouw, landschap, water, natuur, bewoning, erfgoed, bedrijvigheid, vrijetijdseconomie, ... Daarbij vergelijkt de provincie de juridisch-planologische bestemmingen met de pluviale kaarten, met het oog op eventuele planologische herbestemming van cruciale gebieden binnen de (harde) bestemmingen. Indien van toepassing onderzoekt de provincie ook bebouwings- en uitbreidingsmogelijkheden voor actieve landbouwbedrijven versus het waardevolle landschap. Waar groenblauwe aders gedeeltelijk op provinciaal niveau geselecteerd zijn en gedeeltelijk als suggestie aan andere overheden zijn opgenomen, benadert de provincie de visievorming integraal en stemt ze af. Voor de groenblauwe aders wordt er bij het gebiedsgericht onderzoek vertrokken vanuit het samenhangend hydrologisch systeem.

Het actieplan kan gaan over een ecologische inrichting, over aangepast beheer of het verwijderen van storende elementen, bebouwing of verharding. De realisatie op het terrein kan gebeuren door verschillende partijen en instanties: provinciale afdeling Waterbeheer, het Provinciaal Natuurcentrum, dienst Milieu en Klimaat, de Bosgroep, Regionale Landschappen, landbouworganisaties, natuurverenigingen, gemeenten, VLM, ... Het actieplan bevat ook engagementen van deze partijen, binnen hun reguliere of hun projectmatige werking.

Voor de groenblauwe aders geeft de provincie, omwille van reeds lopende samenwerkingsverbanden, prioriteit aan:

- de Laambeekvallei (nr. 13) en de fietssnelweg F74 (nr. 37) (eveneens onderdeel van het complex project Noord-Zuid Limburg);
- het Kolenspoor (nr. 38 - fietssnelweg F75) en het Fruitspoor (nr. 41 - fietssnelweg F79);
- aders binnen projectgebieden van Water + Land + Schap ("Maasvallei" en "Kempenbroek": nr. 38, 2, 3, 4, 14, 27, en "Herk- en Mombeek": nr. 18, 20, 22, 24, 19, 31, 21, 33, 36, 35);
- aders binnen de landinrichtingsprojecten van De Wijers ("Mangelbeek-Roosterbeek": nr. 38, 12, 13, 28, en "Stierner-Zusterkloosterbeek": nr. 38, 39, 40, 16);
- de Voerstreek (afgestemd met de grensoverschrijdende samenwerking Drielandenpark);
- de andere fietssnelwegen, met als specifieke situatie de delen die samenvallen met kanalen, (oude) spoorwegbeddingen, evt. weginfrastructuur (omwille van de barrièrewerking).

In 2040 zullen voor de 38 groenblauwe aders gebiedsvisies zijn opgestart. In 2030 wilt de provincie de helft van de gebiedsvisies hebben opgestart.

Voor de openruimtec corridors geeft de provincie, omwille van de acute bebouwingsdruk, prioriteit aan:

- nr. 2 - Zuidelijk stadsrand
- nr. 3 - N78 Rekem/Opgrimbie
- nr. 4 - N702/Albertkanaal
- nr. 7 - N2/Stadsbeemd Halen;
- nr. 8 - Kanaalsplitsing Ham.

Actie SV-2 van de strategische visie beoogt ook het "opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg" waaronder ook de groenblauwe aders en openruimtec corridors.

ACTIE ORS-1.2. – OPMAKEN VAN PROVINCIALE RUP'S IN UITVOERING VAN DE GEÏNTEGREERDE GEBIEDSVISIES

Op basis van de uitgewerkte geïntegreerde gebiedsvisies uit actie ORS-1.1. kan de provincie, waar nodig, ruimtelijke uitvoeringsplannen opmaken voor de bescherming en realisatie van de groenblauwe aders en openruimtecorridors, zowel doorheen bebouwde gebieden als in de open ruimte. In zo'n provinciaal RUP wordt de groenblauwe ader (of een gedeelte daarvan) of de openruimtecorridor op perceelsniveau afgebakend en juridisch verankerd.

Indien Vlaanderen of een gemeente om bepaalde redenen beter geplaatst zouden zijn om een gebiedsvisie op te maken voor (een deel van) de groenblauwe ader of openruimtecorridors, wordt dat in samenspraak met de provincie bepaald.

De provincie streeft ernaar om de 8 geselecteerde openruimtecorridors juridisch te verankeren tegen 2030.

Deze actie ORS-1.2 is onderdeel van de overkoepelde actie SV-1 van de strategische visie ("Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid).

ACTIE ORS-1.3. – NEMEN VAN FLANKERENDE MAATREGELEN VOOR LANDBOUW

De provincie beperkt de nadelige effecten van planologische acties voor landbouwers door flankerende maatregelen uit te werken.

Voor landbouwers die nadelige effecten dreigen te ondervinden als gevolg van planologische acties voor een groenblauwe ader of een openruimtecorridor, werkt de provincie flankerende maatregelen uit. De provincie doet dit in overleg met de landbouwsector. Om dit flankerend beleid vorm te geven, maakt de provincie een Landbouwimpactstudie (LIS) en desgevallend een Landbouweffectenrapport (LER) op wanneer bij de gebiedsvisievorming (Zie "Actie ORS-1.1 – Opmaken van geïntegreerde gebiedsvisies en actieplannen voor de groenblauwe aders en openruimtecorridors") een impact op landbouw blijkt. De informatie uit deze rapporten vormt de basis voor de uitwerking van de concrete flankerende landbouwmaatregelen op maat van het project om een duurzame verderzetting van de getroffen landbouwbedrijven te verzekeren.

In 2040 zullen voor de 38 groenblauwe aders gebiedsvisies zijn opgemaakt of opgestart en de 8 openruimtecorridors

gebiedsvisies zijn verankerd in RUP's. Waar nodig worden flankerende maatregelen genomen voor de landbouw.

ACTIE ORS-1.4. – ONDERSTEUNEN VAN DE GEMEENTEN BIJ DE ONTWIKKELING VAN GROENBLAUWE ADERS OP BEDRIJVENTERREINEN, IN WOONGEBIEDEN EN IN LANDBOUWGEBIEDEN.

Om de realisatie van fijnmazige groenblauwe aders op bedrijventerreinen, in woongebieden en in landbouwgebieden te stimuleren, ondersteunt de provincie de gemeenten hierbij. Deze ondersteuning kan bestaan uit:

- actieve deelname aan overleg, het aanreiken van inzichten over de ecoprofielmethode, de overstromingskaarten, de ruimtelijke regionale eigenheid, ...
- opmaken van een subsidiereglement voor ruimtelijke planningsinitiatieven, bijvoorbeeld het opstellen van een masterplan, gebiedsgericht onderzoek en visievorming, een inrichtingsplan, een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan, een beleidsmatig gewenste ontwikkeling;
- ...

Deze actie ORS-1.4 is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-9 van de strategische visie ("Ontsluiten van informatie en kennis).

Deze actie ORS-1.4 is ook een onderdeel van de overkoepelende actie SV-3 van de strategische visie ("Opzetten van een expertiseplatform en instrumenten ter ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit") die onder andere het zoeken naar mogelijkheden voor gerichte financiële ondersteuning, beoogt.

OD2 - MEEWERKEN AAN EEN COHERENT NETWERK VAN GROENBLAUWE ADERS IN LIMBURG

Het behoud en de verdere ontwikkeling van een coherent groenblauw netwerk in Limburg is geen opgave van de provincie alleen. Naast de provinciaal geselecteerde groenblauwe aders, zijn er ook groenblauwe aders die binnen bevoegdheden van andere bestuursniveaus gerealiseerd moeten worden in functie van een robuust en veerkrachtig openruimtesysteem gebaseerd op een sterk groenblauw netwerk. Hierbij is aandacht voor het versterken van de ruimtelijke regionale eigenheid. De provincie zet andere actoren hiertoe aan en werkt met hen samen.

ACTIES ORS-2.1. – ACTIVEREN VAN DE ANDERE OVERHEDEN (VLAANDEREN EN GEMEENTEN) OM DE GROENBLAUWE ADERS OP HUN NIVEAU AAN TE PAKKEN

De provincie treedt in dialoog met de Vlaamse Overheid en met de gemeenten om een beleid te voeren rond Vlaamse en gemeentelijke groenblauwe aders, vertrekkende vanuit de suggesties van Vlaamse en gemeentelijke selecties.

Deze actie ORS-2.1 is onderdeel van de overkoepelde actie SV-1 van de strategische visie ("Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid) en SV-2 ("Opstarten van, en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg") waarbij de provincie met verschillende actoren meewerkt aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg.

ACTIE ORS-2.2. – ONDERSTEUNEN VAN PROJECTEN EN SAMENWERKINGSVERBANDEN DIE DE GROENBLAUWE ADERS REALISEREN

Wanneer andere actoren initiatieven nemen om de groenblauwe aders van Vlaams of gemeentelijk niveau te realiseren, draagt de provincie hieraan bij waar mogelijk binnen haar bevoegdheden en capaciteit aan mensen en middelen. De ondersteuning kan bestaan uit een deelname aan of begeleiding van het overleg, het aanreiken van inzichten over de implementatie van ecoprofielen, de overstromingskaarten, de ruimtelijke regionale eigenheid, ...

ACTIE ORS-2.3. – OPVOLGEN VAN GEMEENTELIJKE HEMELWATER- EN DROOGTEPLANNEN EN BEWAKEN VAN DE DOORVERTALING ERVAN BIJ RUIMTELIJKE PLANNEN

De provincie volgt de gemeentelijke hemelwater- en droogteplannen op en bewaakt de doorvertaling ervan bij de opmaak van allerhande (gemeentelijke) ruimtelijke plannen.

Het hemelwater- en droogteplan vormt een afwegingskader bij het ruimtelijk beleid, een bouwsteen voor het Ruimtepact 2040 en voor de opmaak van gemeentelijke RUP's en andere ruimtelijke instrumenten.

De basisprincipes en ruimtelijke ideeën uit een hemelwater- en droogteplan worden bij voorkeur ook opgenomen in de beleidsplannen van de gemeente (groenplan, ruimtelijk beleidsplan, ...). In het geval van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in een gebied is het van essentieel belang om in te zetten op het beperken van verharding en het vermijden van de afstroom van water.

OD3 - BENUTTEN VAN ELKE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING VOOR HET VERSTERKEN VAN DE OPENRUIMTESCHAKELS

Elke vorm van ruimtelijke ontwikkeling moet aangegrepen worden als kans voor het versterken van de openruimteschakels. De provincie hanteert dit beleidskader consequent in de eigen provinciale planningsprocessen. De aanwezigheid van een provinciale groenblauwe ader of openruimtecorridor blijft ook een belangrijk element in de adviesverlening van gemeentelijke en gewestelijke plannen. Zo implementeert ze stapsgewijs het gewenste beleid voor de groenblauwe aders en openruimtecorridors (zie onder OD1) bij allerlei ruimtelijke ontwikkelingen.

ACTIE ORS-3.1. - IMPLEMENTEREN VAN OPENRUIMTESCHAKELS IN ALLE PROVINCIALE PLANNEN EN PROJECTEN

Waar een openruimteschakel (deels) gelegen is in een provinciaal plan, schrijft de provincie maximaal maatregelen in om deze openruimteschakel te realiseren.

Binnen de eigen provinciale RUP's of andere ruimtelijke plannen, verordeningen en projecten, onderzoekt de provincie op welke manier ze een bijdrage kan leveren aan het realiseren van de provinciale (en bij uitbreiding gemeentelijke en Vlaamse) openruimteschakels.

ACTIE ORS-3.2. – SCREENEN VAN GEMEENTELIJKE PLANNEN MET HET OOG OP DE REALISATIE VAN DE OPENRUIMTESCHAKELS

Bij de opmaak van gemeentelijke RUP's, verordeningen, beleidsplannen of andere planningsinstrumenten, toetst de provincie als adviesinstantie af op welke manier gemeenten een bijdrage kunnen leveren aan de provinciale groenblauwe aders en openruimtecorridors in hun gemeentelijk ruimtelijk beleid. De provincie bekijkt dan eveneens de mogelijkheden voor de suggesties van Vlaamse en gemeentelijke groenblauwe aders. Het ruimtelijk beleid voor de provinciale openruimteschakels (zie hoger bij OD1) en voor het globale netwerk van groenblauwe aders (zie hoger bij OD2) is hierbij het uitgangspunt of streefdoel. Daarbij zetten verschillende betrokken provinciale diensten hun expertise in.

7. SAMENWERKING

Een veerkrachtig openruimtesysteem, gebaseerd op een sterk groenblauw netwerk, kan de provincie enkel realiseren door samenwerking met vele actoren. Alle overheden en partners die op het terrein actief zijn binnen de open ruimte moeten hun steentje bijdragen om de robuustheid, veerkracht en samenhang van de open ruimte te vergroten. Ieder moet op zijn niveau verder werken aan de bescherming, uitbreiding en het duurzaam beheer van de kerngebieden van natuur, bos en landbouw, aan de waterlopen en aan het bewaren of verder stimuleren van goede verbindingen. Diverse organisaties en instanties hebben een werking, instrumenten en middelen voor het behoud en de versterking van (een onderdeel van) de

open ruimte in Limburg, zoals het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), VLM, VMM, Departement Landbouw en Visserij, INBO, Instituut voor Landbouw, Visserij- en Voedingsonderzoek, Departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW), het Provinciaal Natuurcentrum, provinciale afdeling Waterbeheer, dienst Milieu en Klimaat, de Bosgroep, wateringen, Regionale Landschappen, gemeentelijke groendiensten, landbouworganisaties, Boeren natuur Vlaanderen, natuurverenigingen, ... Zij kunnen allemaal een bijdrage leveren aan de openruimteschakels. Daarnaast is het vanzelfsprekend om de grensoverschrijdende partners te betrekken.

7.1. PROVINCIE

Via de operationele doelstellingen en acties werkt de provincie op een strategische wijze, via haar ruimtelijk beleid, aan de coherentie van het openruimtesysteem door een focus en inzet op openruimteschakels (groenblauwe aders en openruimtecorridors).

Voorbeelden van de huidige inzet van verschillende diensten van de provincie op vlak van openruimtebeleid zijn:

- het uitvoeren van de provinciale vergunningsbevoegdheid, zowel in beroepsdossiers als voor aanvragen in eerste aanleg (afdeling Omgevingsvergunningen);
- het beheer van de waterlopen van 2de categorie en opvolgen/adviseren van de watertoets (afdeling Waterbeheer);
- diverse taken gericht op de bescherming en ontwikkeling van de Limburgse natuur (kennisopbouw en kennisdeling, projectwerking, terreinrealisaties, ondersteuning actoren in natuurbeheer via het Provinciaal Natuurcentrum);
- het geven van groenadvies bij landschapsintegratie van landbouwbedrijfsgebouwen (afdeling Landbouw en Platteland);
- het beheer (als eigenaar) van natuur-, bos- en parkgebieden.

Voor de verdere uitwerking van het ruimtelijk beleid en de realisatie van de openruimteschakels is binnen het provinciebestuur een specifieke en doorgedreven samenwerking nodig met de afdeling Omgevingsvergunningen, afdeling Waterbeheer, Provinciaal Natuurcentrum, dienst Milieu en Klimaat en afdeling Landbouw en Platteland. Een goede afstemming van de inhoudelijke werking en de actieprogramma's (en prioriteiten) van de verschillende afdelingen en diensten blijft nodig. Door krachtenbundeling van mensen en middelen kan de provincie als geheel slagkrachtiger optreden en het ruimtelijk beleid daadkrachtiger en zichtbaarder uitvoeren. De Regionale Landschappen, die onder de koepel van de provincie ressorteren, en de Bosgroep zijn eveneens belangrijke partners voor de uitvoering van de openruimteschakels op het terrein. Specifiek rond de realisatie van de fietssnelwegen, en de daaraan gelinkte groenblauwe aders, is samenwerking nodig met de afdeling Mobiliteit.

Vanuit het beleidsveld ruimtelijke planning ondersteunt de provincie de acties die afdelingen, diensten en organisaties opzetten om de provinciale openruimteschakels te versterken. Dat doet de provincie bijvoorbeeld door deelname aan overleg, verder ruimtelijk (deel) onderzoek, het aanreiken van ruimtelijke argumentatie, eventuele cofinanciering, gezamenlijke organisatie van een aanbesteding en het activeren of inschakelen van het netwerk van ruimtelijke actoren (gemeentelijke omgevingsambtenaren).

7.2. VLAANDEREN

Vlaanderen heeft een belangrijke positie in het openruimtebeleid door:

- haar bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen, handhaven, adviseren en subsidiëren van projecten in of met impact op de open ruimte;
- haar regelgevende bevoegdheid op vlak van ruimtelijke ordening;
- haar bos- en natuurbeleid dat uitgewerkt en gerealiseerd wordt door ANB;
- het Vlaams Actieprogramma voor Ecologische Ontsnippering;
- haar landbouwbeleid dat uitgewerkt en gerealiseerd wordt door het Departement Landbouw en Visserij;
- de werking van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) in de open ruimte;
- haar rol als beheerder van waterlopen van 1ste categorie (via VMM);
- haar rol als eigenaar en beheerder van heel wat natuur- en bosgebieden, waarbij zorgvuldig onderhoud en beheer van die gebieden cruciaal zijn voor een sterk openruimtenetwerk.

De provincie wenst de constructieve samenwerking met de departementen van Vlaanderen verder te zetten in de uitvoering van de visie, doelstellingen en acties van het

Ruimtepact 2040 zoals geformuleerd in engagement 4.1.

Concrete acties die Vlaanderen kan opnemen om de visie van dit beleidskader mee te realiseren:

- inzetten op de groenblauwe aders van Vlaams niveau (zie suggesties);
- de provinciale groenblauwe aders en openruimte-corridors meenemen en verankeren bij de opmaak van gewestelijke RUP's;
- diverse instrumenten en middelen inzetten via VLM, VMM, ANB, Departement Landbouw en Visserij, ... die de realisatie van de openruimteschakels ten goede komen;
- beheersovereenkomsten inzetten om de algemene basiskwaliteit van waterlopen te bereiken waar uitsluitend via beheersovereenkomsten als instrument gewerkt kan worden, via bedrijfsplanners VLM;
- het voorgestelde ruimtelijk beleid hanteren en de provinciale groenblauwe aders realiseren waar Vlaamse administraties bevoegd zijn voor het beheer, onder andere door De Vlaamse Waterweg, Afdeling Wegen en Verkeer, VMM, VLM en De Lijn;
- een restrictief (vergunningen)beleid voeren voor bijkomende bebouwing, bijkomende verharding en zonevreemde functiewijzigingen in de openruimteschakels en in de natuurgebieden.

7.3. GEMEENTEN

Gemeenten zijn een essentiële schakel in het openruimtebeleid omwille van:

- hun bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen en handhaven van projecten in of met impact op de open ruimte;
- hun situatie als eigenaar en beheerder van natuur- en bosgebieden. Zorgvuldig onderhoud en beheer van die gebieden zijn cruciaal voor een sterk openruimtenetwerk;
- hun situatie als eigenaar en beheerder van de publieke ruimtes die een belangrijke rol hebben als kleine schakels in het groenblauw netwerk, waaronder groenzones, parkjes, bomenrijen, weg- en beekbermen, ... ;
- hun engagement in het kader van het Burgemeesters-convenant Energie en Klimaat, waarbinnen de meerderheid van Limburgse gemeenten reeds een klimaatactieplan opmaakte met daarin aandacht voor verschillende ruimtelijke strategieën in het kader van klimaat(adaptatie)beleid.

De provincie wil de visie, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 in samenwerking met de gemeenten realiseren. Daarom wenst de provincie de constructieve

samenwerking met de Limburgse gemeenten verder te zetten via de geformuleerde acties waarin is aangegeven welke middelen en instrumenten ze hiervoor wil inzetten en welke rol ze zal opnemen.

Concrete acties die de gemeenten kunnen opnemen om de visie van dit beleidskader mee te realiseren:

- inzetten op de (kleinschalige) groenblauwe aders van gemeentelijk niveau (zie suggesties);
- de provinciale groenblauwe aders en openruimte-corridors meenemen en verankeren bij de opmaak van gemeentelijke RUP's;
- het voorgestelde ruimtelijk beleid van de openruimteschakels consequent meenemen in de uitwerking van plannen en projecten;
- een terughoudend (vergunningen)beleid voeren voor bijkomende bebouwing, zonevreemde functie-wijzigingen en verharding in de openruimteschakels;
- lokale openruimtecorridors aanduiden (aanvullend op de provinciale openruimtecorridors) en deze verankeren in gemeentelijke ruimtelijke beleidsplannen en nadien waar nodig in ruimtelijke uitvoeringsplannen en stedenbouwkundige verordeningen.

7.4. GRENDOVERSCHRIJDEND SAMENWERKEN

Het groenblauwe netwerk overschrijdt de provinciegrens. Grensoverschrijdende samenwerking met de aangrenzende landen, gewesten, provincies en gemeenten blijft nodig

voor de versterking van netwerken en structuren. Waar dat nodig is zoekt de provincie daarom naar samenwerking.

BELEIDSKADER ECONOMISCHE RUIMTE

ECONOMISCHE GROEI FACILITEREN MET EEN RUIMTESHIFT

RELATIE MET DE STRATEGISCHE VISIE VAN HET RUIMTEPACT 2040

Het beleidskader Economische Ruimte geeft uitvoering aan volgende strategische doelstellingen uit de strategische visie van het Ruimtepact 2040:

- in hoofddorde:

- SD5 – “Competitief en duurzaam ondernemen faciliteren op de juiste plaatsen”.

- in tweede orde :

- SD1 – “De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren” door een hogere ruimtelijke kwaliteit van (nieuwe) projecten afgestemd op de ruimtelijke kernkwaliteiten per regio (zie OD3, OD4 en OD5);
- SD2 – “Steden en dorpen gericht versterken” door een verhoging van de verwevingsgraad van economische activiteiten in stads- en dorpskernen na te streven (zie OD1);
- SD3 – “Ruimtelijke ontwikkelingen en mobiliteit op elkaar afstemmen” door goede multimodale bereikbaarheid als belangrijk criterium mee te nemen in de afweging om nieuwe ruimte voor bedrijvigheid te ontwikkelen (zie OD3) en een slechte (multimodale) ontsluiting als criterium mee te nemen in de afweging om slecht gelegen juridisch aanbod te herbestemmen (zie OD4);
- SD4 – “Openruimtesysteem versterken” door planologische ruiloperaties tussen natuur, bos, landbouw, recreatie, wonen en bedrijvigheid (zie OD3, OD4 en OD5)
- SD6 – “Hernieuwbare energie integreren in het ruimtelijk beleid” door hernieuwbare energievoorzieningen te stimuleren op bedrijventerreinen (zie OD2);
- SD7 – “Meer ruimte geven aan de fietser” door de fiets een prominentere plaats te geven bij bedrijven, op bedrijventerreinen en in recreatiegebieden (zie OD2 en OD3).

1. WAAROM EEN BELEIDSKADER ECONOMISCHE RUIMTE?

De focus binnen het beleidskader ligt op (ruimte voor) bedrijvigheid, vrijetijdseconomie, landbouw en kleinhandel.

1.1. RUIMTELIJK FACILITEREN VAN DE REGIONALE ECONOMISCHE STRATEGIE

Een economisch gezonde en veerkrachtige provincie zorgt voor de welvaart en het welzijn van de Limburgers.

Hiervoor is een goede **economische differentiatie** nodig. Dit is een mix van maakindustrie, handel, diensten, logistiek, bouw, zorg, vrijetijdseconomie, land- en tuinbouw, fruitteelt, incubatoren, ICT en digitale media, creatieve economie, cleantech, biotech, medtech, research and development, ... Al die economische activiteiten hebben ruimte nodig. Dit kan verweven met andere activiteiten in stads- en dorpskernen, op specifieke locaties zoals bedrijventerreinen en campussen en specifiek voor landbouw en fruitteelt in de open agrarische ruimte.

Verschillende economische actoren en overheden tekenen de regionale **economische strategie** uit (SALK, SALKturbo, ...), rekening houdend met economische tendensen. Het ruimtelijk beleid moet deze strategie ondersteunen en faciliteren op een ruimtelijk verantwoorde en geïntegreerde manier. Het ruimtelijk beleid moet ervoor zorgen dat de economie kan blijven functioneren, zich kan versterken en flexibel kan heroriënteren met oog voor de ruimtelijke, ecologische en sociale draagkracht en een vlotte duurzame bereikbaarheid. Het ruimtelijk beleid legt de randvoorwaarden voor groei vast. De provincie fungeert als schakel om de economische en ruimtelijke beleidsdoelen op elkaar af te stemmen.

1.2. WAARDEVOL BELEID VAN HET RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN VERDERZETTEN EN STRATEGISCH BIJSTUREN

In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Limburg (RSPL) werd de **economische structuur in Limburg** versterkt. Via provinciale RUP's werden 327 ha bijkomende regionale bedrijventerreinen bestemd en 129 ha economisch niet-ontwikkeldbare of slecht gelegen ruimte herbestemd. In totaal werd + 198 ha bedrijventerrein gecreëerd door provinciale planningsprocessen. Dit gebeurde vanuit de regionale behoefte en in uitvoering van de taakstelling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het RSPL. Knelpunten op bestaande bedrijventerreinen werden opgelost¹⁰⁵. Bijkomende ruimte voor bedrijvigheid werd voorzien in de kleinstedelijke gebieden en de specifieke economische knooppunten¹⁰⁶. Ook vandaag blijft het een uitdaging om de economische behoeften af te stemmen op de beschikbare ruimte. De provincie beschikt hiervoor over de nodige instrumenten (provinciale RUP's, verordeningen, subsidiereglementen, ...). De selectie van economische knooppunten in het RSPL vormde een goede leidraad voor de actualisering van het uitvoerend ruimtelijk-economisch beleid van de provincie.

In uitvoering van het RSPL maakte de provincie ook werk van de verdere **ontwikkeling of uitbreiding van toeristisch-recreatieve infrastructuur**, die volgens het hiërarchisch model en bepaalde criteria binnen de provinciale bevoegdheid vielen. De opmaak van provinciale RUP's voor de toeristische knooppunten (type IIa en IIb)¹⁰⁷ en belangrijke recreatiegebieden heeft 213 ha bijkomende (of aangepaste) ruimte gecreëerd voor de ontwikkeling van die toeristisch-recreatieve bedrijven. Daarnaast werden ook (soms grote) delen van bestaande recreatiegebieden, met voornamelijk een feitelijk gebruik als natuur of bos, herbestemd naar open ruimtefuncties om planologische duidelijkheid te bieden voor zowel de recreatieve functies als de open ruimte functies. In het totaal werd zo 185 ha omgezet naar open ruimte. De ruimtebalans voor recreatiegebieden bedraagt + 28 ha. Dit heeft de vrijetijdseconomie, die economisch en sociaal-maatschappelijk belangrijk is voor Limburg, versterkt. De provincie zet het versterken van de vrijetijdseconomie in het Ruimtepact 2040 verder, maar met een kritische selectie van dragers die een duidelijk regionaal strategisch belang hebben en waarvoor de noodzaak of meerwaarde van behandeling op provinciaal niveau noodzakelijk

¹⁰⁵ Bijvoorbeeld: Jagersborg te Maaseik, Oude Bunders te Maasmechelen, Rotem te Dilsen-Stokkem, brouwerij-Alken en Kolmen te Alken.

¹⁰⁶ Bijvoorbeeld: Kanaal-Noord (noord en zuid) te Bree, Nieuwe Bunders te Maasmechelen, Nolimpark te Pelt, Domein van Brustem te Sint-Truiden, Tongeren-Oost te Tongeren, Reigersvliet te Leopoldsburg, Opglabbeek te Oudsbergen, R.Beuten te Dilsen-Stokkem.

¹⁰⁷ Bijvoorbeeld: verblijfsrecreatiedomeinen (Center Parcs Erperheide, Parelstrand, Wilhelm Tell, Jocomo, In 't Woud, Goolderheide, Hengelhof, sportvoorzieningen (Snowvalley, Waterloo, Horensbergdam), grote recreatieve sites en attractiepolen (bipool Eisden-Lanklaar Terhills), Plinius (Land van Ooit), hippisch centrum Sentower Park.

is. Dit betekent dat een aantal toeristisch-recreatieve knooppunten type IIa en/of type IIb die in het RSPL opgenomen waren, niet meer binnen de provinciale focus vallen. Deze knooppunten blijven belangrijke gebieden in het toeristisch weefsel van Limburg maar ze behoren tot de autonomie van de gemeenten of Vlaanderen. Tot slot is het beleidsdomein sport, als persoonsgebonden materie, niet langer een bevoegdheid van de provincie. Zuivere sportvoorzieningen worden daarom niet meer geselecteerd en/of behandeld in het provinciale ruimtelijk beleid.

In het RSPL werden **'grote aaneengesloten landbouw-gebieden van minstens provinciaal belang'** aangeduid. Die selectie en de ontwikkelingsperspectieven werden gebruikt bij de afweging van eigen planningsprocessen en bij de advisering van gemeentelijke en gewestelijke initiatieven, zoals bij de opmaak van het Herbevestigd Agrarisch Gebied (HAG). Dergelijk bewarend beleid heeft zijn nut bewezen, zelfs zonder actief te herbestemmen. Landbouw werd in het RSPL omschreven als belangrijke economische pijler die in grote delen van de provincie structuurbepalend is en dus ruimtelijk ondersteund moet worden. Dat blijft ook vandaag zo.

Het beleid van het RSPL rond kleinhandel was gericht op het **beperken en reguleren van een aantal grootschalige kleinhandelsconcentraties buiten de stedelijke centra**. Voor enkele van die perifere kleinhandelsconcentraties, binnen de afbakening van de kleinstedelijke gebieden, werden provinciale RUP's opgesteld. Deze RUP's hebben geleid tot een ruimtelijke herstructurering of meer ruimte voor de grotere kleinhandelszaken die qua schaal en branche niet passen in de bestaande handelscentra¹⁰⁸. De visie omtrent kleinhandel in het RSPL is nog actueel omdat kleinhandel thuishoort in de stedelijke gebieden en in de kernen van het buitengebied. Concentreren, bundelen en verweven van kleinhandel in kernen blijft belangrijk om de verdere verspreiding langs steenwegen buiten de woonkernen en stedelijke gebieden tegen te gaan.

¹⁰⁸ Bijvoorbeeld: Deelplan 2 KSG Bree, Deelplan 2 KSG Maasmechelen, Kleinhandelszone Ringlaan te Sint-Truiden

2. FOCUS EN ROL VAN DE PROVINCIE

Limburg uitbouwen tot een economisch sterke, duurzame, wendbare en veerkrachtige regio met internationale allure, kan enkel als alle overheden en partners hun steentje bijdragen, ieder op zijn eigen niveau, binnen de eigen bevoegdheden en met de eigen mogelijkheden en instrumenten. Het economische beleid wordt vormgegeven op verschillende niveaus (Europees, federaal, Vlaams, provinciaal en gemeentelijk) en heeft vele facetten. Het ruimtelijk aspect is daar één – belangrijk – deel van.

De provincie kan hierin een meervoudige rol opnemen in functie van de economische ruimte:

- marktvormend door te oriënteren met visie-formulerende instrumenten zoals agenderen en richting geven aan keuzes;
- marktregulerend door te reguleren met juridisch-planologische instrumenten zoals sturen en eventueel beperken van keuzes;
- marktfaciliterend door te faciliteren en verbinden met samenwerkingsgerichte instrumenten zoals verkennen en monitoren van (nieuwe) keuzes;
- marktstimulerend door te stimuleren en investeren met financiële instrumenten zoals subsidiëren en verruimen van keuzes.

De kerntaak van de provincie ligt in het planologisch en ruimtelijk verantwoord mee reguleren van het juridisch aanbod aan bedrijventerreinen, naar de gepaste locaties en dit binnen een regionale economische visie. De provincie is een **bovenlokale gebiedsregisseur** die in overleg met alle betrokken partijen de economisch-ruimtelijke transitie opvolgt, begeleidt en vooral faciliteert op ruimtelijk vlak. Samen met de POM Limburg onderzoeken we de mogelijkheid van een verordenend kader voor het uitgiftebeleid op regionale bedrijventerreinen¹⁰⁹.

Om het **aanbod aan bedrijventerreinen op de gepaste plaatsen** te ontwikkelen, maakt de provincie RUP's op voor zowel het creëren als het herbestemmen van bedrijventerreinen.

Visit Limburg zet het **toeristisch beleid** uit, deels gekaderd binnen het Vlaamse beleid (Toerisme Vlaanderen) en concreet uitgewerkt in samenwerking met de gemeenten. Op vlak van ruimtelijke planning speelt de provincie een meervoudige rol voor de vrijetijdseconomie door:

- de landschappelijke kwaliteit en de ruimtelijke regionale eigenheid¹¹⁰ te bewaken en te versterken;

- geïntegreerde strategische ruimtelijke projecten te initiëren en te ontwikkelen (ook met toeristische meerwaarde);
- ruimte en aandacht voor de fiets in ruimtelijke plannen en projecten af te dwingen, ook voor de toeristisch-recreatieve fietsbeleving. De provincie zorgt voor de afstemming van de ontwikkeling van beide fietsnetwerken op elkaar;
- de grotere, ruimtebehoevende toeristisch-recreatieve terreinen ruimtelijk te faciliteren.

Zo draagt het ruimtelijk beleid bij aan betere ruimtelijke condities waarop toeristisch ondernemerschap zich verder kan uitbouwen.

Het **landbouwbeleid** wordt mee beïnvloed door diverse wetgevingen op vlak van ruimtelijke ordening, milieu en natuur, al dan niet Vlaams of Europees gestuurd en bepaald. De Vlaamse regelgeving bepaalt sterk de ruimtelijke aspecten van landbouw: Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning (VLAREM) met afstandsregels, generieke regelgeving rond ruimtelijke ordening omtrent de mogelijkheden in landbouwgebied (en veel afwijkings- en uitzonderingsregels), afbakening HAG, gewestelijke RUP's voor de afbakening van de gewenste natuurlijke en agrarische structuur (AGNAS), ... De impact van de provincie op vlak van ruimtelijke planning is hier veeleer beperkt. De provincie neemt een aanvullende rol op om in een aantal gebieden de planologisch-juridische situatie beter af te stemmen op het effectieve en gewenste agrarische gebruik in relatie tot het open ruimtebeleid met aandacht voor het waardevolle landschap en de waardevolle natuur.

Conform het Integraal Handelsvestigingsbeleid zijn het de gemeenten die de visie omtrent **kleinhandel** moeten realiseren voor hun grondgebied, binnen algemene krachtlijnen die door Vlaanderen worden uitgezet (VLAIO). De gemeenten zijn aan zet om kernwinkelgebieden af te bakenen en winkelarme zones aan te duiden. Nochtans is het ruimtelijk handelsbeleid gebaat bij een bovenlokale benadering en keuzes, gelet op de omvang van de perifere handelsontwikkelingen en de problematiek van leegstand in stads- en dorpscentra. De provincie onderzoekt welke (weliswaar beperkte) ruimtelijke instrumenten binnen het ruimtelijk beleid ingezet kunnen worden om het ruimtelijke handelsbeleid bovenlokaal te reguleren in functie van de winkelshift. Vervolgens, neemt de provincie een ondersteunende rol op voor het gemeentelijke handelsbeleid in het sensibiliseren en het aanreiken van bovenlokale inzichten, data en cijfers.

¹⁰⁹ De POM maakt deel uit van verschillende uitgiftecomité's van regionale bedrijventerreinen, zijnde: Genk-Zuid (gedeelte op Bilzens grondgebied), Wetenschapspark UH te Diepenbeek, Zwartberg te Genk, Jagersborg te Maaseik en Nieuwe Bunders te Maasmechelen. Voor de volgende regionale bedrijventerreinen worden uitgiftecomité's opgericht: Brouwerij-Alken en Kolmen te Alken, Poort West Limburg (voormalige naam Ravenshout) te Ham, Tessenderlo en Beringen, Opglabbeek te Oudsbergen.

¹¹⁰ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid"

3. RUIMTELIJKE STAAT

3.1. BEDRIJVIGHEID - BEDRIJVENTERREINEN

Limburg heeft een sterk weefsel van ruimtelijk verspreide kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's) en ambachtelijke bedrijven. Dat zorgt voor een sterke lokale verankering van de economie. Bedrijven met minder dan 50 werknemers creëren bijna 45% van de Limburgse werkgelegenheid¹¹¹. Maar ook grote bedrijven zijn en blijven erg belangrijk voor Limburg. Bedrijven met meer dan 200 werknemers zorgen voor 27% van de werkgelegenheid. De grote ondernemingen met meer dan 250 werknemers staan in voor 83% van de Limburgse bruto toegevoegde waarde¹¹². Zowel de tewerkstelling als de toegevoegde waarde zijn belangrijk voor de welvaart van een regio.

RUIMTELIJKE STRUCTUUR VAN DE BEDRIJVIGHEID IN LIMBURG

In Limburg zijn een aantal **ruimtelijk-economische systemen** met een duidelijk bovenlokaal belang te herkennen. Dit zijn sterke concentratiezones van bedrijvigheid (o.a. op regionale bedrijventerreinen) en ruimtelijke en functioneel samenhangende structuren van allerhande economische activiteiten.

De ruimtelijk-economische systemen zijn zwaartepunten in de Limburgse economie. Ze vormen als het ware mee de **'economische ruggengraat'** van Limburg. Deze ruggengraat is niet alleen een fundamentele drager van het huidige economisch weefsel, maar ook een basis om nieuwe ontwikkelingen aan op te hangen en strategische keuzes te maken. De vervoersinfrastructuren spelen hierin een belangrijke rol (kanalen, spoorlijnen, overslagpunten/terminals, autosnelwegen en gewestwegen). Het zijn de infrastructurele dragers die zorgen voor de multimodale bereikbaarheid van de tewerkstellingsconcentraties.

- **Hasselt-Genk** en omgeving vormen economisch-functioneel een geheel, als regionaalstedelijk gebied met twee complementaire stedelijke kernen, centraal in de provincie. Vaak gekoppeld aan de reconversie van voormalige bedrijfssites (Philipssite, steenkoolmijnen, ...) is er een netwerk ontstaan van bedrijven, kennisinstellingen en onderzoekscampussen, die van dit gebied een ruimere innovatieregio maken, met de Campus Diepenbeek (geheel van de universitaire campus, bouwcampus, health campus, wetenschapspark, ...), Thorpark en Energyville, C-mine, Greenville Houthalen, Corda Campus, ...
- **Het Economisch Netwerk Albertkanaal** (ENA) doorkruist Limburg van Ham tot Lanaken als dragende industriële as. Het ENA zet zich ook door buiten

Limburg tot in Antwerpen en Luik. In West-Limburg bevindt zich hier onder andere de chemische en logistieke bedrijvigheid van Ham-Zwartenhoek en Poort West-Limburg¹¹³. In Centraal-Limburg zijn de logistieke poort Genk en Genk-Zuid, met onder andere de terreinen van het voormalige Ford Genk, een zwaartepunt. **De logistieke Poort Genk**, samen met het transportsysteem van het Albertkanaal, de spoorlijnen, de snelwegen en de pijpleidingen, plaatst Limburg internationaal op de kaart door de trimodale overslagmogelijkheden en de concentratie aan bedrijventerreinen. Het zijn de terminals Haven Genk (water/spoor/weg) en Port of Limburg (toekomstige containerterminal) die samen met BCTN Meerhout (water/plannen voor verdere spoorontsluiting/weg) van grote betekenis zijn voor het ENA en de haven van Antwerpen. Daarnaast heeft ook de Albertknoop (Lanaken) potenties om op termijn trimodale overslagmogelijkheden te ontwikkelen. De andere terminals of overslagpunten functioneren op een ander niveau vanwege de beperktere (overslag)capaciteit en bimodale ontsluiting. Ze vervullen een andere logistieke rol. Het betreft Euroshoe Beringen (water/weg) en Genk Euroterminal (spoor/weg). Ook ontwikkelt BCTN Meerhout in Limburg nog 2 overflowterminals op Kristalpark te Lommel aan het Kanaal naar Beverlo en aan de insteekhaven op Poort West-Limburg te Tessenderlo. Voor het ENA werd in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen een overkoepelend ruimtelijk-economisch plan uitgetekend¹¹⁴.

- In het noorden van Limburg ligt de Kempische As (gemeenten Lommel, Pelt, Hamont-Achel), met daarin een economische cluster rond **Lommel-Pelt**. Dragere zijn de infrastructuuren van het Kanaal Bocholt-Herentals, het Kanaal naar Beverlo, de N71, de N74 en de voormalige en toekomstige IJzeren Rijn. Deze cluster heeft ruimtelijke en/of functionele connecties met gebieden buiten Limburg in de provincies Antwerpen (Geel, Mol) en Nederland (Eindhoven, Weert). De multimodale ontsluiting van deze cluster is momenteel beperkt maar de potentie tot overslag is er, zowel op Kristalpark (water/spoor/weg) als op Nolimpark (water/weg). De aanwezigheid van ontginningsplassen (na zandwinning) en grootschalige infrastructuuren voor hernieuwbare energie zijn ruimtelijk typerend.
- De **stedelijke gebieden** van Beringen, Bilzen, Bree, Leopoldsbuurg, Lommel, Maaseik, Maasmechelen, Pelt, Sint-Truiden en Tongeren vormen ook ruimtelijk-

¹¹¹ Bron: SALKturbo, december 2020.

¹¹² Bron: SALKturbo, december 2020.

¹¹³ Departement Omgeving heeft het onderzoekstraject "Poort West Limburg" opgestart (nieuwe naam voor cluster Ravenshout) en dit naar aanleiding van de vergunningsproblematiek vanwege de aanwezigheid van de Seveso-bedrijven Borealis en Primagaz. De studie Ruimtelijke-economische strategie waarbij gezocht is naar een profilering en een finaal toekomstbeeld is in 2023 afgerond.

¹¹⁴ De Vlaamse regering heeft op 23 april 2004 een beslissing genomen omtrent de opties voor het Economisch Netwerk Albertkanaal. Op 17 juli 2015 heeft de Vlaamse regering beslist over de verdere aanpak en de lopende acties in het uitvoeringsprogramma voor het Economisch Netwerk Albertkanaal.

economische systemen op zich. Zij hebben een sterke clustering van diverse economische activiteiten (handel, bedrijvigheid, diensten, kantoren, ...) en verbindingen met het ommeland via de vervoersinfrastructuren.

- De **Kempische kanalen** (Kanaal Bocholt-Herentals en Zuid-Willemsvaart, Kanaal naar Beverlo) zijn herkenbare ruimtelijke elementen die verschillende regionale bedrijventerreinen als een snoer aan elkaar rijgen van Lanaken over Maasmechelen, Dilsen-Stokkem, Bree en Bocholt tot in Lommel. Een aantal bedrijventerreinen zijn voorzien van kade-faciliteiten en er zijn mogelijkheden tot overslag (bijv. Kanaal naar Beverlo te Kristalpark, ... of via provinciale RUP's op Kanaal-Noord te Bree, Rotem te Dilsen-Stokkem, Oude Bunders te Maasmechelen). De Kempische kanalen functioneren minder als samenhangend economisch systeem op bovenlokaal niveau, in tegenstelling tot het ENA en zijn vanwege de dimensionering van een secundaire orde voor transport over het water. Het zijn ook belangrijke lineaire landschapselementen. Dit wordt versterkt door de flankerende bomenrijen en recreatieve fietsverbindingen.
- Daarbij maakt Limburg deel uit van een groter netwerk met goede ontsluitingsmogelijkheden gesitueerd buiten de provinciegrens. Deze infrastructurele dragers (A2, A40, Julianakanaal, luchthavens, ...) dragen bij tot een goede ontsluiting van Limburg.

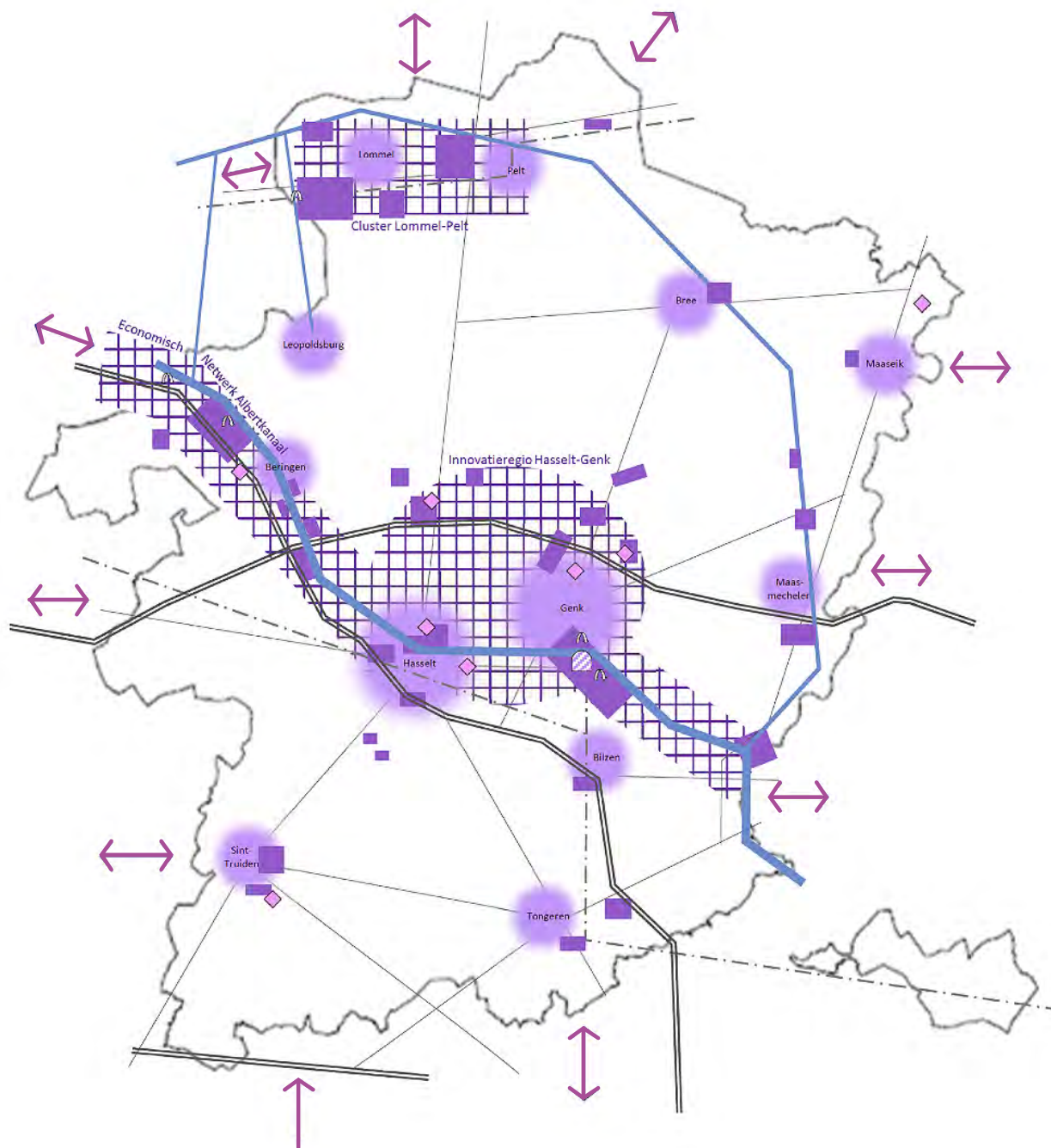
Verspreid in Limburg zijn er ook nog **solitaire regionale bedrijventerreinen** (te Alken, Oudsbergen, Hamont-Achel, Dilsen-Stokkem en Houthalen-Helchteren) en heel wat kleinere KMO-zones en lokale bedrijventerreinen.

Onder impuls van de Limburgse Reconversie maatschappij (LRM), de provinciale ontwikkelingsmaatschappij Limburg (POM Limburg), de provincie Limburg en de betrokken gemeenten is een **netwerk aan incubatoren** ontwikkeld, met een concentratie in Midden-Limburg (Hasselt, Genk, Houthalen). De incubatoren zijn Bikeville (Beringen), Greenville (Houthalen-Helchteren), Corda INCubator (Hasselt), IncubaThor (Genk), C-mine Crib (Genk), Bioville (Diepenbeek), Agropolis (Kinrooi) en Droneport (Sint-Truiden)¹¹⁵. De incubatoren ontwikkelen zich tot nieuwe economische campussen. Deze injecties in innovatie en start-ups vergroten de economische kracht van de provincie én ze zijn van belang voor onze (inter)nationale positionering, het onderscheidend vermogen en als aantrekkingspool voor talentvolle jongeren.

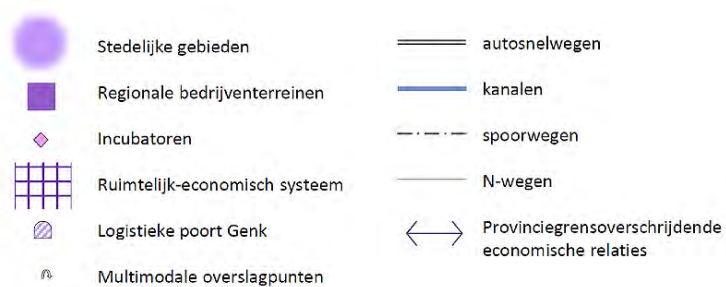
Economische activiteiten vinden niet alleen plaats op bedrijventerreinen, integendeel. Momenteel bevindt 70% van alle Limburgse bedrijfsactiviteiten zich binnen het woonweefsel¹¹⁶. De stedelijke gebieden en grotere dorpskernen blijven daarom erg belangrijk in de economische structuur. De **verweving** als woon-werkmilieu is een sterke troef (nabijheid, dynamiek, ...).

¹¹⁵ Op het regionaal bedrijventerrein Nolimpark te Pelt is een planningsproces lopende voor Campus Noord. Zie uittreksel uit de doelstellingen van het ontwerp GRUP: "De campus zal een satelliet vormen in Noord-Limburg die kansen biedt aan lokale ondernemers, maar ook een aantrekkingskracht heeft op bedrijven, startups en werknemers uit de hele Kempen. Door middel van de uitbouw van verschillende sterke polen in deze regio kan er meer samenwerking komen met campussen in Nederland. Campus Noord bevindt zich als tussenlocatie op de Noord-Zuid-as, in het midden tussen Corda Campus Hasselt en de bloeiende high tech campus in Eindhoven. Ook is dit plangebied strategisch gelegen o de Kempische As in relatie met Lommel en Bree."

¹¹⁶ Bron: Ruimterapport Vlaanderen 2018 (p.172)

FIGUUR 27: Ruimtelijke structuur bedrijvigheid in Limburg

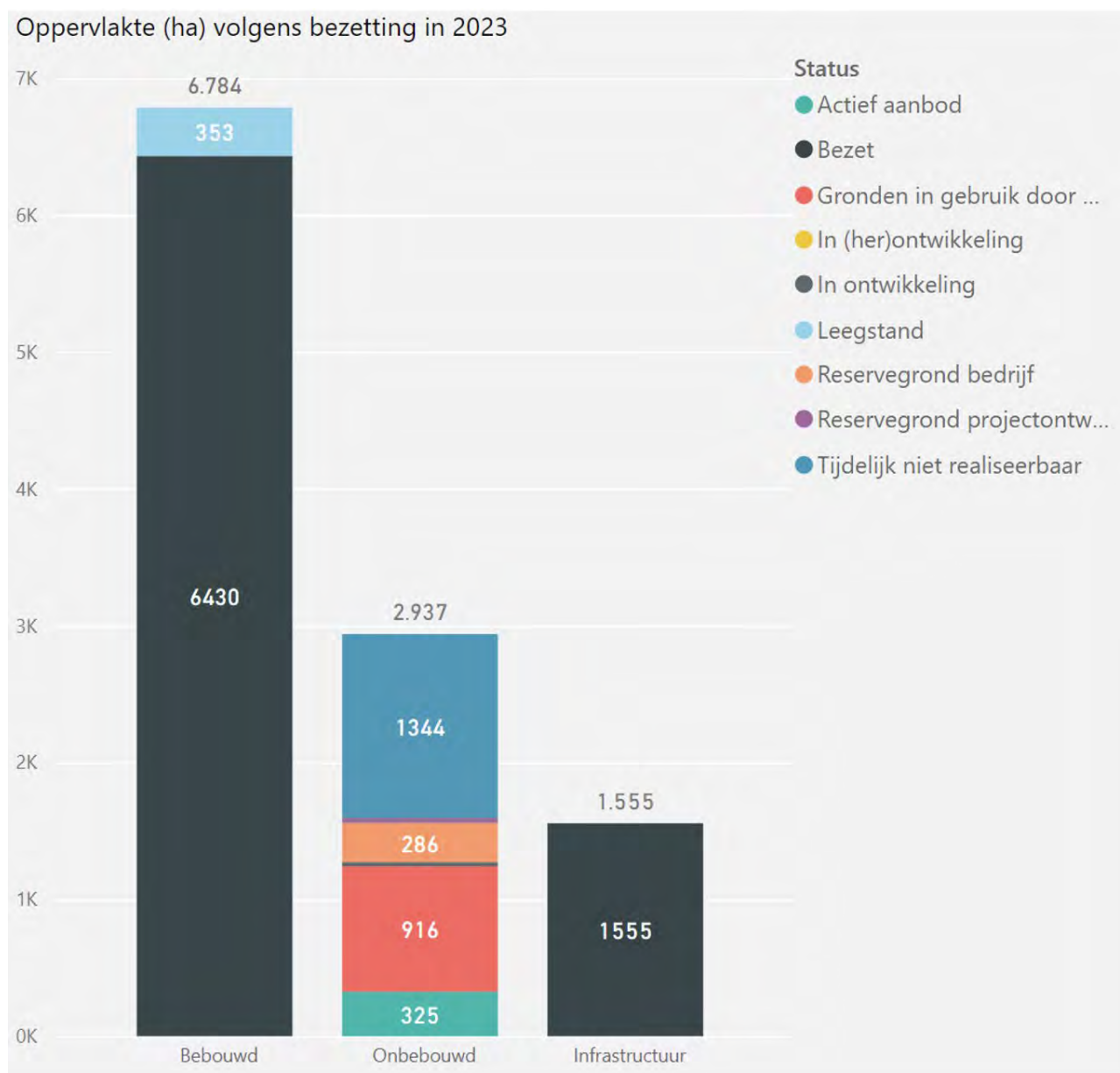

HET JURIDISCH AANBOD VAN BEDRIJFVIGHEID

De oppervlakte bestemd voor bedrijventerreinen bedraagt op 1 januari 2023 in Limburg 4,3% van de totale Limburgse oppervlakte. In Vlaanderen is dat 3,4%¹¹⁷.

Vandaag is er een totaal juridisch aanbod van 11.276 ha bedrijventerreinen, waarvan 6.784 ha bebouwd is en 1555 ha ingenomen is door infrastructuur¹¹⁸. Dit betekent dat 2.937 ha niet ingevuld is door bebouwing of infrastructuur.

Een gedeelte hiervan, 325 ha, is actief aanbod¹¹⁹ (200 ha minder dan op 1 januari 2022). Het grootste gedeelte van dit onbebouwd contingent zijn echter gronden in gebruik door bedrijven (916 ha) en reservegronden van bedrijven (ijzeren voorraad) (352 ha) of zijn (tijdelijk) niet realiseerbaar (1.344 ha)¹²⁰ door structurele knelpunten (bijv. geen optimale ontsluiting of waterzieke gronden), procedurele knelpunten (bijv. lopende planningsinitiatieven of onteigeningen) of eigendomsbeperkingen (bijv. erfdiensbaarheden).

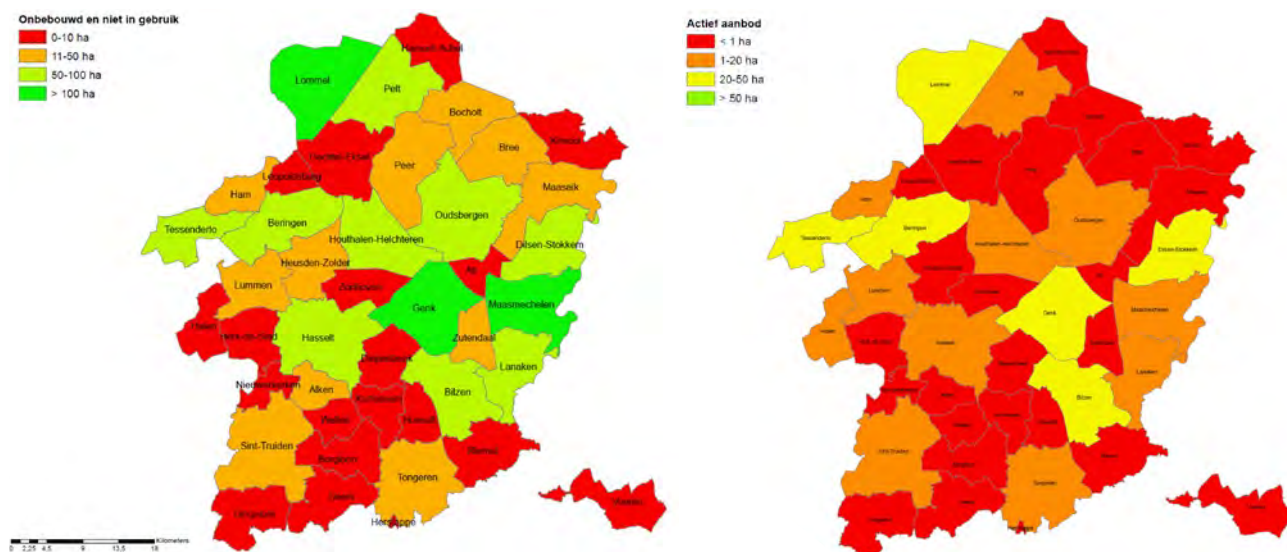
GRAFIEK 10: De oppervlakte volgens bezetting van bedrijventerreinen in Limburg.
Bron: bezettingstabellen van VLAIO - juli 2023, gevisualiseerd door POM Limburg

¹¹⁷ Bron: provincies.incijfers.be (cijfers 1 januari 2023)

¹¹⁸ Bron: VLAIO (juli 2023) Cijfers bezettingstabellen.

¹¹⁹ Actief aanbod: onbebouwde gebruikspcelen die actief worden aangeboden

¹²⁰ Tijdelijk niet realiseerbaar: Onbebouwde gebruikspcelen waarvoor een structurele, procedurele of eigendomsbeperking gekend is. Door deze beperking zijn de pcelen geen actief aanbod. Naargelang de beperking kan een termijn aangeduid worden waarbinnen een gebruikspceel eventueel toch tot actief aanbod kan worden omgevormd (afhankelijk van de acties die al dan niet ondernomen worden). Opdeling termijnen: Van korte duur (0 tot 5 jaar), van middellange duur (5 tot 10 jaar), van lange duur (> 10 jaar) of niet realiseerbaar.

FIGUUR 28: Links: Bedrijventerreinen: onbebouwd en niet in gebruik - Rechts: Actief aanbod van bedrijventerreinen.
Bron: POM Limburg o.b.v. bezettingstabellen VLAIO juli 2023

Met uitzondering van een grotere concentratie actief aanbod in Lommel en Genk, is er een **evenwichtige ruimtelijke spreiding** van het actief aanbod over de provincie, grotendeels op regionale terreinen. Het aanbod aan lokale terreinen (KMO- en ambachtelijke zones) slinkt, terwijl er een aanhoudende vraag is naar kleine percelen en kleinere ruimtes¹²¹⁻¹²².

EVOLUTIES IN BEDRIJFVIGHEID MET RUIMTELIJKE RELEVANTIE

In kader van de provinciale ruimtebehoefteraming voor bedrijventerreinen¹²³ is in functie van de vraag naar ruimte, het belang afgetoetst van enerzijds de verweving van activiteiten op bedrijventerreinen en anderzijds het verminderd gemiddeld ruimtegebruik op bedrijventerreinen. Uit de studie blijkt dat een **beperkte ruimte-inname** (de afname van het gemiddeld ruimtegebruik) van een bedrijf de meeste impact heeft om de ruimtevraag in de provincie te verminderen.

Bestaande bedrijventerreinen evolueren ook mee op **economische tendensen**. Het bedrijventerrein Quartier Canal langsheen het Albertkanaal in Hasselt zit in een transitie naar meer gemengde bedrijvigheid en een

hybride omgeving waar ook creatieve economie een plaats vindt. Na het vertrek van Ford Genk transformeert het bedrijventerrein Genk-Zuid naar een site voor maakindustrie en logistiek met toegevoegde waarde waarbij maximaal wordt ingespeeld op de trimodale ontsluiting van de site.

Naast economische tendensen, is er steeds meer aandacht voor de **ecologische opwaardering** van bedrijventerreinen. Bij de (her)inrichting van bedrijventerreinen wordt duurzaamheid steeds vaker als uitgangspunt meegenomen door groenzones in te richten voor een hogere biodiversiteit, door ruimte te voorzien voor waterinfiltratie en -buffering, door duurzame energievoorzieningen te integreren, ...

Er zijn ook belangrijke **flankerende randvoorwaarden** voor de ondersteuning van een sterke economische ontwikkeling en welvaartscreatie. Zo moet er letterlijk en figuurlijk ruimte zijn voor **talentontwikkeling** door de uitbouw van sterke onderwijsinstellingen en opleidingscentra. **(Duurzame) mobiliteit** en multimodale bereikbaarheid blijven eveneens cruciale factoren.

¹²¹ Om ruimte voor lokale bedrijvigheid te stimuleren werd in het kader van het SALK-programma een provinciaal subsidiereglement opgezet om lokale besturen financieel te ondersteunen bij de opmaak van gemeentelijk ruimtelijke uitvoeringsplannen voor bijkomende lokale bedrijventerreinen. Uit evaluatie van het subsidiereglement blijkt dat er tussen 2014 en 2020 30 ha aan bijkomende lokale bedrijvigheid is voorzien.

¹²² SALKturbo – 4 december 2020, Economische analyse van de provincie Limburg.

¹²³ Bron: Idea Consult (september 2020) studie "Visie Economische Ruimte Provincie Limburg": Ruimtebehoefteraming voor bedrijventerreinen, uitgewerkt in 4 scenario's (synthesenota).

3.2. KLEINHANDEL

HUIDIG AANBOD VAN DE KLEINHANDEL

Kleinhandel komt, van oudsher, vooral voor in de centra van de grote en kleine steden in Limburg, met een aanbod voor een ruimer verzorgingsgebied. Het handelsaanbod in de dorpskernen is beperkter en vooral op de lokale behoeften afgestemd. De afgelopen decennia werden handelsfuncties steeds vaker buiten de kernen ontwikkeld, langs verbindingswegen (baanwinkels) en in perifeer gelegen winkelclusters.

Limburg telt relatief gezien zeer veel winkelvloeroppervlakte (WVO) zonder dat dit zich vertaalt in meer economisch rendement. Per 1.000 inwoners heeft Limburg in 1.941,52 m² WVO. In Vlaanderen is er 1.695,03 m² WVO per 1.000 inwoners. In vergelijking met het Vlaams gemiddelde bedraagt het aantal winkels per 1.000 inwoners in Limburg 6,18 tegenover 6,21 in Vlaanderen¹²⁴. Op 1 januari 2023 telt Limburg 16.204 handelspanden met een totale WVO van 2.027.961 m².

EVOLUTIES IN DE KLEINHANDEL MET RUIMTELIJKE RELEVANTIE

Het aantal handelspanden kent een dalende trend (17.769 panden in 2012 en 16.434 panden in 2022) terwijl de totale WVO een sterke stijging kent (1.849.487 m² in 2012 en 2.050.343 m² in 2022). Door de **toename van de WVO** heeft Limburg een overaanbod aan handelsruimte, wat zich vertaalt in **veel leegstand**. Op 1 januari 2023 staat 11,30% van de handelspanden in Limburg leeg (8,5% in 2012). Op basis van de winkelvloeroppervlakte bedraagt de leegstand 13,90% in 2022 (11,20% in 2012 en 13,70% in 2017)¹²⁵.

Reeds jaren blijft de leegstand van handelsruimtes in de kernen stijgen. Hoewel in 2022 een kleine daling merkbaar is, zal naar verwachting deze leegstand alleen maar toenemen¹²⁶. Nieuwe ontwikkelingen gebeuren **steeds vaker buiten de stad- en dorpskernen**. De consument, die verspreid in de verkavelingen woont, neemt vaker de auto en kan door deze toegenomen mobiliteit kiezen uit meer winkelgebieden. **E-commerce** is een recenter fenomeen dat een eindeloos aanbod aan producten tot bij de consument thuis brengt. Keuze en comfort spelen hierbij een belangrijkere rol dan enkel prijs.

Samen zorgen voorgaande evoluties voor een dalende vloerproductiviteit, met andere woorden een daling

van de opbrengsten per m² WVO. Een daling van de vloerproductiviteit tot onder een economische houdbaar niveau zorgt voor een winkelsluiting en dus leegstand. Het is belangrijk om de **leegstand te analyseren** volgens ligging van het pand en de periode dat het leegstaat. Panden op ongewenste locaties en panden die langdurig (één tot drie jaar) of structureel (meer dan drie jaar) leegstaan, vragen om gerichte maatregelen¹²⁷. In de rand of periferie van steden is er ook leegstand, maar deze zit rond de gemiddelde frictieleegstand van circa 6%. Frictieleegstand is normaal bij een sterk evoluerende markt. Voor de leegstand buiten de kernen kan een alternatieve invulling onderzocht worden.

Samen met de stijging van zowel WVO als het perifeer aanbod, wordt een toenemende filialisering in het winkelaanbod vastgesteld. De verhouding tussen **winkelketens** en zelfstandige handelszaken bepaalt de mate van uniek en onderscheidend aanbod in een gemeente. Vanuit het oogpunt van de consument zijn winkelgebieden met een sterke aanwezigheid van ketens nagenoeg inwisselbaar met elkaar. Een sterke aanwezigheid van ketens verklaart ook deels de stijging van zowel de WVO als het perifeer aanbod. Kernen lopen leeg, het assortiment wordt schraler, de ontsluiting is voornamelijk gericht op autoverkeer, ...

Kleinhandel werd door de COVID-19-pandemie nog eens voor bijkomende uitdagingen geplaatst. Zeker de winkels in de centrumsteden kregen het hard te verduren. Het toerisme maar ook het funshoppen viel stil. Handelaars moesten versneld evolueren in de zoektocht om klanten te bereiken. Ze zochten naar mogelijkheden om zichtbaar te blijven (social media, digitale winkelruimte,...). Omni-channel of het bedienen van de klant via meerdere kanalen was één van de trends die tijdens de pandemie succesvol bleken, naast de groei van zuivere online spelers. Bijkomende uitdagingen waren de verstoring van de distributienetwerken door o.a. personeelstekorten en telewerk met een verschuiving naar het lokale aanbod en buurtwinkels. De naweeën zullen zich nog even laten voelen, maar de (lokale) economie herstelt gestaag. Doelgericht aankopen worden terug aangevuld met recreatieve aankopen met een kruisbestuiving met horeca, ambulante handel en andere sectoren. De kernen proberen verder te bouwen op deze dynamiek. De overheden moeten dit ondersteunen en zorgen voor een gericht locatiebeleid voor de juiste dynamiek¹²⁸.

¹²⁴ Bron: Provincie.incijfers.be (cijfermateriaal Locatus), Rapport detailhandel in Limburg – cijfers van toestand tot 1 januari 2023

¹²⁵ Bron: Unizo en Locatus (2021), Nota "Na bouwshift ook winkelshift"

¹²⁶ Bron: IDEA Consult (september 2020), "Visie Economische Ruimte Provincie Limburg"

¹²⁷ Bron: Provincie.incijfers.be (cijfermateriaal Locatus), Rapport detailhandel in Limburg

¹²⁸ Bron: Provincie.incijfers.be (cijfermateriaal Locatus), Rapport detailhandel in Limburg – cijfers van toestand tot 1 januari 2023.

3.3. VRIJETIJDSECONOMIE

RUIMTELIJKE STRUCTUUR VAN DE VRIJETIJDSECONOMIE IN LIMBURG

De vrijetijdseconomie is **ruimtelijk sterk verspreid** over de hele provincie. Talrijke cultuurhistorische steden en domeinen, divers erfgoed, natuurgebieden, groendomeinen en parken, waterplassen, musea, shoppingcentra, vakantieparken, speeltuinen en pretparken, congresinfrastructuur, ... zijn de toeristische aantrekkingselementen waarvoor bezoekers en bewoners een verplaatsing maken. Ter ondersteuning hiervan worden allerhande toeristisch-recreatieve dienstverleningen en infrastructuur uitgebouwd zoals horeca, logies, onthaal- en bezoekerscentra en fiets- en wandelroutes.

De vrijetijdseconomie is vaak sterk geënt op de **ruimtelijke regionale kwaliteit van het landschap** (bv. het open akkerlandschap, de kastelen en compacte kerkdorpjes in Droog Haspengouw, de grote bos- en heidegebieden in de Hoge Kempen, de Maasvallei, ...). Het landschap met daarin typerend erfgoed is als het ware een toeristisch product. Via de ontwikkeling van onder andere toegangspoorten, onthaalpunten, bezoekerscentra, fiets- en wandelroutes, bijzondere belevingselementen, ondersteunende horeca en logies (in allerlei vormen: hotels, campings, vakantieparken, B&B's, ...) worden de landschappen ontsloten en bezoekersstromen gestuurd.

Natuur- en landschapsgebieden¹²⁹ worden zo geïntegreerde en regionaal belangrijke toeristisch-economische systemen. Het Nationaal Park Hoge Kempen (NPHK) en het daaraan gekoppelde netwerk van toeristische infrastructuur rondom

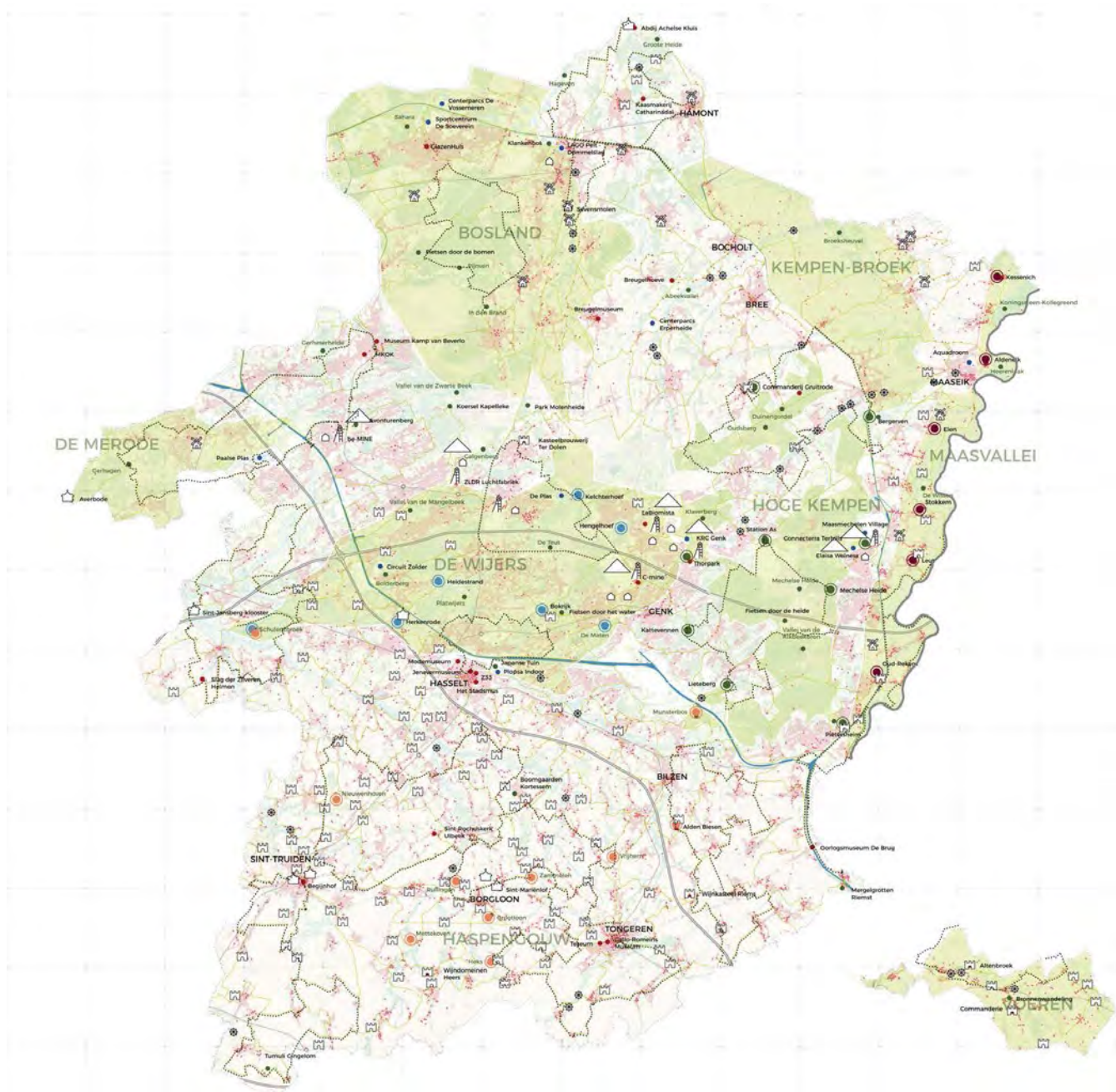
de eigenlijke natuurkern is daarvan het voorbeeld bij uitstek. Ook de andere gebiedsgerichte projecten zoals Nationaal Park Bosland¹³⁰, De Wijers, Rivierpark Maasvallei, Kempen-Broek, de Merode, Voerstreek en Haspengouw werken aan een gelijkaardige integratie van toeristische-economische belangen en het bewaren en versterken van hun ecologische en landschappelijke kernkwaliteiten. Daarnaast zijn ook de historisch-morfologische eenheden (historische stadskernen, de mijnsteden, de maasdorpen, ...) belangrijke aantrekkingspolen en pleisterplekken voor de vrijetijdseconomie, zeker als ze een rijke geschiedenis met veel historisch erfgoed bezitten.

Het toeristisch **fietsknooppuntennetwerk** van 2.000 km lang is een gebiedsdekkend, verbindend, dragend en belangrijk product voor de vrijetijdseconomie in Limburg en maakt deel uit van een nationaal en grensoverschrijdend netwerk. Dit netwerk zorgt ervoor dat de provincie nationaal én internationaal als toeristische regio op de kaart staat. Ook andere recreatieve routes zijn zeer populair in Limburg: wandelroutes, ruiter- en menroutes, mountainbikeroutes, ...

Strategische toeristische hefboomprojecten versterken de regionale vrijetijdseconomie, zoals de puntsgewijze ingrepen op het toeristisch fietsroutenetwerk (fietsen door het water, fietsen door de bomen, fietsen door de heide, ...) en de (toeristische) ontwikkeling van het Fruitspoor, het Kolenspoor en de Maas tot ruimtelijk structurerende dragers voor een regionale ontwikkeling.

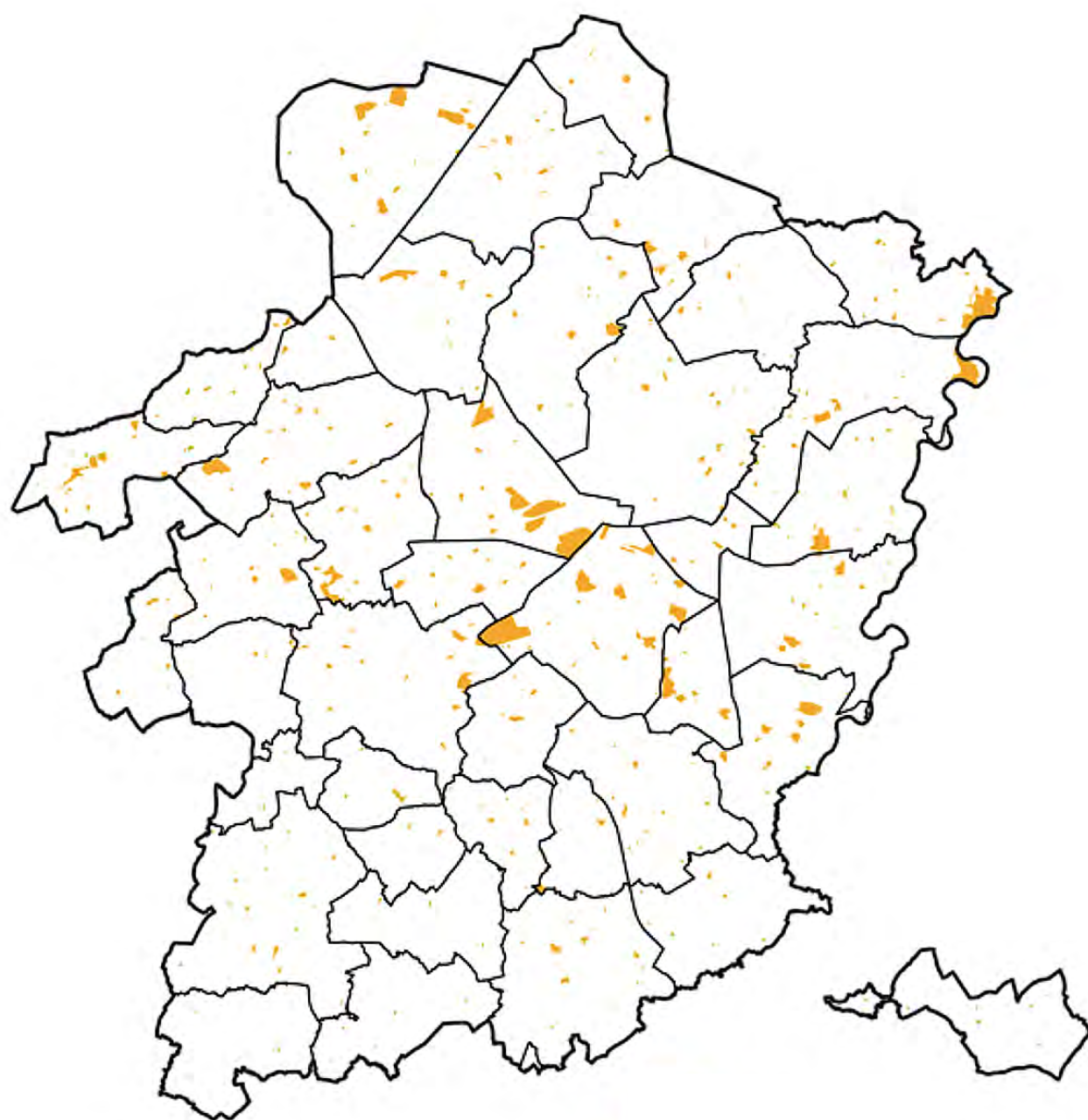
¹²⁹ Sommige van deze gebieden vallen onder de koepel "Vlaamse Parken". Bij Besluit van de Vlaamse regering op 13 oktober 2023 zijn in Limburg 2 nationale parken en 3 landschapsparken erkend. Een erkenning betekent een extra impuls voor bijkomende ontwikkeling (van natuur, landschap, toerisme, recreatie), financiering, marketing en (internationale) uitstraling. Bij de landschapsparken ligt de klemtoon op landschapskwaliteit waarin vanuit een integrale visie ruimte is voor recreatie, natuur, landbouw, wonen, bedrijvigheid en toerisme. Bij de nationale parken ligt de klemtoon op natuur, natuurontwikkeling en biodiversiteit en moeten de gebieden, die op langere termijn voldoende robuust zijn om de uitzonderlijke natuur die ze bevatten op een duurzame manier te beschermen.

¹³⁰ Bosland is bij Besluit van de Vlaamse regering op 13 oktober 2023 erkend als Nationaal Park. Deze erkenning gebeurt onder de opschortende voorwaarden dat Bosland binnen een termijn van 1 jaar, te rekenen vanaf deze beslissing, voldoet aan de 2 belangrijkste opmerkingen van de commissie van experts die betrekking hebben op enerzijds de ruimtelijk-functionele en landschapsecologische eenheid en anderzijds op een wervende, duidelijk onderscheidende 'Unique selling point' (USP) waarbij het aanknopingspunt voor die visie de aanwezige unieke natuurcomponent is. Het Parkbureau levert hiervoor tegen uiterlijk 1 september 2024 de nodige bewijsstukken aan bij het Agentschap voor Natuur en Bos. De Vlaamse minister, bevoegd voor omgeving en natuur, legt de bewijsstukken en de evaluatie of al dan niet wordt voldaan aan voormelde voorwaarden, voor aan de Vlaamse regering.

FIGUUR 29: Diverse toeristisch-recreatieve elementen. Bron: kaart "toeristisch systeem" uit het "referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid" (BUUR, 2020)

	Kasteel		Terril		Greenspots Haspengouw		Toegangsdorpen Maasvallei
	Abdij		Tuinwijk		Toegangspoorten Nationaal Park Hoge Kempen		Toeristische fietsroutes 2020
	Historische windmolen		Bouwkundig erfgoed		Mijnsites		Landschapsparken
	Historische watermolen		Kolenspoor		Onthaalpunten De Wijers		
	(Voormalige) mijnsite						

FIGUUR 30: Spreiding juridisch aanbod aan recreatiegebieden

 recreatiegebieden

JURIDISCH AANBOD VAN RECREATIEGEBIEDEN

De **oppervlakte aan bestemming** voor recreatie in Limburg (gewestplan, BPA's, RUP's) bedraagt op 1 januari 2023 ca. 4.600 ha. Dat is 1,9% van het totale Limburgse grondgebied. In Vlaanderen is dat gemiddeld 1,5%¹³¹. In de spreiding van de recreatiegebieden in Limburg is er globaal een patroon waarneembaar.

- In het zuiden van Limburg (Haspengouw) bevinden zich voornamelijk kleinere recreatiezones, veelal in gebruik voor eerder lokale sportactiviteiten.
- Het noorden van Limburg (Kempen) heeft een mix van verspreid gelegen kleine en grote recreatiezones. De grotere zones zijn dikwijls in gebruik voor toeristische verblijfsactiviteiten, namelijk vakantieparken, bungalowparken, campings, ...
- De grote recreatiezones in het oosten van Limburg (Maasland) zijn meestal in gebruik voor waterrecreatie (watersport en jachthavens) en verblijfstoerisme (campings). Het gaat veelal om hergebruik van de ontginningszones.
- In een horizontale strook doorheen Midden-Limburg bevinden zich grote recreatiegebieden zoals Bokrijk, Hengelhof, Kelchterhof, Molenheide, enkele golf-terreinen, circuit Zolder.

EIGENSCHAPPEN VAN DE VRIJETIJDSECONOMIE MET RUIMTELIJKE RELEVANTIE

Op basis van het ruimtegebruik en de ruimtelijke impact van de toeristisch-recreatieve voorzieningen zijn er twee verschijningsvormen: de **toeristische entiteiten** en de **verweefbare elementen**. Ze zijn beide complementair in de werking van de vrijetijdseconomie.

De **toeristische entiteiten** zijn voorzieningen en activiteiten met een toeristisch-recreatieve hoofdfunctie, die binnen een duidelijk afgebakende ruimtelijke entiteit plaatsvinden en een kwantificeerbaar ruimtegebruik hebben (vakantieparken, campings, attractieparken, evenementenhallen, grote sportinfrastructuren, cultuur-historische domeinen, erfgoedsites, ...). Ze hebben een grote ruimtebehoefte, zijn geografisch duidelijk te lokaliseren en hebben een specifieke economische bedrijfsvoering. Het zijn als het ware bedrijventerreinen voor de vrijetijdseconomie.

De **verweefbare elementen** zijn heel veel toeristisch-recreatieve activiteiten en functies die, omwille van hun veeleer beperkte omvang, niet als een omlijnde ruimtelijke entiteit te herkennen zijn en in verweving met andere functies en voorzieningen voorkomen: hotels en musea in steden, wellnesscentra, B&B's en vakantiewoningen in de open ruimte of in stads- en dorpskernen, jachthavens,

recreatief medegebruik zoals fiets- en wandelroutes door natuur-, bos- en landbouwgebieden, ... De ruimtelijke impact en het effectief ruimtegebruik zijn moeilijk concreet meetbaar.

Daarnaast zijn er de toeristische routestructuren die een steeds belangrijke rol spelen in de bestemmingsontwikkeling van Limburg, en waarin nog een toekomstig ontwikkelingspotentieel zit.

De **ruimtelijke dynamiek** van toeristisch-recreatieve voorzieningen is niet eenduidig vast te leggen, maar te bepalen aan de hand van de omvang (oppervlakte), de gebruikintensiteit (bezoekersaantallen) en de omgeving waarin ze gelegen zijn. Vakantieparken met bijkomende dagrecreatieve voorzieningen of campings met een aanzienlijke capaciteit kunnen relatief gezien een hogere dynamiek veroorzaken in hun omgeving omwille van hun ligging in de open ruimte dan bijvoorbeeld grote musea of andere recreatieve voorzieningen met hoge bezoekersaantallen in een stedelijke omgeving.

In Limburg komen een aantal toeristisch-recreatieve entiteiten voor met een aanzienlijke oppervlakte en grote bezoekersaantallen:

- dagattracties met oppervlakte groter dan 5 ha en een bezoekersaantal hoger dan 100.000 op jaarbasis¹³²:
 - provinciaal domein Bokrijk Genk en Hasselt
 - landcommanderij Alden Biesen Bilzen
 - abdij Herkenrode Hasselt
 - Park H / Plopsa Indoor Hasselt
 - Lietenberg Zutendaal (Blotevoetenpad)
 - be-MINE Beringen (Todi, Avonturenberg, klimmuur, zwembad)
 - C-mine Genk
- recreatiedomeinen met een combinatie van verblijfsrecreatie en dagrecreatieve faciliteiten zoals (indoor) zwem- en speelvoorzieningen, met oppervlakte groter dan 20 ha, een capaciteit van meer dan 500 verhuureenheden¹³³ en meer dan 2.000 slaapplekken¹³⁴:
 - vakantiepark Center Parcs De Vossemeren Lommel
 - vakantiepark Center Parcs Erperheide Peer
 - vakantiepark Hengelhof Houthalen-Helchteren
 - vakantiepark Blauwe Meer Lommel
 - vakantiepark Parelstrand Lommel
 - camping Heidestrand Zonhoven
 - camping Goolderheide Bocholt
 - camping Kikmolen Maasmechelen

¹³¹ Bron: provincies.incijfers.be (cijfers 1 januari 2023).

¹³² Bron: cijfers Visit Limburg (jaarcijfers 2022).

¹³³ kampeerplaatsen, chalets, vakantiehuisjes, ...

¹³⁴ Bron: cijfers Visit Limburg (jaarcijfers 2022): Vakantiepark Parelstrand Lommel voldoet in theorie aan de criteria, maar vervult momenteel gedeeltelijk een functie als federaal opvangcentrum voor asielzoekers.

De koppeling met natuurlijke, landschappelijke en/of cultuurhistorische aspecten, maakt dat toeristische ontwikkelingen **sterk gekoppeld zijn aan de kernkwaliteiten van de betrokken landschapseenheid** en dus zeer plaatsgebonden. Dit betekent ook dat de ontwikkeling en de ruimtevragen van de toeristische sector vaak die mooie en aantrekkelijke plaatsen opzoeken, waar ze het best tot hun recht komen, rekening houdend met de vraag en verwachting van de consument. Dat leidt regelmatig tot conflicten met natuur, landbouw of erfgoed. Ook gangbare ruimtelijke principes van concentratie en multimodale bereikbaarheid zijn niet altijd toepasbaar voor de meest belevingsvolle plekken.

3.4. LANDBOUW

RUIMTELIJKE STRUCTUUR VAN DE LANDBOUW IN LIMBURG

De land- en tuinbouw is een economische sector met een belangrijke ruimtelijke component. In Limburg zijn er economisch-functionele systemen met **grote aaneengesloten agrarische gebieden**, die sterk bepalend zijn voor het ruimtelijk voorkomen en de economie in die regio, zoals in **Noordoost-Limburg** en **Haspengouw**. Dit zijn ook de gebieden met de hoogste waardering wat betreft landbouwtypering (zie figuur 31)

- Noordoost-Limburg heeft een gemengd agrarisch landschap met intensieve veehouderij (varkens, kippen, runderen), aangevuld met maïselden en weilanden en een cluster van groententeelt rond Kinrooi. Hiermee speelt deze landbouwstreek een essentiële rol in de Limburgse voedselproductie.
- Haspengouw wordt enerzijds gekenmerkt door de fruitteelt (aangevuld met veilingen en kenniscentra rond fruit en voeding) en anderzijds door een uitgestrekt akkerlandschap op vruchtbare leemgronden met diverse gewassen, maar ook door veehouderij en wijnbouw.

Andere landbouwclusters, weliswaar minder omvangrijk, zijn te vinden in de Maasvallei (vnl. akkerbouw), West-Limburg (kleinschaliger, versnipperd weidelandschap), Voeren (vnl. weiden en melkvee) en rond Bilzen (tuinbouw, glasteelt).

Landbouwactiviteiten bepalen mee de beeldkwaliteit van het platteland. Een afwisselend landbouwlandschap met weilanden, glooiende akkers, fruitplantages, kleine landschapselementen en verweving tussen het landbouwcultuurlandschap en de natuurlijke structuur zijn ook zeer interessant voor toerisme en recreatie en bieden op vele plaatsen een uniek beeld in Limburg.

Naast de conflicten kan de bovenvermelde koppeling ook tot belangrijke winsten leiden. Zo blijkt bijvoorbeeld uit het boek "Hoge Kempen, hoge baten" van 2010 dat voor het Nationaal Park Hoge Kempen naast de baten ten voordele van biodiversiteit, fijn stof en CO₂-opslag, er ook een duidelijke economische relevantie is. Het onderzoek maakt duidelijk dat de natuur van het Nationaal Park Hoge Kempen anno 2010 goed was voor extra arbeidsplaatsen, de omzet van bedrijven in de regio, de belastinginkomsten voor de overheid en het jaarlijkse terugverdieneffect voor de overheid¹³⁵.

HUIDIG RUIMTEGEBRUIK EN JURIDISCH AANBOD VAN LANDBOUW

In Limburg is 104.233 ha geregistreerd als landbouwgebruik¹³⁶, goed voor 43% van het landgebruik in Limburg (t.o.v. 51% in Vlaanderen). Landbouw neemt daarmee het grootste deel van de totale Limburgse ruimte in. De agrarische sector is een belangrijke ruimtelijke en economische speler op het platteland. De aanwezigheid van goede landbouwgrond is de grootste troef voor de Limburgse landbouw. In Limburg¹³⁷ is 48% van de landbouwgrond ingenomen door akkerbouw, 31% door grasland, 14% door tuinbouw en 7% overig. Van de 104.233 ha in effectief landbouwgebruik situeert 85.523 ha zich in het juridisch bestemde agrarisch gebied (dit is 82%) en 11.029 ha in een groene bestemmingszone zoals natuur- of bosgebied (dit is 10%). De zonevrije situatie van landbouwgebruik in natuur- of bosgebied is nadelig voor de rechtszekerheid van de landbouwbedrijfsvoering en situeert zich veelal in gebieden waar ook het landbouwgebruik hoog scoort.

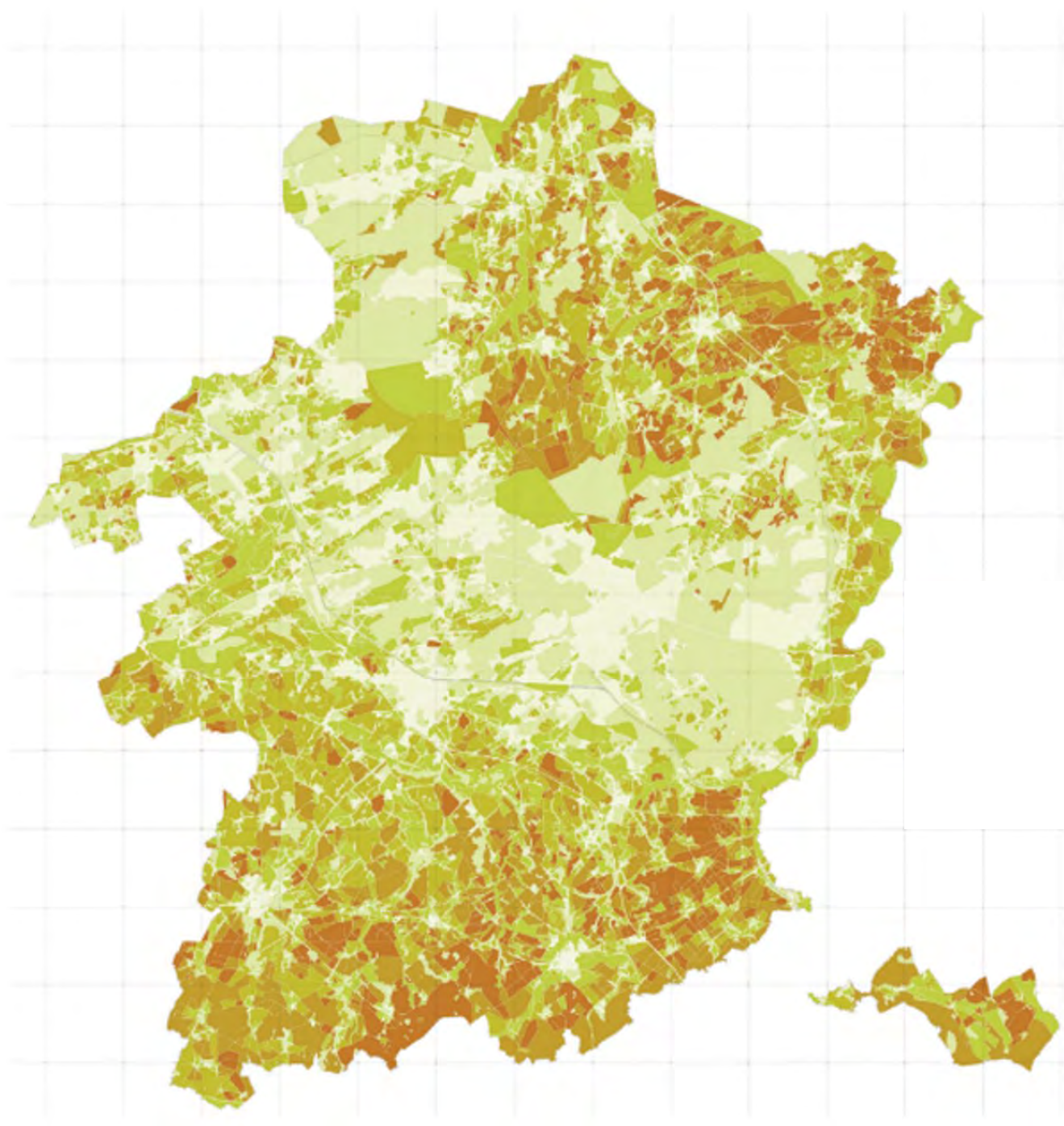
De oppervlakte aan juridisch bestemd agrarisch gebied bedraagt 111.874ha¹³⁸. Dat is ca. 46% van de totale Limburgse oppervlakte (t.o.v. ca. 58% in Vlaanderen). Het agrarisch gebied is wettelijk bestemd voor **beroepsland- en tuinbouw** waarbij alle werken en handelingen die nodig of nuttig zijn voor de land- en tuinbouwbedrijfsvoering principieel zijn toegelaten. 27.041 ha of 24% van het bestemde agrarisch gebied is niet in gebruik door effectieve landbouwactiviteiten, waarvan 11.283 ha een natuur- of bosfunctie heeft. Deze zonevrije situatie van natuur en bos binnen een juridische agrarische bestemming kan eveneens een nadelige invloed hebben op de grote aaneengesloten landbouwstructuur.

¹³⁵ Ivm het Nationaal Park Hoge Kempen staat dit online: <https://www.nationaalparkhogekempen.be/nl/over-ons/hoge-kempen-hoge-baten>. Dit heeft betrekking op het NPHK in zijn oorspronkelijke vorm en dus voor de uitbreiding.

¹³⁶ Bron: Provincies.incijfers.be (cijfergegevens Departement Landbouw en Visserij 2018)

¹³⁷ Bron: Provincies.incijfers.be (cijfergegevens van Departement Landbouw en Visserij 2018)

¹³⁸ Bron: Departement Landbouw en Visserij (januari 2021) Landbouwimpactstudie (LIS) opgemaakt in januari 2021, gebaseerd op gegevens van 2010 tot 2019, komende uit verschillende bronnen.

FIGUUR 31: Landbouwtypering volgens waardeklasse. Bron: Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid (BUUR, 2020)

- Klasse 1 (hoogste waardering)
- Klasse 2
- Klasse 3
- Klasse 4
- Klasse 5 (laagste waardering)
- Klasse 6 (geen landbouwgebruik)

EVOLUTIES IN DE LANDBOUW MET RUIMTELIJKE RELEVANTIE

In 2017 zijn er 2.236 beroepslandbouwbedrijven en 588 landbouwbedrijven in bijberoep in Limburg. Tussen 2001 en 2017 neemt het aantal **Limburgse bedrijven met landbouwproductie** van jaar tot jaar af, van 5.161 tot 2.824. In 2018 en 2019 zien we een lichte stijging tot 2.852. Door de algemene daling stellen we vast dat het landbouwpatrimonium steeds vaker wordt gebruikt voor niet-landbouwactiviteiten, wat druk zet op het functioneren van de landbouwsector.

De structuur en dynamiek van de land- en tuinbouwsector wordt steeds meer bepaald door de relatie met de rest van de keten, aangezien de productie meer en meer geïntegreerd raakt met activiteiten en producten van de sectoren ervoor en erna. Onder **agrobusinesscomplex** wordt algemeen begrepen “de direct en indirect samenhangende economische activiteiten verbonden met productie, verwerking en afzet van een agrarisch product, met inbegrip van de met de agrarische productie samenhangende toeleverende en dienstverlenende bedrijven”. De omzet van de Limburgse bedrijven in het ABC is tussen 2012 en 2017 gestegen met 23,7 %; dit is sterker dan de toename in heel Vlaanderen (+15,3%)¹³⁹.

Om de landbouw in Limburg te ondersteunen, is geïnvesteerd in de uitbouw van diverse **onderzoeks- en expertisecentra**, zoals het Proefcentrum Fruitteelt in St-Truiden (PC Fruit), het Proef- en vormingscentrum in Bocholt (PVC), het Provinciaal Instituut voor Biotechnisch Onderwijs (PiBo) in Tongeren en de landbouwincubator Agropolis in Kinrooi.

Innovatie zet zich ook in de landbouw door. Bijvoorbeeld in de landbouwstreek Noordoost-Limburg is een innovatieve irrigatie ontwikkeld via het CIRO-netwerk¹⁴⁰, dat water onttrekt uit de grindplassen aan de Maas. Het is een 75 km lang netwerk van leidingen onder de akkers dat gebruikt wordt om meer dan 2500 ha landbouwgrond via een centraal pompstation te irrigeren voor o.a. groententeelt.

De landbouwsector is onderhevig aan veranderingen. Het niet meer kunnen groeien, het vrijkomen van arbeidstijd, bedrijfsovername door een volgende generatie, ... kan leiden tot een verandering in de bedrijfsstrategie. De keuze in bedrijfsstrategie kan heel uiteenlopend zijn. Een aantal bedrijven kiezen voor **schaalvergroting en specialisatie**. Andere bedrijven zetten in op **verbreding van landbouwactiviteiten**. Hiermee spelen ze in op de vraag van de maatschappij, de consument of de recreant in de open ruimte. Onder verbreding wordt algemeen begrepen: een inkomen halen uit (nieuwe) activiteiten

naast deze die behoren tot de klassieke kerntaken op het landbouwbedrijf, zoals thuisverwerking en -verkoop van hoeveproducten (korte keten), hoevetoerisme, zorgboerderijen, agrarisch landschaps- en natuurbeheer, landbouweducatie, ... Ondanks het stijgend aantal landbouwbedrijven dat inzet op verbreding, zijn dit veelal kleinschaligere initiatieven die globaal gezien economisch sterk ondergeschikt zijn en waarbij de markt ook snel verzadigd kan geraken in vergelijking met de gangbare afzet van agrarische producten. Het aantal biologische landbouwbedrijven neemt eveneens toe, maar ook dit blijft op economisch vlak een niche.

Ter illustratie: in 2022 telt Limburg 128 hoeveproducenten, 123 zorgboerderijen en 89 biologische landbouwbedrijven op een totaal van 2.780 bedrijven. Deze verschillende bedrijfsstrategieën kunnen perfect naast elkaar bestaan, maar zijn niet met elkaar te vergelijken.

Het huidige **voedselaanbod** is zeer divers. Productie kan lokaal, regionaal, Europees of internationaal zijn. De productie kan in grote hoeveelheden gebeuren voor de markt met consumenten die prijsgevoelig zijn of voor de nichemarkt met consumenten die bereid zijn extra te betalen voor meerwaarde. In het voedselbeleid is het dus essentieel voor de land- en tuinbouwsector om de veelheid en diversiteit aan consumenten te matchen met de veelheid en diversiteit aan producenten. De producent kiest of hij inzet op een hoogtechnologische industriële productie, een ecologische of biologische productie of op een combinatie van beide.

Het landbouwsysteem is niet enkel van belang voor de **voedselproductie** maar is door zijn ruimtelijke impact en historische verwevenheid met het landschap vaak een kernkwaliteit van de verschillende landschapseenheden in Limburg. Land- en tuinbouwbedrijven zorgen mee voor het behoud en beheer van de open ruimte. De landbouw als ruimtegebruiker is op die manier een belangrijke **drager van de open ruimte**. Dit enerzijds door de agrarische bedrijfsvoering op zich, maar anderzijds ook door de specifieke diensten die ze kunnen leveren gericht op het behoud, de ontwikkeling en het beheer van natuur, landschap, open ruimte en waterkwaliteit en -kwantiteit (bijv. soortenbescherming, functionele agrodiversiteit, botanisch of natuurvriendelijk beheer van percelen, aanplanten en beheren van kleine landschapselementen, perceelrandenbeheer, erosiebestrijding en koolstofopslag). Het leveren van zo een dienst kan zowel neerkomen op het uitvoeren van een extra werkzaamheid (bv. aanplanten) of net het niet-uitvoeren van bepaalde werkzaamheden (bv. niet bemesten). Hiervoor worden beheersovereenkomsten afgesloten op vrijwillige basis.

¹³⁹ Bron: limburg.incijfers.be (juli 2020).

¹⁴⁰ CIRO = Coöperatieve Irrigatie Ruilverkaveling Ophoven.

Landbouw en landschap evolueren samen. De evolutie van het aantal landbouwbedrijven, van de technologische ontwikkelingen en van de **schaalvergroting** van de bedrijfsvoering heeft invloed op het landschap. De schaalvergroting is vaak ingegeven vanuit economische wetmatigheden en diverse wetgevingen (milieureglementeringen, extra investeringen om hinder te beperken, dierenwelzijn, dalende prijzen, ...). Dit heeft ruimtelijke gevolgen zoals de inpassing van grotere infrastructuur (gebouwen, stallen), de bewerking met grotere machines, de trend van hoog- naar laagstamboomgaarden in de fruitteelt, ... Dit kan leiden tot meer hinder voor de omgeving, een sterke impact op het landschap en conflicten met de omwonenden. Hierdoor worden sommige landbouwbedrijven gehinderd in hun groeimogelijkheden.

Doch, is het op dit moment ook zo dat het huidige milieubeleid ruimtelijke implicaties heeft die de ruimtelijke dynamiek in de landbouw met betrekking tot bedrijfsverplaatsing

en schaalvergroting stil legt. Er is tot op vandaag geen duidelijkheid rond het toekomstperspectief voor bedrijven, ongeacht hun hoge of lage impact op nabijgelegen beschermde natuurgebieden. Landbouwgebieden worden ook steeds vaker **geclaimd door andere sectoren**. Landbouwpatrimonium en landbouwgronden worden regelmatig ingevuld door niet-landbouwactiviteiten (wonen, logies, recreatie, bedrijvigheid, vertuining, verpaarding). Deze problematiek wordt groter naarmate er meer landbouwbedrijven zijn die hun activiteiten stopzetten. De ruimtelijke ordeningsregelgeving bevat heel wat uitzonderingsmogelijkheden en afwijkingsregels om niet-landbouwactiviteiten te ontwikkelen in het agrarisch gebied. De aanwezigheid van die zonevreemde activiteiten zet druk op het functioneren van de landbouwsector met verschillende mogelijke gevolgen: opgedreven prijzen van gronden en gebouwen, meer klachten over hinder van landbouwactiviteiten, bijkomende beperkingen op bedrijfsontwikkeling vanuit milieukundige afstandsregels door zonevreemde activiteiten en zonevreemde bewoning, ...

4. VISIE

ECONOMISCHE GROEI FACILITEREN MET EEN RUIMTESHIFT

Wil Limburg economisch groeien, dan moet ze voldoende ruimte bieden aan de economische dynamiek. De speerpuntsectoren voor Limburg zijn maakindustrie, bouw, logistiek, zorg, circulaire economie, energie, landbouw, vrijetijdseconomie, digitale economie en creatieve economie¹⁴¹.

Het beleidskader Economische Ruimte beoogt de economische groei te faciliteren door vooral in te zetten op een ruimteshift. Het bewustzijn dat we zuinig moeten omspringen met de beschikbare ruimte is de basis voor de ruimteshift. We moeten **meer doen met minder ruimte** en dit op de **juiste plaats in de provincie**. De provincie streeft naar een planologische openruimtepositieve ruimtebalans¹⁴² met aandacht voor zuinig ruimtegebruik tegen 2040.

4.1. MEER BEDRIJVGHEID DOOR RUIMTESHIFT OP 3 SPOREN

De provincie past een ruimteshift toe. Hiermee beoogt ze een structurele omslag in het ruimtelijk beleid, gericht op het intensiveren van het ruimtegebruik en het verschuiven

van het juridisch aanbod. De ruimteshift is noodzakelijk om het groeipotentieel binnen de provincie op te vangen¹⁴³.

Om de ruimteshift voor bedrijvigheid te realiseren, is een gelijktijdige inzet op 3 sporen nodig:

- De **bestaande ruimte efficiënter benutten** houdt in dat door verdichting en verweving het ruimtelijk en economisch rendement op dezelfde oppervlakte wordt verhoogd. Meer functievermenging en een kleiner gemiddeld ruimtegebruik per bedrijfsvestiging doet de totale ruimtebehoefte aan bedrijventerreinen aanzienlijk afnemen¹⁴⁴.
- **Verweefbare bedrijven huisvesten in stads- en dorpscentra** houdt in dat door meer verweefbare bedrijven te lokaliseren in het woonweefsel er meer ruimte op de bedrijventerreinen gevrijwaard wordt voor de niet-verweefbare activiteiten. De tendens naar minder verweving van werklocaties in stedelijke milieus zet ruimtelijke druk op bedrijventerreinen.
- Het **juridisch aanbod verschuiven** houdt in dat nieuwe bedrijventerreinen nog ontwikkeld kunnen worden, hetzij binnen daartoe reeds bestemde gebieden, hetzij op een andere en betere locatie, via een ruilteruil. Door dergelijke planologische ruiloperaties neemt de ruimtebalans voor bedrijventerreinen niet meer toe.

Zuinig ruimtegebruik is een belangrijk onderdeel van de ruimteshift. Economische groei wordt mogelijk door het efficiënter inrichten van de bedrijventerreinen en bedrijfsgebouwen. Het uitgangspunt is dat een **hoger ruimtelijk rendement** zich moet vertalen in een hoger economisch rendement¹⁴⁵. Een meer compacte ruimte-inname moet leiden tot maatschappelijke winsten. Zuinig ruimtegebruik moet gepaard gaan met een **kwaliteitsverhoging** op het bedrijventerrein. De provincie zet daarom in op multifunctioneel en complementair ruimtegebruik, met aandacht voor beperkt ruimtebeslag en mogelijkheden voor ontharding, een landschappelijk

geïntegreerde inplanting, een doordachte groenblauwe dooradering gekoppeld aan noodzakelijke groenbuffers of duurzame oplossingen voor bv. regenwaterbeheer en energie-infrastructuur en waar relevant afgestemd op de kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁴⁶.

Intensiever ruimtegebruik staat als principe voorop, maar niet ten koste van het veilig en toekomstgericht functioneren van ondernemingen, bijvoorbeeld door afstandsbuffers of strategische reserves. Hierbij wordt extra aandacht gevraagd voor het aspect externe veiligheid omwille

¹⁴¹ Bron: IDEA Consult (september 2020), *Visie Economische Ruimte Provincie Limburg* (p.20)

¹⁴² Met ruimtebalans wordt de ruimteboekhouding bedoeld, het is een weergave van hoeveel ruimte een bepaalde juridische bestemming heeft.

¹⁴³ Bron: IDEA Consult (februari 2020), *Ruimtebehoefteraming Limburg 2018-2038 – scenario Meer verweving en minder ruimtegebruik*.

¹⁴⁴ Bron: IDEA Consult (september 2020), *Visie Economische Ruimte Provincie Limburg* (p.42-43).

¹⁴⁵ Een hoger economisch rendement is hier bedoeld als meer toegevoegde waarde.

¹⁴⁶ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid"

van Seveso-activiteiten. Dit heeft mogelijk invloed op de onderlinge verzoenbaarheid van bedrijfsactiviteiten op een bedrijventerrein. Er moet zorgvuldig met de uitgifte van gronden omgegaan worden, een degelijk **uitgiftebeleid** is hierbij cruciaal. Dit kan verschillende vormen aannemen: een locatiebeleid, een uitgiftecomité, een verordening, ... (Zie ook hoofdstuk 7. "Samenwerking"). (Bedrijfs)functies die een synergie kunnen vormen met, of ondersteunend zijn aan, bestaande bedrijfsactiviteiten kunnen ingepast worden op bedrijventerreinen. Kleinschalige, verweefbare ondernemingen daarentegen horen thuis in het bebouwd weefsel van stads- en dorpskernen.

De omvang van het huidige juridisch aanbod aan bedrijventerreinen¹⁴⁷ **breidt netto niet meer uit**, maar wordt efficiënter benut of planologisch geruild. Een gedeelte van dit aanbod is onbebouwd waarvan een gedeelte actief aangeboden wordt. Een aantal van deze onbebouwde gronden zijn niet goed ontsloten of bereikbaar, niet afgestemd op de behoefte of niet op de meest geschikte plaats gelegen. Een herverdeling van het juridische aanbod met een actieve sturing van de voorraad, vanuit een regionale visie, is aan de orde. Een ruimteshift van slecht gelegen bedrijventerreinen naar strategische zones is nodig om het aanbod af te stemmen op de vraag. Bij de planologische ruil wordt ingezet op **10% verminderd ruimtegebruik** in het kader van een efficiënter ruimtegebruik en een beter ruimtelijk rendement.

Deze doelstelling om het bestaande juridisch planologisch aanbod aan bedrijventerreinen niet te laten toenemen, geldt globaal voor heel Limburg. Deze doelstelling is bindend voor de provincie en heeft een richtinggevend karakter voor de andere overheden. Om ze waar te maken is een lijst van mogelijk te herbestemmen bedrijventerreinen opgenomen ter uitvoering van de **planologische ruiloperatie**. Om de ruimteshift te organiseren wordt uitgegaan van het **principe van gelijktijdige compensatie**. De herbestemmingen worden ingezet om op gewenste locaties in Limburg een strategisch aanbod te bestemmen om de economische groei te faciliteren. Als bovenlokale gebiedsregisseur beheert de provincie deze ruimteshift tot 2040 vanuit een samenwerking met de betrokken overheden en partijen. Wanneer open ruimte ingenomen wordt, wordt voor de getroffen bestemming in eerste instantie gebiedsgericht onderzocht of een compensatie met dezelfde bestemmingscategorie mogelijk is. Enkel in uitzonderlijke gevallen wordt niet met een ruil gewerkt, hetgeen uitdrukkelijk gemotiveerd zal worden in het desbetreffende ruimtelijk uitvoeringsplan.

Voor gemeenten wordt de mogelijkheid voorzien om een planologisch ruimte-aanbod **voor lokale bedrijventerreinen** te realiseren, passend binnen de visie en doelstellingen van het beleidskader Economische Ruimte.

¹⁴⁷ Zie ruimtelijke staat: Van de 11.276 ha aan bedrijventerreinen is momenteel 2.937 ha onbebouwd waarvan 325 ha actief wordt aangeboden. Het grootste gedeelte van dit contingent zijn echter gronden in gebruik door bedrijven (916 ha) en reservegronden van bedrijven (ijzeren voorraad) (352 ha) of zijn (tijdelijk) niet realiseerbaar (1.344 ha) door structurele knelpunten (bijv. geen optimale ontsluiting of waterzieke gronden), procedurele knelpunten (bijv. lopende planningsinitiatieven of onteigeningen) of eigendomsbeperkingen (bijv. erfdiensbaarheden).

4.2. EEN AANTREKKELIJK VESTIGINGSKLIMAAT DOOR HET JUISTE AANBOD OP DE JUISTE PLAATS

Om economische groei te faciliteren is het belangrijk dat **de huidige en toekomstige (regionale) economische behoeften** op de juiste plaatsen kunnen worden ingevuld. De globale doelstelling van het economische beleid is het vestigingsklimaat te versterken en economische activiteiten te stimuleren die een duurzame werkgelegenheid creëren en op vlak van jobs en welvaart een hoge toegevoegde waarde genereren¹⁴⁸.

Een **aanbod van diverse werklocaties** op de juiste plaats zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en ondernemingen. Dat betekent niet dat elke ontwikkeling zomaar overal kan plaatsvinden. Bij het bepalen van de 'juiste plaats' wordt er enerzijds rekening gehouden met economische wetmatigheden, mondiale trends en transitie in de economie en met specifieke vestigingsfactoren van diverse sectoren zoals een goede bereikbaarheid, bij voorkeur duurzaam en multimodaal, de gewenste nabijheid van andere bedrijven of extra aandacht voor het aspect externe veiligheid omwille van Seveso-activiteiten. Anderzijds spelen ook ruimtelijke criteria en randvoorwaarden een rol, zoals de positie binnen de ruimtelijk-economische systemen en de geselecteerde provinciale economische dragers (zie verder bij OD3) en met respect voor de kernkwaliteiten van onze ruimtelijke regionale eigenheid¹⁴⁹. We moeten een ruimteaanbod voor gewenste economische ontwikkelingen voorzien op de best mogelijke plaatsen.

We zetten in op **groeipolen met clusterontwikkeling** rond 'emerging industries' (groeisectoren), omdat ze een hogere toegevoegde waarde genereren op vlak van jobs en welvaart. De uitdaging bestaat erin de bestaande (sectorale) clusters te versterken en ook onderlinge samenwerking tussen clusters te stimuleren door te focussen op de zogenaamde opkomende industrieën¹⁵⁰. Deze cross sectorale waardeketens bieden een voedingsbodem voor het creëren van nieuwe bedrijvigheid¹⁵¹. Dit kan ook gedifferentieerd worden naar verschillende deelregio's in Limburg, waarbij gesteund wordt op de (sub)regionale eigenheid. Van daaruit wordt gezocht naar geïntegreerde economische strategieën en specifieke hefboomprojecten¹⁵².

In een moderne economie neemt **kennis** een steeds belangrijkere plaats in. Onderwijs en opleiding zijn belangrijke flankerende randvoorwaarden voor onze economische ontwikkeling. We moeten daarom ruimte geven aan kennisinstellingen en opleidingscentra, talentontwikkeling, incubatoren, onderzoek en ontwikkeling en innovatiecentra.

¹⁴⁸ Bron: IDEA Consult (september 2020), *Visie Economische Ruimte Provincie Limburg* (p. 13).

¹⁴⁹ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

¹⁵⁰ De sterke sectorale clusters in Limburg uit de EU-lijst van 51 export sectoren zijn: kunststoffen, geïmporteerde materialen, metaalverwerking (grondstoffen), tabak, textielverwerking, printing diensten, verwerking van vee, voedselverwerking). De sterke cross sectorale clusters uit de EU-lijst van 10 opkomende industrieën zijn: mobiliteitstechnologieën, groene industrieën, digitale industrieën, geavanceerde verpakkingen. (bron: IDEA Consult (september 2020), *Visie Economische Ruimte Provincie Limburg* (p. 21))

¹⁵¹ Een sectorale waardeketen is gerelateerd aan één bepaalde economische sector (die doorgaans via een specifieke NACE-code afgebakend wordt, het uniforme classificatiesysteem voor economische activiteiten). Wat cross sectorale waardeketens typeert, is dat ze niet tot één sector beperkt kunnen worden (en dus niet door één NACE-code gevat kunnen worden), maar doorkruist worden door andere sectoren of verschillende sectoren omvatten. Een voorbeeld is de verpakkingindustrie, die doorkruist wordt door o.a. nieuwe materialen, digitale printing en cleantech."

¹⁵² Zie ook Vlaams clusterbeleid – speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken - VLAIO

4.3. TOERISTISCHE ONTWIKKELING DOOR VERWEVING EN DOOR HERSCHIKKING VAN RECREATIEGEBIEDEN

De vrijetijdseconomie is een groeisector, **deze groei moet gewaarborgd worden** door een gepast ruimtelijk beleid. De vraag naar ruimte voor de vrijetijdseconomie betreft niet meer ruimte maar betere ruimte om de gewenste **toeristische ontwikkelingen in de toekomst op de juiste plekken** te kunnen realiseren. De **ruimteshift** voor de recreatiegebieden waarop de toeristische bedrijven hun activiteiten ontplooiën of waarop bestemmingsontwikkelingen gebeuren is erop gericht het recreatief ruimtegebruik te verbeteren in functie van het toeristisch ontwikkelingspotentieel van Limburg en ter garantie van de groei van de vrijetijdseconomie van Limburg. Dit steeds in relatie met het grensoverschrijdende karakter. Een toeristische visie voor Limburg zal de behoefte aan ruimte voor toeristisch ondernemerschap en toeristische bestemmingsontwikkeling mee onderbouwen.

De groei van de vrijetijdseconomie blijft mogelijk door **verweving** en door **herschikking van recreatiegebieden** in functie van een beter ruimtegebruik ten behoeve van de groei mogelijkheden van de sector.

Vele, relatief kleinschalige, toeristische bedrijven en voorzieningen blijven of worden zo veel mogelijk **verweven** in stads- en dorpskernen of op ruimtelijk verantwoorde wijze in de open ruimte. Dit telkens met het nodige respect voor of zelfs met een versterking van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁵³. Want de kernkwaliteiten van onze landschapseenheden, onze historisch-morfologische eenheden (de kenmerkende stads- en dorpskernen) en onze economisch-functionele systemen (denk maar aan het 'bloesemtoerisme') in combinatie met de wijze waarop deze eenheden via recreatieve routes verbonden worden, zijn dé toeristische publiekstrekken van Limburg.

In de zoektocht naar een zinvolle (her)bestemming van leegstaand erfgoed kan de vrijetijdseconomie dan ook een belangrijke rol opnemen.

Door **herschikking** van onbenutte of slecht gelegen recreatiezones naar open ruimte, ontstaat er planologische ruimte voor recreatieve ontwikkelingen op andere beter geschikte locaties, en dit rekening houdend met de ruimtelijke en bedrijfsmatige logica, specifieke vestigings- en ontwikkelingsfactoren, en economische wetmatigheden van de vrijetijdsector. Deze herschikking komt zowel ten goede aan de vrijetijdseconomie als aan de open ruimte en dit rekening houdend met een open ruimtepositief planologisch beleid. Een versterking van de open ruimte, van de landbouw-, natuur en bosstructuur komt eveneens ten goede aan de vrijetijdseconomie. In deze herbestemde gebieden moet in de stedenbouwkundige voorschriften van de ruimtelijk uitvoeringsplannen het **recreatief medegebruik** als uitgangspunt gehanteerd worden. In functie van de positionering en doorontwikkeling van Limburg als fietsprovincie behoort recreatief fietsen tot toeristisch medegebruik.

Om de ruimteshift te organiseren wordt uitgegaan van het principe van een **gelijktijdige compensatie**. De planologische herschikking van recreatiegebieden mag immers niet leiden tot een verlies aan ontwikkelingsmogelijkheden. Daarom zal er enkel in uitzonderlijke gevallen niet met een ruil gewerkt worden, hetgeen uitdrukkelijk gemotiveerd zal worden in het desbetreffende ruimtelijk uitvoeringsplan.

Zuinig ruimtegebruik, intensivering, optimalisering en verduurzaming van de bestaande en toekomstige recreatiegebieden is een ruimtelijke en economische opdracht.

¹⁵³ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid"

4.4. MEER RECHTSZEKERHEID VOOR DE LANDBOUW

De ruimteshift wordt ook ingezet in functie van een meer rechtszekere landbouw, door een **planologische uitruil** te doen **tussen zonevreemde landbouw en zonevreemde natuur**. Deze ruil gebeurt vanuit een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak en heeft als doel om zowel de agrarische als de natuurlijke structuur te versterken door versnippering weg te werken en tot grotere aaneengesloten, veerkrachtige gehelen te komen. Zo draagt de provincie op een verantwoorde en duurzame wijze bij aan het behoud van voldoende rechtszeker agrarisch areaal in Limburg binnen

de strategische doelstelling om het open ruimtesysteem te versterken.

Het verduidelijken van de ontwikkelingsperspectieven van landbouwbedrijven in landschappelijk waardevol agrarisch gebied kan de rechtszekerheid eveneens vergroten zonder daarbij de afstemming met de landschappelijke waarde uit het oog te verliezen. Landschappelijke integratie blijft belangrijk met aandacht voor een passend ontwerp, een doordachte inplanting en een goede materiaalkeuze.

4.5. VERDUURZAMING VAN DE ECONOMIE

Het begrip duurzaamheid slaat in deze context enerzijds op de (circulaire) omgang met water, grondstoffen en materialen en energie en anderzijds op de verduurzaming van de bedrijfsmobiliteit. De provincie zet in op de ruimtelijke aspecten van **verduurzaming** zoals water, energie en mobiliteit.

Zorgvuldig omgaan met **regenwater** is een uitgangspunt. Er ligt nog een grote uitdaging in het benutten van het potentieel aan regenwater op bedrijventerreinen, recreatiedomeinen en bij landbouwbedrijven. Het is belangrijk om regenwater dat op verharde oppervlakten valt niet te laten wegspoelen naar de riolering, maar om het maximaal in te zetten voor (her)gebruik, infiltratie of om bufferend en vertraagd af te voeren. Integraal denken is nodig om tot maatwerk op het terrein te komen zowel voor bestaande als nieuw te ontwikkelen economische activiteiten. Synergieën met de waterhuishouding van de omliggende gebieden of ecosysteemdiensten leiden tot duurzame waterconcepten. Via een goed doordacht waterconcept met circulair watergebruik, ontharding, het inschakelen in een groter blauwgroen netwerk (Blue Deal), ... wordt een sprong vooruit genomen, zonder te wachten op verstrenging van de regelgeving¹⁵⁴.

Bedrijven in allerlei sectoren zijn vaak grote verbruikers, maar ook potentiële producenten van **energie**. Het energetisch verduurzamen van industriële, toeristische en landbouwbedrijven vraagt om een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak. Er moet gewerkt worden aan een energiezuinige inrichting van terreinen en gebouwen, aan het faciliteren van energie- en warmte-uitwisseling en aan het optimaal benutten van de ruimte voor energieproductie met bijvoorbeeld windturbines of zonnepanelen.

Bedrijfslocaties of bedrijventerreinen kunnen mogelijk uitgebouwd worden als energiehub en fungeren als opslag en draaischijf voor energieverdeling in hun omgeving. De regelgeving (regelluwe zones, local energy communities, ...) en technologische ontwikkelingen (diepe geothermie, waterstof, ...) zijn nog in volle evolutie. De provincie volgt nieuwe ontwikkelingen op en voorziet kansen om ze te integreren in de Limburgse bedrijventerreinen.

Ook bij de inplanting van energie-infrastructuur wordt uitgegaan van zorgvuldig en waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik. Zo moeten waardevolle landbouw- of industriegronden in eerste instantie respectievelijk in functie van landbouw of industrie worden ontwikkeld en moeten pv-panelen in eerste instantie op daken worden geplaatst. Om de plaatsing van grootschalige energievoorzieningen te begeleiden naar de juiste plaats maakt de provincie ruimtelijke afwegingskaders op en vertaalt deze naar een energiekartaal (SV-5 - Opmaken van een provinciale energiekartaal om grootschalige hernieuwbare energie op de juiste plek in te planten).

Inzetten op duurzame **bedrijfsmobiliteit** draagt bij tot een verduurzaming van de economie. De locatiekeuze voor bedrijvigheid speelt een rol in het verduurzamen van het woonwerk-verkeer (maximaal inzetten op fiets en collectief personenvervoer) en vrachtvervoer (inzetten op verhoging van goederenvervoer over het water en spoor). Dat vraagt een specifiek gelokaliseerd en gericht ruimte-aanbod. Daarnaast dragen ook technologische oplossingen bij aan verduurzaming van de bedrijfsmobiliteit, zoals koolstofarme brandstoffen of e-platformen die systemen van deelmobiliteit aanbieden en ondersteunen. Voor de bedrijfsmobiliteit is er bijzondere **aandacht voor de fiets**.

¹⁵⁴ Sinds 2 oktober 2023 is een aangepaste gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater van kracht (Besluit Vlaamse Regering van 14 februari 2023). Deze verordening vervangt de verordening van 5 juli 2013 deels en is een aanzienlijke verstrenging ervan. Tot 7 januari 2025 blijft de gewestelijke stedenbouwkundige verordening van 5 juli 2013 van kracht voor werken bij (her)aanleg van het openbaar domein. Ter vollediging is er ook een EU-verordening over het hergebruik van gezuiverd afvalwater als irrigatie voor de landbouw goedgekeurd (in voege sinds 23 juni 2023).

Hierbij moet op elk schaalniveau bekeken worden hoe de fietser op een kwalitatieve manier ondersteund kan worden. Voor bedrijventerreinen en toeristische entiteiten zijn vlotte, veilige en kwaliteitsvolle aansluitingsmogelijkheden op de

bovenlokale fietsroutenetwerken belangrijk. Ook bij elk individueel bedrijf moet voldoende ruimte voor de fiets voorzien worden.

4.6. KERNGERICHTE KLEINHANDEL DOOR WINKELSHIFT

Op vlak van kleinhandel kiest de provincie resoluut voor een **kernversterkend beleid** en een **beleid tegen leegstand**. Een locatiebeleid voor kleinhandel is een belangrijke verantwoordelijkheid van de gemeentebesturen. Het Decreet Integraal Handelsvestigingsbeleid¹⁵⁵ (DIHB) biedt een kader en instrumenten aan gemeenten om een kernversterkend beleid te voeren. Gemeenten kunnen (een) kernwinkelgebied(en) afbakenen waarbinnen het bestuur een beleid ter ondersteuning van de handelaars kan voeren.

Kerngericht en verweven kunnen in principe **alle winkels van alle groottes en van alle categorieën** zoals bepaald in het DIHB. Belangrijke randvoorwaarde hierbij is dat het **op maat van de kern** gebeurt.

Zolang een lokaal bestuur geen kernwinkelgebied heeft afgebakend, worden voor **nieuwe winkels** volgende principes gehanteerd:

- Voor **nieuwe winkels groter dan of gelijk aan 600m² en kleiner dan 5000m²** winkelvloeroppervlakte wordt een vestigingslocatie gezocht binnen de afgebakende bovenlokale kernen. Voor handelszaken van categorie 1 (verkoop van voeding) en 3 (verkoop van planten, bloemen en goederen voor land- en tuinbouw) wordt een uitzondering gemaakt. Deze moeten zich ook in de lokale kernen kunnen vestigen o.a. een supermarkt.
- Voor **nieuwe winkels groter dan of gelijk aan 5000m²** winkelvloeroppervlakte wordt een vestigingslocatie gezocht binnen de afbakeningslijn van het regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk.

Voor de winkelvloeroppervlakte wordt uitgegaan van de bruto oppervlakte (inclusief opslag, berging, ...).

Wanneer voor of door een gemeente kernwinkel- én/ of winkelarme gebied(en) zijn afgebakend, krijgt de ontwikkelde handelsvisie en het bijhorende locatiebeleid voorrang. Deze handelsvisie doet een uitspraak over alle categorieën zoals opgenomen in het DIHB en de bijhorende winkelvloeroppervlaktes.

Bestaande winkels, die hoofdzakelijk vergund zijn, kunnen rekenen op rechtszekerheid, ook in functie van een mogelijke overname. Waar economisch en ruimtelijk opportuun en relevant kunnen de handelszaken uitbreiden.

Indien een bestaande hoofdzakelijk vergunde vestiging wordt geconfronteerd met een herlocalisatie-opdracht die voortvloeit uit een overheidsinterventie dan kan diezelfde overheid een alternatieve vestigingslocatie zoeken binnen (minstens) hetzelfde kernniveau. Hiervoor wordt een gebiedsgericht onderzoek gevoerd.

Om de **leegstandsproblematiek** aan te pakken, moet het uitgangspunt zijn dat de totale winkelvloeroppervlakte niet meer toeneemt. Indien de frictieleegstand¹⁵⁶ van 6% in een gemeente wordt overschreden en er toch een bijkomende ontwikkeling nodig is, wordt een gemeentebestuur aangestuurd om winkelarme zones af te bakenen en een locatiebeleid voor kleinhandel op te starten om zo de winkelshift te realiseren. Het huidige aanbod van perifere grootschalige kleinhandelsconcentraties, waarvoor een goede verkeersontsluiting belangrijk is, mag in geen enkel geval toenemen. Integendeel, een afbouw of een ruimtelijke herstructurering is aangewezen.

De provincie sensibiliseert en reikt bovenlokale inzichten, data en cijfers aan om het gemeentelijk handelsbeleid en het gemeentelijk ruimtelijk beleid te ondersteunen. Tevens onderzoekt de provincie welke ruimtelijke instrumenten ingezet kunnen worden voor een sturend beleid in functie van de winkelshift en voor een ruimtelijke bestemmingsclustering in de bovenlokale kernen.

¹⁵⁵ Het wijzigingsdecreet (DIHB) werd door de Vlaamse Regering op 7 juli 2023 goedgekeurd, dit wijzigingsdecreet is gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 8 augustus 2023 en trad in werking op 9 augustus 2023, op 12 januari 2024 heeft de Vlaamse Regering de datum van inwerkingtreding van artikel 4 en 6 van dit wijzigingsdecreet vastgelegd op 4 maart 2024.

¹⁵⁶ De gemeten frictieleegstand wordt jaarlijks gepubliceerd door de provincie via data verzameld door Locatus.

5. SELECTIES

De provincie selecteert de economisch belangrijke gebieden en structuren op minstens provinciaal niveau. Het zijn aanknopingspunten voor toekomstige economische ontwikkelingen. De selecties zijn belangrijk voor de ruimtelijk-economische structuur van Limburg. Dit zijn gebieden of

voorzieningen waar de provincie met haar ruimtelijk beleid een meerwaarde kan bieden, waar afwegingen op bovenlokaal niveau nodig zijn of die van provinciaal strategisch belang zijn.

5.1. PROVINCIALE ECONOMISCHE DRAGERS EN RUIMTELIJK-ECONOMISCHE SYSTEMEN

Provinciale economische dragers spelen een belangrijke rol in Limburg en Vlaanderen op vlak van tewerkstelling en toegevoegde waarde.

Provinciale economische dragers zijn:

- de afgebakende **stedelijke gebieden**;
- de **regionale bedrijventerreinen** van meer dan 50 ha¹⁵⁷;
- de **incubatoren** en de **campussen** (**bedrijfs-, onderwijs- en onderzoekscampussen**).

Een aantal provinciale economische dragers maken deel uit van **grotere ruimtelijk-economische systemen**. Deze ruimtelijk-economische systemen zijn:

- het ENA van Vlaams niveau met de logistieke Poort Genk;
- de cluster in Lommel-Pelt (onderdeel van de Kempische As);
- de innovatieregio Hasselt-Genk.

De meeste van de grote zorginstellingen en onderwijs-campussen, die eveneens belangrijk zijn binnen het economisch systeem, vallen binnen de selectie van de provinciale economische dragers.

De provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen bepalen het huidige economisch weefsel en vormen de **basis om nieuwe ontwikkelingen op te enten en strategische keuzes te maken**. De provinciale economische dragers en vooral de ruimtelijk-economische systemen zijn belangrijke aanknopingspunten voor de zoektocht naar 'de juiste plaats' om toekomstige bedrijvigheid in te planten. Ze komen in beeld als strategische locaties om een gepast ruimte-aanbod te creëren en economische groei te faciliteren door in te zetten op een strategische verdichting of een strategische uitbreiding.

De economische dragers die belangrijk zijn op Vlaams niveau zijn deze die gelegen zijn in het ruimtelijk-economische systeem ENA. Het doorvoeren van een ruimteshift in deze economische dragers moet als een **suggestie aan Vlaanderen** gelezen worden.

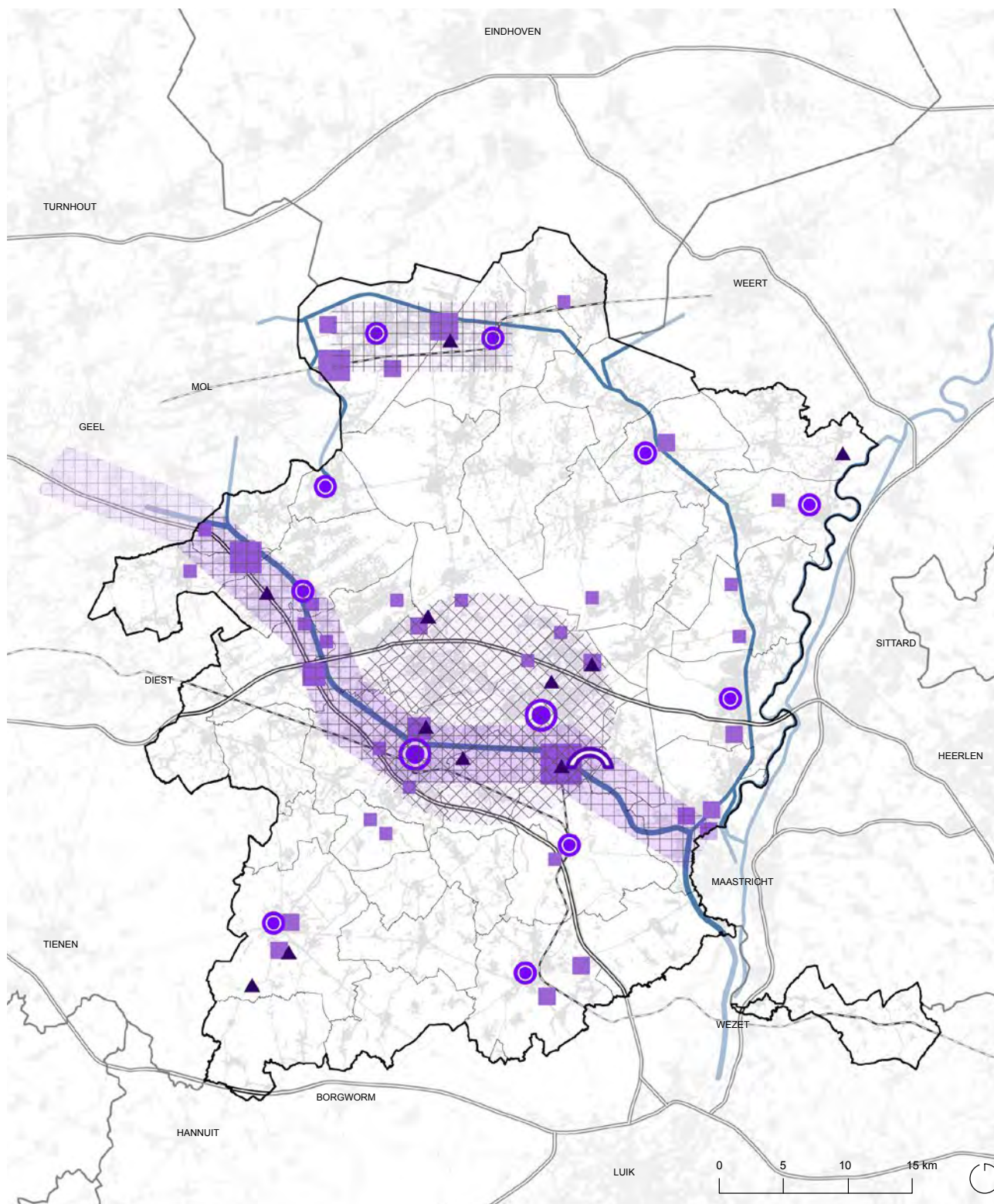
¹⁵⁷ Een aantal bedrijventerreinen zijn niet opgesomd omdat deze terreinen geen deel uitmaken van de toekomstige ruimtelijk-economische structuur en als te herbestemmen bedrijventerreinen zijn opgenomen (zie OD4).

De provincie selecteert volgende **provinciale economische dragers en ruimtelijk-economische systemen**:

Gemeente	Provinciale economische dragers			Ruimtelijk-economische systemen		
	Afgebakend stedelijk gebied (SG)	Regionale bedrijventerreinen	Incubatoren en campussen	Onderdeel van het ENA van Vlaams niveau	Onderdeel van cluster Lommel-Pelt	Onderdeel van Innovatieregio Hasselt-Genk
Alken		- Brouwerij-Alken - Kolmen				
Beringen	SG Beringen	- Poort West-Limburg - Beringen-Zuid (incl. Eversel)	- Bikeville	X		
Bree	SG Bree	- Bree-Kanaal				
Bilzen	SG Bilzen	- Hoeselt - Genk-Zuid (Bilzen-Noord/Kieleberg)		X		
Diepenbeek			- Wetenschaps-park UH (met Bioville, Bouwcampus)			X
Dilsen-Stokkem		- Lanklaar - Rotem				
Genk	SG Hasselt-Genk	- Genk-Noord - Genk-Zuid - Thorpark - Zwartberg	- Thor (met IncubaThor, Energyville, T2, Maakcampus) - C-mine (met C-Mine Crib) - Smart Port Limburg	X		X
Hasselt	SG Hasselt-Genk	- Hasselt Kiewit - Hasselt Kanaal	- Corda (met Corda Incubator)	X		X
Ham		- Zwartenhoek Ham - Poort West-Limburg		X		
Hamont-Achel		- Verkenbos				
Heusden-Zolder		- Insteekhaven Lummen - Zolder-Lummen - De Schacht		X		
Houthalen-Helchteren		- Centrum-Zuid - Europark - (Zwartberg)	- Greenville			X
Kinrooi			- Agropolis			
Lanaken		- Sappi - Europark - Albertknoop		X		
Leopoldsborg	SG Leopoldsborg					
Lommel	SG Lommel	- Balendijk - Kristalpark - Maatheide - (Nolimpark) - Testbaan Ford			X	
Lummen		- Insteekhaven Lummen - Zolder-Lummen - Gestel		X		
Maaseik	SG Maaseik	- Jagersborg				
Maasmechelen	SG Maasmechelen	- Nieuwe Bunders - Oude Bunders				
Oudsbergen		- Opglabbeek				
Pelt	SG Pelt	- Nolimpark	- Campus Noord		X	
Sint-Truiden	SG Sint-Truiden	- Brustem - Schurhoven	- Droneport - PC Fruit (met Terroir ontwikkelingscentrum)			
Tessenderlo		- Poort West-Limburg - Schoonhees		X		
Tongeren	SG Tongeren	- Overhaem - Tongeren-Oost				
Zutendaal		- Genk-Zuid		X		

TABEL 14: Selectie van provinciale economische dragers en ruimtelijke-economische systemen

KAART 13: ER - Provinciale economische dragers en ruimtelijk-economische systemen

economische drager

- afgebakend stedelijk gebied
- regionaal bedrijventerrein
- incubator en campus

ruimtelijk-economische systeem

- ENA van Vlaams niveau met logistiek poort Genk
- cluster Lommel - Pelt (onderdeel van de Kempische As)
- innovatieregio Hasselt-Genk

vervoersinfrastructuur

- autosnelweg
- kanaal
- goederenspoorlijn
- bovenlokale weg
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bebouwingsstructuur

5.2. PROVINCIALE TOERISTISCH-RECREATIEVE DRAGERS

Provinciale toeristisch-recreatieve dragers zijn toeristisch-recreatieve domeinen, voorzieningen of landschappen met een **uitgesproken belang voor de toeristische uitstraling van Limburg, een gemeentegrensoverschrijdende ligging of eigendom van de provincie Limburg**.

De selectie van provinciale toeristisch-recreatieve dragers is **niet-limitatief**. Attracties, terreinen, voorzieningen of landschappen die in de toekomst aan de selectievoorwaarden beantwoorden, kunnen bijkomend als provinciale toeristisch-recreatieve drager beschouwd worden.

Naast de geselecteerde provinciale toeristisch-recreatieve dragers komen in Limburg nog heel veel andere toeristisch-recreatieve voorzieningen voor die belangrijk zijn voor de vrijetijdseconomie in Limburg, zoals vakantieparken, campings, sportvoorzieningen, erfgoedplaatsen en kleinschalige attracties die verweven voorkomen in stads- en dorpskernen zoals logies, musea en bezoekerscentra. De ruimtelijke planningsbevoegdheid behoort tot de **autonomie van de gemeentebesturen of de Vlaamse overheid**.

De provincie kan voor de geselecteerde toeristisch-recreatieve dragers **aan visieontwikkeling doen en planningsinitiatieven of andere acties nemen** voor de ruimtelijke ontwikkeling ervan. In overleg kan afgesproken worden dat de gemeente (of Vlaanderen) de nodige plannen opmaakt of ruimtelijke initiatieven neemt voor de provinciale toeristisch-recreatieve dragers. De provincie selecteert volgende **provinciale toeristisch-recreatieve dragers**:

- Uitzonderlijke landschappen:

- Nationaal Park Hoge Kempen (NPHK)
- Nationaal Park Bosland¹⁵⁸
- De Wijers
- Rivierpark Maasvallei
- Kempen-Broek
- de Merode
- Voerstreek
- Haspengouw
- Mergelland
- Mijnstreek
- De Groote Heide

Uitzonderlijke landschappen zijn gebieden of landschappelijke gehelen die sterk gekenmerkt worden

door typerende kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁵⁹. Ze zijn onder andere erg belangrijk zijn voor de Limburgse vrijetijdseconomie, zeker als ze toeristisch-recreatief ontsloten zijn met allerhande onthaalinfrastructuur, routenetwerken voor wandelen, fietsen, paardrijden,..., randattracties, ondersteunende horeca, logies en een corporate identity. Het zijn uitgestrekte aaneengesloten gebieden met een brede variatie van bestemmingen en functies met een sterke aanwezigheid van recreatief medegebruik. Ze zijn minstens grensoverschrijdend in de betekenis van gemeente-, provincie- of landsgrensoverschrijdend. Tevens is de lijst niet-limitatief, omdat zowel de afbakening, de naam en de daaraan gekoppelde corporate identity van deze gebieden dynamische gegevens (kunnen) zijn.

- Specifieke vrijetijdseconomie van provinciaal niveau:

- provinciaal domein Bokrijk in Genk en Hasselt
- site Terhills in Maasmechelen en Dilsen-Stokkem (hoofdtoegangspoort tot het Nationaal Park Hoge Kempen (NPHK))

Deze domeinen situeren zich op grondgebied van meer dan één gemeente. Ze hebben een eigen toeristisch aanbod en een omvangrijk pakket aan recreatieve voorzieningen. Ze fungeren ook als uitvalsbasis om de streek en omliggende natuur- en landschapsgebieden te verkennen (toegangs- of poortfunctie).

- Dagattracties van provinciaal niveau:

- provinciaal domein Bokrijk in Genk en Hasselt
- landcommanderij Alden Biesen Bilzen
- abdij Herkenrode Hasselt
- Park H / Plopsa Indoor Hasselt
- Lietenberg Zutendaal (Blotevoetenpad)
- be-MINE Beringen (Todi, Avonturenberg, klimmuur, zwembad)
- C-mine Genk

Deze dagattracties hebben een oppervlakte groter dan 5 ha en een bezoekersaantal hoger dan 100.000 op jaarbasis¹⁶⁰. Een aantal zijn gelegen bij een stedelijke kern, een aantal zijn gelegen in de open ruimte.

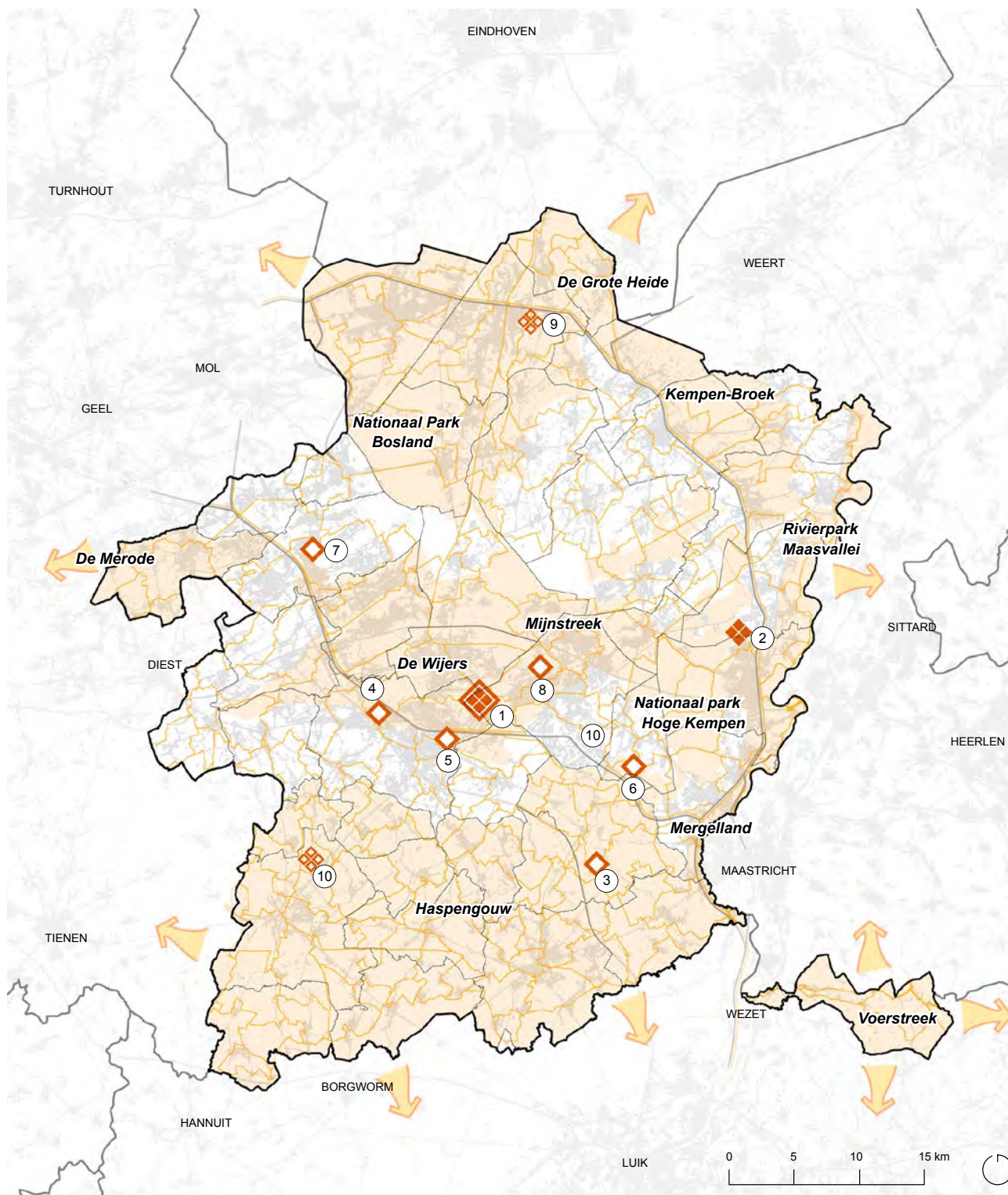
- Toeristisch Fietsroutenetwerk en aansluitende projecten

Het betreft het volledige toeristische fietsroutenetwerk met alle aanverwante belevingselementen van bovenlokaal niveau (fietsen door het water, fietsen door de bossen, fietsen door de heide,...)

¹⁵⁸ Zie voetnoot 130

¹⁵⁹ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

¹⁶⁰ Bron: cijfers Visit Limburg (jaarcijfers 2022)

KAART 14: ER - Provinciale toeristisch-recreatieve dragers

uitzonderlijk landschap	1. provinciaal domein Bokrijk	9. provinciaal domein Dommelhof
specifiek vrijetijdsdomein van provinciaal niveau	2. Terhills	10. provinciaal domein Nieuwenhoven
dagattractie van provinciaal niveau	3. landcommanderij Alden Biesen	
toeristisch fietsroutenetwerk en aansluitende projecten	4. abdij van Herkenrode	provinciegrens
ander provinciaal domein	5. park H/ Plopsa Indoor	gemeentegrens
grensoverschrijdend karakter	6. Lietenberg (Blotevoetenpad)	kanaal
	7. be-MINE	bebouwingsstructuur
	8. C-mine	

Eveneens alle infrastructuur, terreinen en gebieden die (nu of in de toekomst) deel uitmaken van provinciale strategische projecten gerelateerd aan dit fietsroutenetwerk, zijn als provinciale toeristisch-recreatieve dragers belangrijk voor de provinciale vrijetijdseconomie. Het gaat hierbij over projecten zoals de herontwikkeling en beleavingsvolle uitwerking van cultuurhistorische lijninfrastructuren (Fruitspoor, Romeinse Weg, Kolenspoor, ...) of de versterking van de vrijetijdseconomie via andere fietsprojecten (o.a. Maasroute).

- Andere provinciale domeinen:

- Provinciaal domein Dommelhof in Pelt;
- Provinciaal domein Nieuwenhoven in Sint-Truiden.

Het betreft domeinen die in eigendom zijn van het provinciebestuur van Limburg en een toeristisch-recreatief aanbod hebben (bijv. cultuur, podiumkunsten en sport in Dommelhof; natuurrecreatie en -educatie in Nieuwenhoven).

5.3. PROVINCIALE STRATEGISCHE LANDBOUGGEMEENTEN

De provinciale strategische landbouwgemeenten zijn de gemeenten waar de landbouwfunctie de ruimtelijke en economische drager is. De gemeenten met minstens 40 procent geregistreerde oppervlakte landbouwgebruik t.o.v. de totale oppervlakte¹⁶¹, worden als provinciale strategische landbouwgemeenten geselecteerd.

De provincie selecteert volgende **provinciale strategische landbouwgemeenten**:

- Noordoost Limburg: de gemeenten Bocholt, Bree, Hamont-Achel, Kinrooi, Maaseik, Oudsbergen en Peer;
- Haspengouw: de gemeenten Alken, Bilzen, Borgloon, Gingelom, Halen, Heers, Herk-de-Stad, Herstappe, Hoeselt, Kortesseem, Nieuwerkerken, Riemst, Sint-Truiden, Tongeren en Wellen;
- Voeren.

Binnen deze provinciale strategische landbouwgemeenten kan de provincie **planningsinitiatieven of andere acties** nemen ter versterking van de landbouwstructuur, in afstemming met andere functies (natuur, bos, wonen, recreatie en toerisme, bedrijvigheid, ...) en de kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁶².

De provincie wenst in de provinciale strategische landbouwgemeenten een strengere regeling rond

zonevreemde activiteiten in de bestemming agrarisch gebied vanuit een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak. Vrijgekomen landbouwareaal (gebouwen en gronden) wordt prioritair ingezet voor landbouwactiviteiten. Indien gebouwen niet meer kunnen dienen voor een agrarische functie, is slopen en ontharden van de site aan de orde om op deze manier niet-professioneel agrarisch gebruik terug te dringen, met respect voor waardevol patrimonium. Eventuele zonevreemde activiteiten genereren zo weinig mogelijk bijkomend ruimtebeslag¹⁶³.

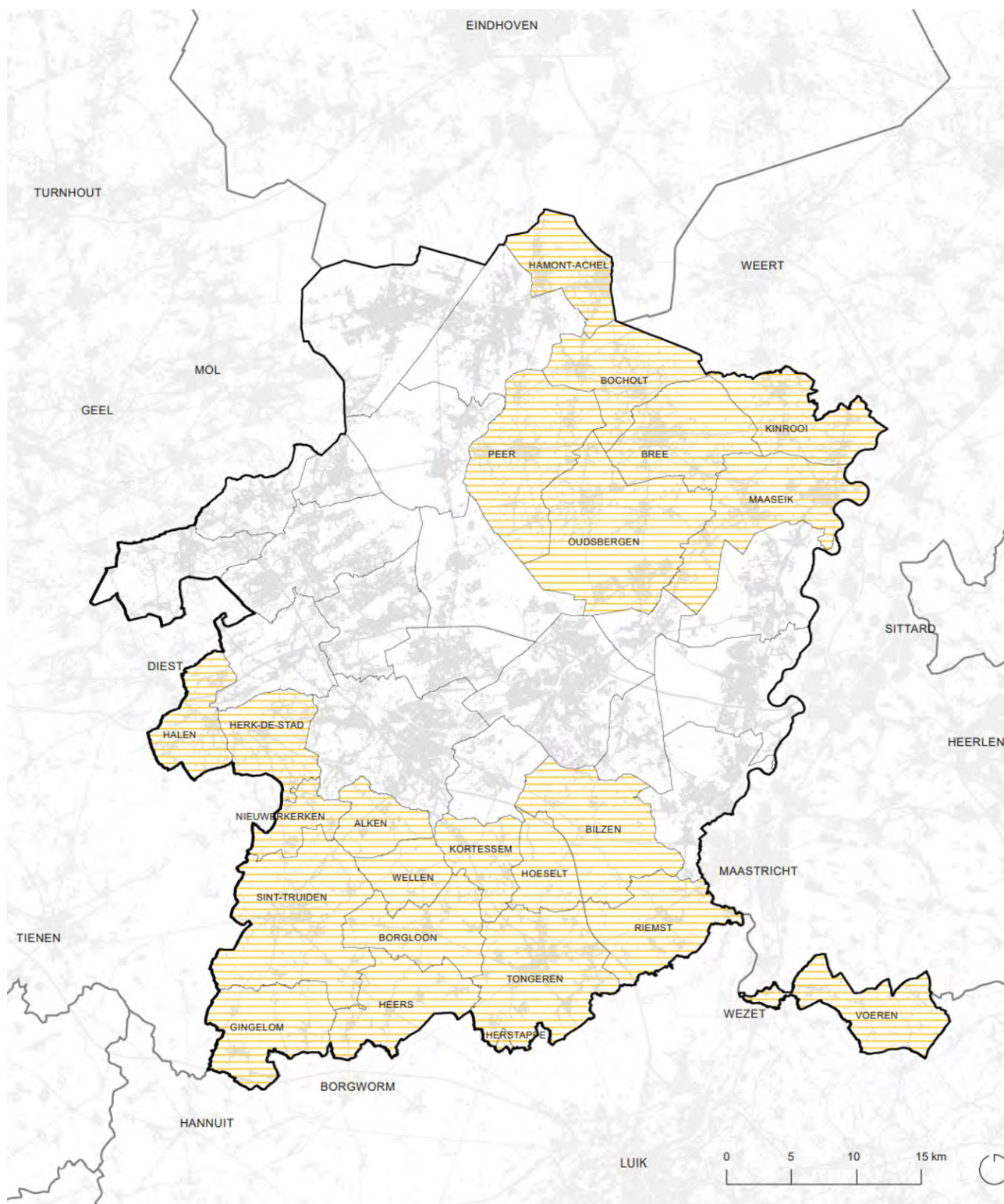
Het principe van zuinig ruimtegebruik mag het comfort en de veiligheid van fietsers niet in het gedrang brengen.

Zeker in deze gebieden met de hoogste landbouwfunctie moet bij de inplanting van energie-infrastructuur zorgvuldig omgegaan worden met de beschikbare ruimte. Pv-panelen moeten op daken of gevels worden geplaatst. Hiervan kan worden afgeweken indien de pv-panelen een meerwaarde betekenen voor de primaire functie. Om de plaatsing van grootschalige energievoorzieningen te begeleiden naar de juiste plaats maakt de provincie ruimtelijke afwegingskaders op en vertaalt deze naar een energiekaart (Actie SV-5 - Opmaken van een provinciale energiekaart om grootschalige hernieuwbare energie op de juiste plek in te planten). De identiteit van een gebied en haar landschap staan hierbij centraal.

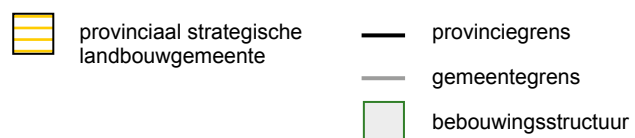
¹⁶¹ Provincies in cijfers: geregistreerde oppervlakte landbouwgebruik t.o.v. totale oppervlakte (cijfers 2022).

¹⁶² Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

¹⁶³ Zie ook hoofdstuk 7. Samenwerking: 7.2. Vlaanderen

KAART 15: ER - Provinciale strategische landbouwgemeenten

WE

PEARLE
OPTICIENS

CI PARIS

ESPRIT

RITUALS

HEMMA

6. STRATEGIE EN UITVOERING

De provincie realiseert haar ruimtelijk beleid via operationele doelstellingen en een set van acties. Het doel is om de economische groei in Limburg te faciliteren.

De operationele doelstellingen worden aangeduid met 'OD' en een volgnummer. Elke actie krijgt een code, bestaande uit

de letters 'ER' (wat wijst op het beleidskader 'Economische Ruimte'), gevolgd door het nummer van de operationele doelstelling en een volgnummer voor de actie.

OD1 - VERSTERKEN VAN ECONOMISCHE ACTIVITEITEN IN STADS- EN DORPSKERNEN

Stads-endorpskernen blijven belangrijke vestigingsplaatsen en werklocaties voor bedrijven en andere economische functies. Kantoren, diensten, kleinhandel, horeca en vele vormen van recreatie en toerisme zijn economische activiteiten die in de stedelijke context en kernen gedijen én thuishoren. Dit biedt vele voordelen. Stedelijke en strategische kernen op bovenlokaal niveau en lokale hoofdkernen hebben een grotere ruimtelijke **draagkracht** om activiteiten op te vangen en zijn vlot **bereikbaar** met verschillende vervoersmodi. Het zijn concentratieplekken van mensen, infrastructuur, voorzieningen, kennis, koopkracht, bedrijven en arbeidspotentieel. Veel mensen, activiteiten en werklocaties in elkaars nabijheid zorgen voor meer interacties, synergie, meer potentieel voor openbaar vervoer en fietsgebruik en een hoger niveau van **stedelijkheid**. En dit is dan weer de motor om de braindrain om te buigen naar een braingain.

Het **scheiden** van functies gebeurt beleidsmatig vaak vanuit de uitdagingen en lasten van het verweven van een economische functie met de woonfunctie. Een belangrijke reden om verweefbare activiteiten te lokaliseren in het woonweefsel is om de bedrijventerreinen voor te behouden voor niet-verweefbare economische activiteiten. Door meer economische activiteiten te verweven in het woonweefsel wordt er meer ruimte gevrijwaard en gecreëerd op de bedrijventerreinen. De aard en de omvang van de economische activiteit zal bepalend zijn voor de inpasbaarheid in het stedelijk en woonweefsel. Schaal en hinder zijn belangrijke toetsstenen om ontwikkelingen te evalueren.

Leegstand in stads- en dorpskernen is nefast voor de leefbaarheid en levendigheid. Benutten van leegstaande en/of verwaarloosde bedrijfsruimten op verweven locaties is dan ook een interessante piste¹⁶⁴. Handel, kantoren en bepaalde vormen van bedrijvigheid zijn integreerbaar in een woonomgeving.

Streven naar verweving van potentieel inpasbare functies

betekent ook dat solitaire, perifere ontwikkelingen ontraden worden of dat het aanbod ingeperkt wordt (bv. kleinhandel). Voor veel **baanwinkels** dreigt leegstand. Afhankelijk van de locatie kan het belangrijk zijn om de economische functie te behouden, hetzij de open ruimte te herstellen. Deze vaak vrij omvangrijke (winkel) oppervlakten hebben de potentie om een verweefbare economische activiteit in te passen hetgeen belangrijk is in het kader van lokale tewerkstelling en levendige stedelijke gebieden. Een nieuwe invulling met wonen of kleinhandel die niet kernondersteunend werkt, moet absoluut worden tegengegaan.

De provincie streeft tegen 2040 het Vlaams gemiddelde na door in te zetten op verweving. Momenteel bevindt 70% van alle Limburgse bedrijfsactiviteiten zich binnen het woonweefsel. Het Vlaams gemiddelde is 75%¹⁶⁵.

Zie ook hoofdstuk 4. "Visie" en visie-element 4.1 voor de realisatie van de ruimteshift door een gelijktijdige inzet op 3 sporen.

ACTIE ER-1.1. – OPZETTEN VAN INSPIRATIE- EN BEGELEIDINGSTRAJECTEN VOOR ECONOMISCHE VERWEVING EN KERNVERSTERKING

Ter bevordering van de economische verweving en kernversterking zoekt de provincie een manier om lokale besturen en andere relevante partners (retailers, projectontwikkelaars, handelsorganisaties, ...) vertrouwd te maken met verwevingsstrategieën¹⁶⁶. Dergelijke sensibilisering kan door (piloot)projecten op te zetten die inspiratie kunnen geven aan de hand van goede praktijken (bv. afbakening kernwinkelgebieden en winkelarme zones) of door effectieve begeleidingstrajecten uit te werken (bv. verweefcoaching). Het is belangrijk om activiteiten op te zetten die ervoor zorgen dat alle actoren een attitude

¹⁶⁴ Bron: Ruimterapport Vlaanderen 2018 (p.196).

¹⁶⁵ Bron: Ruimterapport Vlaanderen 2018 (p.172) In het Ruimterapport Vlaanderen 2021 zijn geen nieuwe verwevingscijfers opgenomen, maar er zijn enkele algemene conclusies: de verdichting van economische activiteiten vindt vooral plaats in verstedelijkt gebied en op bedrijventerreinen en voorzieningen zijn vooral in de kernen bijgekomen. Er wordt bij "Kansen voor transformaties" zijn er 4 ontwikkelingsperspectieven opgenomen om het ruimtelijk rendement te verhogen (p.305-306).

¹⁶⁶ Cf. studie Segmentatie IV Beweegredenen voor verweving van wonen en werken in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving.

pro-verweving aannemen en verder ontwikkelen. Dit past binnen het principe van bedrijvige kern¹⁶⁷. Samen met gemeenten introduceert de provincie nieuwe locatieformules en faciliteert ze langetermijnvisies rond kernontwikkeling.

Deze actie ER-1.1 is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-3 van de strategische visie ("Opzetten van een expertiseplatform en instrumenten ter ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit") die onder andere het aanbieden van gerichte expertise-ondersteuning beoogt.

ACTIE ER-1.2. – ZOEKEN NAAR RUIMTELIJKE INSTRUMENTEN IN FUNCTIE VAN DE WINKELSHIFT

De provincie onderzoekt de mogelijkheden van de ruimtelijke instrumenten om de winkelshift te realiseren, rekening houdend met o.a. de leegstandscijfers in de kernen. Dit bijvoorbeeld om de afbakening van kernwinkelgebieden te versnellen, winkelarme zones aan te duiden, bijkomende winkelvloeroppervlakte te beperken en perifere kleinhandelsontwikkelingen tegen te gaan, te herstructureren of af te bouwen. Mogelijke ruimtelijke instrumenten zijn een verordening, een ruimtelijke uitvoeringsplan, ... Een sturend beleid voor zowel nieuwe als bestaande winkels wordt onderzocht waarbij zowel winkelvloeroppervlakte als de categorie conform het DIHB bekeken wordt.

OD2 - VERHOGEN VAN HET RUIMTELIJK RENDEMENT, DE DUURZAAMHEID EN DE OMGEVINGSKWALITEIT OP GOED GELEGEN BEDRIJVENTERREINEN

Om bijkomend **ruimtebeslag** te beperken, moeten we het ruimtelijk rendement op goed gelegen bedrijventerreinen verhogen. We moeten de bestaande terreinen ruimtelijk optimaliseren. De economische ruimte moet intensiever gebruikt en efficiënter benut worden door een verdichting, inbreiding en verhoging van het ruimtelijk en economisch rendement op dezelfde oppervlakte. Dergelijke herstructurering kan onder andere het volgende inhouden (niet limitatief):

- bijkomend bebouwen binnen het bestaand ruimtebeslag (o.a. verantwoord hoger/dieper bouwen);
- beperken van ruimtegebruik bij uitgifte;
- langdurige leegstand aanpakken, reserve of 'slapende' gronden activeren¹⁶⁸.

Dit wil niet zeggen dat iedere plek op een bedrijventerrein in aanmerking komt voor het verhogen van het ruimtelijk rendement. Naast het ruimtelijk rendement blijven duurzaamheid en omgevingskwaliteit even belangrijk op een bedrijventerrein. Duurzaamheid en omgevingskwaliteit op bestaande terreinen kunnen verhoogd worden door:

- het realiseren van een buffering i.f.v. de kwaliteitsvolle integratie naar de omgeving toe en ter realisatie van een provinciaal klimaatactieplan;
- het aanleggen van kwalitatief groen en wateropvangvoorzieningen afgestemd op de kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁶⁹;

- het verwijderen van overbodige verharding in de strijd tegen waterschaarste en droogte om zo plaats te maken voor meer groen (biodiversiteit) of ruimte voor wateropvang;
- de activatie van tweede- en derdelijns terreinen, met toegang tot duurzame transportmogelijkheden waaronder de waterweg en het spoor;
- het (tijdelijk) benutten van reserve en marginale/onbenutte gronden voor energieopwekking (zonnepanelen), verhoging biodiversiteit of (water)bufferfuncties;
- het integreren van duurzame energie-infrastructuren (zonnepanelen, windmolens, ...) op gebouwen, parkeerterreinen, tijdelijk braakliggende terreinen;
- het doordacht inrichten vanuit de aandacht voor en optimale afstemming van opwekking, opslag en uitwisseling van duurzame energie (warmte, elektriciteit en brandstof);
- het inrichten van voorzieningen voor milieuvriendelijke en collectieve mobiliteit (mobipunten, deelwagens, laadinfrastructuur, ...);
- de aanleg van vlotte, veilige en kwaliteitsvolle fietsverbindingen en ondersteunende infrastructuur (fietsenstallingen, kleed- en doucheruimtes, verlichting, ...);
- ...

¹⁶⁷ De term van de bedrijvige kern komt uit "Plan van aanpak Bedrijvige Kern - Werk aan de winkel" (De term werd gebruikt in een gezamenlijke mededeling van de Ministers Crevits, Somers en Demir (toenmalige bevoegdheden respectievelijk voor economie, innovatie, werk bestuur, bestuurszaken, omgeving, energie en toerisme) aan de Vlaamse Regering op 4 september 2020 ter voorbereiding van de septemberverklaring). Binnen dit plan zet VLAIO initiatieven op rond leegstand en verweving in de vorm van instrumenten (o.a. Focus Locus, verwevingstoolbox,...), projecten, steun en stimuleringsprogramma's voor lokale besturen (o.a. "Leegstaande of vrijkomende handelspanden en bedrijfsruimten" en "Duurzame bereikbaarheid van de kernen") en het inspiratieplatform 'De Vitrine' met voorbeelden uit binnen- en buitenland rond bedrijvige kernen.

¹⁶⁸ Activeren van onderbenut aanbod heeft een complexe dynamiek. Stopzettingen en krimp van bedrijven zorgen voor onderbenut aanbod. Om nieuwe bedrijven en groeiers de kans te geven op een geschikte ruimte, is het essentieel dat de ruimtes die vrijkomen of leegstaan op een degelijke manier terug aangeboden worden. Het opnieuw beschikbaar komen van verlaten percelen of gebouwen is een discontinu proces waarop de overheid niet altijd direct impact heeft. Bedrijven verhuizen niet onmiddellijk naar een kleinere locatie wanneer hun tewerkstelling vermindert en ze te ruim behuisd zitten. De omgekeerde beweging (bij groei) wordt sneller ingezet. Dergelijke economische groei gaat best gepaard met een daling van het ruimtegebruik per vestiging.

¹⁶⁹ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

Zie ook hoofdstuk 4. "Visie" en visie-element 4.1 voor de realisatie van de ruimteshift door een gelijktijdige inzet op 3 sporen.

De principes om het ruimtelijk rendement, de duurzaamheid en de omgevingskwaliteit te verhogen, gelden ook voor de recreatiegebieden, als zijnde bedrijventerreinen voor de vrijetijdseconomie.

ACTIE ER-2.1. – SCREENEN VAN BESTAANDE REGIONALE BEDRIJVENTERREINEN EN VERKENNEN VAN DE MOGELIJKHEDEN TOT RUIMTELIJKE KWALITATIEVE VERBETERING

De provincie screent de bestaande bedrijventerreinen om de mogelijkheden te verkennen tot het verhogen van het ruimtelijk rendement, de duurzaamheid en de omgevingskwaliteit.

De provincie selecteert pilootprojecten in overleg met de gemeenten en POM Limburg. Hiervoor werkt ze een masterplan of een structuurschets uit. Samen met de POM onderzoekt ze hoe dit verder te operationaliseren is. Indien nodig, zal de provincie hiervoor instrumenten inzetten (opmaak RUP, verordening, subsidie, trajectbegeleiding, aankoop gronden, ...).

Deze actie ER-2.1 is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-3 van de strategische visie ("Opzetten van een expertiseplatform en instrumenten ter ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit") die onder andere het inzetten van instrumenten beoogt.

ACTIE ER-2.2. – OPMAKEN VAN PROVINCIALE RUP'S OM HET RUIMTELIJK EN ENERGETISCH RENDEMENT OF DE RUIMTELIJKE KWALITEIT OP BEDRIJVENTERREINEN TE VERHOGEN

De provincie maakt provinciale RUP's op voor de kwaliteitsverbetering of gedeeltelijke heroriëntering van het bedrijventerrein, bijvoorbeeld in functie van een provinciale groenblauwe ader, een open ruimtecorridor, een betere ontsluiting, mogelijkheden voor energie-opwekking en -uitwisseling tussen bedrijven en collectieve installaties.

In functie van nieuwe provinciale planningsprocessen evalueert de provincie de huidige stedenbouwkundige voorschriften voor regionale bedrijventerreinen, samen met de principes van groen- en waterbuffering en energetische inrichtingsprincipes. De provincie onderzoekt, gebiedsgericht en gebaseerd op de lokale verbruiks- en opwekkingsgegevens, hoe het bedrijventerrein energetisch kan worden geoptimaliseerd. Ook screent ze bestaande provinciale RUP's om deze eventueel te herzien om het ruimtelijk rendement op het terrein te verhogen door een aanpassing van de stedenbouwkundige voorschriften, bijvoorbeeld door het herformuleren van de minimale

perceelsgrootte van 0,5 ha op regionale bedrijventerreinen, door het opnemen van een beheerscomité dat een duurzaam uitgiftebeleid regelt, ...

Deze actie ER-2.2 is een onderdeel van de actie SV-5 van de strategische visie ("Opmaken van een provinciale energiekaart om grootschalige hernieuwbare energie op de juiste plek in te planten") waar bedrijventerreinen een onderdeel van zijn.

ACTIE ER-2.3. – SENSIBILISEREN EN KENNISDELEN OVER RUIMTELIJK RENDEMENT, DUURZAAMHEID EN OMGEVINGSKWALITEIT OP BEDRIJVENTERREINEN

De provincie zet, samen met POM Limburg en andere relevante actoren, acties en projecten op om actoren die betrokken zijn bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen (gemeenten, projectontwikkelaars, ...) meer vertrouwd te maken met ruimtelijk rendement, ecologische en energetische duurzaamheid en omgevingskwaliteit. Dit kan in de vorm van voorbeelden van goede praktijken, het uitvoeren van onderzoek rond kwalitatieve en duurzame inrichting, sensibiliseren over verdichten en ontharden, workshops, studiedagen, ...

Deze actie ER-2.3 is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-9 van de strategische visie ("Ontsluiten van informatie en kennis").

ACTIE ER-2.4. – ONDERSTEUNEN VAN GEMEENTEN IN HUN ACTIES TOT KWALITATIEVE RUIMTELIJKE VERBETERING EN ENERGETISCHE OPTIMALISATIE VAN LOKALE BEDRIJVENTERREINEN.

De provincie ondersteunt de gemeenten die inzetten op een verhoging van het ruimtelijk rendement en de ruimtelijke kwaliteit van bestaande lokale bedrijventerreinen.

De (financiële) ondersteuning kan gericht zijn op:

- het opstellen van een masterplan, herstructureringsplan, inrichtingsplan, reorganisatieplan, structuurschets, gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan;
- het doorlopen van een traject met eventueel planologische ruiloperaties;
- opmaken van een onthardingsplan en een plan voor ruimte voor water;
- het opstellen van een masterplan of visie voor het ruimtelijk energetisch optimaliseren van het bedrijventerrein door bijvoorbeeld het implementeren van collectieve installaties voor energieopwekking door zon/wind/warmte, energieopslag of -uitwisseling tussen de verschillende bedrijven en/of de omgeving;
- ...

De overkoepelende actie SV-3 uit de strategische visie beoogt ook een verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van diverse projecten, waaronder ook lokale bedrijventerreinen ("Opzetten van een expertisepplatform en instrumenten ter

ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit"). Deze actie ER-2.4 geeft hier mee uitvoering aan.

OD3 - CREËREN VAN EEN GEPAST RUIMTE-AANBOD OP STRATEGISCHE LOCATIES

De provinciale economische dragers vormen de basis voor **verdere ontwikkeling** en een **sturend aanbodbeleid**. Economische opportuniteiten krijgen ruimtelijk kansen op een strategische locatie binnen of nabij een provinciale economische drager vanuit een regionale economische strategie. De provincie bepaalt strategische locaties op basis van hun ligging, (potentiële) multimodale ontsluitingsmogelijkheden, kansen tot ruimtelijk-economische synergieën, regionale behoeften en marktvraag. Zo kunnen de ruimte-zoekende bedrijven naar de juiste economische en ruimtelijke locatie geleid worden. Hierbij houdt de provincie rekening met het potentieel om thematische of cross-sectorale clusters te ontwikkelen, al dan niet als bedrijvencampus rond een incubator, ankerbedrijven of -instellingen¹⁷⁰ of 'lead plants'¹⁷¹. Start-up-bedrijven die vanuit de incubatoren doorgroeien tot scale-ups moeten voldoende ruimte en een gepaste plaats krijgen. Zo ontstaan dynamische economische groeipolen, gericht op interactie met de omgeving en vanuit waardeketens en systemen van ondernemen, onderzoek en ontwikkeling, opleiding en onderwijs. Dergelijke sterke clusters hebben doorgaans een hogere toegevoegde waarde.

Een gepast ruimte-aanbod voorzien, geldt zeker voor onze **logistieke potentie** door onze ligging en de aanwezige infrastructurele dragers in Limburg en in de nabije omgeving zoals het Albertkanaal, de Montzenlijn, de IJzeren Rijn (indien geheractiveerd), de autosnelwegen (E313, E314, E40, A2), de Zuid-Willemsvaart, het kanaal Bocht-Herentals, de HST-stations (Luik, Brussel, Aken) en de luchthavens (Luik, Maastricht, Eindhoven, Zaventem, Charleroi). Inzet op verhoging van goederenvervoer over het water en het spoor blijft het uitgangspunt. Hierbij speelt de logistieke Poort Genk een belangrijke rol, met zowel Haven Genk als Port of Limburg met trimodale overslagmogelijkheden (water, spoor, weg). De logistieke ontwikkeling vraagt een specifiek gelokaliseerd en gericht ruimte-aanbod, met aandacht voor voldoende toegevoegde waarde en tewerkstelling en in afstemming met andere doelstellingen rond klimaat, mobiliteit, open ruimte, leefbaarheid van woonbuurten en ruimtelijk rendement. De verdere ontwikkeling van regionale logistieke knooppunten in Limburg wordt eveneens afgestemd met de Vlaamse beleidsvisie (i.h.k.v. de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen).

Niet elk terrein of activiteit heeft dezelfde mobiliteits- of ontsluitingsbehoefte. Bedrijventerreinen worden multimodaal ontsloten met de modi die daar ruimtelijk het meest geschikt voor zijn, ingeschakeld in het TEN-T¹⁷².

Zie ook hoofdstuk 4. "Visie" en visie-element 4.1 voor de realisatie van de ruimteshift door een gelijktijdige inzet op 3 sporen.

RUIMTE VOOR REGIONALE BEDRIJFVIGHEID

De ontwikkeling van **ruimte voor regionale bedrijvigheid** gebeurt vanuit een regionale economische visie en houdt rekening met ruimtelijke randvoorwaarden. Het kan gaan over strategische uitbreiding, verdichting en/of herstructurering van ruimte. De ontwikkeling wordt afgewogen aan de hand van volgende criteria:

- selectie als provinciale economische drager;
- ligging in een ruimtelijk-economisch systeem;
- goede bereikbaarheid en (potentie tot) multimodale ontsluiting omwille van:
 - nabijheid van overslagpunten (water-spoor, weg-spoor, weg-water) in de provincie of nabije omgeving;
 - aansluitend of in nabijheid van het vrachtroutenetwerk;
 - aansluitend of in nabijheid van pijpleidingen/leidingstraten
- nabijheid van fietssnelwegen of het toekomstig traject van fietssnelwegen;
- nabijheid van bestaande openbaar vervoer corridors of eventuele potentie;
- aansluiting aan een bestaand bedrijventerrein;
- de bezettingsgraad en het aandeel braakliggende gronden van het bedrijventerrein;
- deel uitmakend of ter versterking van een incubator, campus of een meerwaardecluster: zorgcampussen, wetenschapsparken, expertisecentra landbouw, ... ;
- selectie als internationaal of regionaal logistiek knooppunt in het BRV¹⁷³;
- afstemming met andere beleidskaders en de strategische doelstellingen.

¹⁷⁰ Ankerbedrijven of -instellingen kunnen ook zorg- of onderwijsinstellingen zijn.

¹⁷¹ Bijvoorbeeld Bionerga, Essers, Greenyard (IDEA Consult (september 2020), Visie Economische Ruimte Provincie Limburg (p.21)).

¹⁷² Trans European Transport Network – Het trans-Europees vervoersnetwerk is een gepland netwerk van wegen, spoorwegen, luchthavens en waterinfrastructuur in de Europese Unie. Het TEN-T-netwerk maakt deel uit van een breder systeem van trans-Europese netwerken, waaronder een telecommunicatienetwerk en een voorgesteld energienetwerk. In Limburg betreft het de auto(snel)wegen (E314, E313, E40, Noord-Zuidverbinding, N-wegen), de spoorwegen (IJzeren Rijn indien actief, goederenspoor Montzenlijn) of kanalen (Albertkanaal, Zuid-Willemsvaart, kanaal Bocht-Herentals).

¹⁷³ Op het moment dat het Ruimtepact 2040 definitief werd vastgesteld, was het BRV nog in opmaak.

Deze nieuwe ruimte voor bedrijvigheid wordt gereserveerd voor economische activiteiten die niet verweven kunnen worden in stedelijke omgevingen vanwege hinderlijkheid, veiligheid, ...).

RUIMTE VOOR LOKALE BEDRIJVIGHEID

De ontwikkeling van **ruimte voor lokale bedrijvigheid** is een gemeentelijke bevoegdheid gekaderd binnen de provinciale beleidsvisie. Ook op lokaal niveau moet over de meest geschikte plaatsen voor bijkomend aanbod door verdichting of uitbreiding nagedacht worden binnen de gemeente of een cluster van gemeenten. Indien nieuwe lokale bedrijven wegens hun omvang en hinderaspecten niet verweven kunnen worden in woongebied, beoordeelt de provincie de intentie van de gemeenten voor lokale bedrijvigheid op basis van hun ruimtelijk beleidsplan of in een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan. Daarbij hanteren we volgende principes:

- de opmaak van een behoeftestudie voor nieuwe bedrijvigheid en voor de herlocalisatie van zonevreemde bedrijven, getoetst aan het bestaand aanbod binnen de gemeente of binnen de participerende gemeenten in geval van een intergemeentelijk lokaal bedrijventerrein;
- de aansluiting bij een bedrijventerrein gelegen bij een bovenlokale kern of een lokale hoofdkern; indien dit ruimtelijk niet mogelijk of verantwoord is, is een uitbreiding van een bestaand lokaal bedrijventerrein bij een lokale kern te onderzoeken;
- de goede ontsluiting, bij voorkeur ook ten aanzien van het openbaar vervoer en het functioneel fietsroutenetwerk en de fietssnelwegen;
- afstemming met andere beleidskaders en de strategische doelstellingen.

RUIMTE VOOR VRIJETIJDSECONOMIE

Voor de **vrijetijdseconomie** is een gepast ruimteaanbod op een juiste locatie eveneens een must, volgens de geëigende toeristische vestigingslogica (zie 'Eigenschappen van de vrijetijdseconomie met ruimtelijke relevantie' in hoofdstuk 3. "Ruimtelijke staat"). De ruimtelijke planningsbevoegdheid voor de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie ligt in hoofdzaak bij de gemeenten. Richtinggevende ontwikkelingsvoorwaarden voor nieuwe ruimte voor recreatiegebieden zijn:

- aansluitend of deel uitmakend van bestaande toeristisch-recreatieve domeinen, voorzieningen of structuren/routes, zodat bedrijven versterkt kunnen worden of een synergie tussen bedrijven kan ontstaan;
- nieuwe ontwikkelingen, indien passend binnen de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁷⁴, in functie van de draagkracht van de omgeving en ter uitvoering van de toeristische visie;

- goede bereikbaarheid en (potentie tot) multimodale ontsluiting, rekening houdend dat niet elk terrein of activiteit dezelfde mobiliteit- of ontsluitingsbehoefte heeft en dat nabijheid van collectief vervoer en de aansluiting op het toeristisch en functioneel fietsroutenetwerk een pluspunt is;
- afgestemd met andere beleidskaders en de strategische doelstellingen.

ACTIE ER-3.1. – EVALUEREN VAN POTENTIËLE STRATEGISCHE WERKLOCATIES OP BASIS VAN EEN GEACTUALISEERDE RUBELIM-STUDIE

De provincie evalueert de mogelijke rol en potenties die locaties kunnen spelen in het creëren van strategische werklocaties. Daarbij hanteert ze de hogervermelde richtinggevende ontwikkelingsvoorwaarden systematisch en transparant, in een actualisatie van de RuBeLim-studie¹⁷⁵. De actualisatie van de RuBeLim-studie gebeurt in overleg met betrokken actoren.

De bestaande RuBeLim-studie valideert de geschiktheid van potentiële locaties voor nieuwe bedrijventerreinen en detecteert de meest optimale locaties voor ontwikkeling. Het gaat hierbij om locaties binnen kleinstedelijke gebieden en economische knooppunten van het ENA en de specifieke economische knooppunten, zoals geselecteerd was in het RSPL. Dit gebeurde aan de hand van een set van ruimtelijke criteria.

In de actualisatie stellen we de ruimtelijke criteria (en hun weging) bij op basis van volgende parameters:

- het BRV¹⁷⁶;
- het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg;
- in tussentijd genomen beleidsbeslissingen of gerealiseerde ontwikkelingen;
- eigen keuzes/selecties in kader van het Ruimtepact 2040, zoals de economische dragers, de ruimtelijk-economische systemen, groenblauwe aders, open ruimtecorsidors,...;
- het toevoegen van mogelijke nieuwe criteria (energie-mogelijkheden, Seveso-activiteiten, infrastructurele dragers buiten de provinciegrens, ...)
- de (inter)nationale context.

De provincie evalueert de bestaande/voorbijgaande ontwikkeling van het ENA en onderzoekt de ruimtelijke potenties en mogelijk nieuwe zoeklocaties voor bijkomende bedrijvigheid binnen het ENA en dit als suggestie aan Vlaanderen.

¹⁷⁴ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

¹⁷⁵ RuBeLim: Ruimte voor Bedrijvigheid in Limburg.

¹⁷⁶ Op het moment dat het Ruimtepact 2040 definitief werd vastgesteld, was het BRV nog in opmaak.

De provincie wenst prioritair te starten met de actualisatie van de RuBeLim-studie.

ACTIE ER-3.2. – OPMAKEN VAN PROVINCIALE RUP'S VOOR ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN OP STRATEGISCHE LOCATIES

In samenwerking met de gemeente(n) en andere actoren creëert de provincie ruimte om te ondernemen op strategische locaties in het ruimtelijk-economisch weefsel van Limburg. Hiertoe maakt de provincie provinciale RUP's op voor ruimtelijke ontwikkelingen die gelinkt zijn aan de geselecteerde provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen of de provinciale toeristisch-recreatieve dragers.

Het kan gaan over ruimte voor regionale bedrijvigheid, ruimte voor vrijetijdseconomie maar ook voor aanverwante economische ontwikkelingen zoals kennisinstellingen, onderzoekcentra, innovatiecampussen, ... die eveneens belangrijk zijn voor het economisch functioneren.

Ruimtelijkrendement, omgevingskwaliteiten duurzaamheid (zie ook OD2) zijn ruimtelijke uitgangspunten en maken integraal deel uit van het ontwerpproces van het RUP.

Deze actie ER-3.2. is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-8 uit de strategische visie ("Opzetten van een fonds voor provinciale acties) waarbij onder andere planbaten bij provinciale RUP's in het fonds worden opgenomen.

ACTIE ER-3.3. - ONDERSTEUNEN VAN DE GEMEENTEN BIJ DE ONTWIKKELING VAN INTERGEMEENTELIJKE LOKALE BEDRIJVENTERREINEN

Om ruimtelijke versnippering tegen te gaan en ruimte-inname te beperken, stimuleert de provincie de ontwikkeling van een nieuw (of de uitbreiding van een bestaand) lokaal bedrijventerrein indien dit intergemeentelijk wordt benaderd en op een ruimtelijk geschikte locatie gebeurt. De provincie beoordeelt de intentie tot ontwikkeling van een intergemeentelijk bedrijventerrein op basis van een aantal principes zoals geformuleerd bij OD3.

De (financiële) ondersteuning kan bestaan uit:

- een begeleiding van het overleg tussen gemeenten (ook over onderlinge afspraken over financiële return – instrument voor financiële verdeling);
- een subsidiëring van een ruimtelijke planningsinitiatief, bijvoorbeeld het opstellen van een masterplan, een herstructureringsplan, een inrichtingsplan, een reorganisatie, een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan inclusief voortraject, een haalbaarheidsstudie, inrichtingsstudies, een energiestudie;
- het opzetten van een uitgiftebeleid;
- ...

Deze actie ER-3.3. is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-3 uit de strategische visie ("Opzetten van een expertisepplatform en instrumenten ter ondersteuning van de gemeenten in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit") met onder andere het zoeken naar mogelijkheden tot gerichte financiële ondersteuning.

OD4 - HERBESTEMMEN VAN SLECHT GELEGEN JURIDISCH AANBOD AAN BEDRIJVENTERREINEN EN RECREATIEGEBIEDEN

Om ontwikkelingen op goed gelegen plekken in Limburg te kunnen realiseren zal op andere plekken een ruilcompensatie nodig zijn. Daarom bevat de ruimteshift een actief beleid om (delen van) slecht gelegen bedrijventerreinen en recreatiegebieden te herbestemmen naar een open ruimtelfunctie. Dit gebeurt vanuit het **principe van gelijktijdige compensatie** in functie van ontwikkelingen op goed gelegen plekken.

Redenen voor **herbestemming** van het juridisch aanbod kunnen zijn:

- een slechte (multimodale) ontsluiting naar het kanalenennetwerk, spoorwegennet, hoofdwegennet;
- een waterproblematiek of overstromingsrisico (cf. watertoetskaarten en pluviale kaarten);

- de gewenste realisatie van groenblauwe aders of een openruimtecridor;
- een gevolg van sanering (niet meer bruikbaar voor ontwikkeling);
- het strategische belang voor landbouw, natuur en/of bos;
- beperkende erfdienstbaarheden;
- geïsoleerde ligging en geen mogelijkheden tot ruimtelijke synergie met andere activiteiten in de omgeving;
- ...

Zie ook hoofdstuk 4. "Visie" en visie-element 4.1 voor de realisatie van de ruimteshift voor bedrijvigheid door een gelijktijdige inzet op 3 sporen en visie-element 4.3 voor recreatiegebieden.

ACTIE ER-4.1. – OPMAKEN VAN PROVINCIALE RUIMTELIJKE UITVOERINGSPLANNEN VOOR TE HERBESTEMMEN BEDRIJVENTERREINEN EN RECREATIEGEBIEDEN

De provincie maakt provinciale RUP's op om bedrijventerreinen en recreatiegebieden te herbestemmen ten voordele van het bestemmen van een strategisch aanbod op gewenste locaties. De herbestemming doet ze in hetzelfde planningsproces als het bestemmen van bijkomend strategisch aanbod (zie ook visie-element 4.1 en 4.3). Enkel in uitzonderlijke gevallen wordt niet met een ruil gewerkt, hetgeen uitdrukkelijk gemotiveerd zal worden in het desbetreffende ruimtelijk uitvoeringsplan. De provincie maakt de RUP's op in overleg met de gemeenten en desgevallend met Vlaanderen.

In overleg met de betrokken (provinciale) diensten (POM Limburg, Visit Limburg, afdeling Waterbeheer) en door de afstemming met de andere beleidskaders, is een lijst

opgesteld van te herbestemmen bedrijventerreinen en recreatiegebieden. Kleine grenscorrecties worden niet opgenomen in de tabel. Deze lijst is dynamisch en niet limitatief. Terreinen kunnen door omstandigheden of een wijzigend ondernemersklimaat nog toegevoegd of geschrapt worden¹⁷⁷.

De herbestemming en de precieze afbakening zijn voorwerp van verder **gebiedsgericht ruimtelijk onderzoek**, rekening houdend met de kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid¹⁷⁸.

De herbestemming is **geen exclusieve bevoegdheid** van de provincie. Ook Vlaanderen kan de nodige plannen opmaken of ruimtelijke initiatieven nemen. Zowel de herbestemmingen door de provincie als deze door Vlaanderen zijn nodig voor de Limburgse ruimteshift om zo de economische groei op te vangen.

Deze actie ER-4.1. is een onderdeel van de overkoepelende actie SV-1 uit de strategische visie ("Uitvoeren van een openruimtepositief planologisch beleid") en overkoepelende actie SV-8 uit de strategische visie ("Opzetten van een fonds voor provinciale acties") waarbij het fonds wordt ingezet om provinciale acties uit te voeren.

¹⁷⁷ Bijvoorbeeld: Op het bedrijventerrein De Schacht te Heusden-Zolder is een slibbekken aanwezig. Dit gedeelte moet minstens gesaneerd worden vooraleer het uitgerust en ontwikkeld kan worden als bedrijventerrein. Maar ook het gekozen tracé voor de N74 in kader van het Complex Project Noord-Zuid Limburg zal mee bepalen of een goede en duurzame ontsluiting mogelijk is. Momenteel wordt het terrein gebruikt voor de productie van energie via zonnepanelen. In het gemeentelijk structuurplan wordt het terrein, in afwachting van mogelijke ontwikkeling, beschouwd voor natuurontwikkeling in aansluiting bij het beschermd landschap van de Galgenberg (Lindeman). ¹⁷⁷ RuBeLim: Ruimte voor Bedrijvigheid in Limburg.

¹⁷⁸ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid".

MOGELIJK TE HERBESTEMMEN BEDRIJVENTERREINEN

Bij de opstart van een planningsproces is verder **gebiedsgericht onderzoek** nodig om de exacte afbakening te bepalen. Daarbij houden we rekening met de eventuele beperkte economische ontwikkeling van het gebied. Deze kunnen eveneens in een RUP verankerd worden.

De opsomming bestaat uit (delen van) terreinen die omwille van één of meerdere bovenstaande redenen (zie opsomming bij OD4) in aanmerking komen voor herbestemming. Zowel regionale als lokale bedrijventerreinen zijn gescreend. Minimum wordt de herbestemming van een oppervlakte van 5 ha per bedrijventerrein ten voordele van de open ruimte vooropgesteld.

De provincie wenst tegen 2040 de gebiedsgerichte onderzoeken en/of de planningsprocessen de opgesomde bedrijventerreinen op te starten in functie van een open ruimte bestemming, waarvan drie processen tegen 2030.

De provincie neemt de herbestemming van bedrijventerreinen op die gelegen zijn in of bij een provinciale economische drager of ruimtelijk-economisch systeem en/of voor een bedrijventerrein met een oppervlakte groter dan 5 ha.

Nr.	Gemeente	Naam	Toelichting
1	Alken	Brouwerij-Alken	Reeds 11 ha herbestemd via een provinciaal RUP vanwege de aanwezige waterlopen en waterzieke gronden. In kader van de vernatting ruimte voor water behouden omwille van de natuurlijke overstromingszone cf. pluviale kaart en de droogteproblematiek. Laagste gebied in vallei van de Simsebeek, de Herk en de Kleine Herk; met uitzondering van aanleg toegangsweg naar bedrijventerrein Brouwerij-Alken. In het oosten grenzend aan Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Aanwezigheid van groenblauwe aders. Een ecologisch waardevol, afwisselend landschap met beekvalleien en natte gronden is een ruimtelijk kenmerk en een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Vochtig Haspengouw'.
2	Bilzen	Genk-Zuid/ Kaatsbeek	Zone rond de Kaatsbeek. Watergevoelig gebied. Opgenomen als te herbestemmen in een lopend ENA-planningsproces van Vlaanderen. Beekvalleien en vijvers zijn een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'De Wijers'.
3	Bocholt	KMO Reppel	Terrein ten zuiden van de N73 tussen Bree en Peer. Het bestaat uit twee delen: één gedeelte is gesaneerd na de sluiting van een arseenfabriek en het tweede gedeelte wordt ingenomen door twee bedrijven. Beide delen komen in aanmerking voor desaffectatie wegens de slechte ontsluiting, de ligging in de open ruimte en meer specifiek tussen de valleien van de Abeek en de Soerbeek. Herbestemming is i.f.v. de ontsnippering van de natuurlijke structuur in de heidesfeer. Een patchwork van onbebouwde, natuurlijk beheerde natuur- en bosgebieden is een ruimtelijke kenmerk en kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei'. Tenslotte is, omwille van de gekozen sanering, de uitbouw van een volwaardig bedrijventerrein zeer moeilijk.
4	Halen	KMO Cras - Hagelandstraat	Terrein is ingenomen door twee bedrijven, door landbouw en deels bebost. Herbestemming is deels mogelijk i.f.v. de agrarische structuur. Beken en natte gronden, aanwezigheid van landbouw als ruimtelijk structurerend systeem en verstedelijking en verlating zijn ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten van de landschapseenheid 'Vochtig Haspengouw'.
5	Heusden- Zolder	KMO Ubbersel	Terrein is opgenomen in het GRS als te herbestemmen bedrijventerrein mits compensatie. Herbestemming is deels i.f.v. de gewenste open ruimtestructuur (circa 10ha) en deels blijft er ruimtebeslag vanwege de aanwezigheid van de paardenkliniek en het vogel- en zoogdierenopvangcentrum. Dens netwerk van kleine landschapselementen dat doorloopt en in ecologisch, agrarisch en bebouwd gebied is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'. In dit gebied zijn een dierenarts en een vogel- en zoogdierenopvangcentrum gelegen.

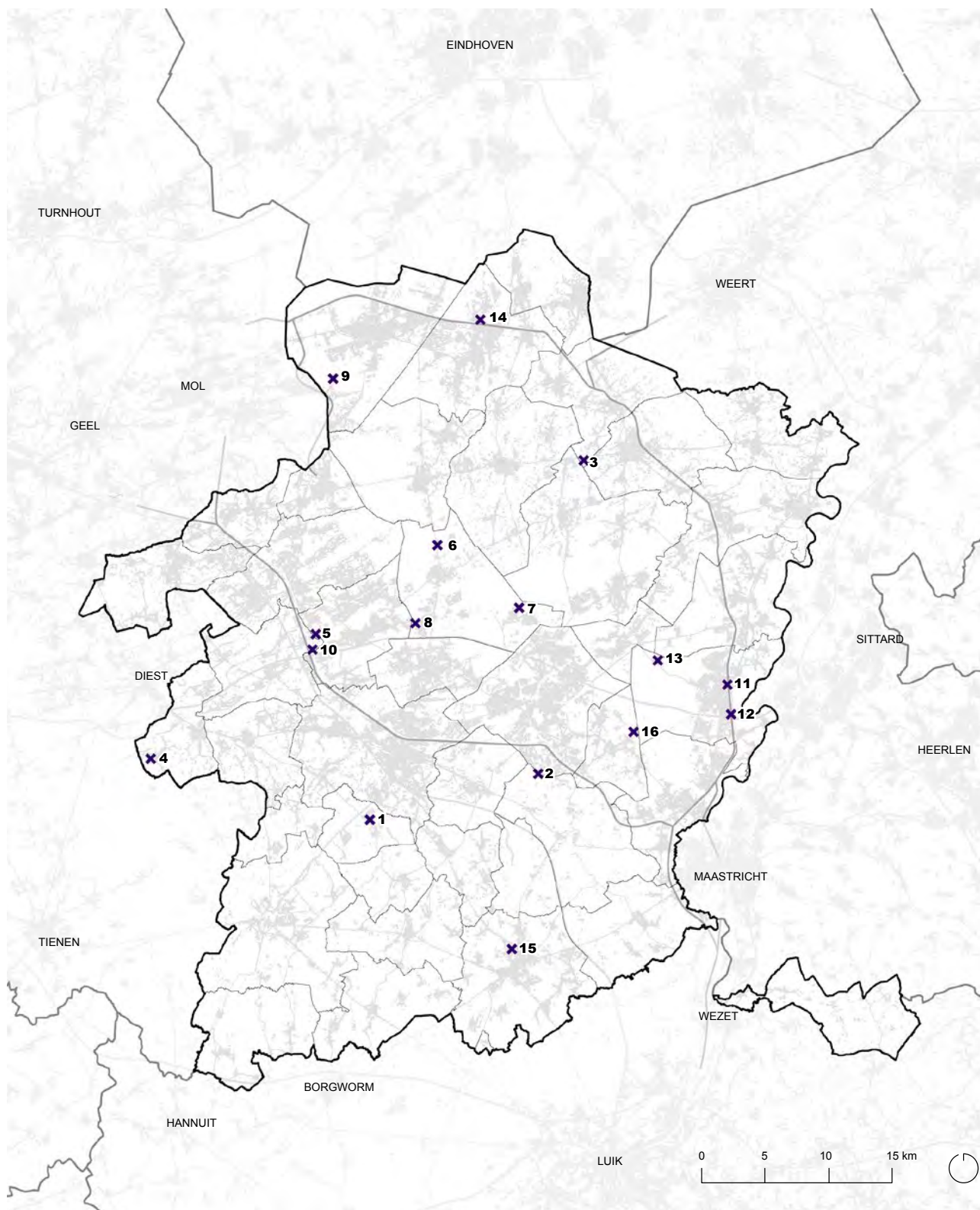
6	Houthalen-Helchteren	Helchteren-Noord	Lag reeds op tafel om te herbestemmen bij het gewestelijk RUP voor de N74 (Noord-Zuid). Onderdeel van het complex project Noord-Zuid Limburg (CP NZL). In het GRS ook als zodanig vermeld. Herbestemming is i.k.v. het optimaliseren van de natuurverbinding tussen twee militaire domeinen. Terrein in Vogelrichtlijngebied, omringd door Habitatrichtlijngebied en grenst aan een provinciale groenblauwe ader. Een andere groenblauwe ader (suggestie Vlaams niveau) doorkruist het terrein. Uitgestrektheid en intactheid (militair domein) van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen en heide is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'. Zie ook te herbestemmen recreatiegebied 'Molenheide'
7	Houthalen-Helchteren	KMO De Hutte	Terrein is niet in gebruik als bedrijventerrein. Ontwikkeling is niet wenselijk omwille van perifere ligging en de slechte ontsluiting. Herbestemming is i.f.v. de omgeving, recreatie, open ruimte, park, ... Terrein is in het GRS opgenomen als te herbestemmen. Uitgestrektheid en intactheid (militair domein) van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'.
8	Houthalen-Helchteren	Hoevereinde	Hellend terrein dat deels ingevuld is met wonen en bos. Er zijn Infiltratieproblemen wegens de ondergrond. Een gedeelte van het terrein is gevat door het tracé van de omleidingsweg van de N74. Het terrein Hoevereinde is opgenomen in de Projectonderzoeksnota van het Complex Project "Noord-Zuid Limburg". Het is een lopend proces op gewestelijk niveau. Het ligt op een kruispunt van landschapseenheden (o.m. De Wijers) en historisch-morfologische eenheden (Mijnsteden).
9	Lommel	Kristalpark	Herbestemming van een gedeelte van het bedrijventerrein is i.f.v. de open ruimtecridor. Het zuidelijke puntje van het terrein grenst aan VEN. Open ruimte in industriële omgeving (met markante windmolens) behouden als duidelijke rand van verstedelijkt gebied Lommel en overgang naar kenmerkende open ruimte. Het energielandschap is een ruimtelijk kenmerk van het economisch-functioneel systeem Kempische As. De uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen en heide is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'.
10	Lummen	Insteekhaven	Herbestemming in functie van de Mangelbeekvallei. Ingericht als natuurreserveaat, als verbinding tussen omgeving kasteel Meylandt en Mangelbeek. Opgenomen als niet meer te ontwikkelen voor bedrijvigheid in een lopend ENA-planningsproces van Vlaanderen. Aanwezigheid van groenblauwe ader (suggestie Vlaams niveau). Ecologisch landschap van beekvalleien, moerasbossen, laagveen en natte graslanden met bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'. Onderzoek naar een betere ontsluiting van het bedrijventerrein Insteekhaven (en eventueel Gestel) is lopende en is een randvoorwaarde in het planningsproces.
11	Maasmechelen	KMO Draaimortel	Terrein tussen de Rijksweg (N78) en de omleidingsweg/Zuid-Willemsvaart. De verstedelijking rond de N78 (Rijksweg) is een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'Maasvallei'. Het terrein is ingenomen door (verlaten) bedrijven en woningen en de rest is braakliggend. In het GRS is het bedrijventerrein opgenomen als te herbestemmen op lange termijn naar stedelijke invulling, maar wordt nu opgenomen als herbestemming i.f.v. signaalgebied.
12	Maasmechelen	KMO Maneborn	Terrein ten noorden van de E314 en tussen de N78 en de Zuid-Willemsvaart. Het is een waterziek terrein, vanwege Kikbeek. Aanwezigheid provinciale groenblauwe ader. Deels signaalgebied. De verstedelijking rond de N78 (Rijksweg) is een ruimtelijk kenmerk van de landschapseenheid 'Maasvallei'.

13	Maasmechelen	Op de Berg	Ligging in het Nationaal Park Hoge Kempen (NPHK). Ligging op Kempens plateau, omringd door bos en natuur (hoge natuurwaarden). Omgeven door VEN- gebied. Slecht ontsloten. Vlaanderen heeft het gewestelijk RUP "Hoge Kempen" opgestart, om het industriegebied uit te doven en om te vormen tot natuur. Traject van complex project is verlaten. Het terrein grenst in het zuidwesten aan Vogelrichtlijngebied en in het zuiden en het oosten aan Habitatrichtlijngebied. Uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen en de aanwezigheid van het Nationaal Park Hoge Kempen zijn kernkwaliteiten van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'.
14	Pelt	Lommels Akker	Terrein ten noorden van het kanaal, tussen Hayenhoek en de spoorweg. Het terrein is ongeveer 17 ha groot en heeft een reservegebied voor uitbreiding van 6 ha. Het terrein is opgenomen als te herbestemmen bedrijventerrein in het GRS omwille van de eerder ongunstige ligging, voornamelijk het vochtig karakter van het terrein en aanwezige woningen. Herbestemming zoals opgenomen in het GRS moet geëvalueerd worden i.f.v. de fusie van Pelt. Aanwezigheid van provinciale groenblauwe aders op de zuidelijke en oostelijke grens. Een patchwork van bosgebieden en een agrarisch landschap met grondgebonden landbouw en kleine landschapselementen zijn ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei'.
15	Tongeren	KMO-zone Noord	Terrein grenst in het zuiden aan een groenblauwe ader. Gelegen aan het Fruitspoor. De ontwikkeling van de KMO-zone beïnvloedt de landschappelijke beleving vanop het Fruitspoor. Heuvellandschap met intacte panorama's en ongeschonden perspectieven op het akkerlandschap is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Droog Haspengouw'.
16	Zutendaal	FNNH-terreinen	Aanwezigheid van de wapenfabriek van de Fabrique Nationale d'Armes de Guerre (FN) (in werking). Indien de activiteiten van de wapenfabriek stoppen, is het wenselijk om dit terrein te herbestemmen wegens de situering op het Kempens Plateau, grenzend aan het NPHK, in bosgebied, een groenblauwe ader (suggestie Vlaams niveau) en de slechte ontsluiting. Uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen en de aanwezigheid van het Nationaal Park Hoge Kempen zijn kernkwaliteiten van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'.

TABEL 15: Mogelijk te herbestemmen bedrijventerreinen

Een aantal van de opgesomde bedrijventerreinen kunnen opgevat worden als suggesties aan Vlaanderen, vanwege de ligging van het planologisch bestemd bedrijventerrein als onderdeel van het Economische Netwerk Albertkanaal

(ENA) of vanwege de link met een Vlaams planningsproces en/of grenzend aan of omgeven door VEN-gebied en/of omwille van de ligging nabij suggesties van groenblauwe aders aan de Vlaamse overheid.

KAART 16: ER - Situering van mogelijk te herbestemmen bedrijventerreinen

x te herbestemmen bedrijventerreinen	— provinciegrens
123 te herbestemmen gebied	— gemeentegrens
	— kanaal
	bebouwingsstructuur

MOGELIJK TE HERBESTEMMEN RECREATIEGEBIEDEN

Bij de opstart van een planningsproces is verder **gebiedsgericht onderzoek** nodig om de exacte afbakening te bepalen. Daarbij houdt de provincie rekening met de eventuele toeristische of recreatieve (kleinschalige) ontwikkelingspotenties van (delen van) het gebied. Deze kunnen eveneens in een RUP verankerd worden. Bij een herbestemming van de recreatieve functie naar een open ruimtebestemming, blijft het **recreatief medegebruik**, waartoe ook het recreatief fietsen behoort, het uitgangspunt.

De opsomming bestaat uit (delen van) terreinen die momenteel **niet ingevuld** zijn met recreatieve activiteiten, behoudens een recreatief medegebruik. Het zijn voornamelijk gebieden die een rol spelen in de open ruimtestructuur (veelal een natuur- of bosfunctie), al dan niet met een overdruk of bescherming (bijv. als Speciale Beschermingszone). Om die reden is een doorgedreven

recreatieve ontwikkeling vaak niet meer te verwachten, haalbaar of verantwoord. Bestaande toeristisch-recreatieve activiteiten blijven

uiteeraard behouden binnen de recreatiegebieden, indien dit uit het gebiedsgericht onderzoek blijkt, met inbegrip van voldoende ruimte voor verdere ontwikkeling.

De provincie wenst om tegen 2040 de gebiedsgerichte onderzoeken en/of de planningsprocessen van de opgesomde recreatiegebieden op te starten in functie van een open ruimte bestemming, waarvan 2 processen tegen 2030.

De provincie neemt de herbestemming van recreatiegebieden op die gelegen zijn in of bij een provinciale toeristisch-recreatieve drager en/of omwille van de ligging nabij een provinciale groenblauwe ader.

Nr.	Gemeente	Naam	Toelichting
1	Genk	KRC Genk	Noordelijk deel van het bebost gebied ten oosten van parking en stadion KRC. Grenzend aan VEN-gebied (terrijs Waterschei) en Habitatrichtlijngebied in het noorden. Grenzend aan groenblauwe ader (als suggestie aan Vlaams niveau). Mogelijk te herbestemmen gebied wordt afgestemd met het lopende masterplan i.f.v. ontwikkeling en verankering van KRC Genk. Deel van het NPHK. De uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen, de aanwezigheid van het Nationaal Park en een breed geïntegreerd en herbestemd mijnvergoed als woonomgeving, werkomgeving en toeristisch-recreatieve aantrekkingspool zijn kernkwaliteiten van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'.
2	Hamont-Achel	Haarterheide	Beboste zone. Solitair, perifeer recreatiegebied in de open ruimte tussen Hamont en Achel. Klein gedeelte gelegen in Vogelrichtlijngebied; grenzend aan VEN-gebied. De onbebouwde, natuurlijk beheerde natuur- en bosgebieden en het agrarisch landschap met grondgebonden landbouw en kleine landschapselementen zijn kernkwaliteiten van de landschapseenheid 'Dommel- en Warmbeekvallei'.
3	Hechtel-Eksel	Kiefhoekstraat (Vlasmeer)	Beboste zone ten zuiden van de Kiefhoekstraat, beperkt ingevuld met enkele weekendverblijven. Gelegen in Vogelrichtlijngebied; grenzend aan Habitatrichtlijngebied en omgeven door VEN-gebied. De uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied gekenmerkt door landschappen met naaldbossen en heide zijn een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'. Er is door de gemeente recent met een planningsproces gestart.
4	Hechtel-Eksel	Kiefhoekstraat (Pijnven)	Niet door recreatie ingevulde delen van omvangrijk recreatiegebied in vallei van Grote Nete. Gelegen in Vogel- en Habitatrichtlijngebied; onderdeel van groenblauwe ader (als suggestie aan Vlaams niveau). Gedeeltelijk behoud van recreatiegebied voor (ontwikkeling van) bestaande camping De Lage Kempen en weekendverblijven. De uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied gekenmerkt door landschappen met naaldbossen en heide zijn een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'. Er is door de gemeente recent met een planningsproces gestart.

5	Heusden-Zolder	Bolderberg kanaal	Vnl. beboste zone ten zuiden van het Circuit Zolder, grenzend aan Albertkanaal en domein Bovy. Aanwezigheid van een geselecteerde groenblauwe ader (provinciaal niveau) Voortbeek. Een aandachtspunt bij herbestemming van het gebied zijn de VLAREM-afstandsregels voor geluid, om geen probleem te creëren bij (her)vergunning van het circuit. Een ecologisch landschap van beekvalleien, moerasbossen, laagveen en natte graslanden met bijhorende fauna en flora is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'West-Limburgse beekvalleien'.
6	Houthalen-Helchteren	Molenheide	Wild- en wandelpark ten westen van Vakantiepark Molenheide. Gelegen in Vogel- en Habitatrichtlijngebied; onderdeel van groenblauwe ader (als suggestie aan Vlaams niveau). Gebied werd in het (ondertussen vernietigde) gewestelijk RUP van de Noord-Zuid al eens gedeeltelijk omgezet naar natuurgebied. Uitgestrektheid en intactheid (militair domein) van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen en heide is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'. Molenheide vormt samen met de andere recreatiedomeinen te Houthalen de Domeinenschake ¹⁷⁹ . In de Projectonderzoeksnota van het Complex Project "Noord-ZuidLimburg" van gewestelijk niveau zijn volgende intenties opgenomen: "behoud van waardevolle natuur, behoud van recreatiezone rondom bestaande boskantine en de gewenste uitbreiding van Molenheide in oostelijke richting via een ander proces door de gemeente". Zie ook te herbestemmen bedrijventerrein 'Helchteren-Noord'
7	Houthalen-Helchteren	Kelchterhoef	Gedeelte van het 'Ontginningsgebied met nabestemming recreatie', ten noorden van De Plas. Gelegen in Vogel- en Habitatrichtlijngebied. Uitgestrektheid en intactheid (militair domein) van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'. Kelchterhoef vormt samen met de andere recreatiedomeinen te Houthalen de Domeinenschake.
8	Lommel	De Sahara	Noordelijk deel van De Sahara. Gelegen in Habitatrichtlijngebied. Omgeven door VEN-gebied. Zuidelijk gedeelte van De Sahara is reeds herbestemd naar natuurbestemming via een gemeentelijk BPA. Uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen en heide is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'. De ontginningsplassen (zandwinning) zijn een ruimtelijk kenmerk van het functioneel-economisch systeem van de Kempische-As.
9	Lommel	Kattenbos	Beboste zone (bestemming: 'dagrecreatie') gelegen tussen de kern Kattenbos en camping Blauwe Meer. Grenzend aan groenblauwe ader (als suggestie aan Vlaams niveau). Uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen en heide is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen'
10	Oudsbergen	Oudsberg	Beboste zone. Solitair, perifeer recreatiegebied in de open ruimte, aan de oostzijde van natuurgebied Oudsberg. Omgeven door VEN-gebied. Grenzend aan Habitatrichtlijngebied. Uitgestrektheid en intactheid (militair domein) van het onbebouwd, natuurlijk gebied, gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'.
11	Tongeren	Groeve Francart	Voormalig ontginningsgebied en gemeentelijke stortplaats, aan de rand van de stedelijke kern Tongeren en in de nabijheid van het Fruitspoor. Grenzend aan geselecteerde groenblauwe ader (provinciaal niveau). Bestemming: 'ontginningsgebied met nabestemming recreatie'. Gelegen binnen de afbakeningslijn van het kleinstedelijk gebied. Heuvellandschap met intacte panorama's en ongeschonden perspectieven op het akkerlandschap is een kernkwaliteit van de landschapseenheid 'Droog Haspengouw. Afstemming met het lopend planningsproces van het gemeentelijk RUP "Zonevreemde knelpunten II".

¹⁷⁹ De uitbouw van de Domeinenschake als toeristisch-recreatieve schake tussen Europark en Kazerne is in het Voorkeursbesluit van het Complex project Noord-Zuid Limburg (CP NZL) als actie B3.18 binnen het gebiedsprogramma opgenomen. Deze actie is toegeschreven aan de gemeente en Toerisme Limburg. Het segment van de Domeinenschake tussen het bedrijventerrein Europark en de voormalige Kazerne wordt uitgebouwd als recreatief traject. Aandacht gaat hierbij uit naar een veilige en beleevingsvol wandel- en fietstraject. Nadenken over een nieuwe/aangepaste route gebeurt in overleg en afstemming met Toerisme Limburg vzw.

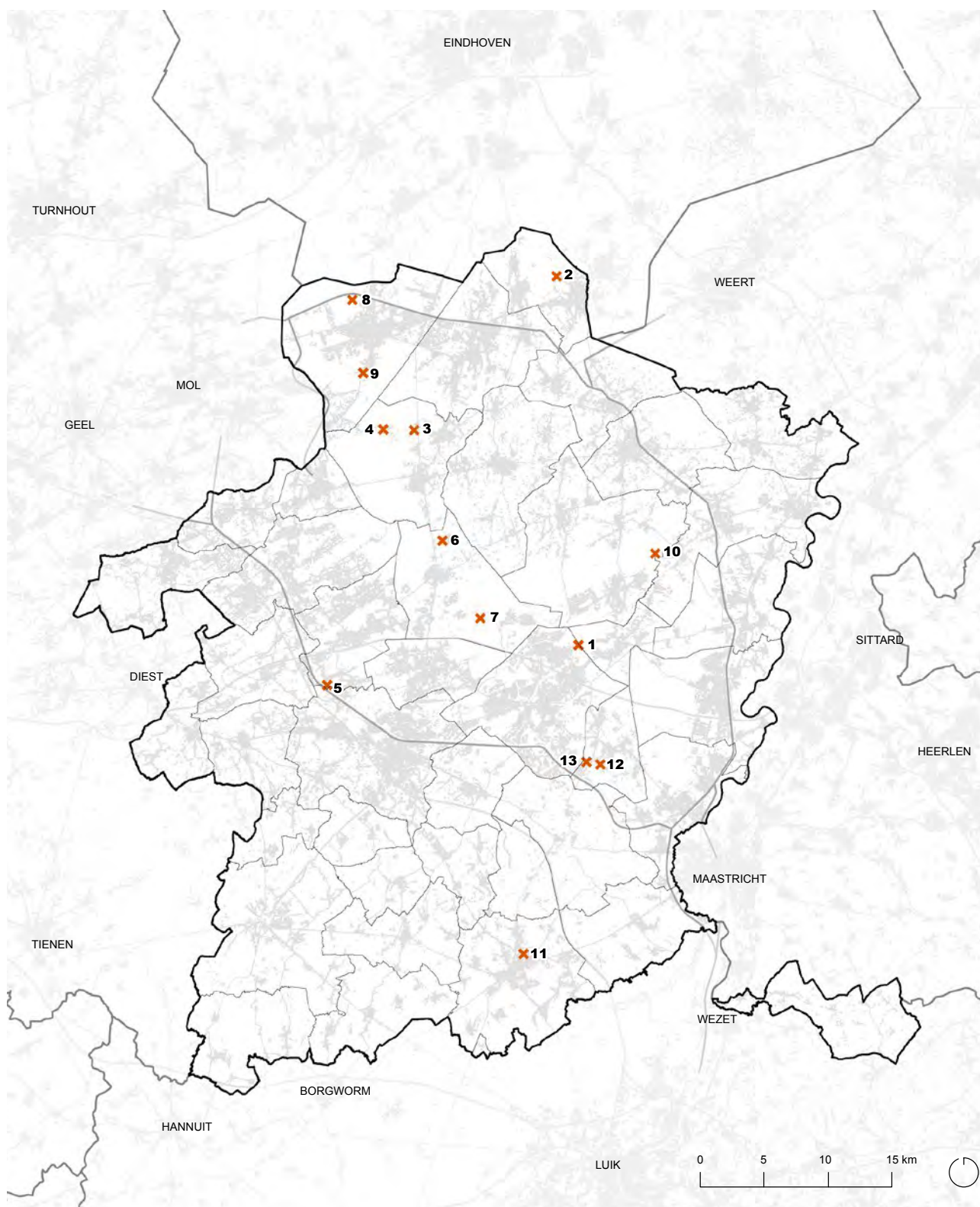
12	Zutendaal	Muggenbergplas	Waterplas (na ontginningsactiviteit). Bestemming: '(uitbreiding van) ontginningsgebied met nabestemming dagrecreatie'. Omzetting naar open ruimtebestemming enkel voor zuidelijk deel. Noordelijk deel van recreatiegebied blijft behouden voor recreatieve ontwikkeling. Grenzend aan Habitatrichtlijngebied. Grenzend aan het NPHK. De uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen en de aanwezigheid van het Nationaal Park Hoge Kempen zijn kernkwaliteiten van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'.
13	Zutendaal	Papendaal	Resterend niet ingevuld deel bestemmingszone 'reservegebied voor recreatie' volgens BPA. Rest van recreatiegebied is via BPA geordend en ingevuld door Glampingresort Hoge Kempen (voormalige 't Soete Dal). Dat blijft behouden. De uitgestrektheid en intactheid van het onbebouwd, natuurlijk gebied gekenmerkt door landschappen met naaldbossen, heide en landduinen en de aanwezigheid van het Nationaal Park Hoge Kempen zijn kernkwaliteiten van de landschapseenheid 'Hoge Kempen'.

TABEL 16: Mogelijk te herbestemmen recreatiegebieden

Een aantal van de opgesomde recreatiegebieden zijn voorstellen om uit te werken in overleg met Vlaanderen, vanwege de ligging van het planologisch bestemd recreatiegebied grenzend aan of omgeven door VEN-gebied en/of omwille van de ligging nabij suggesties van groenblauwe aders aan de Vlaamse overheid.

ACTIE ER-4.2. – ZOEKEN NAAR MOGELIJKHEDEN VOOR HERBESTEMMINGEN WAARBIJ PLANBATEN EN PLANSCHADE ELKAAR MAXIMAAL NEUTRALISEREN

De provincie onderzoekt de mogelijkheden (via een pilootproject en i.s.m. POM Limburg) om procedures op te zetten voor herbestemmingen waarbij planbaten en planschade elkaar opheffen (bijv. grondenbank, herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil). Deze procedure kan dan opgezet worden voor bedrijventerreinen en/of recreatiegebieden.

KAART 17: ER - Situering van mogelijk te herbestemmen recreatiegebieden

- ✕ te herbestemmen recreatiegebieden
- 123** te herbestemmen gebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- kanaal
- ▒ bebouwingsstructuur

OD5 - DUURZAAM VERANKEREN VAN LANDBOUWBEDRIJFSVOERING IN AGRARISCH GEBIED

In Limburg ligt een deel van actieve landbouwpercelen in een groene bestemming. Hetzelfde geldt voor percelen met een effectieve natuur- of bosfunctie binnen een agrarische bestemming. Op het terrein of in discussies over ruimtegebruik zorgt dit regelmatig voor conflicten tussen de landbouw- en natuursector. Deze feitelijk zonevrije situatie zorgt voor aanhoudende rechtsonzekerheid voor de betrokken landbouwbedrijven. De provincie pakt dit oneigenlijk gebruik aan door een **planologische uitwisseling** te organiseren tussen zonevrije landbouw en natuur/bos, vanuit een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak. Dit betekent een versterking van zowel de landbouw- als de natuur- en bosstructuur met **rechtszekerheid** voor al de betrokken open ruimtefuncties.

Door o.a. de conceptnota Programma Aanpak Stikstof (PAS) worden verschillende landbouwbedrijven in hun bedrijfsvoering en groei belemmerd door **juridische situaties**. De provincie gaat op zoek naar duidelijkheid en gebiedsgerichte oplossingen, waarbij ze win-winsituaties nastreeft: zowel het verzekeren van de groeimogelijkheden voor de landbouwbedrijven (incl. inplanting van nieuwe infrastructuur en gebouwen) als de verankering van de aanwezige landschappelijke kwaliteiten.

Om bovenstaande landbouwbedrijfsvoering duurzaam te verankeren in landbouwgebied, worden een aantal **randvoorwaarden** in acht genomen:

- toetsen aan het VEN en de Natura 2000-doelen;
- rekening houden met (de werking van) het fysisch systeem en de kwaliteit van het ecosysteem;
- de AGNAS-visie als kader nemen, tenzij een nieuwe, aangepaste visie de omgevingsdoelen op vlak van natuur, bos, water, landschap, erfgoed, ... beter realiseert;
- afstemming met de kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg¹⁸⁰.

ACTIE ER-5.1. – OPSTARTEN VAN GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN VOOR EEN PLANOLOGISCHE UITWISSELING TUSSEN LANDBOUW EN NATUUR

De provincie trekt het proces op gang om in enkele provinciale strategische landbouwgemeenten (zie selecties) een planologische oplossing te zoeken tussen (zonevrije) landbouw en natuur. Dit levert een meerwaarde op voor beide sectoren waarbij de grote natuurlijke en agrarische structuur versterkt wordt. Dit proces gebeurt in overleg met diverse

actoren: gemeenten, Vlaamse Overheid (ANB, VLM, Departement Omgeving, Departement Landbouw en Visserij, ...), provinciale diensten, landbouw- en natuurorganisaties, betrokken bedrijven, ...

De provincie start dit proces op in 2 pilootgebieden omdat ze gemeentegrensoverschrijdend zijn en een bovenlokale visie/aanpak vragen:

- Omgeving 'Kempens-Broek' ter hoogte van de gemeenten Bocholt, Bree en Kinrooi, omwille van:
 - intensieve veehouderijen, landschappelijk waardevol, Natura 2000, grensoverschrijdend natuurgebied, vooral landbouw in natuur, ruilverkaveling;
 - landschappelijk waardevol agrarisch gebied;
 - belangrijk landbouwgebied dichtbij Greenyard en Agropolis;
 - ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten van zowel de landschapseenheid 'Kempens-Broek' als het economisch-functioneel systeem 'Intensieve landbouwstreek Noordoost-Limburg'.
- Omgeving 'Nieuwenhoven' ter hoogte van de gemeenten Nieuwerkerken en Sint-Truiden (zone van het provinciaal domein, omgeving ten westen ervan en de omgeving van de Kelsbeek), omwille van:
 - fruitteelt in de beekvalleien, groenblauwe aders;
 - landschappelijk waardevol agrarisch gebied;
 - bosuitbreidingsdoelen;
 - provinciaal domein;
 - ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten van zowel de landschapseenheid 'Vochtig Haspengouw' als het economisch-functioneel systeem 'Fruitstreek'.

De provincie streeft ernaar om minstens 1 proces op te starten voor 2030 en beide tegen 2040.

Actie SV-2 van de strategische visie beoogt ook het "Opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg" waaronder ook projecten voor een planologische uitwisseling tussen landbouw en natuur.

¹⁸⁰ Zie SD1: "Verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid"

**ACTIE ER-5.2. – OPSTARTEN VAN
GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN OM KNELPUNTEN
TUSSEN LANDBOUWBEDRIJFSVOERING EN
LANDSCHAPPELIJKE WAARDEN OP TE LOSSEN.**

De provincie start een proces om de problematiek van professionele landbouwbedrijven in landschappelijk waardevol agrarisch gebied te onderzoeken en tot oplossingen te komen, via een participatieve aanpak. Het doel is om de landbouwbedrijfsvoering te combineren met de verankering van de ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten van de betrokken landschapseenheid.

Het pilootproject betreft de omgeving tussen Peer en Oudsbergen, waarbij een gemeentegrensoverschrijdende aanpak zich opdringt.

De provincie streeft ernaar om het proces van dit pilootgebied voor 2030 op te starten.

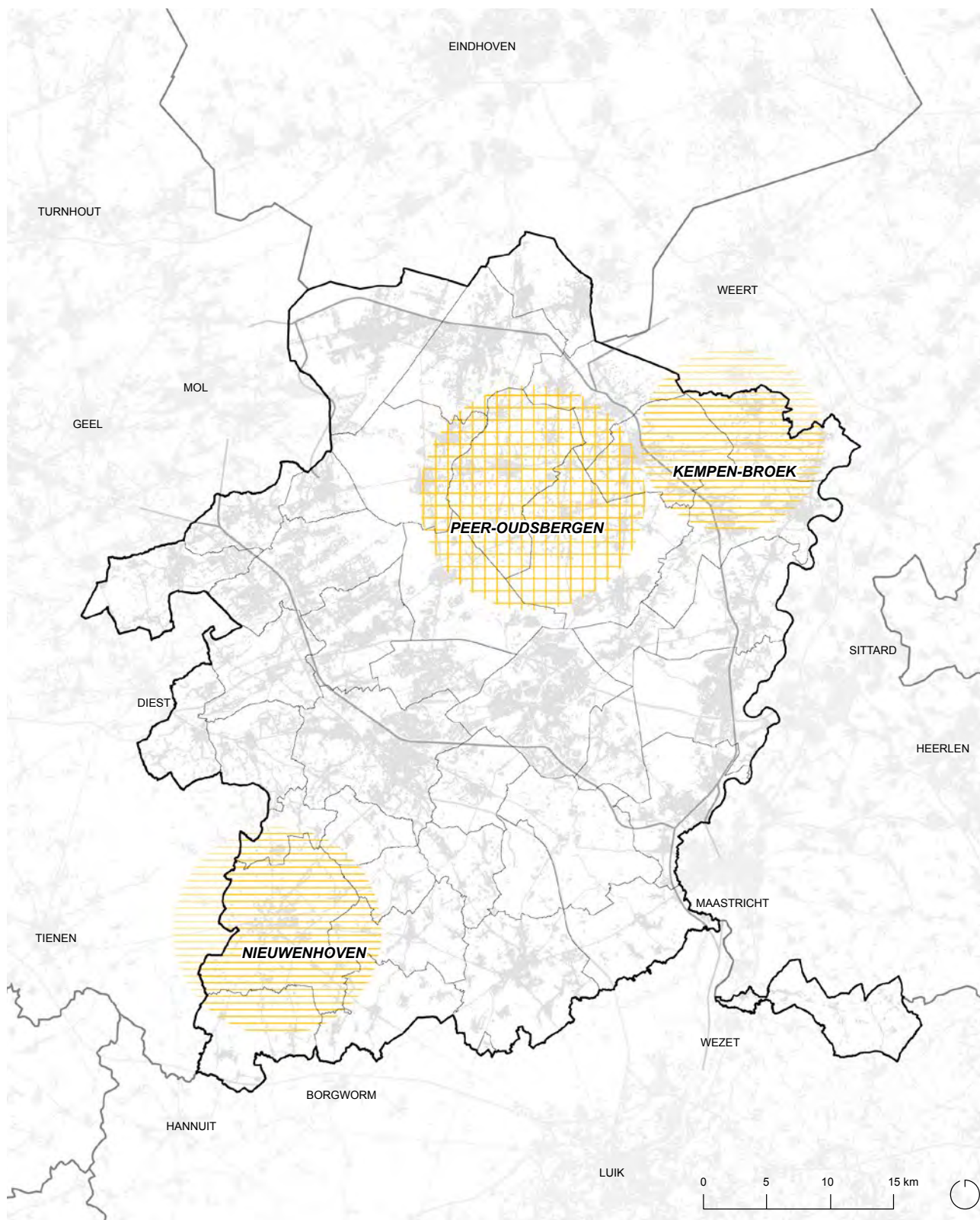
Actie SV-2 van de strategische visie beoogt ook het “Opstarten van en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg” waaronder ook projecten om knelpunten tussen landbouwbedrijfsvoering en landschappelijke waarden op te lossen.

**ACTIE ER-5.3. – OPMAKEN VAN PROVINCIALE RUP'S
IN UITVOERING VAN DE GEBIEDSGERICHTE VISIES.**

Op basis van de uitgewerkte gebiedsgerichte visies en de resultaten van de pilootprojecten uit acties ER-5.1. en ER-5.2., initieert de provincie het overleg om te bepalen welk niveau het planningsproces best uitvoert. Indien nodig maakt de provincie, in samenspraak met de gemeenten en Vlaanderen, een ruimtelijk uitvoeringsplan op.

Actie SV-2 van de strategische visie beoogt ook het “Opstarten van, en meewerken aan gebiedsgerichte projecten voor Limburg” waaronder ook het opmaken van provinciale RUP's in uitvoering van gebiedsgerichte visies.

KAART 18: ER - Situering pilotgebieden voor acties rond duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoertuigen

7. SAMENWERKING

De ruimtelijk-economische visie voor Limburg kan enkel waargemaakt worden in partnerschap tussen de provincie en andere betrokken actoren en lokale besturen. Sterke samenwerkingen met VLAIO, POM Limburg, LRM, De Vlaamse Waterweg, Visit Limburg, landbouworganisaties, ... zijn nodig omdat die organisaties een werking, instrumenten en middelen hebben om Limburg economisch te ontwikkelen. Hun invloed is bijvoorbeeld mee bepalend voor het aanbodbeheer, het activeringsbeleid, het aankoopbeleid, het uitgiftebeleid, de ontwikkeling, de inrichting, het beheer en het management van bedrijventerreinen.

Parallel aan het Ruimtepact 2040 lopen er nog initiatieven en projecten die mee uitvoering geven aan een economische strategie voor Limburg (en die in belangrijke mate gekaderd of ingebed worden binnen SALKturbo)¹⁸¹. In die trajecten is eveneens samenwerking nodig, ook op ruimtelijk vlak.

De bovenlokale samenwerking, gebaseerd op de visie van dit beleidskader, kan vervat worden in een nieuw **'ruimtecontract'** voor ruimte voor bedrijvigheid in Limburg, op initiatief van het provinciebestuur.

7.1. PROVINCIE

Via de operationele doelstellingen en acties werkt de provincie vanuit een meervoudige rol mee aan het faciliteren van gepast ruimtelijk aanbod voor een gedifferentieerde economische ontwikkeling (OD3, OD5), vanuit de principes van zuinig ruimtegebruik (OD1, OD4) en ruimtelijke kwaliteit (OD2).

De provincie zet de instrumenten, kennis, ervaring en capaciteit in die binnen het ruimtelijk beleid beschikbaar zijn.

De focus ligt op een ontwikkelingsgerichte uitvoering van het beleid (bijv. RUP's opmaken) en op een ondersteunende rol (bijv. stimulering, kennisdeling, subsidie).

Voorbeelden van de huidige inzet van verschillende diensten van de provincie op vlak van economisch beleid zijn:

¹⁸¹ Een voorbeeld hiervan is het Limburgs Agro Platform dat in het voorjaar 2020 van start ging om de evolutie in de landbouw te ondersteunen. Vertegenwoordigers uit de landbouwsector, onderzoeksinstellingen, hogescholen en afgevaardigden uit de industrie bundelen hun krachten om de Limburgse land- en tuinbouw future proof te maken. Het resultaat bestaat uit 12 concrete projecten om innovatie en verduurzaming in het agrobusinesscomplex te stimuleren, ondergebracht onder 3 speerpunten: 1) Professionalisering in de land- en tuinbouw, 2) Innovatie en 3) Droogte.

Provinciale dienst	Omschrijving inzet
Directie Ondernemen	- het opnemen van een trekkersrol in de uitvoering van SALKturbo; - het afsluiten van innovatieve partnerschappen met diverse Limburgse actoren om impulsen te geven aan het ondernemerschap; - het stimuleren van doorstroom van werknemers in de sector sociale economie naar het normale economische circuit; - het opnemen van een rol in Europese subsidiefondsen ter realisatie van projecten met economische meerwaarde. Het activeren van de bovenlokale netwerken om een goede invulling op het terrein te kunnen geven en zo de economische en ecologische groei én Europese integratie te stimuleren; - het uitvoeren van studies en trajecten ter ondersteuning van het gemeentelijk detailhandelsbeleid, het ondersteunen van lokale besturen in het uitwerken van een toekomstperspectief voor hun handelskern; - het sturen en ondersteunen op vlak van kennisontwikkeling, onderzoek en voorlichting in de land- en tuinbouw met speciale aandacht voor duurzame landbouwtechnieken; - het ontwikkelen van kennis via toekomstgerichte praktijk- en demoproeven, in samenwerking met de 3 Limburgse praktijkcentra (PVL, PIBOcampus en pcfruit) en uitdragen van deze kennis naar de land- en tuinbouwers om de informatie en implementatie tot op bedrijfsniveau te laten doorstromen; - het opmaken van een landschapsintegratieplan voor agrarische bedrijven.
Afdeling Omgevingsvergunningen	Het uitvoeren van de provinciale vergunningsbevoegdheid, zowel in beroepsdossiers als voor aanvragen in eerste aanleg, waaronder ook voor economische functies (bijv. klasse 1 inrichtingen of activiteiten, hetgeen veelal grotere bedrijven zijn) en voor kleinhandelzaken die onder de provinciale lijst vallen of waarvoor de provincie omwille van andere redenen bevoegd is.
Visit Limburg	- Het vermarkten van Limburg als vakantiebestemming, de toeristische productontwikkeling en het ondersteunen van de gemeenten en ondernemers binnen de vrijetijdseconomie. - Het ontwikkelen van een toeristische visie voor Limburg.

TABEL 17: Omschrijving van taken van verschillende provinciale diensten op vlak van economisch beleid.

Voor de verdere uitwerking en implementatie van het ruimtelijk-economisch beleid is een specifieke samenwerking nodig met de provinciale **Directie Ondernemen** en de **POM Limburg**. Dat geldt met name op vlak van de acties om meer verweving en kernversterkende handel te stimuleren (OD1) en om het ruimtelijk rendement en de ruimtelijke kwaliteit van bedrijventerreinen te verhogen (OD2).

Zowel de Directie Ondernemen als de POM kunnen voor de uitvoering van het Ruimtepact 2040 allerhande projecten en initiatieven realiseren, bijv. (illustratief, niet-limitatief):

- opstarten van bovenlokaal onderzoek en visievorming rond detailhandel;
- verderzetten van projecten rond kernversterkende kleinhandel ('Naar de kern');
- aanstellen van verweefcoaches;
- opstarten van onderzoek rond eco-efficiënte inrichting van bedrijventerreinen;
- organiseren van studiedagen en workshops ter sensibilisering van en kennisdeling met gemeenten;

- opstarten van activeringsteams en onderhandelingen voor activatie van reserve- en onderbenutte gronden;
- ontwikkelen en organiseren van een uitgiftebeleid door o.a. uitgiftecomités, ... om duidelijke handvaten te hebben om ruimtelijk rendement en de ontwikkelingsmogelijkheden te kunnen beoordelen en afdwingen¹⁸²;
- ontwikkelen van een tool of instrument om reservegronden te activeren;
- analyseren van reservegronden van bedrijven en bruikbare marginale gronden;
- subsidiëren van allerhande economische initiatieven.

Met **Visit Limburg** (en de Directie Ondernemen) is een samenwerking nodig voor vrijetijdseconomie en diverse projecten en initiatieven.

Vanuit het **beleidsveld ruimtelijke planning** ondersteunt de provincie deze acties door het deelnemen aan overleg, het voeren van verder ruimtelijk (deel)onderzoek, het aanreiken van ruimtelijke argumentatie, het co-financieren, gezamenlijk organiseren of aanbesteden, het activeren of inschakelen van het netwerk van ruimtelijke actoren (gemeentelijke omgevingsambtenaren), ...

¹⁸² POM Limburg heeft in november 2020 10 principes geformuleerd voor de ruimtelijke ontwikkeling van bedrijventerreinen. Principe 7 "Slimme maakindustrie faciliteren door aangepaste uitgiftebepalingen" en principe 10 "Vervolledig de waardeketens van economische clusters", vragen een goed uitgiftebeleid.

7.2. VLAANDEREN

Vlaanderen heeft een belangrijke positie in het ruimtelijk-economische beleid door:

- haar bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen, handhaven, adviseren, subsidiëren en projectontwikkeling (ev. in PPS) m.b.t. ruimte voor bedrijvigheid;
- haar rol als eigenaar en beheerder van waterwegen, autosnelwegen, gewestwegen, fiets- en openbaar vervoersinfrastructuur die noodzakelijk zijn voor een goed economisch functioneren. De aanleg en een zorgvuldig onderhoud en beheer van die infrastructuur zijn kritische succesfactoren voor economische ontplooiing;
- haar regierol in het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA);
- haar regelgevende bevoegdheid op vlak van ruimtelijke ordening;
- haar regelgevende bevoegdheid op vlak van de preventie van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn en met de beheersing van de risico's verbonden aan de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen in bedrijven in het algemeen, en met externe veiligheid en veiligheidsrapportage in het bijzonder;
- de werking, instrumenten en middelen van Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO).

De provincie wenst de constructieve samenwerking met de departementen van Vlaanderen verder te zetten in de uitvoering van de visie, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 zoals geformuleerd in engagement 4.1.

Concrete acties die Vlaanderen kan opnemen om de visie van dit beleidskader mee te realiseren:

- binnen het ruimtelijk beleidsveld de nodige (juridische) instrumenten inzetten en financiële middelen ter beschikking stellen om de beoogde ruimteshift te helpen realiseren;
- een restrictiever beleid voeren en regelgeving aanpassen inzake toelaatbare zonevreemde functiewijzigingen in industriegebieden, KMO-zones en agrarische gebieden om zo de ruimtelijke druk op deze gebieden te laten afnemen en ze voor te behouden voor hun eigenlijke functies en activiteiten¹⁸³;

- gewestelijke RUP's opmaken voor het herbestemmen van slecht gelegen en niet ontwikkelbare bedrijven-terreinen en recreatiegebieden in het kader van de ruimteshift in de provincie. Vlaanderen kan bijdragen aan de Limburgse ruimteshift om economische ontwikkelingen op de juiste plaatsen te faciliteren in Limburg;
- instrumenten en middelen inzetten via VLAIO voor het stimuleren van economische verweving in kernen en het verhogen van het ruimtelijk rendement, duurzaamheid en omgevingskwaliteit op bedrijventerreinen;
- een rechtszeker kader ontwikkelen met een sociaal-economisch en ecologisch evenwicht in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), om ontwikkelingsmogelijkheden te garanderen voor landbouwactiviteiten in functie van het open ruimte-beheer en met mogelijkheid tot het implementeren van nieuwe management-strategieën en innovatieve technieken¹⁸⁴;
- bestaande wetgeving evalueren en herzien om de mogelijkheden tot zonevreemde functiewijzigingen in de open ruimte te verstrengen/beperken waarbij vrijgekomen bedrijfsgebouwen en verlaten sites eerder in aanmerking komen voor ontharding en sloop, dan in stand gehouden te worden via zonevreemdheid;
- in kader van de multimodale ontsluiting van regionale bedrijventerreinen, de optimalisatie verhogen en versnellen van de secundaire waterwegen en dit ter versterking van het Vlaams en Europees waterwegennetwerk.

¹⁸³ Ruimterapport Vlaanderen 2018: citaat op p.186: "64% van alle ondernemingen die gevestigd zijn in agrarisch gebied zijn niet-agrarische bestemmingen: een derde daarvan behoort tot de secundaire sector (hout- en metaalbewerking, grondwerken, transport,...) en het overige gedeelte tot de tertiaire sector (kantoren, kinderdagverblijven, paramedische praktijken,...) (van Dinteren, Muskens, Geudens & Haskoning DHV, 2015, p.44; Verhoeven, 2015)." In het nieuwe Ruimterapport Vlaanderen 2021 zijn hierover geen cijfers beschikbaar.

¹⁸⁴ Buitenlandse druk op het landbouwfunctioneren in grensgebieden: stikstofdeposities uit het buitenland (o.a. Voeren: grootste deel van industrie Ruhrgebied).

7.3. GEMEENTEN

Gemeenten zijn een essentiële schakel in het ruimtelijk-economische beleid omwille van:

- hun bevoegdheden op vlak van plannen, vergunnen en handhaven m.b.t. ruimte voor bedrijvigheid, kleinhandel, landbouw en toerisme;
- de projectontwikkeling van lokale bedrijventerreinen (vaak als grondeigenaar);
- het vestigingsbeleid voor bedrijven en handelszaken.

De provincie wil de visie, doelstellingen en acties van het Ruimtepact 2040 in samenwerking met de gemeenten realiseren. Daarom wenst de provincie de constructieve samenwerking met de Limburgse gemeenten verder te zetten via de geformuleerde acties waarin is aangegeven welke middelen en instrumenten ze hiervoor wil inzetten en welke rol ze zal opnemen.

Concrete acties die de gemeenten kunnen opnemen om de visie van dit beleidskader mee te realiseren:

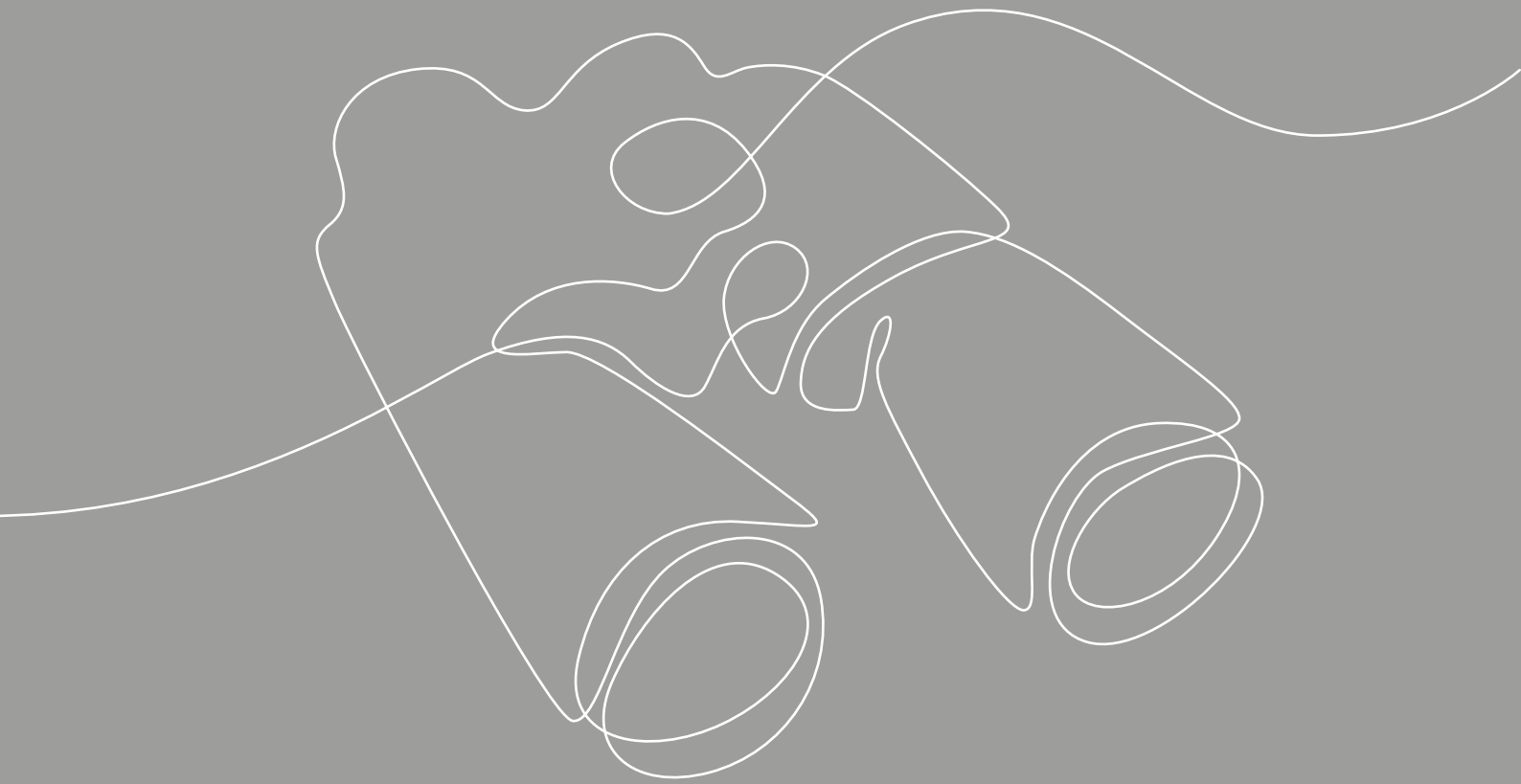
- de principes van verweving, zuinig ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit consequent meenemen in de ontwikkeling van alle plannen en projecten rond ondernemersruimte;
- beeldkwaliteitsplannen en verdichtingsstudies opmaken voor bedrijventerreinen en recreatiegebieden;
- (kern)winkelgebieden afbakenen en winkelarme zones aanduiden (in uitvoering van het decreet Integraal Handelsvestigingsbeleid);
- een sterk restrictief beleid voeren voor solitaire perifere handelsontwikkelingen.

7.4. GRENSOVERSCHRIJDEND SAMENWERKEN

De ruimtelijk-economische structuur overschrijdt de provinciegrens. Grensoverschrijdende samenwerking met de aangrenzende landen, gewesten, provincies

en gemeenten blijft nodig voor de versterking van de structuren. Waar dat nodig is zoekt de provincie daarom naar samenwerking.

BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

1. BEGRIPPENLIJST

BOVENLOKAAL FUNCTIONEEL FIETSROUTENETWERK

Het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk bestaat uit het netwerk van fietssnelwegen als regionaal verbindende hoofdassen en het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk met de hoofdroutes en de functionele fietsroutes.

COMPENSATIE

Het begrip compensatie verwijst steeds naar een planologische compensatie. Een planologische compensatie is een bestemmingswijziging ter compensatie van de initiële bestemming die gewijzigd wordt.

Binnen het Ruimtepact 2040 worden de modaliteiten voor een compensatie steeds verduidelijkt in functie van de context waarbinnen het begrip gebruikt wordt. De concrete toepassing van het compensatieprincipe gebeurt tijdens het planningsproces.

DUURZAME MOBILITEIT, DUURZAME BEREIKBAARHEID

Duurzame mobiliteit voorziet in de mobiliteitsbehoeften van de huidige generatie zonder de mogelijkheden tot behoeftevoorziening van toekomstige generaties in gevaar te brengen, waarbij aandacht gegeven wordt aan de integratie van en de synergie tussen de sociale, de ecologische en de economische dimensie, en waarvan de realisatie een veranderingsproces vergt waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele veranderingen worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften. (bron: Vlaamse mobiliteitsvisie 2040)

ECOPROFIELEN

Een ecoprofiel is gebaseerd op een groepering van soorten met gelijkaardige ecologische eisen binnen eenzelfde habitat. Dit habitat in combinatie met de soortengroep die er leeft is een ecoprofiel.

ECONOMISCHE DRAGER

Provinciale economische dragers spelen een belangrijke rol in de provincie en Vlaanderen op vlak van tewerkstelling en toegevoegde waarde. Zij bepalen samen met de ruimtelijk-economische systemen het huidig economisch weefsel en vormen de basis om nieuwe ontwikkelingen op te enten en strategische keuzes te maken.

GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN

Gebiedsgerichte projecten hebben een meervoudige, vaak complexe opgave waarin verschillende ruimtelijke problematieken, uitdagingen en kansen vanuit het Ruimtepact 2040 samenkomen. Het projectgebied, de invloedssfeer en de impact van gebiedsgerichte projecten zijn gemeentegrensoverschrijdend, regiospecifiek en vragen om een bovenlokale visie en aanpak via gebiedsgericht onderzoek.

GEBIEDSGERICHT ONDERZOEK

Gebiedsgericht onderzoek gebeurt geïntegreerd, vanuit een sector-overschrijdende benadering en in partnerschap tussen overheden en/of actoren. Zo wordt tot een geïntegreerde oplossing gekomen voor maatschappelijke, economische en ruimtelijke aspecten. Daar waar wenselijk of nodig, neemt de provincie een trekkersrol op voor de opstart en uitvoering van de gebiedsgerichte projecten.

GEMEENTEGRENSOVERSCHRIJDENDE IMPACT

De gemeentegrensoverschrijdende impact van een project kan zowel gaan over het ruimtelijke, de impact en/of de werking van een project. Zo kunnen onder andere de fysieke locatie, de mobiliteits- of milieueffecten, de bezoekersstromen,... van een project gemeentegrensoverschrijdend zijn.

GROENBLAUWE DOORADERING

Groenblauwe dooradering is het (fijnmazig) netwerk van groene ruimtes, verbindingen en waterlopen door open en bebouwde ruimte. Het bestaat onder meer uit open rivier- en beekvalleien, groene massa's zoals parken en (speel)bossen, lijnelementen zoals bomenrijen, houtkanten of bermen, wateroppervlakken zoals poelen, vijvers en bekkens, groene en blauwe ecologische infrastructuur doorheen bedrijventerreinen en landbouwgebieden. Het vormt een samenhangend netwerk dat vanuit de open ruimte doordringt in bebouwd gebied.

HABITATWAARDIGE VEGETATIES

Vegetaties die voldoen aan de definitie van een Europees habitattypen (vb. habitatwaardige bossen, habitatwaardige rivieren ...).

HARDE BESTEMMING

De bestemming van een gebied dat behoort tot de categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding "wonen", "bedrijvigheid", "recreatie" of "gemeenschaps- en nutsvoorzieningen".

HERNIEUWBARE ENERGIE

Hernieuwbare energie is energie waarover de mensheid voor onbeperkte tijd kan beschikken en waarbij, door het gebruik ervan, het leefmilieu en de mogelijkheden voor toekomstige generaties niet worden benadeeld. De vormen van hernieuwbare energie die het meest gebruikt worden, zijn biomassa, waterkracht, windenergie, zonne-energie en aardwarmte.

JURIDISCH AANBOD

Gronden juridisch bestemd voor functies zoals wonen, bedrijvigheid, voorzieningen en infrastructuur die nog geen ruimtebeslag hebben. (Bron: Departement omgeving, Strategische Visie BRV)

Binnen het Ruimtepact 2040 wordt het juridisch aanbod steeds verfijnd in functie van de context waarbinnen het begrip gebruikt wordt.

KERNTYPERING

De kerntypering voorziet in een differentiatie van kernen. De typering geeft het profiel aan van een kern en de daaraan gekoppelde strategie.

KNOOPPUNTWAARDE

De mate waarin een plek is geïntegreerd in het systeem van collectief vervoer voor personen. Ze bepaalt, samen met het voorzieningenniveau, de ontwikkelingsmogelijkheden van een kern of plek zoals de streefwaarden voor ruimtelijk rendement, het type en de mix van activiteiten of de afstand van ontwikkelingen tot het vervoersknooppunt. De knooppuntwaarde wordt onder meer bepaald door de transportmodus (trein, metro, tram, bus, ...), de frequentie van het vervoersaanbod, de vervoerscapaciteit, aansluitings- en (multimodale) overstapmogelijkheden en aansluiting op fiets- en wandelnetwerken. Hoe makkelijker en directer iemand zich vanuit een plek naar andere plekken kan verplaatsen, hoe hoger de knooppuntwaarde. (Bron: Departement omgeving, Strategische Visie BRV)

LANDSCHAPSPARK

Een landschapspark is een gebied waarbij de klemtoon ligt op landschapskwaliteit waarin vanuit een integrale visie ruimte is voor recreatie, natuur, landbouw, wonen, bedrijvigheid en toerisme.

MOBIPUNT, HOPPINPUNT

Een mobipunt is een vervoersknooppunt waar parkeermogelijkheden voor verschillende personenwagens en fietsen ter beschikking zijn of verschillende modi kunnen aangeboden worden door middel van onder meer deelsystemen, waardoor reizigers met geschikte modus een verplaatsing kunnen maken. (Decreet van 26 april 2019 betreffende de basisbereikbaarheid, Art. 42, 2e lid, 1°)

Een Hoppinpunt is een kwaliteitslabel voor mobipunten. Een Hoppinpunt heeft een duidelijk herkenbare merkarchitectuur en moet voldoen aan de volgende voorwaarden:

Ze zijn goed toegankelijk voor alle gebruikers, met of zonder beperking, ongeacht leeftijd en omstandigheden, zodat iedereen zich zelfstandig en zonder assistentie kan verplaatsen. De informatiedragers die zijn aangebracht op de Hoppinpunten, zijn bruikbaar voor alle gebruikers, met of zonder visuele beperking.

Een Hoppinpunt is uitgerust met:

- parkeerplaatsen voor personen met een beperking als er parkeerplaatsen nodig zijn;
- een fietsenstalling met ruimte voor buitenmaatse fietsen;
- informatiedragers;
- infrastructuur om data-uitwisseling mogelijk te maken.

De informatiedragers en infrastructuur om data-uitwisseling mogelijk te maken, kunnen worden geïntegreerd in de zuil of paal die het Hoppinpunt aangeeft. (Besluit van de Vlaamse Regering over de Hoppinpunten en tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 25 januari 2013 tot bepaling van de nadere regels betreffende de financiering en de samenwerking voor het mobiliteitsbeleid, Art. 4-6)

MULTIMODALE MOBILITEIT, MULTIMODALE BEREIKBAARHEID

Multimodale mobiliteit is een mobiliteit die gericht is op meerdere vervoerswijzen. Waar meerdere vervoerswijzen gecombineerd worden binnen één verplaatsing is er sprake van combimobiliteit.

OPEN RUIMTE

De open ruimte is het hoofdzakelijk niet-bebouwde landschap (agrarische gebouwen maken integraal deel uit van het landbouwfunctioneren in de open ruimte): het geheel van grote aaneengesloten natuur-, landbouw- en bosgebieden met daartussen verbindingen, zoals rivier- en beekvalleien, kleinere natuur- en landbouwgebieden, kleine landschapselementen (KLE), brongebieden, overstromingszones. De open ruimte heeft heel wat functies waarvan landbouw, natuur, bos, waterhuishouding en recreatie de belangrijkste zijn. De open ruimte bepaalt in sterke mate het landschap en de belevingskwaliteit ervan. (eigen definiëring ten opzichte van "robuuste open ruimte" Strategische Visie BRV)

OPENRUIMTEBESTEMMING

Een openruimtebestemming is bestemd voor een functie van de open ruimte.

OPENRUIMTECORRIDOR

Openruimtecorsidors zijn nog resterende open, onbebouwde ruimten in een overwegend bebouwd gebied. Ze voorkomen op cruciale plekken in Limburg dat (sterk) bebouwde zones aan mekaar groeien. Ze stellen grenzen aan de uitbreiding van bebouwing en verharding om zo het landschap ter plaatse visueel open, leesbaar en voelbaar te houden. Openruimtecorsidors zijn essentiële schakels in het openruimtesysteem waar een bebouwingsdruk bestaat.

OPENRUIMTECLUSTER

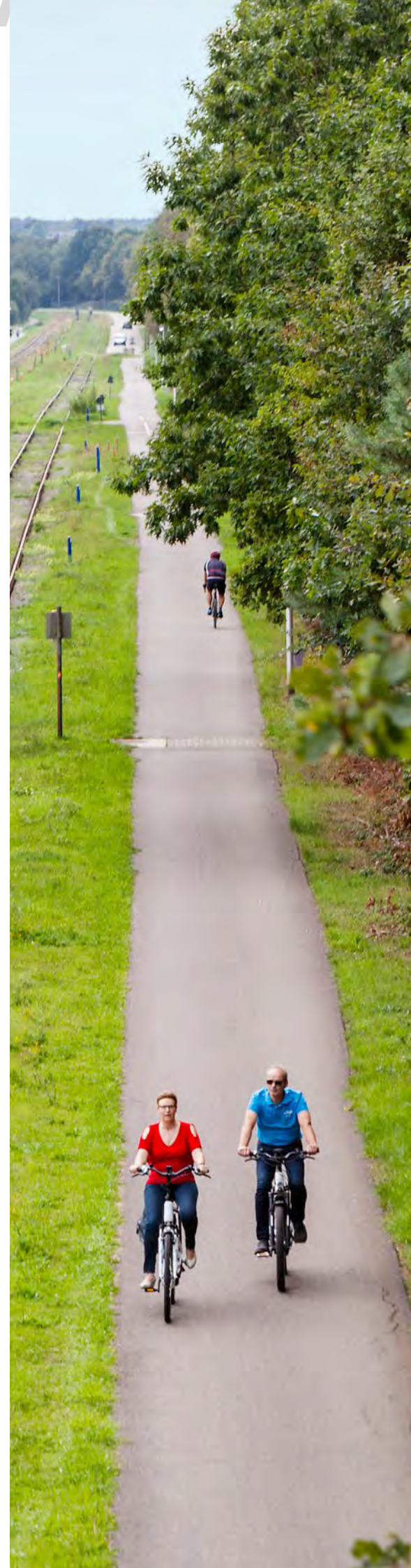
Openruimteclusters zijn aaneengesloten gebieden open ruimte. Grote wegen, waterwegen en spoorlijnen treden hierbij op als barrière en kunnen clusters van open ruimte opdelen in kleinere fragmenten. De grootte van de openruimteclusters in Vlaanderen wordt bepaald op basis van de landgebruikskaat (toestand 2013) en een selectie van de landgebruikstypes die als open ruimte beschouwd kunnen worden. (Bron: Departement omgeving (2018) Ruimterapport Vlaanderen)

OPENRUIMTESCHAKEL

De openruimteschakels zijn schakels die zorgen voor een meer ecologische, landschappelijke en fysieke samenhang van de open ruimte. Ze bestaan uit de groenblauwe aders en de openruimtecorsidors. Beiden hebben een ander voorkomen. Groenblauwe aders hebben vooral een natuur-, ecologische en/of hydrologische waarde en insteek. Openruimtecorsidors voorkomen dat specifieke open ruimten aan mekaar groeien onder bebouwingsdruk.

OPENRUIMTEPOSITIEF PLANOLOGISCH BELEID

Met een openruimtepositief planologisch beleid wordt een ruimtebalans nagestreefd die positief is voor de open ruimte en dit voor het geheel aan de openruimtebestemmingen landbouw, natuur en bos.

REGIONALE WONINGMARKT

Een woningmarkt is een autonoom migratiegebied met een eigen verhuisdynamiek. Binnen elke woningmarkt is er een zekere verwevenheid en eigen dynamiek. Personen zoeken binnen de grenzen van deze gebieden naar hun woning. Een woningmarkt is gemeentegrensoverschrijdend en kan hierbij ook van gemeentegrenzen afwijken.

RUIMTEBALANS

Met ruimtebalans wordt de ruimteboekhouding bedoeld, het is een weergave van hoeveel ruimte een bepaalde juridische bestemming heeft.

RUIMTEBESLAG

Ruimtebeslag wordt gedefinieerd als de ruimte ingenomen door onze nederzettingen: door huisvesting, industriële en commerciële doeleinden, transportinfrastructuur, recreatieve doeleinden, serres, ... Parken en tuinen, ecoducten over infrastructuur en sommige bermstroken en taluds langs (weg)infrastructuur behoren ook tot het ruimtebeslag.

RUIMTELIJK RENDEMENT

Mate waarin een oppervlakte ruimtebeslag wordt gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Ruimtelijk rendement ontstaat wanneer meer activiteiten en/of een intenser gebruik op eenzelfde oppervlakte georganiseerd worden zonder afbreuk te doen aan de leefkwaliteit. (Bron: Departement omgeving, Strategische Visie BRV)

RUIMTELIJKE REGIONALE EIGENHEID

De ruimtelijke regionale eigenheid is de samenhang van de ruimtelijke kwaliteiten die de eigenheid van Limburg definiëren en bepaalt hoe we onze leefomgeving ervaren en beleven. De ruimtelijke regionale eigenheid is niet eenzijdig te definiëren, maar wordt bepaald door een gelaagde opbouw vanuit drie invalshoeken:

- de herkenbare landschapseenheden;
- de historisch-morfologische eenheden en gebieden;
- de ruimtelijk-economische systemen.

Een beschrijving van de ruimtelijke regionale eigenheid vanuit deze drie invalshoeken is opgenomen in de verdiepende omschrijving van de bestaande kenmerken en kernkwaliteiten van de ruimtelijke regionale eigenheid.

RUIMTESHIFT

Met een ruimteshift wordt de balans of hoeveelheid aan bestaande planologisch bestemde ruimte door een herbestemming ingezet om het groeipotentieel op strategische locaties op te vangen.

PROJECTAGENDA

Een projectagenda legt het beleidsprogramma en de concrete acties voor grote ruimtelijke veranderingsopgaven of gebiedsgerichte projecten vast.

STRATEGISCHE LANDBOUWGEMEENTE

De provinciale strategische landbouwgemeenten zijn de gemeenten waar de landbouwfunctie de ruimtelijke en economische drager is. De gemeenten met minstens 40 procent geregistreerde oppervlakte landbouwgebruik t.o.v. de totale oppervlakte.

STRATEGISCH LOCATIE- EN KERNENBELEID

Een ruimtelijk beleid dat gericht is op kwaliteitsverhoging en versterking van de kernen vanuit een regionale visie waarbij de juiste functie (wonen, werken, recreatie,...) op de juiste plek komt.

TOERISTISCH FIETSROUTENETWERK

Het toeristisch fietsroutenetwerk richt zich op de vrijetijdsfietser en leidt langs een knooppuntensysteem van aantrekkelijke routes met grotendeels verharde en autoluwe fietspaden.

VERHARDING

Oppervlakte waarvan de aard en/of toestand van het bodemoppervlak gewijzigd is door het aanbrengen van artificiële, (semi-)ondoorlaatbare materialen waardoor essentiële ecosysteemfuncties van de bodem verloren gaan (woningen, wegen, andere constructies, ...). (Bron: Departement omgeving, Strategische Visie BRV)

VOORZIENINGENNIVEAU

Hoeveelheid (aantal die voorkomt) en mix (verscheidenheid aan types) aan voorzieningen op wandel en fietsafstand van een plek. (Bron: Departement omgeving, Strategische Visie BRV)

WONINGOBJECTIEF

Het woningobjectief is het benodigde aantal woningen om de verwachte groei op te vangen.

ZACHTE BESTEMMING

De bestemming van een gebied dat behoort tot de categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding "landbouw", "bos", "overig groen" of "natuur".

2. AFKORTINGEN

AGNAS	afbakening van de gewenste natuurlijke en agrarische structuur
ANB	Agentschap Natuur en Bos
BPA	bijzonder plan van aanleg
DIHB	decreet integraal handelsvestigingsbeleid
ENA	Economisch Netwerk Albertkanaal
HAG	herbevestigd agrarisch gebied
ICT	informatie- en communicatietechnologie
IHD	instandhoudingsdoelstellingen
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
KLE	kleine landschapselementen
KMO	kleine en middelgrote onderneming
LRM	Limburgse Reconversie maatschappij
OD	operationele doelstellingen
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PC Fruit	Proefcentrum fruitteelt vzw
PIBO	Provinciaal Instituut Biotechnisch Onderwijs
PPS	publiek private samenwerking
RSPL	Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
SALK	Strategisch Actieplan Limburg in het Kwadraat
SALKturbo	Strategisch Actieplan Limburg in het Kwadraat turbo
SD	strategische doelstellingen
S-IHD rapport	rapport specifieke instandhoudingsdoelstellingen
SV	strategische visie
VEN	Vlaams ecologisch netwerk
VLAREM	Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieu Maatschappij
VMSW	Vlaamse Maatschappij Sociaal Wonen
WVO	winkelvloeroppervlakte

COLOFON

Uitgave

- De deputatie van de provincieraad van Limburg
- Jos Lantmeeters,
gouverneur-voorzitter
- Inge Moors, Bert Lambrechts,
Igor Philtjens, Tom Vandeput,
gedeputeerden
- Wim Schoepen,
provinciegriffier

Tekst

- Directie Omgeving,
afdeling Ruimtelijke Planning

Kaarten

- Omgeving cv

Vormgeving

- 4XL advies- en
communicatiebureau

Fotografie

- Robin Reynders (provincie Limburg),
Luc Daelemans, Raf Ketelslagers
en Ruud Lathouwers (Studiovision),
Bart Tilmans, Guy van Grinsven,
Els Verbakel, Kristien Wintmolders,
Koen De Langhe, Peter Baas,
Levi Lenaerts, Philip Van Gelooven

Drukwerk

- Drukkerij CHAPO - Hasselt

Wettelijk depotnummer

D/2024/5.857/03.

Verantwoordelijke uitgever

Vera Boesmans,
Universiteitslaan 1, B-3500 Hasselt

Deze uitgave heeft vergeleken met het goedgekeurde document een aantal aanpassingen ondergaan om de leesbaarheid te verbeteren (zoals lay-out en foto's) waarbij de inhoudelijke betekenis niet is gewijzigd.

